

**FARUK NAFİZ ÇAMLIBEL'İN "HAN
DUVARLARI" KİTABINDA YER ALAN
EDATLARIN İNCELENMESİ**

**2022
YÜKSEK LİSANS TEZİ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI**

Shaheen Mohammed ALI

**Danışman
Dr. Öğr. Üyesi İsmail TAŞ**

**FARUK NAFİZ ÇAMLIBEL'İN "HAN DUVARLARI" KİTABINDA YER ALAN
EDATLARIN İNCELENMESİ**

Shaheen Mohammed ALI

Dr. Öğr. Üyesi İsmail TAŞ

T.C.

Karabük Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalında

Yüksek Lisan Tezi

Olarak Hazırlanmıştır

KARABÜK

Ağustos 2022

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....	1
TEZ ONAY SAYFASI.....	3
DOĞRULUK BEYANI	4
ÖNSÖZ	5
ÖZ.....	8
ARŞİV KAYIT BİLGİLERİ.....	12
ARCHIVE RECORD INFORMATION	13
KISALTMALAR	14
ARAŞTIRMANIN KONUSU	15
ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ.....	15
ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ.....	15
ARAŞTIRMA HİPOTEZLERİ / PROBLEM	15
KAPSAM VE SINIRLILIKLAR/KARŞILAŞILAN GÜÇLÜKLER	16
GİRİŞ.....	17
BİRİNCİ BÖLÜM	26
1.1. Edatların Tanımlanması.....	26
1.2. Kavram Olarak Edat'ın Tanımlanması.....	29
1.3. Terim Olarak Edatların Tanımlanması.....	35
İKİNCİ BÖLÜM.....	44
2.1. Edatların Kelime Türleri Arasında Durumu	44
2.1.1. İsimler.....	47
2.1.2. Fiiller.....	48
2.1.3. Edatlar	48
2.2. Edat Grubu.....	54
2.3. Edatlarda Vurgu	55
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	59

3.1. Edatların Çeşitleri, Kullanılışları ve İşlevleri.....	59
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM.....	74
FARUK NAFİZ ÇAMLİBEL'İN HAN DUVARLARI ESERİNDE EDATLARIN KULLANIŞLARININ İNCELENMESİ.....	74
SONUÇ	266
KAYNAKÇA.....	270
ÖZGEÇMİŞ	277

TEZ ONAY SAYFASI

SHAHEEN MOHAMMED ALI tarafından hazırlanan “FARUK NAFİZ ÇAMLIBEL’İN “HAN DUVARLARI” KİTABINDA YER ALAN EDATLARIN İNCELENMESİ” başlıklı bu tezin YÜKESEK LİSAN TEZİ olarak uygun olduğunu onaylarım.

Dr. Öğr. Üyesi İsmail TAŞ .....

Tez Danışmanı, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Bu çalışma, jürimiz tarafından Oy Birliği ile Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir. 26.08.2022

Ünvanı, Adı SOYADI (Kurumu)

İmzası

Başkan : Dr. Öğr. Üyesi İsmail TAŞ (KBÜ) .....

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Saidbek BOLTABAYEV (KBÜ) .....

Üye : Doç. Dr. Mustafa KUNDAKÇI (AİBÜ) .....

KBÜ Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yönetim Kurulu, bu tez ile, Yüksek Lisans Tezi derecesini onamıştır.

Prof. Dr. Hasan SOLMAZ .....

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

DOĞRULUK BEYANI

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum bu çalışmayı bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı herhangi bir yola tevessül etmeden yazdığımı, araştırmamı yaparken hangi tür alıntıların intihal kusuru sayılacağını bildiğimi, intihal kusuru sayılabilecek herhangi bir bölüme araştırmamda yer vermediğimi, yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu ve bu eserlere metin içerisinde uygun şekilde atıf yapıldığını beyan ederim.

Enstitü tarafından belli bir zamana bağlı olmaksızın, tezimle ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak ahlaki ve hukuki tüm sonuçlara katlanmayı kabul ederim.

Adı Soyadı: Shaheen Mohammed ALI

İmza :

ÖNSÖZ

Bu çalışma Faruk Nafiz Çamlıbel'in "Han Duvarları" kitabında yer alan edatları çıkartarak, bu edatların türlerini, işlevlerini ve cümleye kattıkları anlamları belirtmek amacıyla düzenlenmiştir. Dil bilimsel bir çalışma olan tezimizde edatları ve edat özellikleri taşıyan kelimeleri inceleyerek, bu tür kelimelerin cümle yapımında nasıl bir rol gördükleri belirtilmiştir. Bu tür kelimelerin diğer kelimelere göre anlam açısından anlamsız olmalarına rağmen hem yazı hem konuşma dilinde kullanmaları çok zaruri olduğunu belirtilmiştir. Konuyla ilgili amacımız dışında bir yabancı olarak asistanlık görevinden öğretmenlik görevine geçtiğimizde Türk dilinin sorunlu konulardan biri olarak edatları doğru anlayıp bölgedeki öğrencilerimize doğru bir şekilde anlatmaktır. Bu çalışma Karabük Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Başkanlığı bünyesinde gerçekleşmiştir.

Çalışmamız dört bölümden oluşmuştur. Bu dört bölümün ilk üç bölümünde kitaplarda, tezlerde, makalelerde ve internet sitelerinde edatlar ile ilgili bilgiler sunulmuştur. Dördüncü bölümde ise Faruk Nafiz Çamlıbel'in "Han Duvarları" kitabında yer alan edatlar çıkartılmıştır.

Tezin birinci bölümünün temel başlığı olan "Edatların Tanımlanması" unvanı altında öncelikle genel olarak tanımlama'nın ne olduğunu açıklayarak asıl konuya giriş yapılmıştır, sonra "Kavram Edatların Olarak Tanımlanması" ve "Terim Edatların Olarak Tanımlanması" alt başlıkları yer almaktadır. "Kavram Edatların Olarak Tanımlanması" başlığı altında Arapçadan Türkçeye geçen yabancı bir kelime olan edat'ın *alet* veya *vasıta* anlamında olduğunu tespit edilmiştir. Sonra dil bilimciler edat kelimesini Türkçeleştirmeye çalışarak *ilgeç*, *takı*, *son takı...vb.* gibi kelimeleri tercih ettiklerini gösterilmiştir. Edatları bir kavram olarak tanımlamamızın asıl amacı da, edat'ı veya onu karşılayan Türkçe kelimelerin doğru anladığımızda bu tür kelimeleri cümlede doğru kullanmamızda yardımcı olacaklarını kanatında olduğumuzu dile getirilmiştir. "Terim Edatların Olarak Tanımlanması" başlığı altında ise bir dil bilgisi görevi

üstlenen farklı kaynaklarda yapılan tanımlamaları karşılaştırarak ortaklık ve farklılıkları ortaya konmaya çalışılmıştır.

Çalışmamızın ikinci bölümünde “Edatların Kelimeler Arasında Yeri” üst başlığı altında “Edat Grubu” ve “Edatlarda Vurgu” iki alt başlık yer almaktadır. Önce “Edatların Kelimeler Arasında Yeri” üst başlığı altında edatlar Türk dilindeki diğer kelimelerle, özellikle isim ve fiillerle karşılaştırılmış, ve buna dayanarak edatların en önemli özellikleri sayılmıştır. “Edat Grubu” unvanı altında ise edatların diğer kelime türleriyle ortak yanı grup oluşturabilmesi olduğunu belirtilmiştir. “Edatlarda Vurgu” başlığı altında ise edatların vurgusuz olan tek kelime türü olup vurguyu kendilerinden önceki kelimeye taşıdıklarını belirtilmiştir.

Çalışmamızın üçüncü bölümünde “Edatları Çeşitleri, Kullanışları ve İşlevleri” başlığı altında devam edilmiştir. Bu bölümde kaynaklarda geçen en önemli sınıflandırmalar sıralanarak, tezimizin asıl bölümü olan dördüncü bölüme bir hazırlık olmuştur. Dördüncü bölümde ise “Faruk Nafiz Çamlıbel’in Han Duvarları Eserinde Edatların Kullanışlarının İncelenmesi” başlığı altında YKY Yapı Kredi Yayınlar 20. Baskısı olan Faruk Nafiz Çamlıbel, Han Duvarları, Toplu Şiirleri” kitabında en başta sayfaları belirttikten sonra kullanılan edatların türleri, işlevleri ve cümleye kattıkları anlamları belirterek incelenmiştir.

Bizim yaptığımız çalışmada varamadığımız yanlışlıklar ve kusurların olabileceğini belirtmek isteriz. Bu yanlışlıklar ve kusurlar bize yönelik yapılacak olan olumlu yönlendirmelerle düzeltip giderilmeye çalışacaktır.

Tezimin hazırlama aşamasında yardımlarını esirgemeyen, birçok kaynağa ulaşmamı sağlayan değerli hocam Dr. Öğr. Üyesi İsmail TAŞ’a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Birinci ve ikinci dönemlerde Eski Anadolu Türkçesi dersini anlatan Nimet KARA KÜTÜKÇÜ hocaya, bir yabancı öğrenci olarak bu derste zorluk çektiğim için bana özellikle gösterdiği ilgiden dolayı sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Kıymetli jüri üyesi hocalarım Dr. Öğr. Üyesi Saitbek Boltabayev ve Doç. Dr. Mustafa KUNDAKÇI’ya katkılarından dolayı teşekkür ederim.

Son olarak da Erbil Salahaddin Üniversitesi/ Diller Fakültesi ve Türk Dili ve Edebiyat Bölümündeki hocalarım ve meslektaşlarıma, ve özellikle beni en çok sabırla destekleyen ve bekleyen ailemin her ferdine sonsuz teşekkürlerimi arz ediyorum.

ÖZ

Edatların bir edebi eserde kullanılışlarını inceleyerek, hem yazı hem konuşma dilinde doğru kullanılmalarına yardımcı olacağını düşünülmüştür. Bu yüzden *Faruk Nafiz Çamlıbel'in "Han Duvarları" Kitabında Yer Alan Edatların İncelenmesi* başlığı seçilmiş ve bu hedefe ulaşmak için edatları metin bağlamında inceleyerek adım atılmıştır. Edat, söz dizimi sırasında daha çok isim soylu kelimelerden sonra gelen bir dilbilgisi görevi üstlenmektedir. Edatlar, cümlede kendisinden önce gelen bu isim soylu kelimeleri kendisinden sonra gelen kelimeler arasında değişik anlam ilişkileri kurar veya iki kelime grubu veya cümleyi değişik ilgiler ile birbirine bağlamaktadır. Kelime türleri arasında yer alan edatların en önemli özellikleri tek başlarına anlamsız olmalarıdır, ki bu da tek başlarına kullanılmalarının nedenidir. Bu tür kelimelerin diğer kelimelere göre başka en belirgin bir özelliği de çok nadir durumlar dışında ek almamalarıdır ki bu durumda da başka kelime türlerine dönüşürler.

Cümlede edatların anlam ve görevlerini belirleyen ögeler cümlede yer alan diğer ögelerdir. Bu bakımdan edatlar cümlede yer alan diğer kelimeler arasında bir tür görevli dil birlikleri olarak cümleyi oluşturan diğer kelimeler arasında çeşitli ilgiler kurduğu için işlevli vasıtalar ve kelimeler olarak değerlendirilmektedir. Bunun için edatların metinlerde nasıl kullanıldıkları ve cümlelere neler kattıklarını belirterek bu kelime türlerinin önemini ortaya çıkartacaktır. Çalışmamızda incelediğimiz Yapı Kredi Yayınları tarafından yayımlanan Faruk Nafiz Çamlıbel'in "Han Duvarları" eserinde bulunan şiirleri inceleyip edatların nasıl kullanıldıkları, yani işlevleri ve cümlelere kattıkları anlamları göstermeye çalışılmıştır. Metin türlerinin ayrı bir tütü olan şiirler, şairlerin kendilerinin veya başkalarının yaşantılarını, fikirlerini, hislerini veya hasretlerini dile getirirdikleri ve büyük dil imkanlarına sahip olan bu şairler, değişik anlamlarla kullandıkları kelimeleri bir araya getirmekle birlikte söz sanatlarını istihdam ederek okuyanın zihninde özel bir dünya canlandırılmasıdır. İncelediğimiz kitapta bulunan şiirlerden edatları çıkarmaya çalışılmıştır. Çalışmamızda edatın en önemli özelliklerini taşıyan ve bu yüzden edat saydığımız bağlaç ve ünlemler de ele

alınarak, edatların türleri, işlevleri ve cümleye kattıkları anlamları anlatarak devam edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Faruk Nafiz Çamlıbel; Han Duvarları; Edatlar; Bağlaçlar; Ünlemler

ABSTRACT

Prepositions take on a grammar task that comes after more nouns during syntax. Prepositions establish different semantic relations between these noun words that come before them in the sentence or words that come after them, or they connect two groups of words or sentences with different interests. The most important feature of the prepositions among the word types is that they are meaningless on their own, which is the reason why they cannot be used alone. Another most distinctive feature of such words compared to other words is that they should not take suffixes except in very rare cases, in which case they turn into other types of words.

It is the other elements in the sentence that determine the meaning and function of the prepositions in the sentence. In this respect, prepositions are considered as functional tools and words, as they establish various relations between the other words that make up the sentence, as a kind of official language associations between the elements of the sentence. For this, it will reveal the importance of these word types by specifying how the prepositions are used in the texts and what they add to the sentences. We examined the poems in Faruk Nafiz Çamlıbel's "Han Walls" published by Yapı Kredi Publications, which we examined in our study, and tried to show how the prepositions were used, that is, their functions and the meanings they added to the sentences. Poems, which are a separate tutus of text genres, are the ones in which poets express their own or others' lives, ideas, feelings or longings, and these poets, who have great language opportunities, bring together the words they are used with different meanings, and create a special world in the mind of the reader by employing rhetoric. We tried to extract the prepositions from the poems in the book we examined. In our study, conjunctions and exclamations, which have the most important features of the preposition and therefore we count as prepositions, are also discussed, and the types, functions and meanings of the prepositions are explained.

Keywords: Faruk Nafiz Çamlıbel; Han Duvarlar; Prepositions; Conjunctions; Interjections

ARŞİV KAYIT BİLGİLERİ

Tezin Adı	Faruk Nafiz Çamlıbel'in "Han Duvarları" Kitabında Yer Alan Edatların İncelenmesi
Tezin Yazarı	Shaheen Mohammed ALI
Tezin Danışmanı	Dr. Öğr. Üyesi İsmail TAŞ
Tezin Derecesi	Yüksek Lisans
Tezin Tarihi	26 Ağustos 2022
Tezin Alanı	Yeni Türk Dili
Tezin Yeri	KBÜ/LEE
Tezin Sayfa Sayısı	277
Anahtar Kelimeler	Faruk Nafiz Çamlıbel; Han Duvarları; Edatlar; Bağlaçlar; Ünlemler

ARCHIVE RECORD INFORMATION

Name of the Thesis	Examination of Preposition in Faruk Nafiz Çamlıbel's Book of Han Duvarları
Author of the Thesis	Shaheen Mohammed ALI
Advisor of the Thesis	Assist. Prof. Dr. İsmail TAŞ
Status of the Thesis	Master's
Date of the Thesis	26 August 2022
Field of the Thesis	New Turkish Language
Place of the Thesis	KBU/LEE
Total Page Number	277
Keywords	Faruk Nafiz Çamlıbel; Han Duvarlar; Prepositions; Conjunctions; Interjections

KISALTMALAR

- S** : Sayfa
bkz : Bakınız
a.g.e. : Adı Geçen Eser
vb. : ve benzeri
vd. : ve diğerleri
vs. : vesaire

ARAŞTIRMANIN KONUSU

AraŐtiranın konusu Faruk Nafiz amlıbel'in bütün Őirlerinin bir arada toplandığı "Han Duvarlar" kitabında yer alan edatların, bağlaçların ve nlemlerin incelenmesidir. Çalışmamızda Şiirlerde bulunan edatların türlerini, işlevlerini ve cümleye kattıkları anlamları belirtilmiştir.

ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Tezin amacı Faruk Nafiz amlıbel'in "Han Duvarlar" kitabında geçen edatların türlerini, işlevlerini ve cümleye kattıkları anlamları incelemektir. AraŐtiranın nemi Türk dilinde tek başlarına anlamsız olmalarına rağmen söz dizimi esnasında kelimeler, kelime grupları ve cümleler arasında kurdukları ilgilerden dolayı kullanışlarının zorunlu olduğunu belirtmektedir.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

AraŐtiranın yöntemi ilk üç bölümde edatların kavram ve terim olarak tanımlanması, kelimeler arasında yeri edatların yeri ve son olarak da edatların kullanışları, işlevleri ve türlerini belirterek çalışmamızın asıl bölümü olan dördüncü bölüme bir giriŐi olarak hazırlanmıştır. Dördüncü bölümde ise çalışmamızda incelediğimiz Faruk Nafiz amlıbel'in "Han Duvarlar" kitabından çıkartılan edatların türlerini, işlevlerini ve cümlelere kattıkları anlamları belirterek devam edilmiştir.

ARAŞTIRMA HİPOTEZLERİ / PROBLEM

Edatlar gibi genellikle tek başlarına anlamsız olan bağlaçlar ve nlemler birçok kaynakta edatlardan bağımsız bir kelime türü olarak anlatılmıştır. Anlamsız olmalarına rağmen kaynakların birçoğunda görevli kelimeler olarak değerlendirilen edatlar nadir durumlarda olsa bile isim, sıfat ve zarf gibi anlamlı kelimelere dönüşebilirler.

KAPSAM VE SINIRLILIKLAR/KARŞILAŞILAN GÜÇLÜKLER

Çalışmamızda kullanılan kaynaklarda kelimeleri sınıflandırılırken bağlaçlar ve ünlemler bazen bir edat türü bazen de bir bağımsız bir kelime türü olarak değerlendirilmiştir. Çalışmamızda incelediğimiz kitap ise şiir kitabı olduğu için, şairin duygularını belli bir şekilde dile getirmesi ve kafiye düzeninin doğru çıkmasından dolayı edatların cümledeki görevini belirtmekte zorluklar çekilmiştir.

GİRİŞ

Faruk Nafiz Çamlıbel 18 Mayıs 1898 tarihinde doğmuş 9 Kasım 1973 tarihinde 75 yaşında vefat etmiştir. Şair ve oyun yazarıdır. Gazetecilik ve öğretmenlik yapmıştır. Aynı zamanda bir siyasetçi olarak 8. 9. 10. ve 11. Dönem milletvekilliği yapmıştır. Şiir yazmaya genç yaşlarda başlayan çamlıbel; *Yeni Mecmua*, *Fağfur*, *Edebiyat-ı Umummiye Mecmuası*, *Büyük Mecmua*, *Nedim*, *Yarın*, *Süs ve Hayat* gibi dergilerde şiirlerini yayımlamıştır. İlk döneminde Servet-i Fünuncuların etkisinde şiirler yazan çamlıbel, Cumhuriyetten sonra “Beşheceliler” adıyla anılan grup içinde yer almıştır. Cumhuriyet Döneminin en önemli şairlerden biridir. “Han Duvarları” 1925 yılı ocak ayında Türk yurdu dergisinde yayımlanan şairin en önemli şiirlerindedir. Bu şiir, Türk edebiyatında “Memleket Edebiyatı” denen bir akım başlattığı gibi şairin sanatının da dönüm noktasını oluşturmuştur çünkü şairin bu eseri yayımlandığı günden beri artık “Han Duvarları” şairi olarak bilinmiştir. Bir halk ozanından bahseden ve Osmanzade Hamdi Bey’e ithaf edilen şiir, 140 dizeden oluşmaktadır. Mesnevi biçiminde 7+7=14’lük hece vezniyle yazılmıştır. Ulukışladan başlayıp Kayseriye doğru yapılan yolculuktan bahseden şiir, genel olarak zengin teşbih ve kafiyeyle örülmüş, düzyazı tadında bir eserdir. Şairin memleket edebiyatı tarzında şiirlerini bir araya getirdiği, 1969 yılında Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yayımlanan kitabının ilk şiiri olan eser, kitaba adını vermiştir. 284 sayfadan oluşan Faruk Nafiz Çamlıbel’in Han Duvarları toplu şiirler kitabında toplam 282 şiir bulunmaktadır. Kitaptaki şiirler iki bölüme ayrılarak “Han Duvarları” ve “Bir Ömür Böyle Geçti” üst başlıkları altında toplanmıştır. Her bölüm de kendi içinde farklı kısımlara ayrılmıştır. “Han Duvarları” kitabın ilk şiiri ve aynı zamanda kitabın ilk bölümünün de üst başlığıdır. Bu üst başlık altında da Memleket Şiirleri, Aşk Şiirleri ve Rubailer üç alt başlık olmak üzere kitabın ilk bölümünün üç bölümünü oluşturmuşlardır. “Bir Ömür Böyle Geçti” üst başlığı altında da Mustaripler, Rüzgarda Bir Ses ve Faruk Nafiz Çamlıbel’in yayımlanmamış şiirleri kitabın ikinci bölümünü oluşturmaktadırlar. Şiirlerinde çok dikkat çekici bir şekilde memleket devdasını dile getirmiştir. Bununla beraber Anadolu kültürüne ve Atatürk’e olan bağlılığını da şiirlerinde ifade etmiştir. Bunun yanı sıra kitapta yer alan “Çoban Çesmesi” adlı şiiri de efsavevi aşkları anlatan şairin belirgin eserlerinden biridir.

Çalışmamızın dördüncü bölümünde icediğimiz kitap YKY Yapı Kredi Yayınlar 20. Baskısıdır.¹

Kelimeler dilleri oluşturan en küçük anlamlı unsurlardır. İnsanlar duygularını ve yaşantılarını dile getirmek için bu konuşarak ve bu kelimeleri kullanmaktadırlar. Hayatın gelişmesiyle de insanların da hem konuşma hem de yazı dili gelişmiştir. Bu şekilde değişik yazı sanatlarını kullanarak yazı türleri ortaya çıkmıştır. Çalışmamızda incelediğimiz eser konuşma dilinde değil de yazı dilinde kullanılan şiirlerden oluşmuştur.

Şiir, şairlerin kendilerinin veya başkalarının yaşantılarını, fikirlerini, hislerini veya hasretlerini dile getirdikleri ve büyük dil imkanlarına sahip olan bu şairler, değişik anlamlarla kullanıldıkları kelimeleri bir araya getirmekle birlikte söz sanatlarını istihdam ederek okuyanın zihninde özel bir dünya candırılmasıdır.

Çalışmamızda Faruk Nafiz Çamlıbel'in bütün şiirlerinin bir arada toplandığı "Han Duvarlar" kitabında yer alan edatların, bağlaçların ve ünlemlerin inceleyerek, yer alan edatların türlerini, işlevlerini ve cümleye kattıkları anlamları incelenmiştir. Tek başlarına anlamsız oldukları halde bile söz dizimi esnasında kelimeler, kelime grupları ve cümleler arasında farklı ilgiler kuran edatları kullanmak mecburiyetindeyiz.

"Yapılan çalışmalarda edatların anlam ve görevleri üzerinde durulmuştur. Bununla birlikte cümle içinde anlam kazanmaları edatları metin bağlamında değerlendirmeyi gerekli kılmaktadır."²

Nerdeyse bütün kaynaklarda edatların aynı özellikleri farklı anlatımlarla belirtilmeye çalışılmıştır. Tezimizde tanıtma konusunda Mustafa Özkan, Hatice Tören ve Osman Esin, *Yüksek Öğretimde Türk Dili Yazılı ve Sözlü Anlatım* esas alınmıştır. Fakat bu kaynakta bağlaçlar ile ünlemler ayrı kelime türü olarak sınıflandırılmıştır. Tezimizde kullandığımız eserde ise edatlar gibi tek başlarına kullanılmayan bağlaçlar ve ünlemler de birer edat türü sayılıp incelenmiştir. Bundan dolayı sınıflandırma konusunda Necmettin Hacıeminoğlunun *Türk Dilinde Edatlar* esas alınmıştır. Çünkü bu kaynakta bağlaçlar *bağlama edatı*, ünlemler ise *ünleme edatı* olarak değerlendirilmiştir.

---

¹ Filiz Özdem, *Faruk Nafiz Çamlıbel, Han Duvarları, Toplu Şiirle*, Yapı Kredi Yayınları, (20. Baskı) İstanbul 2003, s. 1.

² Süleyman Aydeniz, "Mustafa Kutlu'nun "Mavi Kuş" Hikayesindeki Edatlar Ve Edatların Türkçe Öğretimindeki Yeri", *Türkiye Eğitim Dergisi*, ISBN:249-263, (2022), s. 1, (erişim 17.7.2022).

Edatlar, isimler ve fiiller ile kelimelerin yapı itibarıyla üç bölümünü teşkil ederler. Fakat edatların diğer kelime türleriyle en önemli farkı tek başlarına anlamsız olmalarıdır. Daha çok isim soylu kelimelerden sonra kullanılırlar. Kendisinden önce gelen bu kelime ile cümledeki başka kelimeler arasında çeşitli anlam ilgileri kurar. Sadece kelimeler değil, kelime grupları ve cümleleri de birbirine bağlayıp edat grubunu oluşturabilirler. Bu yönleriyle isim hal ekleriyle beraber ortak bir özelliğe sahiptirler.

Söz diziminde bir dil bilgisi görevi üstlenen bu kelimelerde varlık, kavram veya hareket ifadeleri yoktur. Çok nadir durumlar dışında ek almayan edatlar isimler ve fiiller gibi kelime yapımına elverişli değildirler. Kelime türleri arasında vurgusuz olan tek kelime edattır. Bu yüzden vurguyu kendilerinden önce gelen isimler üzerine atarlar. Sebep, benzerlik, vasıta, başkalık, miktar, yer ve yön, zaman, aitlik ifadeleriyle isim veya isim fonksiyonu taşıyan kelime gruplarını kendilerinden sonraki fiil şekillerine zarf olarak bağlarlar : **ile, için, gibi, diye, dolayı, ötürü, karşılık, rağmen, üzere, başka, gayrı, maada, aşkın, daha, değin, dek, kadar, kere, kez, beri, önce, sonra, evvel, doğru, karşı, dair, göre, nazaran** gibi.³

Edatlar ek almazlar ve söz diziminde isim veya soylu kelimelerden sonra gelirler. Bu durum edatlardan önce gelen kelimelerin ek almalarına yol açacaktır. Bu şekilde isimler ya da isim soylu kelimeler ekli veya eksiz biçimleriyle kendilerinden sonra gelen edatlarla bağalanır ve edat grubu oluştururlar.

Edatlar, kendilerinden önce gelen isim veya isim soylu kelimelerin ek alıp almadıklarına yani kullanışlarına göre dört gruba ayırabilirler. Bunların birinci grubu yalın isimlerden ve zamirlerden sonra gelen edatlardır: **ile, gibi, için, kadar,** gibi. *Otobüs ile buraya geldim., Sen onun kadar bilgin yoktur.*

İkinci grup edatları da yalın isimlerden sonra gelen edatlardır: **ara, üzere (üzere), sıra, içre, diye** gibi.

Bir ara görünmüyordun.

Üçüncü gruptaki edatlar ise yaklaşma hali alan isimlerden sonra gelen edatlar: **kadar, göre, doğru, karşı, ait, taraf, dair, rağmen, değin, dek, nazaran** gibi

---

³ Mustafa Özkan, Hatice Tören, Osman Esin, *Yüksek Öğretimde Türk Dili Yazılı ve Sözlü Anlatım*, Filiz Kitabevi Yayınları, (3.Baskı) İstanbul 2013, s. 548.

Ona göre bu görev çok zor.

Dördüncü grubu teşkil eden edatlar da uzaklaşma hali alan isimlerden sonra gelen edatlardır: **beri, önce, evvel, sonra, geri, dolayı, ötürü, böyle, yana, maada, gayri, öte, taraf, dışarı, başka** gibi.

Sabahtan beri ders çalışıyorum.

Fonksiyonlarına göre sınıflandırılan edatlar sekiz bölümde incelenebilir. Onlar da *vasıta ve beraberlik edatları, sebep edatları, benzerlik edatları, başkalık edatları, miktar edatları, zaman edatları, yer yön edatları ve nispet/aitlik edatları* 'dır.

Birinci bölümü temsil eden vasıta ve beraberlik edatları ismi fiile bağlayan edatlardır. Bunlar fiilin gösterdiği hareketin hangi vesileyle, neyin vasıtasıyla yapıldığını vasıta ifadesi taşıyan ya da bir arada olma veya karşı karşıya olma ifadesi taşıyan edatlardır. Örneğin: *ile, ile beraber, ile birlikte*. “İle”: *Duyularını yazı ile anlat., İstanbul'a araba ile gittik., Salatyı çatalla yemelisin..., İle edatının birliktelik, bir arada oluş, yakınlık ifadesi için “beraber” ve “birlikte” kelimeleriyle kullanılışı da vardır: Annesiyle birlikte alışverişe gittiler., Babasıyla beraber işe gittiler... Bu söyleyiş, isim fiillerden sonra karşıtlık, zıtlık (-e rağmen) fonksiyonu ile kullanılır: Akıllı olmakla birlikte, tembeldi. (Akıllı olmasına rağmen tembeldi.)*

İkinci bölümü temsil eden sebep edatları isimlerden sonra gelerek fiilin gösterdiği hareketin nedenini açıklamaktadırlar. Örneğin: *için, üzere (üzere), dolayı, karşılık, rağmen, ötürü (ötrü), nâşı, diye.:* *Ailece tatil için hazırlanıyoruz., Şiir okumak üzere sahneye çıktı., Arabamız arızalıydı bundan dolayı gelemedik., Çok çalışmasına karşılık istediğini başaramadı., Adam hastalığına rağmen iyi görünüyordu...*

Üçüncü bölümü temsil eden benzerlik edatları ismi fiile bağlayan edatlardır. Fiilin gösterdiği hareketin nasıllığını, başka bir şeye benzerliliğini göstermektedirler. Örneğin: *gibi, misali.. Sen güneş gibi her yeri aydınlattın., Adam çocuklar gibi sevindi., Gülüşünüz çiçek misali güzeldir.* “Gibi” edatının başka bir kullanışı da bir ismi diğer bir isme sıfat fonksiyonu ile bağlamaktır. Bu da benzerlik ifadesini taşımasından kaynaklanıyor: *Arabanın rengi kar gibi beyazdı...*

Dördüncü bölümü temsil eden başkalık edatları isim hal eklerinin ayrılma haliyle bitişen edatlardır. Söz dizimi esnasında kendisinden önce gelen ismin kendisinden sonra gelen isme göre yargının dışında kaldığını, istisna olduğunu

belirtirler. Örneğin: *başka, gayrı, maada, özge. Senden başka kimse yoktu. Müzikten başka bir şey düşünmez...*

“Gayrı” edatı daha çok “artık” ifadesiyle bağlaç olarak kullanılır: *Gayrı dayanamam..*

Beşinci bölümü temsil eden miktar edatları miktar, derece ifadesi taşıyan edatlardır. Örneğin: *kadar, aşkın, defa, kere, kez, ziyade.: sabaha kadar, dağ kadar, yüzü aşkın, bin defa, yüz kere, yüz kez, senden ziyade...*

Altıncı bölümü temsil eden zaman edatları isimleri zaman ifadesiyle fiillere bağlayan edatlardır. Örneğin: *ara, beri, beridir, önce, sonra, evvel, doğru, geçe, karşı, yakın.: Bu ödevleri bir ara birlikte yapalım., Seni yıllardan beri görmemişim., Dün gece nöbetliydim sabaha doğru uyudum., Dün gece erken uyudum sabaha karşı uyandım., Ankaraya akşama yakın gittim., Haberi okuduktan sonra öğrendim., Hiç kimse benden önce gitmedi...*

Yedinci bölümü temsil eden yer ve yön edatları kullandıkları cümlede kendilerinden sonra geldikleri isimlere yer ifadesiyle nitelerler. Örneğin: *kadar, değin, dek, karşı, doğru, içre, içeri, üzere, öte.: Biz eve kadar gittik sonra döndük., Geç kalma hemen eve doğru git., Öğrenciler okula dek gittiler., Yalnız başına denize karşı oturmuştu...*

Sekizinci bölümü temsil eden Nispet / aitlik edatları Aitlik, nispet, ölçü, karşılaştırma, uygunluk ifadesi taşırlar. Örneğin: *dâir, göre, için, mahsus, nazaran, âit.: Derse dair bütün notları aldım., Bu raf kitaba âit değil., Bu elbiseler ona göre değil., Ayşe için bu kitapları aldım., Bu ödül sana mahsustur., O arabanın fiyatı buna nazaran pahalıydı...*

Tezimizde bir edat türü olarak değerlendirilen *bağlaçlar (bağlama edatları) ise söz diziminde aynı değerdeki kelimeleri, kelime gruplarını veya cümleleri birbirine bağlayan kelimelerdir. Bağlaçlar görev ve kullanılışlarına göre dörde ayrılır:*

Birinci bölümü temsil eden sıralama bağlaçları eş anlamlı ya da anlamları birbirine yakın olan isimler, isim soylu kelime grupları ve bazen de cümleleri bağlayan sıralama bağlacıdır: **ve, ile, ilâ.**

“Ve” bağlacı, eş anlamlı ya da anlamları birbirine yakın olan kelimeleri birbirine bağlar: *yakın ve uzak, güzel ve çirkin, okumak ve fakirlik ve cehalet.;*

cümleleri birbirine bağlar: *Az önce geldi ve salonda oturdu. Bu konuyla ilgili birçok kaitap okumuş ve çok iyi şeyler öğrenmişti...*; ikilemelerde pekiştirme fonksiyonu ile tekrarlanan isimleri birbirine bağlar: *Aylarca ve aylarca bu araştırmayla uğraştım.*

“İle” bağlacı söz dizimi esnasında hem sıralama bağlacı olarak hem de çekim edatı olarak kullanılabilir. Bağlaç olarak aynı türden isimler veya kelime grupları arasında bağlama ilgisi görevinde bulunabilir. Kendilerinde önce gelen isimlerle bitiştiğinde –la/-le şeklinde kullanılır: *Kitap ile kalem aldım., Benim oğlumla senin oğlun üniversite kazandılar.*

“İlâ” bağlacı ise sayıları birbirine bağlayan bir bağlaçtır ve söylenen sayılar arasında bir değere karşılık gelir: *dört ilâ yedi, yüz ilâ üç yüz...*

İkinci bölümü temsil eden karşılaştırma bağlaçları ise iki ya da ikiden fazla kelimeleri veya kelime gruplarını beraberlik, eşitlik, üstün tutma, kıyaslama veya beraber olmama gibi kavramlarıyla birbirine bağlamaktadırlar. Bunlardan *veya, veyahut* iki öge arasında kullanılırken bağlanan ögelerden birine işaret ederler. Bunların dışındaki diğer karşılaştırma bağlaçlarının bir bölümü bağladıkları ögelerin başlarına, bir bölümü ise sonlarına gelirler: **ya...ya, ya...veya, ya...ya da, ne...ne, ne...ne de, da/de...da/de, hem...hem, hem...hem de, ha...ha, ama...ama, ister...ister, bazen...bazen, kâh...kâh, gerek...gerek, ...olsun...olsun, gerek...gerekse:** *Erken veya geç bu iş biter., Başka bir ihtimali yoktur sonuç ya iyi ya kötü olur., Adam ne uzun ne kısa, orta boyludur., Bilen de bilmeyen de yolunu kaybetmiş., Hem sen anladın hem ben...*

Üçüncü bölümü temsil eden cümle başı bağlaçları ise bir cümle başında kullanıldıkları zaman o cümleyi kendisinden önce ya da kendisinden sonra gelen cümlelere bağlarlar. Bağladıkları cümleler arasında “fakat”, “eğer”, “gerçi”, “sebebe, çünkü”, “madem ki”, “sonuç, açıklama”, “benzerlik”... gibi kavramlar oluştururlar.

“Fakat” kavramıyla kullanılan cümle başı bağlaçları: *ama, fakat, lakin, ancak, yalnız...*

“Eğer” kavramıyla kullanılan cümle başı bağlaçları: *eğer, şayet, gerçi, vâkıa...*

“Çünkü” kavramıyla kullanılan cümle başı bağlaçları: *çünkü, zirâ.*

“Gerçi” kavramıyla kullanılan cümle başı bağlaçları: *madem, madem ki, çünkü...*

“Sonuç, açıklama” kavramıyla kullanılan cümle başı bağlaçları: *ki, meğer, oysa ki, şöyle ki, nitekim, halbuki, kaldı ki, üstelik, yani, zaten, mamefih, bari, nitekim, binaenaleyh, belki, keza, ihtimal, ihtimal ki...*

“Benzerlik” kavramıyla kullanılan cümle başı bağlaçları: *sanki, âdeta, nasıl ki, güyâ...*

“Aksi halde” kavramıyla kullanılan cümle başı bağlaçları: *yoksa, aksi halde, aksi takdirde...*

Şarta, dereceye bağlayan cümle başı bağlaçları: *yeter ki, illâ, illâ ki, tâ ki...*

Bunların dışında değişik kavramlarla kullanılan cümle başı edatları şunlardır: *hele* “özellikle” kavramını, *hiç olmazsa / hiç değilse, hiç yoksa* “en azından” kavramıyla, *heyhat, heyhat ki* “üzüntü, pişmanlık” kavramını *bereket versin, iyi ki, Allah’tan* “memnuniyet” kavramını taşımaktadırlar.

Cümle başı bağlaçları bağlı cümle yapılarını kurarlar: *Koştı, çünkü toplantıya kalmamalıydı. Söylemiş, ama duymadım. Hiç dinlemiyor, sanki uyuyordu...*

Dördüncü bölümü temsil eden kuvvetlendirme bağlaçları da kelime, kelime grupları veya cümlelerden sonra gelerek bunları kendilerinden önce veya sonra gelen diğer bir kelime, kelime grubu veya cümleye bağlayabilirler. Bir konuya dikkat çekmek amacıyla sözde kullanılarak, bu sözü belirten, vurgulayan, kuvvetlendiren bağlaçlardır: **da/de, bile, ise, ki, değil, ya**: *Ben de geleym mi? Onun da telefonu çalındı. Sen olsan bile dayanamazsın. Daha işlerim bitmedi ki., Ben ise hep sizi düşündüm. Uzun değil kısaydı. Gel ya neden geç kaldın...*

Tezimizde edat olarak değerlendirilen *ünlemler (ünlem edatları)* ise her türlü duygu ve heyecanları, tabiat seslerini, seslenmeleri; kabul, ret, gösterme, sorma gibi ifadeleri karşılayan kelimelerdir. Ünlemler işlevlerine göre beşe ayrılır:

Birinci bölümü temsil eden *ünlemler* daha çok ses taklidi yapan kelimelerdir. Bu tür kelimelerin ses yapısı ünlemlerin anlatım gücünü oluşturmaktadırlar. Söz dizimi esnasında her türlü duygu ve heyecanları yansıtabilen kelimelerdir. Yazı tek başlarına kullanıldıkları zaman ünlem sembolüyle (!) işaretlenirler: **a / aa, ah, vah, aman, ay, ayol, bravo, e, eee, eh, hay, ha, hah, eyvah, hadi / haydi, heyhat, keşki, oh, of, öf, püf, tu / tü, ya, ulan, tüh, yuh / yuha, yazık, vallahi...** : *Aaa, arkadaşlar yapmayın.*

Öfkelenmez a! Eee, ne yapmışlar? Ha şunu bileydin! Ah, öyle dargınım ki! Eh, hayırlısı neyse o olsun. Ya sabır! Ooo, bu ne güzellik! Vah zavallı vah, Hay Allah! ...

İkinci bölümü temsil eden seslenme ünlemleri bir isim ya da isim soylu kelimenin önüne gelirler ve bir şahsa, varlığa ya da kavrama işaret ediyorlar. Bu işaret ettikleri şeylere yönelik seslenmeyi kuvvetlendiren ünlemlerdir: **ey, hey, yâ, yâhu, be, a, bre.** Yazı dilinde “ey” ve “hey” kullanılır: *Ey Türk gençliği!, Hey arkadaş! Yâ Muhammed!...* Türkçede -a/ -e sesleri de hitap unsuru olarak kullanılabilir. Seslenme ifadesi taşıyan bu ekler daha çok şart eklerinden sonra kullanılmaktadırlar: *Baksana! Gelsene! Dursanıza!...*

Üçüncü bölümü temsil eden sorma ünlemleri soru ifadesiyle kullanılan ünlemlerdir: **hani, acep, acaba, niçin.** *Hani gidecektin? Acaba ne söylüyor? Niçin sordun?...* Soru eki de aslında bir soru edatı olan “mu” kelimesinin ekleşmesiyle ortaya çıkmıştır.

Dördüncü bölümü temsil eden gösterme ünlemleri bir nesneyi göstermek amacıyla kullanılan ünlemdir: **işte, aha, deha, te, tâ.** Yazı dilinde “işte” kullanılır. Diğerleri konuşma dilinde veya argoda kullanılır: *İşte geldim. Okudum işte. Aha, şurada. Tâ uzaklarda...*

Beşinci bölümü temsil eden cevap ünlemleri bir soruya onay, tasdik, kabul, ret, inkâr gibi bir ifadeyle verilen cevap sözleridir. Tek başlarına eksilteli cümle şeklinde kullanılırlar: **evet, peki, pekâlâ, ya ya, hay hay, tamam, elbette, tabî, olur; hayır, yok, değil, asla, hâşâ...:**

- Yardım ister misiniz?
- *Evet. / Tabî. / Hay hay. / Peki. / Olur / Tamam...(Evet, yardım ederim.)*
- Söyler misin?
- *Hayır. / Asla. / Katiyen. / Yok...(Hayır, gelmem.)*
- Senin kitabın mı?
- *Hayır. / Yok. / Değil...⁴*

Dil içinde görev elemanı olarak değerlendirilip anlam elemanı olarak kabul edilmeyen kelimelerin edat tanımlamasına uyduğu görülmektedir. Bu değerlendirmede

---

⁴ Mustafa Özkan, Hatice Tören, Osman Esin, a.g.e., s. 549-555.

elbette bağlaç, ünlem ve çekim edatı tanımlamaları edat tanımı içinde ele alınabilir. Ancak bazı ünlemlerin cümle içerisinde belli belirsiz bir anlam ifade etmeleri onların bazı araştırmacılar tarafından ayrı bir grup olarak değerlendirilmesine sebep olmuştur.⁵

---

⁵ İsmail Taş, “Edatların Metin Bağlamında İncelenmesi: Faruk Nafiz Çamlıbel Şiirleri Örneği”, *Trk dergisi (Uluslararası Beşeri Bilimler ve Sanat Dergisi)*, ISBN:2757-6388, (2020), 1(1), s. 59-86, (erişim 12.9.2021), Karabük.

BİRİNCİ BÖLÜM

1.1. Edatların Tanımlanması

Türk dilinde kelime türleri yapıları itibarıyla üçe ayrılarak incelenmektedir. Kelime türleri içerisinde bu yapılara baktığımızda ilk önce isim soylu sözcükler varlıklara ve kavramlara ad olarak kullanılan kelimelerdir. İkinci olarak ise fiil soylu sözcükler gelmektedir, bunlar ise bir iş, oluş, kılış veya hareketi bildiren kelimelerdir. Fiiller tek başlarına kullanılamazlar ancak zamana ve şahsa bağlı olarak kullanılırlar. Üçüncü kelime türü olan “edatlar” ise tek başlarına anlamları olmayıp kendilerinden önceki ve sonraki kelime, kelime gruplarını veya cümleleri birbirine bağlayan ve aralarında anlam ilgisi kuran kelime türleridir.

“Tarif, üzerinde söz söylenecek konunun sıkıştırılmış bir özü ve özeti hükmündedir.”⁶ Bu açıdan tanımlamamız gerekirse “tanımlama” ifadesi, herhangi bir konu hakkında gerekli olan bütün bilgileri kısa ve öz olarak sunması demektir. Yani her alanın herhangi bir konusu hakkındaki bilgi sağlamanın en kısa yolu o konunun tanımlanmasına ulaşmaktan ibarettir. Tanımlar bir konunun an itibarıyla bulunduğu en yeni bilgilerini sunmaktadırlar. Bu geçeklere istinaden Türk dilinde de kavramların terim olarak tanımlanması mümkündür. Dil uzmanları ve araştırmacılar tarafından bu “tanımlanma”nın tanımlanmasını ölçüt alınarak edatların tarifi veya tanımlanması yapılmıştır. Böylece günümüze kadar edatlara yapılan bütün tanımlanmalarda edatları anlam ve dil bilgisi açısından değerlendirerek kusursuz bir şekilde özetlenmeye çalışılmıştır. Bunun sonucu olarak da edatlarla ilgili bilinmesi gereken genel bilgileri edatların tanımlanmalarından elde edebiliriz. Yalnız unutmayalım ki herhangi bir bilim dalı kilitli bir hazine kasasıysa, tanımlar o kasanın anahtarı sayılır, başka bir deyişle bir konu hakkında detaylı bilgilere ulaşmak için farklı görüşlerle yapılan tanımlara ve hatta tanımları açıklayan açıklamalara başvurmamız gerektiğini söyleyebiliriz.

Edatlar, isimler ve fiiller ile Türk dilindeki kelime türleri arasında yer almaktadır. Fakat bağımsız bir kelime türü olarak kendine ait belli özellikleri vardır. Edatlar, isimler ve fiiller ile kıyaslanarak anlam bakımından tek başlarına

---

⁶ Ahmet İsparta, *Metin Oluşturmada Edatların Yeri*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul 2010, s. 26.

anlamsızdırlar. Fakat cümlenin bir unsuru olarak görev bakımından isimler ile fiilleri ve bunlardan oluşan kelime grupları veya cümleleri birbirine bağlayan görevli kelimelerdir. Edatar, isimler ve fiiller gibi ek almaz ve yeni kelime yapımında rol görmezler, bu da bu kelime türünün başka bir önemli özelliği sayılır.

Genellikle dil biligisi kitaplarında yapılan tanımlamalara göre *edat* kavramı kelime kökeni olarak Arapçadır ve sözlük anlamı olarak *vasıta* veya *âlet* demektir. Terim olarak da tek başlarına anlamı olmayan ancak kelime grupları veya cümleler arasında anlam ilgisi kurmaya yarayan kelime türleridir. Donmuş kelimeler olan edatlar çekim eki almazlar, bu yüzden yeni kelime yapımında işlek değillerdir. Daha çok isim veya isim soylu kelimelerden sonra gelir. Söz diziminde kelime, kelime grupları ve cümleler arasında bağ kurmak ve çeşitli anlam ilişkileri oluşturmak görevinde bulunan görevli kelimelerdir.

Necmettin Hacıeminoğlu edatları bir kavram olarak “Arapça bir kelime olan *edat* “alet” ve “vasıta” demektir. Onun gramerdeki mana ve yerini tespit ederken de bu aslî manasını göz önünde bulundurmak gerekir.” ve bir terim olarak “Bir gramer unsuru olarak da “*edatlar tek başlarına manaları olmayıp, ancak cümledeki diğer kelime ve kelime grupları arasında çeşitli münasebetler kurmağa yarayan*” “alet sözlerdir”, “vasıtalar”dır.”⁷ Şeklinde tanımlamıştır.

Edatlar, bağlaçlar ve ünlemlerin tanımlamalarına bakıldığında hemen hemen aynı özellikler taşıdıkları farkedilebilir, fakat bağlaçlar ve ünlemlerin birer ayrı edat türü olup olmayıp konusunda farklı görüşler vardır. Dil bilimcilerin çoğunluğu bağlaçlar ve ünlemleri birer ayrı kelime türü olarak, bazıları da birer ayrı edat türü olarak incelemişlerdir. Bağlaçlar ve ünlemleri birer edat türü olarak değerlendirilenlere göre edatların genel tanımında gösterilen özellikler sadece edatlara değil, aralarında küçük farklılıklar bulunsa bile bağlaçlar ve ünlemlere de uyabilir. Bu konudaki bazı farklı görüşleri şöyle arzedeabiliriz:

Necmettin Hacıeminoğlu edatları anlam ve görevlerine göre on gruba ayırmış ve bağlaç ile ünlemleri *bağlama edatları* ve *ünlem edatları* olarak birer edat türü olarak değerlendirmiştir⁸.

---

⁷ Necmettin Hacıeminoğlu, *Türk Dilinde Edatlar*, Bilge Kültür Sanat Yayınları, İstanbul 2015, s. 13.

⁸ Necmettin Hacıeminoğlu, a.g.e., s. 16.

Muharrem Ergin'e göre ise "Mânâ veya vazife bakımında üç çeşit kelime vardır isimler, fiiller ve edatlar. Türkçedeki her kelime muhakkak bu üç kelime çeşidinden birine girer. Bunlardan isimler ve fiiller mânâları olan, edatla ise vazifeleri olan kelimelerdir."⁹

Tufan Demir ise ilgeçler, bağlaçlar ve ünlemleri birer ayrı kelime türleri olarak incelemiştir.¹⁰

Mustafa Özkan, Hatice tören ve Osman Esin ise bağlaçlar ve ünlemleri birer ayrı kelime türü olarak değerlendirmektedirler.¹¹

Bu bilgiler ışığından hareket ederek anlıyoruz ki, edatlar görevlerini *edat* kelimesinin asıl anlamından almışlar ve tek başlarına anlamsız olmalarına rağmen cümle yapımında anlamlı kelimeler arasındaki bağ kurmakta *vasıta* ve *alet* olmuşlardır.

Buradan hareket ederek çalışmamızda edatları *Kavram Olarak Edat'ın Tanımlanması ve Terim Olarak Edatların Tanımlanması* şeklinde iki ayrı başlık altında incelenmiştir.

Edat'ı bir kavram olarak tanımlanırken, bu kelimenin hangi dilden geldiği, ilk başta edat kelimesi yerinde hangi kelimenin kullanıldığı ve özellikle Türkçeleşmeye yöneldikten sonra hangi kavramlarla karşılandığını anlatılmıştır.

Bir terim olarak tanımlanmasında ise, edatların söz diziminde bir dil bilgisi unsuru olarak görevleri ve diğer kelime türleri ile benzer ve farklı yönlerini göstererek açıklanmıştır. Bunun yanısıra edatların hemen hemen aynı özelliklerini taşıyan bağlaçlar ve ünlemlerin bir edat türü olarak kabul edildiği dile getirilmiştir.

Bu çalışmanın asıl hedefi Faruk Nafiz Çamlıbel'in Han Duvarları eserindeki şiirlerde kullanılan edatların türleri, kullanışları, işlevleri, cümleye kattıkları anlam ve kelimeleri, kelime grupları veya cümleleri birbirlerine nasıl bağladıkları..vb gibi yönlerde incelemektir. Bu yüzden edatların hem kavram hem de terim olarak tanımlanması önemlidir. Çünkü edatların kavram ve terim olarak tanımlanmasını daha

---

⁹ Muharrem Ergin, *Edebiyat ve Eğitim Fakültelerinin Türk Dili ve Edebiyatı Bölümleri İçin Türk Dil Bilgisi*, Bayrak Yayınları, İstanbul 2012, s. 216-217.

¹⁰ Tufan Demir, *Türkçe Dilbilgisi*, Kurmay Kitabevi Yayınları, (3.Baskı) Ankara 2006, s. 491-508-535.

¹¹ Mustafa Özkan, Hatice Tören, Osman Esin, *Yüksek Öğretimde Türk Dili Yazılı ve Sözlü Anlatım*, Filiz Kitabevi Yayınları, (3.Baskı) İstanbul 2013, s. 548-551-554.

detaylı ve doğru bir şekilde çalışarak, edatların asıl anlamlarını anlamamızı ve cümlede en doğru şekilde kullanmamızı sağlayacaktır.

İlk sevgiye benzeyen ilk acı, ilk ayrılık!

Yüreğimin yaktığı ateşle hava ılık,

Gök sarı, toprak sarı, çıplak ağaçlar sarı...(s. 15)

İkinci satırda *ateş* kelimesiyle birleşen *ile* vasıta edatı, bir kavram olarak anlam bakımından yüreği yakan ateşin aracılığıyla hava ılık, gök, toprak ve ağaçlar ise sarı olmalarını göstermiştir. Fakat bir terim olarak iki kelime grubunu birbirine bağlamıştır.

Cümlenin kurallı şekli *Yüreğim ateşle yaktı* olmalıdır. Bu durumda *ateş* kelimesiyle birleşen *ile* vasıta edatı, bir kavram olarak anlam bakımından yüreğin ateş aracılığıyla yaktığını gösterip bir terim olarak da ismi fiile bağlamıştır.

Her tarafta yükseklik, her tarafta ıssızlık,

Yalnız arabacının dudğında bir ıslık!

Bu ıslıkla uzayan, dönen, kıvrılan yollar,

Uykuya varmış **gibi** görünen yılan yollar (s. 15)

İkinci satırdaki *yalnız* bağlama edatıdır. Bir kavram olarak *ama, lakin, fakat* anlamındadır. Bir terim olarak zıt anlamlı iki kelime grubunu birbirine bağlamıştır.

Üçüncü satırda *ıslık* kelimesiyle birleşen *ile* beraberlik edatı, bir kavram olarak anlam bakımından devamlı bir şekilde ıslık beraberliğiyle uzayan, dönen, kıvrılan yolları gösterip bir terim olarak da iki kelime grubunu birbirine bağlamıştır. Cümlenin kurallı şekli *Bu yollar ıslıkla uzamış, dönmüş, kıvrılmıştır* olmalıdır.

Dördüncü satırdaki *gibi* benzetme edatı bir kavram olarak anlam bakımında bitmeyen yolların uzunluğunu derin uykuya dalmış birine benzetmiştir. Bir terim olarak da iki kelime grubunu birbirine bağlamıştır.

1.2. Kavram Olarak Edat'ın Tanımlanması

Kavram, bir terimin kullanım esnasında zihinde ve düşüncede kazandığı anlamdır. Başka bir deyişle “kavram” mefhum veya konsept demektir. “El-

Kavânînü'l- külliyye Li-Zabti'l-Lügati't Türkiyye isimli eserde sözcükler: isim, fiil ve harf olmak üzere üçe ayrılmıştır.”¹² Kelimeler genellikle bütün dillerde *isim*, *fiil* ve *harf* olarak üç bölüme ayrılmıştır. Bu sınıflandırma Arap grameri esas alarak hazırlanmış Türk diliyle ilgili eserlerde de aynıdır. Türkçe Arapçanın etkisi altında kaldığı dönemlerde *edat* kelimesi *ek* anlamında kullanılmıştır. Sonra *ek* için *lâhika* kullnılarak devam etmiştir.¹³

“Arap dilinde harf, edevâtu'r-rabt, hurûfu'l-me'ânî gibi isimlerle de anılan edatlar, ilk dönemlerden itibaren müstakil çalışmalar içerisinde ele alınmaya başlanmıştır.”¹⁴ Aslında ilk başlarda *harf* ile adlandırılan *edat* bir kavram olarak kısaca: (Arapçadan Türkçeye geçen yabancı bir sözcüktür. Asıl dilindeki anlamı *alet* ve *vasıta* demektir) şeklinde tanımlanabilir. Bu tanımlama kelimenin anlamını öğrenmek için yeterlidir. Bu da doğru cümleler kurmak için önemlidir, çünkü bir kavram olarak bu edatların anlamlarını doğru öğrenmek cümlede doğru bir şekilde kullanmamıza yardımcı olur. Belki de bunun içindir ki Türk dilinin gelişmesiyle beraber bazı dil bilimciler edatların cümleye kattıkları anlamlara göre *edat* kavramı yerinde aslı Türkçe olan *ilgeç*, *takı*, *son takı*..vb. gibi kelimeleri kullanmaya kalkışmışlardır. Bunlardan dolayı *edat*'ı bir kavram olarak daha detaylı ve doğru bir şekilde anlayabilmemiz için, önce çalışmalarında bu konu hakkında yazan araştırmacıların açıklamalarına yer vermek gerekmektedir:

“Arapça bir kelime olan *edat* “alet” ve “vasıta” demektir. Onun gramerdeki mana ve yerini tespit ederken de bu aslî manasını göz önünde bulundurmak gerekir.”¹⁵

Türk dilindeki bütün kelime türleri birden fazla adla adlandırılmıştır. Edatlar ise kelime türleri arasında sayı olarak en çok adla adlandırılan kelime türüdür. Ahmet Isparta *Metin Oluşturmada Edatların Yeri* adlı doktora tezinin (24.) sayfasındaki *Kelime Türleri İçin Kullanılan Adlandırmalar* tablosunda bütün kelime türleri için kullanılan çeşitli adları detaylı bir şekilde göstermiştir. Tabloda isimlere *isim* ve *ad* iki ad; fiillere *fiil*, *eylem*, *edim* ve *kılın-sav* dört ad; zamirlere *zamir*, *adıl*, *oruntak* ve *orunluk* dört ad; sıfatlara *sıfat*, *ön-ad*, *vasıf adı*, *nitem* ve *san* beş ad; zarflara *zarf*,

¹² Birol Pek, *Türkçede Pekiştirme Edatları*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ 2009, s. 7.

¹³ Birol Pek, a.g.e., s. 7-8.

¹⁴ Abdullah Hacibekiroğlu, *Arap Dilinde Edatların Metinde Kurduğu Anlamsal İlişkiler*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2015, s. 1.

¹⁵ Necmettin Hacıeminoğlu, *Türk Dilinde Edatlar*, Bilge Kültür Sanat Yayınları, İstanbul 2015, s. 13.

belirteç, ulaç ve sav sanı dört ad; bağlaçlara *rabıt, bağlaç, bağ, bağlama edatı, bağlayıcı ve bağlam* altı ad; ünlemlere *nidâ, ünlem ve ünleme edatı* üç ad verilirken edatlara *edat, harf, çekim edatı, son çekim edatı, ilgiç, ilgeç, takı, son takı, son ek, artlaç ve önleç* on bir ad verilmiştir.¹⁶ “Ayrıca bu isimlerden başka Jean Deny (2012) edatlar için, parantez içinde, *aygıtlar* ismini kullanmıştır.”¹⁷ Fakat günümüz Türkçesinde bulunan eserlerde edatlar daha çok *edat* ve *ilgeç* sözcükleriyle adlandırılmıştır. Edatlar kelimeler arasında ilgi kurma işlevini gerçekleştirdikleri için “İlgeç” adıyla adlandırılıyorlarmıştır.¹⁸

Arapçadan Osmanlı Türkçesine geçen *harf-i cer* (çekim edatı) unvanıyla bilinen edatlardır. Osmanlı Türkçesinde en çok kullanılan bu tür edatların işlevleri, Türkçenin son çekim edatlarının işlevlerine benzer. Harf-i cerlerin isimlere bağlanması bazen *harf-i tarif* (ل) vasıtasıyla gerçekleşir, bazen de doğrudan gelirler ve bu şekiller zarf olarak kullanılırlar. Osmanlı Türkçesinde en çok kullanılan belli başlı harf-i cer’ler (çekim edatları) şunlardır *Îlâ, bi, ’alâ, ’an, fi, li, min, ba’d, bilâ, beyn, zû/zî, mâ, kabl, lâ, ma’a, ve, ni’me, ve vâ*.¹⁹

Mustafa Özkan ve Hatice Tören *Osmanlı Türkçesi 1* kitabında Arapçadan Osmanlı Türkçesine geçen “bağlama edatları”nın tanımlamasında bu edatların Osmanlı Türkçesi döneminde (Edevât-ı Rabtiyye) adıyla adlandırıldıklarını bildirmek için iki parantez arasında göstermişlerdir. Kelime, kelime grubu ve cümleleri birbirlerine bağlayan ve Osmanlı Türkçesinde en çok kullanılan Arapça bağlama edatları olarak *ve, fakat, lâkin, velev, illâ, elbet, elbette, hâşâ, ammâ, hattâ* gibi edatları belirtilmişlerdir.²⁰

Mustafa Özkan ve Hatice Tören *Osmanlı Türkçesi 1 ve 2* kitaplarında, aslı Arapça olan ve Osmanlıcada sıkça kullanılan harf-i cerler (çekim edatı) ve edevât-ı rabtiyye (bağlama edatları)nı tespit etmişlerdir. Günümüz Türkçesinde kullanılan harf-i cerler arasında sadece *ilâ* edatı hala devam etmektedir. Edevât-ı rabtiyyeler (bağlama

¹⁶ Ahmet Isparta, *Metin Oluşturmada Edatların Yeri*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul 2010, s. 24.

¹⁷ Özer Yavaş, “Ahmet Hamdi Tanpınar’ın Üçleme (Mahur Beste-Huzur-Sahnenenin Dışındakiler) Romanlarındaki Son Çekim Edatlarının İşlevsel Bakımdan İncelenmesi”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uşak Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uşak 2018, s. 4.

¹⁸ Neşe Atabay, İbrahim Kutluk, Sevgi Özel, *Sözcük Türleri*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1983, s. 136.

¹⁹ Mustafa Özkan, Hatice Tören, *Osmanlı Türkçesi 1*, Akademik Kitap Yayınları, (8.Baskı) İstanbul 2019, s. 146.

²⁰ Mustafa Özkan, Hatice Tören, *Osmanlı Türkçesi 2*, Akademik Kitap Yayınları, (3.Baskı) İstanbul 2017, s. 147.

edatları) ise hepsi şimdiye kadar ister yazı ister konuşma dilinde sık sık kullanılmaktadır.

Türkçe, Arapçanın yanısıra Farsçadan da aldığı edatlar vardır. Mustafa Özkan ve Hatice Tören *Osmanlı Türkçesi 2* kitabında Farsçadan Türkçeye geçen edatları bu şekilde anlatmıştır:

Öncelikle Farsçadan Türkçeye geçen “ön edatlar” konusundan bahsetmişler. Bu tür edatların ön ek fonksiyonuyla isimlerin önünde kullanılıp onlara zarf anlamını kattıklarını belirtmişlerdir. Bunların Türkçedeki son çekim ekleriyle hal eklerini karşıladıklarını bildirmektedirler. Farsçadan Osmanlı Türkçesine geçen *be- / bâ- , ber, der, ez, tâ, berây* gibi ön edatları sayıp sıralamışlardır.²¹

Mustafa Özkan ve Hatice Tören *be- / bâ-* ön edatları bu şekilde birlikte gösterirken: *bâ-husûs (husuiyle)...*, Yılmaz Kurt bunları örneklerle ayrı ayrı göstererek bu şekilde izah etmiştir: *be-nâm (namlı, ünlü)...*, *bâ-vakar (vakarlı, ağırbaşlı)...*²²

Ayrıca Mustafa Özkan ve Hatice Tören’in gösterdiği (*be- / bâ- , ber, der, ez, tâ, berây*) ön edatlardan fazla Yılmaz Kurt Farsçada kullanılan *fürû* ve *hem* gibi ön edatları da göstererek örneklerle bu şekilde izah etmiştir: *fürûmâye (mayası aşağı, bozuk)...*, *hemşîre (aynı sütten, kardeş, kızardeş)...*²³

Yine Farsçadan Osmanlı Türkçesine geçen başka bir türü olarak “bağlama edatlarını” göstermişlerdir. Bu edatların Osmanlı Türkçesi döneminde (Edevât-ı Rabtiyye) adıyla adlandırıldıklarını bildirmek üzere iki parantez arasında göstermişlerdir. Bunlar günümüz Türkçesindeki bağlama edatları, karşılaştırma edatları ve cümle başı edatlarını karşıladıklarını belirtilmişlerdir. Sonra bu tür edatları sekiz bölümde inceleyerek bu şekilde sıralamışlardır:

Bağlama Edatı (vâv-ı âtife): u, ü, vü.

Dilek-şart bildiren edatlar: kâş, kâşki, gûyâ.

Karşılaştırma Edatları: ve-yâ, yâ-hûd, hem, hem...hem, ne...ne, yâ...yâ.

Sebep bildiren edatlar: çün, çünkü, çü, ki, zîrâ, zîrâ ki.

Şart edatları: ger, eger, ve-ger, meger.

²¹ Mustafa Özkan ve Hatice Tören, a.g.e., s. 215-216.

²² Yılmaz Kurt, *Osmanlıca Dersleri I*, Akçağ Yayınları, (8.Baskı) Ankara 2004, s. 137.

²³ Yılmaz Kurt, a.g.e., s. 137.

Şüphe bildiren edatlar: gerçi, egerçi, şâyed.

Fakat ifadesi taşıyan edatlar: lîk, velîk, lîkin, velîkin, am mâ.

Diğer cümle başı edatları: bel, belki, hele, bârî, henüz.

Ünlem edatları temsil eden edatları da Hitap, sakınma, beğeni, şaşma, hayret, hayıflanma, uyarı, tenbih, tasdik ve soru bildiren edatlar olarak altı bölümde bu şekilde incelenmişlerdir.

Hitap edatları: ey / iy, eyâ, yâ. Kelime sonuna eklenen seslenme ifadesi veren â, yâ da seslenme edatı durumundadır: Nâbîyâ: ey Nâbî, Nedîmâ: ey Nedim gibi.”

Beğeni, şaşma, hayret bildiren edatlar: Âferîn, zihî, şâbâş, peh peh.

Hayıflanma, acıma bildiren edatlar: Âh, vâh, eyvâh, vây, heyhât, efsûs (yazık, eyvah), hayf (yazık, eyvah), hayfâ (yazık, eyvah), vâ-hayfâ (yazık, eyvah), dirîg (yazık), dirîgâ (ne yazık) gibi.

Sorma bildiren edatlar: Âyâ (acaba).

Tasdik bildiren edatlar: Ârî (evet).

Uyarı, tenbih bildiren edatlar: Zinhâr / zînhâr.

Bes, besâ, besî, hergîz, çendan, çünîn, çend gibi Farsça edatları da Osmanlı Türkçesinde çeşitli işlevlerde kullanıldıklarını göstererek *Diğer Edatlar* başlığı altında toplamışlardır.²⁴

Mustafa Özkan ve Hatice Tören *Osmanlı Türkçesi 2* kitabında Osmanlıcada kullanılan Farsça edatları ön edatlar, edevât-ı rabtiyyeler (bağlama edatları), ünlem edatları ve diğer edatlar olmak üzere dört bölüme tasnif etmişlerdir. Günümüz Türkçesinde kullanılan ön edatlar sadece *berhudar*, *derhal* gibi nadir kelimelerde, edevât-ı rabtiyyeler (bağlama edatları) ve ünlem edatları aşağı yukarı birkaç kelime hariç hepsi kullanılmaktadır. Diğer edatlar olarak sınıflandırılan edatlar ise hiçbiri kullanılmıyor.

Asırlar boyunca alan olarak gelişen ve hükümdarlığını sürdüren Türk devletleri, sürekli yeni kültürlerle tanışmışlardır. Türk dili de bu farklı kültürlerden kazandığı

---

²⁴ Mustafa Özkan, Hatice Tören, *Osmanlı Türkçesi 2*, Akademik Kitap Yayımları, (3.Baskı) İstanbul 2017, s. 215-218.

yeni sözcüklerle bugünlere kadar sürekli gelişerek devam etmiştir. Bu da bu dilin zenginliği ve geniş bir sözlüğe sahip olmasına yol açmıştır.

Cumhuriyet kuruluşundan sonra Türkçe batı dillerinin tesiri altında kalmıştır. Arapça ve Farsça kelimelerin yerine daha çok Fransızca, Almanca, İtalyanca, İngilizce..vb. gibi dillerden aldığı kelimeler kullanılmıştır. Günümüzde kullanılan Türkçede yabancı dillerden gelen kelimeleri azaltmak amacıyla bu kelimeleri karşılayan asıl Türkçe kelimeleri kullanılmaya çalışılmıştır. Fakat daha önce Arapça ve Farsça gibi dillerden aldığı kelimelerin birçoğu hala kullanılmaktadır. Esas konumuzun başlığıyla alakalı olan Arapça kelimelerinin kullanılması, İslamiyet’i kabul eden ilk Türk devleti Karahanlı devleti’nin döneminde gerçekleşmiştir.

İlk başlarda Arapça kökenli “harf” sözcüğüyle gösterilen Arapça kökenli “edat” kavramı, farklı yazarlar, akademisyenler ve dil bilimciler tarafından “ilgeç, takı, son takı, çekim edatı, son çekim edatı, son ek vb.” gibi kavramlar ile adlandırılabilir. Günümüz Türkçesinde ister yazı ister konuşma dilinde akademik alanda canlılığını ve kullanışlılığını sürdürmektedir.

Farklı araştırmalar sonucunda, “edat”ın bu kadar çeşitli adlarla adlandırılmasının en önemli nedeni, başlıca edatların anlam ve görevlerine göre farklı çeşitlere ayrılması ve aynı edatların farklı görevlerde bulunmasıdır. Bu bilgileri ikinci ve üçüncü bölümlerde “Edatların Türkçedeki Kelime Çeşitleri Arasında Durumu” ve “Edatların Çeşitleri” başlıkları altında daha detaylı bir şekilde izah edilecektir.

Nihayetsiz bir ova ağarttı benzimizi,

Yollar bir şerit **gibi** ufka bağladı bizi (s. 16)

İkinci satırdaki *gibi* benzerlik edatı anlam bakımından yolların ufka bağlanması görüntüsünü bir şeridin işine benzetmiş ve iki cümleyi birbirine bağlamıştır.

Ne civarda bir köy var, **ne** bir evin hayali,

Sonun daemdir diyor insana yolun hali. (s. 16)

Birinci satırdaki *ne...ne* bağlama edatı, kavram olarak anlam bakımından civarda bir köyün ve bir evin olamaması durumunu eşit göstermiş, terim olarak da bir cümleyi bir kelime grubuna bağlamıştır.

Bir deva bulmak **için** bağrındaki yaraya

Toplanmıştı garipler şimdi kervansaraya. (s. 16)

Birinci satırdaki *için* aitlik edatı bir kavram olarak anlam bakımından garipler kervansaraya toplanmasının sebebini bir deva bulmak için olduğunu bildirmiş, bir terim olarak da bir kelime grubunu bir cümleye bağlamıştır.

1.3. Terim Olarak Edatların Tanımlanması

Edatlar, dil bilimciler ve uzmanlar tarafından aynı sonuçlara varan farklı anlatımlarla tanımlanmıştır. Yapılan tanımlamalarda daha çok edatların bir kelime türü olarak söz diziminde taşıdığı özellikler üzerinde odaklanmıştır. Genellikle bu tanımlamalarda edatların, isimler ve fiiller ile kıyaslanarak tek başlarına anlamsız olmaları, ek almamaları ve yeni kelime yapımında işlek olmamaları, söz diziminde ise bir dil bilgisi görevi üstlenip daha çok isim veya isim soylu kelimelerden sonra gelmeleri ve kelime, kelime grupları ve cümleler arasında bağ kurup çeşitli anlam ilişkileri oluşturmaları söz konusudur. Aslında Türkçede edatların tanımlanması konusu edatlarla ilgili sorunlardan biri olmasına rağmen diğer sorunlara göre araştırmacıların en çok müttefik konulardan biridir. Bazı tanımlamalarda edatlar bir tek yönü ile değerlendirilmiş bazı tanımlamalarda ise bütün özelliklerini göstermeye çalışılmıştır.²⁵

Edatların bütün bu özelliklerini daha detaylı ve doğru bir şekilde öğrenmek için öncelikle çalışmalarında aynı bilgileri farklı anlatımlarla ifade eden dil bilimcilerin ve uzmanların tanımlamalarına yer vermek gerekiyor:

Tek başlarına kullanılmayan ve tek başlarına anlamları olmayan; kendisinden önce ve sonra gelen kelime, kelime grupları ve cümlelerin anlam bütünlüğüne yardımcı olan ve bunların aralarında farklı anlam ilgileri kurmaya elverişli olan kelimelerdir.²⁶ Bu tanımlama edatların tek başlarına bir anlam ifade etmediklerini onların tek başlarına kullanma imkansızlığının nedenini olduğunu göstermiştir. Sonra

---

²⁵ Neslihan Karacan, *Eski Türkçede Edatların İstemi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2021, s. 54.

²⁶ Nesrin Bayraktar, Yedigir Ercan, Halil İbrahim Bulan, Keziban Teşkan, Nazmi Şengezer, Niyazi Sezen, Özgür Üstün, Mehtap Eldemir, İrade Yüzbey, Funda Öрге Yaşar, Asuman Yetişen, Nilsu Ak, Handan Aydın Kasımoğlu, *Türk Dili Yazılı Anlatım Sözlü Anlatım*, Nobel Yayın Dağıtım Yayınları, (3. Baskı) Ankara 2008, s. 164.

kelime, kelime grupları ve cümleler arasında anlam bütünlüğünü koruyup farklı anlam ilişkisi kurmaya yararlı olduklarını belirtmiştir.

Türkçe sözlükte kısaca bu şekilde tanımlanmıştır: “Tek başına anlamı olmayan, sonuna geldiği sözle cümledeki diğer kelimeler arasında ilişki kuran kelime türü, ilgeç: Ev **gibi** huzur köşesi olmaz. Çocuk sabaha **karşı** uyudu.”²⁷ Bu tanımlamada kısaca edatlar, anlam bakımında anlamsız olduklarını ve bir dil bilgisi unsuru olarak kelime ve cümleleri birbirine bağladıklarını bildirerek değerlendirilmiştir.

“Yalnız başlarına kullanıldığında anlam taşımayan, ad ve ad soylu kelime ve kelime gruplarından sonra gelerek anlam bakımından bunlarla sıkı bir ilişki kuran veya cümleleri bağlayan gramer görevli kelimelere **edat** denir.”²⁸ Bu tanımlamada tek başlarına anlamsız olma ve isim soylu kelime, kelime grubu ve cümleler arasında anlam kurma açısından aynı özellikler gösterilerek görevli kelimeler olarak tanımlanmıştır:

Gökkuşuğu Türkçe dil bilgisi kitabı 2’de edatlar basit ve kısa cümlelerle bu şekilde tanımlanmıştır “tek başına anlamları olmayan, cümle içinde anlam kazanan kelimelere edat denir. Türkçede birden çok edat vardır. Edatlar, cümleden çıkarıldığında anlam bozulur veya daralır.”²⁹ Bu tanımlamada gösterilen farklı özellik edatların cümle içerisinde anlam kazandıklarıdır.

“Edat, dilbilgisinin en belirsiz terimlerinden birisidir; neyi anlattığını belleğimizde canlandırmamız oldukça zordur.”³⁰ Bu tanımlama çalışmamızda kullandığımız kaynaklardan geçen edatların en kısa tanımlaması olabilir. Tanımlamada sadece edatların tek başlarına anlamsız olup isimler gibi zihinde bir şey canlandırmamak konularına odaklanmıştır.

---

²⁷ Şükrü Halûk Akalın, Recep Toparlı, Mustafa Argunşah, Nurettin Demir, Nevzat Gözaydın, Melek Özyetgin, Hamza Zülfikar, Belgin Tezcan Aksu, Abdullah Durkun, Beyza Gültekin, Burçak Okkalı, Âdem Terzi, Şener Mete, Ömer Kaya, Safa Tekeli, *Türkçe Sözlük*, Türk Dil Kurumu Yayınları, (11.Baskı) Ankara 2011, s. 754.

²⁸ Muhammed Yelten, *Türk Dili ve Anlatım Bilgileri*, Doğu Kütüphanesi Yayınları, (1. Baskı) İstanbul 2009, s. 208.

²⁹ Tuncay Öztürk, Sezgin Akçay, Abdullah Yiğit, Ercan Taşdemir, S. Serkan Başak, H. Huseyin Demir, Adem Kaya, *Gökkuşuğu Türkçe Dil Bilgisi 2*, Dilset Yayınları, İstanbul 2010, s. 74.

³⁰ Özer Yavaş, *Ahmet Hamdi Tanpınar’ın Üçleme (Mahur Beste-Huzur-Sahnenenin Dışındakiler) Romanlarındaki Son Çekim Edatlarının İşlevsel Bakımdan İncelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uşak Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uşak 2018, s. 3.

Mehmet Hengirmen ise “edat” yerinde “ilgeç” ve “kelime” yerinde “sözcük” terimlerini tercih ederek bu şekilde tanımlamıştır: “**İlgeçler:** Sözcükler arasında ilgi kuran sözcüklere ilgeç denir. İlgeçler, bir sözcükten sonra gelir ve bu sözcük ile öteki sözcükler arasında ilgi kurar. Genellikle ilgeç olarak kullanılan sözcükler şunlardır: gibi, için, dolayı, göre, kadar, üzere...gibi.”³¹ Bu tanımlamada edatların genellikle isim soylu kelimelerden sonra geldiklerini belirtmemiştir.

Hasan Kolcu edatların çekime girmediklerini gösterip “cümleler” yerinde “yargılar” terimini tercih ederek bu şekilde tanımlamıştır: “genellikle tek başına anlamı olmayan ve çekime girmeyen; cümledeki sözcükler ve yargılar arasında çeşitli anlam ilgileri kurmaya yarayan sözcüklere edat denir.”³²

Zeynep Korkmaz diğerlerinden farklı olarak gramer bakımından edatların, kendisinden önce gelen kelimelere hakim olmaları ve görevli kelimeler olduklarını göstererek bu şekilde tanımlamıştır: Edatlar, tek başlarına anlamları olmayan kelimelerdir. isim ve isim soylu kelime ve kelime gruplarından sonra geliyorlar. Anlam bakımından bunlarla sıkı sıkıya bağlı bulunan cümle unsurlarıdır. Bir gramer unsuru olarak da cümlenin diğer unsurlarına hakim olan ve eklendikleri kelimeler ile cümlenin öteki kelimeleri arasında çeşitli anlam ilişkileri kuran görevli sözlerdir: *için, İle, gibi, kadar, göre, doğru, baika, dolayı, beri, ötürü, öte, yana, itibaren, nazaran vb.*³³

Tahsin Banguoğlu “edat” yerinde “takı” ve “anlam” yerinde “kavram” terimlerini tercih ederek bu şekilde tanımlamıştır: İsimlerden sonra gelip onların söziçinde başka unsurlarla ilişkilerini kuran kelimelere *takı* (postposition) adını veriyoruz: *gibi, için, ile, göre, rağmen, değin, beri, yana, içinde* gibi. Bunlar başlıbaşına bir kavram sahibi olmayıp iki kavram arasındaki ilişkiyi belli etmeye yararlar: *ayı gibi adam. Arabayla geldim. Sabahtan beri bekliyor. Aliye göre değil. Çekmece içinde bulmuş. Poyraza karşı açılar. Gibi.* Takılar yalnız adlara (isimlere) değil, her türlü isimlere (isim soylu) gelirler: *hasta gibi, bana göre, şimdiye değin, öteden beri, v.b* gibi.³⁴

Ali Yakici vd. Edatların cümlede ancak ilişki kurmayı sağladıktan sonra anlam kazanabildiklerini belirterek bu şekilde tanımlamışlardır: “Tek başlarına kullanıldıklarında bir anlamı olmayan, daha çok isim veya isim soylu kelimelerden

³¹ Mehmet Hengirmen, *Türkçe Dilbilgisi*, Engin Yayınevi, (9.Baskı) Ankara 2007, s. 167.

³² Hasan Kolcu, *Türk Dili Ders Kitabı*, Umuttepe Yayınları, Kocaeli 2010, s. 152.

³³ Zeynep Korkmaz, *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*, Türk Dil Kurumu Yayınları, (5.Baskı) Ankara 2017, s. 895.

³⁴ Tahsin Banguoğlu, *Türkçenin Grameri*, Türk Dil Kurumu Yayınları, (8.Baskı) Ankara 2007, s. 385.

sonra gelerek bunların diğer kelimelerle ilişki kurmasını sağlayan ve buna bağlı olarak bir anlam kazanan kelimelerdir.”³⁵

Nurettin Demir ve Emine Yılmaz “edatlar” yerinde “sontakılar” terimini tercih ederek ve ilave olarak ilişki kurdukları unsurların anlamlarını güçlendirip sınırlandırabilen kelimeler olduklarını gösterip bu şekilde tanımlamışlardır: “Sontakılar anlamlı kelimeler, tamlamalar ve öbeklerden sonra gelerek, onların başka kelimelerle söz dizimsel ve anlamsal ilişkilerini gösterip, anlamlarını güçlendirip, sınırlandırabilen kelimelerdir.”³⁶

Coşkun Ak farklı olarak kendilerinden önce gelen unsurlara ekli ya da eksiz olarak bağlandıklarını ve bağladıkları unsurlar arasında nasıl bir ilişki kullandıklarını göstererek bu şekilde tanımlamıştır: “Sözlük anlamı olmayan, görevsel dil birimleridir. Türkçede edatlar, kendilerinden önce gelen adlara ekli ya da eksiz bağlanarak eşitlik, benzerlik, sebep, görelilik, vb. anlam ilgisi kurarlar.”³⁷

Mutlu Berber genelde edatları diğer tanımlamalarda kullanılmayan fakat eşit anlam taşıyan farklı kelimelerle bu şekilde tanımlamıştır: “Çeşitli dillerde, önünde yer aldığı ya da ardından geldiği birimle başka bir birim ya da tümcenin geri kalan bölümü arasında ilgi kurmaya yarayan, anlamı, aynı bağlamdaki öbür birimlerle belirginleşen işlevsel biçimbirim.”³⁸

Tahir Necat Gencan esas görevleri ilgi kurmak olduğu ve kelimenin anlamını bu görevden kazandığı için “ilgeç” terimini “edat” yerinde tercih ederek bu şekilde tanımlamıştır: “Sözcükler, kavramlar arasında anlam ilgisi kurmaya yarayan ve ancak bu görevleri için kullanılan sözcüklere İLGEÇ denir.”³⁹

Necmettin Hacıeminoğlu edatları “alet sözlerdir” ve “vasıtalar” olarak belirleyerek bu şekilde tanımlamıştır: “Edatlar tek başlarına manaları olmayıp, ancak

---

³⁵ Ali Yakıcı, Mustafa Yücel, Mehmet Doğan, Savaş Yelok, *Üniversiteler İçin Türk Dili ve Kompozisyon Bilgiler*, Gazi Kitabevi Yayınları, (5.Baskı) Ankara 2008, s. 139.

³⁶ Nurettin Demir ve Emine Yılmaz, *Türk Dili El Kitabı*, Grafiker Yayınları, (5.Baskı) Ankara 2010, s. 225.

³⁷ Coşkun Ak, *Türk Dili*, Nobel Yayın Dağıtım Yayınları, (2.Baskı) Ankara 2006, s. 31.

³⁸ Mutlu Berber, *Türkiye Türkçesindeki Edatlar ile Kazak Türkçesindeki Edatların Karşılaştırılması*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep 2017, s. 17. (BKZ: Vardar, 2012, 120)

³⁹ Tahir Necat Gencan, *Dilbisi*, Tek Ağaç Yayınları, Ankara 2007, s. 493.

cümledeki diğer kelime ve kelime grupları arasında çeşitli münasebetler kurmağa yarayan” “alet sözlerdir”, “vasıtalar”dır.”⁴⁰

Günay Karaçağ bağlama ve ilişki kurma gibi özelliklerinden dolayı edatların sözlük birimleri arasında apayrı bir yere sahip olduklarını göstererek bu şekilde tanımlamıştır: Edatlar, bağlı bilgilerin ve ilişkilerin adlarıdır. Bu özellikleriyle, sözlük birimleri arasında apayrı bir yere sahiptirler. Dilde bağımsız olarak var olmayan, yani kendi başlarına kullanılmayan edatlar, söz, söz öbeği ve cümle gibi dil birimleriyle kullanılabilen ve onlara değişik anlam renkleri katan veya onları çekime sokan sözlük veya söz dizimi birimleridir...⁴¹

Sedat Balyemez farklı olarak edatlar’ın çekim edatlar’ı olarak adlandırılmasının nedenini edatlar ile eklerin arasındaki benzerliğe bağlayıp ve ikisinin de aynı anlamları kelimelere nasıl kattıklarını örnek cümlelerle göstererek bu şekilde tanımlamıştır: Edatlar (çekim edatları), şekil bakımından müstakil birer kelimelerdirler ama işlev olarak eklerle benzerler. “Edat” terimi yerine “çekim edatı” teriminin kullanılmasının nedeni edatlar ile ekler arasındaki bu benzerliktir. Çünkü eklerin kelimeye kattığı bazı anlamları, edatlarla da katmak mümkündür:

1. Utandığından sesini çıkaramadı.
2. Utandığı için sesini çıkaramadı.
3. Bence bu konuda sen haksızsın.
4. Bana göre bu konuda sen haksızsın

Örnek cümlelerde edatlar ile eklerin işlev bakımında eşit olduklarını gösterilmiştir. Birinci cümlede sebep kavramı +*dan* ekiyle, ikinci cümlede ise *için* edatıyla belirtilmiştir. üçüncü ve dördüncü cümlelerde de nispet kavramı -*ca* ekiyle *göre* edatının vasıtalarıyla belirtilmiştir.⁴²

“**Edat** veya **ilgeç**; farklı tür ve görevdeki kelimeler ve kavramlar arasında anlam ilgisi kurmaya yarayan yardımcı kelime. Edatların tek başına anlamı yoktur; diğer kelimelerle birlikte, cümle içinde görev kazanır.”⁴³ Bu tanımlamada edatlar yardımcı kelimeler olarak değerlendirilerek cümlenin içinde görevini kazandığını belirtilmiştir.

⁴⁰ Necmettin Hacıeminoğlu, *Türk Dilinde Edatlar*, Bilge Kültür Sanat Yayınları, İstanbul 2015, s. 13.

⁴¹ Günay Karaçağ, *Türkçenin Dil Bilgisi*, Akçağ Yayınları, Ankara 2012, s. 432-433.

⁴² Sedat Balyemez, *Dil Bilgisi Üzerine Açıklamalar*, Pegeme Akademi Yayınları, (6.Baskı) Ankara 2021, s. 144.

<https://a5c9067fb5de95ba1294b544b3b0d04c29bc1f2f.vetisonline.com/tr/ara?index=&s=sedat+balyemez>

⁴³ URL1: <https://tr.wikipedia.org/wiki/Edat>

“Bu tanımları daha başka kitaplardan yararlanarak adet itibarıyla çoğaltmak mümkündür. Mümkün olmayan şey ise ünlemleri edat saymak; başka bir söyleyişle edat tanımları içinde ünlemleri çepeçevre kuşatacak ifadeler bulmaktır.”⁴⁴ Çünkü bunlar genellikle insanların yaşadığı sevinç, hüznün, nefret, keder..vb. gibi duygu ve heyecanları ve tabiat seslerini ifade eden edatlardır. (Bu konunun detayı üçüncü bölümde bulunacaktır.)

“...Edatlar, birlikte kullanıldıkları kelimelerin, kelime gruplarının ya da cümlelerin kullanışlarına ve ifade kabiliyetlerine yardım ederler. Bu sebepten edatlara yardımcı kelimeler denir...”⁴⁵ Bu tanımlamada edatlara yardımcı kelimeler denmenin nedeni onların cümleyi oluşturan diğer unsurların ifade kabiliyetlerinin arttırmasına etkili olduklarından kaynaklandığını belirtmektedir.

Farklı kaynakardaki bütün bilgileri birkaç paragrafta toplayarak şöyle izah edebiliriz:

Edatlar, tek başlarına isimler gibi zihinlerde bir resim canlandırmaz ve fiiller gibi bir hareket ifade etmez anlamsız kelimelerdir. Bu yüzden tek başlarına kullanılmazlar. Edatlar Türkçedeki kelime türleri arasında ek almamayan tek kelime türüdürler. Ek almadıkları için diğer kelime türleri gibi yani isimler ve fiiller gibi yeni kelime yapımında görev almazlar. Ancak kelimeler, kelime grupları veya cümleler arasında anlam birlikteliği oluşturup cümleyi anlaşılır bir duruma getirirler.

Tek başlarına kullanılmayan edatlar, daha çok isim soylu kelimelerden sonra kullanılır. Tek başlarına anlamsız olduklarına rağmen, cümlede kendisinden önce ve sonra gelen kelimeler, kelime grupları veya cümleler arasında çeşitli anlam ilişkileri kurarlar. Bu özellikleriyle diğer kelime türlerinden ayrılır ve cümlenin söz dizimi esnasında farklı bir dil bilgisi görevi üstlenirler.

Örneğin, “gibi” edatı tek başına hiç bir şey ifade etmeyen anlamsız bir kelimedir, fakat bu kelimeyi bir cümle içerisinde kullanıldığında bir dil bilgisi görevi üstlenir:

Aslan gibi adam..

---

⁴⁴ Mehmet Pul, *Türkiye Türkçesinde Edat*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya 2002, s. 20.

⁴⁵ Hasan Kavruk, Ramazan Salman, Abidin Öztürk, Güler Aydın, Huseyin Uğur, Nedim Karagöz, *Türk Dili Yazılı ve Sözlü Anlatım*, Yılmaz Matbaacılık ve Yayıncılık, Malatya 2014, s. 123.

Aslan gibi cesur adam.

Birinci cümlede “gibi” edatı yoluyla “adam” “aslan”a benzetilmiş, ikinci cümlede ise “adam” özellikle cesurluk yönüyle “aslan”a benzetilmiş ve böylece “gibi” edatı bu cümlelerde “benzetme edatı” olarak değerlendirilmiştir.

Demek ki cümleleri oluşturan kelime çeşitleri ve anlamlarına göre edatların görevleri ve anlamları da değişir. Yani, edatların cümle içerisindeki görevlerini belirlemede sorumlu olan cümlede bulunan diğer kelimelerdir denilebilir. Bu şekilde zaruri bir kelime türü olup cümle yapımında kelimeler arasında farklı ilgiler kuran veya cümleleri birbirine bağlayan vazgeçilmez ve işlek sözcükler değerinde kullanılabilir.

Edatlarla aynı nitelikte olan bağlaçlar ve ünlemler de edatlar başlığı altında incelenebilir. “Bağlaçlar” bağlama edatıdır, “Ünlemler” ise duygu, heyecan, seslenme..vb. ifadeleri gibi karşılaya fakat cümle dışı unsuru olarak değerlendirilen kelimelerdir. Ancak bunlar kimi dil bilimciler tarafından edat türleri olarak değerlendirilmiştir. Bunun nedeni de bu tür kelimelerin taşıdıkları en önemli özellik, edatlar gibi tek başlarına anlamsız olmalarıdır.

Not: bağlaçlar ve ünlemler birer edat türü olup olmadıkları konusu üçüncü bölümdeki “Edatların Çeşitleri ve Kullanışları” başlığı altında daha detaylı bir şekilde açıklanacaktır.

Gitgide birer ayet **gibi** derinleştiler

Yüzlerdeki çizgiler, gözlerdeki çizgiler... (s.16)

Birinci satırdaki *gibi* benzerlik edatı, bir kavram olarak anlam bakımından yüzlerdeki ve gözlerdeki çizgilerin derinleşmesini bir ayete! benzetmiştir. Bir terim olarak da iki kelime grubunu birbirine bağlamıştır. Cümlelerin kurallı şekli *Yüzlerdeki çizgiler, gözlerdeki çizgiler birer ayet **gibi** gitgide derinleştiler* olmalıdır.

Yatağımın yanında esmer bir duvar vardı,

Üstünde yazılarla hatlar karışmışlardı: (s.16)

İkinci satırda *yazılar* kelimesiyle birleşen *ile* bağlama edatı ve anlamında kullanılmıştır; *Üstünde yazılar ve hatlar karışmışlardı* denilebilir. Beyitte bir kavra

olarak anlam bakımından yazılar ve hatların aynı fonksiyonda olduklarını göstermiştir. Bir terim olarak da iki kelime grubunu birbirine bağlamıştır.

Uykuya varmak **için** bu hazin günde, erken,
Kapanmayan gözlerim duvarlarda gezerken
Birdenbire kıpkızıl birkaç satır**la** yandı,
Bu dört mısra değildi **sanki** dört damla kandı. (s. 17)

“uykuya varmak **için**, Kapanmayan gözlerim duvarlarda geziyordu” demek isterken, birinci satırda *için* edatı kapanmayan gözlerin duvarlarda gezmesinin sebebini bildirir ve bunun uykuya varma amacıyla yaptığını gösterir. Bir kelime grubu ile bir cümleyi birbirine bağlamıştır.

Üçüncü satırda ise **ile** edatı bitişik haliyle *Birdenbire kıpkızıl birkaç satır* kelime grubunu *yandı* kelimesine bağlamıştır.

Dördüncü cümledeki **sanki** bağlacı bir kavram olarak anlam bakımından olasılık ve tahmin anlamı taşıyor. Bir terim olarak da iki cümleyi birbirine bağlamıştır.

Ben garip çizgiler**le** uğraşırken başbaşa
Rastlamıştım duvarda bir şair arkadaşa: (s. 17)

Birinci satırdaki **ile** edatı bitişik haliyle anlam bakımında bir kavram olarak çizgilerle uraştığı anda duvarda çizilen bir şairin çizdikleriyle rastlanırken, terim olarak iki cümleyi birbirine bağlamıştır.

Altında **da** bir tarih: Sekiz mart otuz yedi..
Gözüm imza yerinde başka bir ad görmedi. (s. 17)

Birinci satırdaki **da** bağlacı bir kavram olarak anlam bakımından dikkati çekerek cümlede söz konusu olan tarihi belirtmiştir. Bir terim olarak da bir kelime grubunu bir cümleye bağlamıştır.

Artık bahtın açıktır, uzun etme, arkadaş!
Ne hudut kaldı bugün, **ne** askerlik, **ne** savaş;
Araya gitti **diye?** içlenme baharına,
Huduttan götürdüğün şan yetişir yârına!.. (s. 17)

Birinci satırdaki *ne...ne..ne* bağlama edatı, kavram olarak anlam bakımından bugün artık hudut, askerlik ve savaşın bitme durumunu eşit göstermiş, terim olarak da bir cümleyi iki bağımsız kelimeye bağlamıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

2.1. Edatların Kelime Türleri Arasında Durumu

Genellikle kelimeler cümleleri oluşturan unsurlardır. Bu yüzden bir kelimenin durumu cümledeki anlamına ve görevine göre tespit edilir. Anlam bakımından zihinde bir varlık canlandırın isimler ve bir hareket ifade eden fiiller tek başlarına anlamlı, edatlar ise tek başlarına anlamsız kelimelerdir. Fakat cümle içerisinde anlamlı kelimeleri birbirine bağlayan edatlar, bir dil bilgisi görevi üstlenip cümleyi anlam bakımından etkilerler.

Edatların tek başlarına anlamsız kelimeler olmalarına rağmen bağımsız bir kelime türü olarak diğer anlamlı kelimer ile kelime türleri arasında yer almaktadır. Bunun yanı sıra bu anlamsız kelime türü anlamlı kelimeler arasında değişik anlam ilişkileri kurmaktadır. Bu yüzden edatların kelime türleri arasında durumunu öğrenmek için önce kelime'nin tanımlanması pek önemli görülmüştür.

İsim, fiil ve edat olmak üzere her kelime türünün farklı özelliklerini kapsayan bize göre yapılan en doğru tanımlama “Kelime tek başına varlık, kavram veya hareket ifadesi taşıyan ya da müstakil bir anlamı olmayıp söz diziminde kelimeler arasında çeşitli bakımlardan ilgiler kuran ses veya ses topluluklarıdır.”⁴⁶ tanımlamasıdır.

Kelime tanımlamasının anlamı ışığında edatların kelime türleri arasındaki yerini gösteren bazı kaynaklardaki farklı görüşleri bu şekilde sıralayabiliriz:

Ahmet Turan Doğan'a göre “Edatlar; kelime türleri, cümle yapımı, çekim sistemi gibi dilin birçok alanlarıyla doğrudan veya dolaylı bir biçimde ilgilidir. Edatlar, bu özelliklerinin yanında dillerin gelişimi konusunda da yapı taşı olarak görülmektedir.”⁴⁷

Bu açıklamadan şunu anlıyoruz ki edatların tek başlarına anlamsız olmalarına rağmen diğer kelime türleriyle ilgilenecek cümle yapımında çok önemli ve vazgeçilmez unsurlardır. Bu yüzden herhangi bir dilin gelişiminde etkilidirler.

---

⁴⁶ Mustafa Özkan, Hatice Tören, Osman Esin, *Yüksek Öğretimde Türk Dili Yazılı ve Sözlü Anlatım*, Filiz Kitabevi Yayınları, (3.Baskı) İstanbul 2013, s. 527.

⁴⁷ Ahmet Turan Doğan, *Türkiye Türkçesinde Edatlar*, Kriter Yayınevi Yayınları, (1. Baskı) İstanbul 2021, s. 3.

Eda Eyi'ye göre Edatlar, Türk dilinde çekim görevi üstlenen biçim birimleri oluşturmaktadırlar. Tıpkı yapım görevi üstlenen ve biçim birimleri oluşturan isimden isim, isimden fiil, fiilden isim ve fiilden fiil yapımlık eklerinde olduğu gibi tek başlarına kullanılmayan, tek başlarına kullanıldıklarında anlamsız kalan ve kendinden önce gelen kelimelere dayanarak belirli bir anlam ve işlevi karşılayabilen yapıların adlarıdır. Misal, “senin kadar” yapısında “kadar” edatının varlık kazanabilmesi için “sen+in” asıl birim+ilgi hâline; “çiçek gibi” yapısında ise, “gibi” edatının varlık kazanabilmesi için “çiçek” asıl birimine ihtiyacı vardır.⁴⁸

Mutlu Demir'e göre Edatlar, Türk dil bilgisinde oldukça kapsamlı ve önemli bir yere sahip olan unsurlarıdır. Edatların bu kadar önemli ve kapsamlı olmasının sebebi, onların kendi başlarına herhangi bir görev teşkil etmemesi ancak kelimeleri, kelime grupları ve cümleleri birbirine bağlayıp bir bütünü oluşturmada yardımcı olmalarıdır denilebilir.⁴⁹

Narin Azap edatların kelime çeşitleri arasında sadece yardımcı kelimeler olarak değerlendirerek bu şekilde izah etmiştir: “...Söz diziminde hiçbir gramer ilişki içinde olamayan sadece anlam açısından cümleye bağlı olan bu sözler cümle öğeleri ile ilişkisi olmayan yardımcı kelime çeşitleri olarak adlandırılır.”⁵⁰

Zeynep Korkmaz vd. de dildeki unsurların kullanışlarına ve ifade kabiliyetlerine yardım ettikleri için yine yardımcı kelimeler olarak değerlendirmektedirler: “Edatlar birlikte kullanıldıkları kelimelerin, kelime gruplarının ve cümlelerin kullanışlarına ve ifade kabiliyetlerine yardım ederler. Bu, görevlerinden dolayı edatlara yardımcı kelimeler denir.”⁵¹

Süer Eker'e göre: “edatlar birlikte kullanıldıkları kelimelerin, kelime gruplarının ve cümlelerin kullanışlarına ve anlatım yeteneklerine yardım eden, onlar

---

⁴⁸ Eda Eyi, “Ömer Seyfettin'in Hikâyeleri”nde Yapı ve Görev Bakımından Edatlar ve Kullanım Biçimleri Üzerine” *ETÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, e- ISSN:2717 – 8706, 2022, s. 29, 30, (erişim 17.7.2022), Erzurum.

⁴⁹ Mutlu Demir, *Abdullah Tuka 'yın Şiirlerinde Çekim Edatları ile Bağlama Edatları*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep 2014, s. 5, 6.

⁵⁰ Narin Azap, *Türkiye Türkçesinde Hitap ve Ara Sözcükleri (Duygu Sözcükleri)*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya 2008, s. 1.

⁵¹ Zeynep Korkmaz, Hamza Zülfiyar, Mehmet Akalın, Ahmet B. Ercilasun, İsmail Parlatır, Tuncer Gilensoy, *Türk Dili ve Kompozisyon Bilgileri*, Yargı Yayınevi Yayınları, (5. Baskı) Ankara 2001, s. 148.

arasında çeşitli anlam ilgileri kuran sözcüklerdir. Edatlar, bir bakıma, yardımcı sözcüklerdir.”⁵²

Muharrem Ergin ise kelimeleri Mânâ (anlam) veya vazife (işlev) bakımından kelimeleri isimler, fiiller ve edatlar olarak üç çeşide ayırmıştır. Buna bağlı olarak kesinlikle Türkçedeki her kelime bu üç kelime çeşidinden biri olarak değerlendirmesi gerekir. Bunlardan isimler ve fiiller mânâları (anlamları) olan, edatla ise vazifeleri (işlevleri) olan kelimelerdir. İsimlerin ve fiillerin tek tek mânâları (anlamları) vardır, genellikle isimler bir nesneyi fiiller de bir hareketi karşılar. Edatların ise tek başlarına mânâları (anlamları) yoktur. Onlar mânâlı (anamlı) kelimelerin, yani isimlerin ve fiillerin yanında bir dereceye kadar mânâlanan (anlam kazanan), hiç bir nesneyi veya hareketi karşılamayan, fakat böyle olduğu halde dilde vazife (işlev) gören kelimelerdir.⁵³

Mehmet Cengiz Çakmak’a göre: “Geleneksel dil bilgisinde kelime türleri; isim, fiil, sıfat, zamir, zarf, edat, bağlaç ve ünlem olmak üzere sekiz tanedir. Bu ayırım dil bilgisi üzerine kapsamlı ilk çalışma kabul edilen Dionysios Thrax ait “*Techne Grammatik*” adlı esere dayanmaktadır.”⁵⁴

Mehmet Hengirmen’e göre: “Türkçede sekiz sözcük türü vardır: ad, sıfat, adıl, belirteç, ilgeç, bağlaç, ünlem, eylem. Bu sözcük türlerinin ilk yedisi ad soyundandır. Eylemler ise kendi aralarında önemli bir sözcük türü oluşturur.”⁵⁵

Bunlardan farklı olan Zeynep Korkmaz ise kelime türlerini, aralarındaki birleştirici ortak özelliklere veya birbirinden ayırıcı niteliklere bakarak sınıflandırırken *anamlı kelimeler (asıl kelimeler)*, *görevli kelimeler (yardımcı kelimeler)* ve *anamlı-görevli kelimeler* olarak üç gruba ayırmış ve edatları *görevli kelimeler (yardımcı kelimeler)* grubu içerisinde değerlendirmiştir.⁵⁶

---

⁵² Süer Eker, *Çağdaş Türk Dili*, Grafiker Yayınları, (7.Baskı) Ankara 2011, s. 382.

⁵³ Muharrem Ergin, *Edebiyat ve Eğitim Fakültelerinin Türk Dili ve Edebiyatı Bölümleri İçin Türk Dil Bilgisi*, Bayrak Yayınları, İstanbul 2012, s. 216-217.

⁵⁴ Mehmet Cengiz Çakmak, *Ortaokullarda Edatların Öğretimi ve Öğrencilerin Edatların Kullanma Yeterlikleri*, Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ 2015, s. 29.

⁵⁵ Mehmet Hengirmen, *Türkçe Dilbilgisi*, Engin Yayınevi, (9.Baskı) Ankara 2007, s. 115.

⁵⁶ Zeynep Korkmaz, *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*, Türk Dil Kurumu Yayınları, (5.Baskı) Ankara 2017, s. 891,.

Necmettin Hacıeminoğlu ise edatları anlam ve görevlerine göre on gruba ayırmış ve bağlaç ve ünlemleri *bağlama edatları* ve *ünlem edatları* olarak birer edat türü olarak değerlendirmiştir.

Böylece uzmanlar ve dil bilimciler tarafından Türkçedeki kelime türlerini değişik şekillerde sınıflandırılmıştır. Bunlar genellikle iki gruba ayrılmıştır; kimileri bağlaçlar ve ünlemleri bağımsız kelime türü olarak göstermiş, kimileri de kelime türlerini isimler, fiiller ve edatlar olarak üç bölümde incelemiş ve bunlar bağlaçlar ve ünlemleri edatlar olarak değerlendirmiştir.

Edatların, isimler ve fiillere göre tek başlarına anlamsız olmaları ve bağlaçlar ve ünlemlerin de bu bakımdan edatlara benzemeleri kelime türlerinin sadece üç bölümde değerlendirilmesinin nedeni olabilir.

Çalışmamızda bağımsız bir kelime türü olan edatların kelime türleri arasında durumunu değerlendirirken kelime türlerine genel anlamıyla yer vermek gerekir. Genel olarak kelime türleri birçok araştırmacı tarafından yapılarına göre üç türlü olarak değerlendirilmiştir.

2.1.1. İsimler

Hiçbir hareket ifade etmeyip sadece söylendiği zaman zihinlerde canlı veya cansız bir kişi veya nesnenin suretini soyut bir şekilde canlandıran kelime türleridir. İsimler, özel isimler, genel isimler, yer isimleri..vb. gibi birçok bölümlerde incelenebilir. İsimler gibi bir hareket veya oluş ifade etmedikleri için (sıfatlar, zamirler, zarflar) gibi isim soylu kelimeler de isimler başlığı altında yer almaktadır. Faruk, deniz, gözlük, dağ, araba, market, dolap, şemsiye, mavi, uzun, ben, siz, doğu, batı, bugün, yarın..vb.

Fauk Nafiz çamlıbel'in Han Duvarları eserini inceliyorum.

Buraya varmak için **uzun** bir yoldan geçtim.

Siz nerelisiniz?

Yarın üniversiteye gidiyorum.

2.1.2. Fiiller

Bu grubu temsil eden kelimeler doğadaki canlıların gerçekleştirdiği hareketleri gösteip onların bir durumdan farklı bir duruma geçtiklerini veya var oldukları durumun gelişmelerini ifade ederler; açmak, gitmek, konuşmak..vb.

Odayı havalandırmak için bütün pencereleri **açtım**.

Dün arkadaşımın evine **gittim**.

Her gün ailemle **konuşurum**.

2.1.3. Edatlar

İsimler gibi zihinlerde hiçbir şey canlandırmayan ve fiiller gibi hiçbir hareket veya oluş ifade etmeyen ve tek başlarına anlamsız olup ancak cümledeki kelimeleri, kelime grupları veya cümleleri birbirine bağlayan varlığı zaruri olan Türk dilinin kelime türlerinin biridir. Edatlarla aynı nitelikte olan bağlaçlar ve ünlemler de edatlar başlığı altında incelenebilir.

Dün işe gitmedim **çünkü** çok hastaydım. (edat)

Sınav **için** hazırlanıyor. (edat)

Çocuklar **gibi** ağlama. (edat)

Ne şiş yansın **ne** kebab. (bağlaç)

Eh hayırlısı neyse o olsun. (ünlem)

Edatların Özellikleri:

1. Edatlar, tek başlarına kullanılmazlar, çünkü tek başlarına anlam taşıyorlar, fakat edatların işlevi cümle içerisinde kullanıldıklarında anlam ilgisi kurmaktır, ancak bu şekilde bir anlam kazanıp o cümlenin parçası olurlar.

Örneğin *gibi* kelimesi aklımızda bir soyut veya somut bir varlık canlandırmadığı için tek başına anlamsız kalır. Fakat *kömür gibi gözleri var*. Cümlesinde benzerlik işlevinde bulunarak anlam kazanmış, anlam ilgisi kurmuş ve cümlenin atılmaz bir parçası olmuştur.

2. Edatlar, diğer sözcük türlerinden farklı olarak genellikle kendinden önceki sözcüğe yönelir, kendinden önceki sözcükle ilişki ve ilgi kurarlar.

3. Edatlar, sözcükler arasında benzerlik, neden, amaç, eşitlik, yön, araç gibi **anlam ilgileri** kurarlar.

4. Başka kelime veya kelimelerle birleşerek sıfat veya zarf görevinde kullanılabilirler.

Dağ gibi adam ne hallere düştü. (sıfat)

Eve sabaha doğru gelirim. (zarf)⁵⁷

Kelime türlerinin tanımlamalarına daha yakından bakıldığında, edatları isimler ve fiillerden ayıran en önemli iki özellik şunlardır diyebiliriz:

1. Edatlar tek başlarına anlamsızdırlar ve hiç bir şey ifade etmezler, halbuki isimler bir nesneyi, fiiller ise bir hareketi ifade ederler. Yani cümlede yapımında edatlar görevli, isimler bir nesneyi ve fiiller bir hareketi karşılayan kelimelerdir.

2. Edatlar çekim eklerini almaz ve yeni kelimeler türetmezler. Yani edatlar belli bir kalıpta donmuş değişmeyen kelimelerdir. İsimler ve fiiller ise Türk dilindeki bütün ekleri alır ve yeni kelimeler türetirler. Bu eklerin bazıları isimlere, bazıları fiillere ve bazıları ikisine de gelirler.

Not: genellikle edatlar ek almazlar. Ek aldıkları nadir durumlarda isime dönüşürler:

“Edatler, eksiz kullanırlar; isim çekim eklerini aldıklarında isim olurlar:

Bu dünyada benim gibisini zor bulursun.

Edatlar, ek fiil olarak cümlede yüklem olabilir. Bu edatlar da isim olurlar:

Askerin yaptığı her şey vatan içindir.”⁵⁸

Necmettin Hacıeminoğlu’na göre edatlar, dilin bütünü içinde mücerret bir unsur olarak ele alındığı takdirde çekime gelmeyen *donmuş* ve *kalıplaşmış* sözlere. Böylece mâhiyet itibarı ile de isim çekim eklerine yaklaşırlar. Edatlar, isim çekim eklerinin gördüğü vazifelerin de bir kısmını yüklenmiş, fakat onlardan daha zengin nüanslı zarurî sözlere.⁵⁹

⁵⁷ URL2: <https://www.dilbilgisi.net/edat-konu-anlatimi/>

⁵⁸ Anonim, *Türkçe Öğretim, Aştırma ve Uygulama Merkezi (TÖMER), Yabancılar İçin Türkçe Dil Bilgisi*, Yayın No: 4, Ankara 2002, s. 181.

⁵⁹ Necmettin Hacıeminoğlu, *Türk Dilinde Edatlar*, Bilge Kültür Sanat Yayınları, İstanbul 2015, s. 13.

Edatlar bir kelime türüdür, yani cümlede edat görevinde kullanılan öge *kelime* olmalıdır. Fakat cümlede edat görevinde bulunan aynı zamanda edatların cümleye kattıkları anlamı katan ekler de vardır:

-e (-a) eki: **için** edatı görevinde kullanılabilir.

Annesine bir kazak aldı. = Annesi **için** bir kaza aldı. (övgülük ilgisi)

Bunları öğrendiğime sevindim. = Bunları öğrendiğim **için** sevindim. (sebe-sonuç ilişkisi)

Tez savunmasına hazırlanıyorum. = Tez savunması **için** hazırlanıyorum. (amaç-sonuç ilişkisi)

-li eki:

Gözlüklü daha rahat okuyabiliyorum. = Gözlükle daha rahat okuyabiliyorum. (vasıta ilgisi kurar)

Üzüntüyle gitti. = Üzüntülü gitti. (*ile* edatıyla kurulan zarf grubunda edatın yerine geçmiştir)

-ce eki: **için** , **göre** ve **gibi** edatlarının yerlerini tutar.

Sizece yanlış mı söylediklerim? = Size **göre** yanlış mı söylediklerim?

Bence bir sakıncası yok. = Bana **göre** bir sakıncası yok.

Çocukça davranıyor. = Çocuk **gibi** davranıyor.

-si, imsi ekleri: **gibi** kelimesine yakın bir anlam vererek **benzerlik** , **yakınlık** ilgisi kurar. İpeğimsi (ipek gibi)...

-den eki: **için** , **-den ötürü** , **-den dolayı** edatlarının yerini tutar.

Üzüntüsünden yataklara düştü. = Üzüntüsünden **dolayı** yataklara düştü.

Sevildiklerinden mutlu oluyor çocuklar. = Sevildikleri **için** mutlu oluyor çocuklar.⁶⁰

Bu yüzden farklı bir açıdan edatları eklerle özellikle isim hal ekleriyle mukayese ederken bazı benzerlikler ve farklılıklar ortaya çıkabilir.

---

⁶⁰ Ceyhun Vedat Uygur, Yaşar Öztürk, Şerif Kutludağ, Şenel Çalışkan, Aliye Tokmakoğlu, *Üniversiteler İçin Yazılı ve Sözlü anlatım*, Kriter Yayınları, İstanbul 2008, s. 180.

Edatları bu yönleriyle isim hal eklerine benzerler:

Şekil bakımında tam ve eksiksiz kelimeler olan edatlar ve eksiltili ses topluluğu olan isim hal eklerin ikisi de tek başlarına anlamsızdırlar.

İkisi de söz dizimi esnasında isimlerden sonra gelir ve bu isimleri fiillere bağlayıp bu kelimeler arasında değişik anlam birlikteliği oluştururlar.

Edatlarla isim hal eklerinin arasındaki en önemli farklılıkları bunlardır:

1. Yapı bakımından edatlar tam ve eksiksiz **kelimeler**, isim hal ekleri ise eksiltili **ses topluluğudur**.

2. Edatlar birbirine bağladığı kelimelerle bitişmeyip bağımsız kalırken, isim hal ekleri kendisinde önce gelen isimlerle bitişirler. Bu kurala aykırı olan “ile” ve “için” edatları bazen kendilerinde önce gelen kelimelerle birleşirler.

3. Edatlar kendisinden önce gelen isim veya isim soylu kelime veya kelime gruplarını kendisinde sonra gelen fiillere sebep, benzerlik, zaman..vb gibi ifadeleriyle zarf fonksiyonuyla bağlar.

Edatlar genellikle ek almayan kelimelerdir. Nadir durumlarda ek alan edatların isme dönüşürler. Edatlardan önce gelen kelimeler ekli veya eksiz biçimde edatlara bağlanabilirler. Fakat edatların ek almadıkları durumda kendilerinden önce gelen isimler veya isim soylu kelimelerin ek almalarına imkan verir. Edatlarda önce gelen kelimeler ister ekli ister eksiz biçimde edatlara bağlandıkları zaman “edat grubu” oluşturmuş olurlar.

Bulutların ardında gün yanmadan sönüyor,

Höyükler bir dağ **gibi** uzaktan görünüyor...

Yanımızdan geçiyor ağır ağır kervanlar,

Bir derebeyi **gibi** kurulmuş eski hanlar. (s. 17)

İkinci satırdaki **gibi** benzerlik edatı, bir kavram olarak anlam bakımından höyükleri bir dağa benzetmiştir. Bir terim olarak da iki kelime grubunu birbirine bağlamıştır.

Dördüncü satırdaki **gibi** benzerlik edatı, bir kavram olarak anlam bakımından eski hanları derebeyine benzetmiştir. Bir terim olarak da bir kelime grubunu bir cümleye benzetmiştir.

Ardımda kalan yerler anlaşırken baharla,

Önümüzdeki arazi örtülü şimdi karla.

Bu geçit **sanki** yazdan kışı ayırıyordu,

Burada son fırtına son dalı kırıyordu. (s. 17)

Cümlelerin kurallı halleri *Ardımda kalan yerler baharla anlaşırken, Önümüzdeki arazi şimdi karla örtülü* şeklinde olması gerekir. Bu durumda *bahar* ve *kar* kelimeleriyle bitişik yazılan **ile** edatı bir kavram olarak yerlerin baharla anlaşıldığını ve arazilerin karla örtülü olduğunu gösterir. Bir terim olarak da bir cümleyi bir kelimeye bağlamışlardır.

Üçüncü cümledeki **sanki** bağlacı bir kavram olarak anlam bakımından olasılık ve tahmin anlamı taşıyor. Bir terim olarak da iki kelime grubunu birbirine bağlamıştır.

Yaylımız tüketirken yolları aynı hızla

Savrulmaya başladı karlar etrafımızda.

Cümlenin kurallı hali *yaylımız yolları tüketirken aynı hızla karlar etrafımızda savrulmaya başladı* şeklinde olması gerekir. Bu durumda **hız** kelimesiyle birleşen **ile** edatı kavram olarak yolların tüketilmesi ile karların savrulmasının aynı hızla gerçekleşmesini gösterir. Bir terim olarak da iki cümleyi birbirine bağlar.

Bizden **evvel** buraya inen üç dört arkadaş

Kurmuştu lar tutuşan ocağa karşı bağdaş. (s. 18)

Birinci satırdaki *evvel* zaman edatı, kendisinden önce gelen ve *-den* uzaklaşma eki alan bir kelime ile kendisinden sonra gelen bir cümleyi birbirine bağlamıştır.

Bu akis **le** duvarda çizgiler beliriyor

Kalbime ateş **gibi** şu satırlar giriyor: (s. 18)

Birinci satırdaki **akis** kelimesiyle birleşen **ile** edatı kavram olarak akis aracılığıyla duvarda çizgilerin belirlenmesini göstermiştir. Bir terim olarak da bir kelime grubunu bir cümleye bağlamıştır.

Gönlümü çekse de yârin hayali

Aşmaya kudretim yetmez cibali

Yolcuyum bir kuru yaprak **misali**

Rüzgârın önüne katılmışım ben (s. 18)

Üçüncü satırdaki *misali* benzerlik edatı, bir kavram olarak anlam bakımından yolculuğu bir kuru yaprağın rüzgârın önüne katılmasına benzetmiştir. Bir terim olarak da iki cümleyi birbirine bağlamıştır.

Gün doğarken bir ölüm rüyasıyla uyandım,

Başucumda gördüğüm şu satırlarla yandım! (s. 19)

Birinci satırda **y** yardımcı ünsüzü yolundan **rüyası** kelimesiyle birleşen **ile** edatı bir kavram olarak anlam bakımından ölüm rüyasıyla uyanmanın nasıllığını göstermiştir. Terim olarak da bir kelime grubunu başka bir fiile bağlamıştır.

İkinci satırda **satırlar** kelimesiyle birleşen **ile** edatı bir kavram olarak anlam bakımından görünen satırların nasıl görenin içini yanmasına neden olduğunu göstermiştir. Terim olarak da bir kelime grubunu başka bir fiile bağlamıştır.

Az değildir, varmadan senin **gibi** yurduna,

Post verenler yabanın hayduduna, kurduna!..(s. 19)

Cümlenin kurallı hali *senin gibi yurduna varmadan yabanın hayduduna, kurduna post verenler az değildir* şeklinde olması gerekir. Bu durumda **gibi** edatı kavram olarak benzerlik anlamını kazandırmıştır. Bir terim olarak da bir kelimeyi bir kelime grubuna bağlamıştır.

Aradan yıllar geçti işte o günden **beri**

Ne zaman yolda bir han rastlasam irkilirim.

Çünkü sizde gizlenen dertleri ben bilirim,

Ey köyleri hududa bağlayan yaşlı yollar, (s. 19)

Birinci satırdaki *beri* zaman edatı, bir kavram olarak anlam bakımında geçen zamanın miktarını ifade etmiştir. Bir terim olarak da ismi fiile aynı zamanda iki cümleyi de birbirine bağlamıştır.

Üçüncü satırdaki **çünkü** bağlama edatı bir kavram olarak anlam bakımından iki cümleyi sebep-sonuç mahiyetiyle birbirine bağlamıştır. Bir terim olarak da ikinci satrı üçüncü satra bağlamış ve sonraki satırlarda irkilmeye sebep olan yollara seslenmiştir.

2.2. Edat Grubu

Genellikle isim, fiil, sıfat ve zarf gibi anlamlı kelime türlerin farklı olanları birbirleriyle kaynaşıp isim-fiil, sıfat-fiil, zarf-fiil, ya da aynı cinsten birbirleriyle kaynaşıp birleşik isim, birleşik fiil, birleşik sıfat, birleşik zarf, ya da eklerle kaynaşıp türemiş isim, türemiş fiil, türemiş sıfatlar, türemiş zarfalar gibi yeni kelimeler üretirken cümlede diğer kelimeler ile birlikte farklı kelime grupları da üretebilirler. Edatlar ise genellikle ek almazlar, nadir olarak ek aldıkları durumlarda da yeni kelimeler üretmezler. Edatların diğer kelime türleriyle ortak yanı edat grubu'nun oluşturmasıdır. Bu konuyla ilgili bazı kaynaklardan geçen açıklamaları bu şekilde sıralayabiliriz:

Edat grubu: edatın, kendisinden önce gelen bir ad veya ad soylu kelime ile oluşturduğu bir gruptur. Edat grupları cümle veya kelime grupları içinde sıfat ve zarf görevinde bulunurlar. Cümlenin kuruluşuna yüklem olarak da katılır: *yumruk kadar çocuk, komşuya ait eşya, kıştan beri bekliyoruz...bu tam sana göredir.*⁶¹

Edat gruplarında, edattan önce gelen kelime edata ekli ya da eksiz şekilde bağlanabilir. Eksiz olan edat gruplarında vurgu edattan önce gelen kelimenin üzerindedir. Ekli olan edat gruplarında ise vurgu edattan önce gelen kelimeye eklenen ekin üzerindedir.

adam gibi, *yazdan beri*, *âdet üzere*, *bundan böyle*, *sabaha karşı*, *baştan aşağı*, *Allah için*, *neden sonra* gibi.⁶²

İsimler, edatlardan önce gelen ve ekli ya da eksiz olarak onlara bağlanırlar. zamirler ise sadece ilgi hali şeklinde edatlara bağlanırlar: *benim gibi*, *senin kadar...gibi.*⁶³

“Edat grupları anlamca kaynaşarak birleşik kelime hâline de gelebilirler, ama herhangi bir kavramı karşılamazlar ve çekim eki de almazlar: *o yüzden*, *niçin*, *ne gibi*, *âdet üzere*, *Allah için...*”⁶⁴

---

⁶¹ Zeynep Korkmaz, *Grammer Terimleri Sözlüğü*, Türk Dil Kurumu Yayınları, (3.Baskı) Ankara 2007, s. 79.

⁶² Mustafa Özkan, *Türkiye Türkçesi Ses ve Yazım Bilgisi*, Filiz Kitabevi Yayınları, İstanbul 2009, s. 160.

⁶³ Mustafa Özkan, Veysi Sevinçli, *Türkiye Türkçesi Söz Dizimi*, 3F Yayınevi, İstanbul 2008, s. 50.

⁶⁴ Mustafa Özkan, Veysi Sevinçli, a.g.e., s. 50.

2.3. Edatlarda Vurgu

Edatlar, kelime türleri arasında farklı olarak vurgusuz olan tek kelime türüdür. Halbuki vurgu konusu kelimenin anlamını değiştiren ve cümlede anlamlandırmayı destekleyen etkili bir konudur. Bu yüzden edatlar cümlede anlamı pekiştirmek için vurguyu kendisinden önceki kelimenin son hecesi üzerinde bulundurur. Edatların vurgusuz olmasına rağmen tonlama ve vurguyla okuduğunda anlam değişecektir. Bütün bu sebepler ışığında şiirlerdeki anlam farklılıkları ortaya koymak için bu konunun ele alınması gerekli bulunmuştur.

Türkçede kelimeler hecelerden, heceler de harflerden oluşurlar. Bu yüzden esas konumuzun detaylarına girmeden önce Türkçedeki harflerin özellikleri ve hecenin tanımlanması pek önemli görülmüştür. Çünkü bu konuları anlamak vurgu konusunun daha detaylı ve doğru bir şekilde anlamamıza yardımcı olurlar.

Genellikle vurgu, kelimeleri oluşturan hecelerden sadece birinde bulunmalıdır. Bunun sebebi de heceleri oluşturan harflerin taşıdığı özelliklerdir. Türkçede harfler ağızdan çıkış şekillerine göre ünlü ve ünsüz, ünlüler dil, çene ve dudakların hallerine göre kalın, ince, dar, geniş, yuvarlak ve geniş, ünsüzler ise ses tellerinin bir noktada daralmasına göre sert ve yumuşak olmak üzere sınıflandırılmışlardır. Türkçede kelimeleri oluşturan bu harfler taşıdıkları özelliklere göre sıralanırlar. Genel olarak iki ünlü veya iki ünsüz yanyana gelmezler. Bütün bu detaylardan dolayı kelimeleri oluşturan hecelerden biri diğerlerinden daha baskılı ve belirgin çıkıp vurguyu üzerine alabilir.

“Bir ünlü veya bir ünlü etrafında bir veya birkaç ünsüzden meydana gelip ağızımızdan bir çırılda çıkan ses ya da ses birliğine **hece** deriz.”⁶⁵

Konuşurken, solunum düzeni ard arda ve çok kısa süreli kasılmalar yapar. O sırada dışarıya çıkan basınçlı hava ile ses organlarının durumuna göre değişik sesler üretilir. Bir kasılma süresince çıkarılan ses ya da sesler bir hece oluşturur.⁶⁶

“Bir sözcükte bulunan hecelerden birinin diğer hecelere göre daha belirgin ve daha baskılı söylenmesine **vurgu** denir.”⁶⁷

---

⁶⁵ Abdulkadir Bulurcu, *Türk Dili Yazılı ve Sözlü Anlatım Bilgileri*, Manas Yayınları, Isparta 2009, s. 57.

⁶⁶ Ömer Demircan, *Türkçenin Ses Dizimi*, İstanbul 2001, s. 12.

⁶⁷ Mehmet Hengirmen, *Türkçe Dilbilgisi*, Engin Yayınevi, (9.Baskı) Ankara 2007, s. 97.

“Edatlar vurgusuzdur. Vurguyu kendilerinden önceki isme atarlar.”⁶⁸

Buna karşı olarak ünlemler ise vurguyu kendi üzerine alan kelimelerdir. Bundan dolayı ünlem cümlelerinde tonlama bir şekilde bu vurgulu ünleme bağlıdır. Sonuçta ünlem cümlelerinde yükselen ton vardır denilebilir. Örneğin:

Eyvah, babam!

Hay, yaramaz hay!⁶⁹

“Cümle vurgusunda vurgulanmak istenen sözcük genellikle yüklemün önüne getirilir. Eğer bir cümlede edat kullanılmışsa bu durumda vurgu edattan önceki sözcüğün üzerine atılır. *Elaziğe Ahmet bile geldi*. Cümlesinde vurgu “Ahmet” sözcüğü üzerindedir.”⁷⁰

Türk dilinde kelimelerde bulunan ünlü harflerin sayılarına göre heceler belirlenir, yani her bir hecede tek ünlü bulunmalıdır. Bir heceden oluşan kelimelerde vurgu bulunmaz. Buna rağmen bu tür kelimelerde bulunan ünlülerin üzerine basarak göstermeye çalışılır. Birden fazla heceden oluşan kelimelerde ise vurgu kelimenin ilk, orta veya son hecesinde bulunabilir. Edatlar ise genellikle vurgusuzdur.

Edatlardan önce gelen kelimeler daha çok isimler, isim soylu kelimeler veya kelime gruplarıdır. Bu tür kelimeler yalın veya ekli olarak edatlara bağlanır ve her iki durumda da vurgu edattan önce gelen kelimenin son hecesindedir. Çünkü Türk dilinde doğal olarak genellikle isim veya isim soylu kelimelerde vurgu son hecede olur , bu kelimelere ilave edilen ekler ise vurgusu son hecede bulunan kelimelere geldiğinde vurguyu kendi üzerlerine alırlar. Edatlarda ise vurgu yoktur. Bu detaylara yakından bakılınca edatların vurguyu kendilerinden önce gelen kelimeye atmaları bu yüzden olduğunu denilebilir.

“İnleyen meleketimdir bu tekerlekte!” dedim;

“Hangi bir köylü bu kagnıyla sürünmekte?” dedim.

İkinci satırdaki **y** yardımcı sesi yolundan kağrı kelimesiyle birleşen **ile** edatı bitişik yazılmıştır. **ile** vasıta edatı önünde gelen kelimelerle bitişik yazılarak müstesna

---

⁶⁸ Mustafa Özkan, Hatice Tören, Osman Esin, *Yüksek Öğretimde Türk Dili Yazılı ve Sözlü Anlatım*, Filiz Kitabevi Yayınları, (3.Baskı) İstanbul 2013, s. 548.

⁶⁹ Mustafa Özkan, Hatice Tören, Osman Esin, a.g.e., s. 313

⁷⁰ Birol Pek, *Türkçede Pekiştirme Edatları*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elaziğ 2009, s. 25.

olan edatlardan biridir. **İle** edatı bir ismi bir fiile bağlamakla isim hal eklerinin gördüğü aynı görevi görmüştür. Cümlede **İle** edatını çözüp *kağnı ile* şeklinde yazıldığında vurgu kelimenin ikinci hecesi olan **nı** hecesinin üzerine düşmüştür. Fakat bitişik olarak *kağnyla* halinde ise edatlar vurgusuz oldukları halde bile vurgu **-la (ile)** edatının üzerine düşmüştür. Çünkü müstesna bir edat olarak kendisinden önceki kelimeyle bitişmiş ve bir ek haline gelerek kelimenin son hecesi olmuştur.

Canlı bir yüz bana yaklaştı mahabet**le** dolu;

Kim bu? Neden bu geliş? Hangi yolun yolcusu bu?..

Bu gelen, bir yuvasız kuş **gibi** pervasızdı;

Bu gelen köylü, sesinden tanıdım, bir kızdı. (s.20)

Birinci satırdaki *mahabet* kelimesiyle birleşen **ile** edatı bitişik yazılmıştır. **ile** vasıta edatı önünde gelen kelimelerle bitişik yazılarak müstesna olan edatlardan biridir. Cümlede **İle** edatını çözüp *mahabet ile* şeklinde yazıldığında vurgu kelimenin ikinci hecesi olan **bet** hecesinin üzerine düşmüştür. Fakat bitişik olarak *mahabetle* halinde ise edatlar vurgusuz oldukları halde bile vurgu **-le (ile)** edatının üzerine düşmüştür. Çünkü müstesna bir edat olarak kendisinden önceki kelimeyle bitişmiş ve bir ek haline gelerek kelimenin son hecesi olmuştur.

Üçüncü satırdaki **gibi** benzetme edatı vurgusuzdur. O yüzden vurguyu kendisinden önce gelen tek heceli *kuş* kelimesinin üzerine atmıştır.

Gibi edatı öncesinden gelen **kuş** kelimesiyle edat grubunu teşkil edip aynı zamanda kendilerinden sonra gelen **pervasız** kelimesinin sıfatı olmuşlardır.

...Erginlere at sürdüğü akşamı kenardan.

Kalyonları *emrinle* yürüttün karalardan; (s.24)

İkinci satırdaki *emir* kelimesi bir isim olarak **-in** ilgi hali eki alarak *ile* edatıyla bitişik bir şekilde bağlanmıştır. *ile* vasıta edatı önünde gelen kelimelerle bitişik yazılarak müstesna olan edatlardan biridir. *İle* edatı bir ismi bir fiile bağlamakla isim hal eklerinin gördüğü aynı görevi görmüştür. Cümlede *İle* edatını çözüp *Emrin ile yürüttün* şeklinde yazıldığında vurgu **-in** ilgi hali üzerine düşmüş çünkü genellikle ekler vurguyu son hecede vurgulu olan kelimelerden alırlar. Fakat *Emrinle yürüttün* cümlesinde edatlar vurgusuz oldukları halde bile vurgu *ile* edatının üzerine düşmüştür.

Çünkü müstesna bir edat olarak kendisinden önceki kelimeyle bitişmiş ve bir ek haline gelmiştir.

Zaptettiğin iklime *havari* **gibi** girdin;

Dünyaya o gün sen medeni fethi getirdin! (s.24)

Birinci satırdaki *havari* ismi eksiz olarak *gibi* benzetme edatına bağlanmıştır. *Gibi* edatı ayrı yazılarak Fatih'in bir *havari* gibi zaptettiği iklimlere girdiğini göstererek bir yandan ismi fiile bağlamış, bir yandan da Fatih'i *havariye* benzetmiştir. Cümlede vurgu **havari** kelimesinin son hecesinde bulunur, çünkü vurgusuz olan edatlar vurguyu kendilerinden önce gelen kelimenin üzerine atarlar.

Gibi edatı öncesinden gelen **havari** kelimesiyle edat grubunu teşkil edip aynı zamanda kendilerinden sonra gelen **girdin** kelimesinin zarfı olmuşlardır.

Allah'a kavuştuyrsa ezan sesleri yerden

Bir *gün* **bile** eksilmedi çanlar kulelerden; (s.24)

İkinci satırdaki *bile* zaman edatıdır. İki kelime grubunu birbirine bağlamıştır. *Bile* zaman edatı bazen *de* bağlama edatı yerine cümlenin anlamını bozmadan geçebilir. Bu cümlede de kullanılan *bile* zaman edatı bu özelliği taşıdığı için *de* bağlama edatıyla değiştirildiğinde anlam bozulmaz; Bir gün *de* eksilmedi çanlar kulelerden. Edatlar genellikle vurgusuz oldukları için vurguyu kendisinden önceki kelimeye atarlar. Fakat bu cümlede edattan önce gelen *gün* kelimesi tek heceli olduğu için o da vurgusuzdur, bunun için *gün* kelimesini okurken özellikle ünlü harfin üzerine basarak göstermemiz gerekir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3.1. Edatların Çeşitleri, Kullanılışları ve İşlevleri

Edatlar uzmanlar ve dil bilimciler tarafından değişik bakımlardan değişik yöntemlerle sınıflandırılmıştır. Bu yüzden edatları sınıflandıran ortak bir yöntem yoktur. Bazıları edatların anlam bakımından isimler gibi zihinlerde hiçbir şey canlandırmadığı ve fiiller gibi hiçbir hareket veya oluş ifade etmedikleri için üçüncü bir kelime türü olarak kabul ederek bağlaçlar ile ünlemleri de edatlar başlığı altında değerlendirmişlerdir. Bazıları da kelimeleri sınıflandırırken bağlaçlar ve ünlemleri bağımsız bir kelime türü olarak değerlendirmiştir. Genellikle kelimeleri ve özellikle edatları anlam, işlev, yapı, köken, kullanış..vb gibi ölçütlere göre sınıflandıran uzmanlar ve dil bilimcilerin görüşleri bu şekilde sıralanabilir:

“...Hem eklendiği sözcüğün hem de cümledeki diğer sözcüklerin anlamlarına etki ederek, cümlenin beraberlik, başkalık, miktar, sebep, vasıta, zaman, mekân, yön gösterme vb. gibi geçici anlamlar kazanmasını sağlar...”⁷¹

Eski Türkçe çağından itibaren günümüze kadar devam eden edatların bir bölümü doğrudan doğruya kullanılarak isim ile fiillerden kalıplaşmış kelimelerdir. *gibi, için, göre, üzere.* vs. bu bölümde değerlendirilebilen edatlardır. Bir bölümü de edat olmadıkları durumda edat gibi kullanılan isim, sıfat ve zarflardır. Bu bölümde yer alan edatların asılları Arapça ve Farsça kelimelerdir. Yabancı asıllı edatların belli başlı örnekleri şunlardır: *ger, meger, lâkin, illâ, hatta...*⁷²

Faruk Kadri Timurtaş *Osmanlı Türkçesi Grameri* kitabında edat türlerini *son çekim edatları, bağlama edatları (edevât-ı rabtiyye), tekit (berkitme) edatları, soru edatları, tasdik veya red edatları ve nida (ünlem) edatları* olarak değerlendirmiştir. Bu edat türlerinin başlıkları altında bulunan edatların özelliklerini bu şekilde açıklamıştır:

Son çekim edatları başlığı altında *ile, için, gibi* ve *kadar* şahıs ve işaret zamirlerinin genitif haliyle yani (tamlayan durumu)yla kullanıldıklarını örneklerle beraber bu şekilde belirtmiştir: *benim ile, bunun için, senin gibi, onun kadar* gibi.

⁷¹ Mustafa Durmuş, *Türk Dili El Kitabı*, Grafiker Yayınları, (2.Baskı) Ankara 2010, s. 197.

⁷² Mustafa Özkan, *Türk Dilinin Gelişme Alanları ve Eski Anadolu Türkçesi*, Filiz Kitabevi Yayınları, (5.Baskı) İstanbul 2017, s. 126.

Göre, doğru, karşı edatlarının da datifle yani (yönelme durumu)yla kullanıldıklarını belirterek örneklerle beraber bu şekilde izah etmiştir: *bana göre, eve doğru, ona karşı* gibi.

Önce, evvel, sonra, içeri, dışarı, aşağı, yukarı, beri, geri, öte, dolayı, yana, taraf, başka, ötürü, nâsi, ma'ada edatlar ise ablatifle yani (ayrılma durumu)yla kullanıldıklarını tespit ederek örneklerle beraber bu şekilde izah etmiştir: *gitmeden önce, bundan evvel, senden sonra, susmaktan başka...* gibi.

Bağlama edatları ve Osmanlı Türkçesinde bu başlığı karşılayan veya eş anlamı olan (Edevât-ı Rabtiyye) unvanı altında da bu edatları saymıştır: *gerçi, eğer, bâri, lâkin, fakat, zira, çünkü, meğer, ki, kim, yahud, veya, ile, ve (eski manzum metinlerde u, ü, vu, vü), nitekim, sanki, benzer, gûya*.

Nida (ünlem) edatları olanları da bu şekilde sıralamıştır:

Çağırma edatı (edat-ı hitâb) olarak *a, ey, hey, ha, ay, hay, yâ, yâhû, haydi ve be* gibi kelimeleri saymıştır.

Teessür-î nidalar durumunda bulunanlar ise *â!, ay!, vay!, of!, ah!, vah!, o!, oh!, uf!, öf!, eyvah!, püf!* gibi kelimeleri belirtmiştir.

Ayrıca nida olarak kullanılan kelimelerden de şunları göstermiştir: *aman!, âferin!, yazık!, yuf!, sakın!, heyhat!, zinhar!, maşallah!, destur!*

Doğa seslerinin yansıtması sonucunda ortaya çıkan kelimeleri de nida sayarak şöyle sıralamıştır: *küt!, çat çat!, güm güm!, tık tık!, pist!, oşt!, miyav miyav!, v.s. gibi.*⁷³

Edatlar ek almazlar ve söz diziminde isim veya soylu kelimelerden sonra gelirler. Bu durum edatlardan önce gelen kelimelerin ek almalarına yol açacaktır. Bu şekilde isimler ya da isim soylu kelimeler ekli veya eksiz biçimleriyle kendilerinden sonra gelen edatlarla bağalanır ve edat grubu oluştururlar.

Edatlar, kendilerinden önce gelen isim veya isim soylu kelimelerin ek alıp almadıklarına yani kullanışlarına göre dört bölümde incelenebilir:

---

⁷³ Faruk Kadri Timurtaş, *Osmanlı Türkçesi Grameri*, Alfa Yayınları, (16.Baskı) İstanbul 2017, s. 70-71.

1. Yalın isimlerden ve zamirlerden sonra gelen edatlar: **ile, için, kadar, gibi.**

Otobüs ile buraya geldim.

Onunla görüşüyor musun?

Kahvaltı için sofrayı hazırladım.

*Bu kitabı **senin için** aldım.*

Bir kaplan kadar hızlıdır.

*Sen **onun kadar** bilgin yoktur.*

*Çocuk **büyükler gibi** konuşuyor.
değildir.*

*Kardeşim **benim gibi** şişman*

2. Yalın isimlerden sonra gelen edatlar: **ara, üzere (üzere), sıra, içre, diye.**

Bir ara görünmüyordun.

Hava **kötü diye** yolculuğunu iptal etti.

Eve **gitmek üzere** otobüse bindi.

3. Yaklaşma hali alan isimlerden sonra gelen edatlar: **kadar, göre, doğru, karşı, ait, taraf, dair, rağmen, değin, dek, nazaran.**

Ona göre bu görev çok zor.

Konuşmayı **sonuna kadar** dinledim.

Sürekli **herkese karşı** durmak yalıştır.

Araba **Ankara'ya doğru** gidiyordu.

4. Uzaklaşma hali alan isimlerden sonra gelen edatlar: **beri, önce, evvel, sonra, geri, dolayı, ötürü, böyle, yana, maada, gayri, öte, taraf, dışarı, başka.**

Sabahtan beri ders çalışıyorum.

Yemekten önce ellerini yıka.

Evden **çıktıktan sonra** kapıyı kilitledim.⁷⁴

Turgay Sebzecioğlu konuyu *ilgeçler, bağlaçlar ve ünlemler* olarak ele alarak, her birini *anlambilimsel, işlevsel, biçimbilimsel ve dağılımsal ölçüt açılarından* incelemiştir.

İlgeçler:

İlgeçleri *anlambilimsel ölçüt açısından* cümlede *benzerlik, karşılaştırma, zaman, aşağı yukarılık, yön mesafe, amaç, adına / uğruna* gibi kazandıkları anlamları örneklerle bu şekilde izah etmiştir:

Adam gibi davran! (benzerlik)

---

⁷⁴ Mustafa Özkan, Hatice Tören, Osman Esin, *Yüksek Öğretimde Türk Dili Yazılı ve Sözlü Anlatım*, Filiz Kitabevi Yayınları, (3.Baskı) İstanbul 2013, s. 549.

O senin gibi kültürlü bir insan değil. (karşılaştırma)

Senin kadar aç gözlüdür. (benzerlik)

İstersen akşama kadar gelmeyebilirsin. (zaman)

Tam olarak yaşımı bilmiyorum; ama, Ayşe kadar olduğunu söyleyebilirim.

Buradan hiç sağa sapmadan bakkala kadar koşacaksınız. (yün mesafe)

Kitabı göndermek üzere postaneye vermiştim. (amaç)

Eğer dediği saatte yola çıktıysa, şu an gelmek üzeredir. (zaman)

Onun için her şeyi yaparım. Vatan için yaptıklarından dolayı yargılanmadı.
(adına, uğruna)

İlgeçleri *işlevsel ölçüt* açısından anlatmakta bilinen bir zamandan itibaren başlayan veya belli bir zaman kesimini içeren olayları gösteren +*Dan beri* terimi ile sadece zaman kesimini gösterebilen +*Dır* eki arasında karşılaştırma yaparak örneklerle bu şekilde izah etmiştir:

Dünden *beri* ağızıma tek bir lokma koymadım.

Dündür ağızıma tek bir lokma koymadım.

Altı aydan *beri* gitar kursuna gidiyorum.

Altı aydır gitar kursuna gidiyorum.

Biçimbilimsel ölçüt açısından ilgeçlerin iyelik ekleri aldıkları zaman ad durumunda olduklarını şu örneklerle izah etmiştir: *onun gibisini, şu kadarı (yeter)...*

Aynı zamanda adlar, *yalın* olarak veya *yönelme, ayrılma, genitif (tamlayan)* ad durum eklerinden birini alarak ilgeç grubunda kullanılırlar:

Evi temizleme işi *akşama-a kadar* bitmez. (yönelme)

Ders-ten sonra sinemaya gitmeyi düşünüyoruz. (ayrılma)

Ali gibi sen de çok hızlı araba sürüyorsun. (yalın)

Sen-in gibi yetenekli bir müzisyen dinlenmez mi? (tamlayan)

Bilindiği gibi *ilgeçler* ek almayan, adlar ve zamirler ise hal ve çekim ekleri alan kelimelerdir. İlgeçlerle *ilgeç grubu* oluşturan adlar ve zamirler ek alıp almadıkları

konusunda farklıdır. Yani ilgeçler adlarla zamirlere genellikle farklı bağlanmaktadır. Bunu Turgay Sebzecioğlu örneklerle bu şekilde izah etmiştir:

Ali gibi (doğru), *Ali'nin gibi* (yanlış)tır. Demek ki *gibi* ilgeci adlarla yalın olarak kullanılmalıdır. Zamirler ise ilgeçlere ilgi hali ekiyle bağlanır: *senin gibi, benim kadar gibi*. Zamirlerden sadece üçüncü çoğul şahıs *onlar* zamiri yalın olarak ilgeçlere bağlanır: *onlar gibi, onlar için...*

Dağılımsal ölçüt açısından ilgeçler tek başlarına kullanılmayan ad veya ad öbekleriyle birlikte ilgeç öbeği kuran kelime türüdürler. İlgeçler sürekli ad veya ad gruplarının sonrasından gelmelidirler.

Ali gibi çalışmak zorundayız. cümlesinde *gibi* ilgeci *Ali* adından sonra gelmiş ve ikisi birlikte *ilgeç grubu* oluşturmuşlardır. Cümlede *Ali* adı kaldırılırsa ya da *gibi* edatını cümle başına taşınır *Ali* adı yerine kullanılırsa cümle eksik ve anlamsız kalacaktır. *Gibi çalışmak zorundayız. Gibi Ali çalışmak zorundayız.*

Ali'nin sınıfı gibi çalışmak zorundayız cümlesinde *gibi* ilgeci *Ali'nin sınıfı* ad grubundan sonra gelmiş ve ikisi birlikte *ilgeç grubu* oluşturmuşlardır. Cümlede *Ali'nin sınıfı* ad grubu kaldırılırsa ya da *gibi* edatını cümle başına taşınır *Ali'nin sınıfı* ad grubu yerine kullanılırsa cümle eksik ve anlamsız kalacaktır. *Gibi çalışmak zorundayız. Gibi Ali'nin sınıfı çalışmak zorundayız.*

Miktar zarflarının ilgeçlerle kullanılmasıyla ilgeçlerin miktarları belirlenebilir: *dersten biraz önce, tam anneme göre, tam kardeşim için...*

İlgeçler buldukları cümle veya kelime gruplarının içerisinde farklı konumlarda yer alabilirler:

Paketleri *arabsının içine* yerleştirdi. (eylem öbeğinin tümleci)

Sandığın gibi olmadı. (özne)

Bütün bu hediyeler *senin içindi*. (yüklemcil)

Sırma gibi saç (adı niteleyebilir)

Uçak gibi hızlı araba (sıfatı niteleyebilir)

*Uçak gibi hızlı gitti. (belirteci niteleyebilir)*⁷⁵

Bağlaçlar:

“*Anlambilimsel ölçüt açısından* bağlaçların dilbilgisel bir anlamları vardır. Gönderimleri zihinde canlandırılabilir bir kavramdan çok soyut bir dil dizgesine yöneliktir.”⁷⁶

Bağlaçlar *işlevsel ölçüt açısından* iki tür bağlaç olarak değerlendirilmiştir: Sıralayan ve Tümleyen/Niteleyen bağlaçlar.

Türkçede doğal olarak sıralama özelliği bulunmaktadır. Bu sıralama bağlaç aracılığıyla veya bağlaçsız gerçekleşebilir.

Ali, Mehmet, Ayşe siz şu tarafa ayrılın.

Ali'nin kardeşi Ayşe, Mehmet'in kardeşi Cem, siz şu tarafa ayrılın.

Ali yataktan kalktı, lavaboya doğru yürüdü, rüzgar esti pencereden, uyanır gibi oldu.

Yukarıdaki cümlelerde *ve* bağlacını cümleler arasında konulan virgüller yerine konulabilir.

Biçimbilimsel ölçüt açısından bağlaçlar kapalı ve kalıplaşmış kelimelerdir. yani ilgeç olarak kullanılırken ek almaz ve yeni kelime yapımında çekime gelmezler.

Dağılımsal ölçüt açısından bağlaçların cümlelerdeki konumları kelimeleri, kelime grupları veya cümleleri sıralayan veya birbirine bağlayan kelime türleridir. Yani kendi işleviyle tek başına cümlelerin hiçbir konumunda bulunmazlar.

“*ve*” çok kullanılan bağlaçlardan biridir. cümlesinde *ve* bağlacı özne konumunda olduğunu sayılmaz, çünkü bu cümlede bağlama işlevini üstlenmemiştir.⁷⁷

Ünlemler:

“Ünlemlere yapılan sınıflandırmalardan yola çıkarak, üçlü bir sınıflandırma yapılabilir: *asil ünlemler, ünlem olarak kullanılan sözcükler ve yansımalar*”⁷⁸

---

⁷⁵ Turgay Sebzecioğlu, *Dilbilim Kavramlarıyla Türkçe Dilbilgisi*, Kesit Yayınları, İstanbul 2016, s. 350-354.

⁷⁶ Turgay Sebzecioğlu, a.g.e., s. 350.

⁷⁷ Turgay Sebzecioğlu, a.g.e., s:355-359.

⁷⁸ Turgay Sebzecioğlu, a.g.e., s:360.

Anlambilimsel ölçüt açısından ünlemlerle değişik duygularımızı anlatabiliriz. Bu duyguların bazılarını aşağıdaki cümlelerle gösterilmiştir:

Of! Yine mi sınıfta kaldım! (üzgünlük)

Gerçekten mi ya, inanmıyorum bu söylediklerine. (şaşkınlık)

Yaşasın, okeye dördüncüyü bulduk! (mutluluk)

Oley, işte beklediğim insan, gözlerime inanamıyorum. (heyecan)

Ah, şimdi kapıdan girse... (özlem)

Ayşe karanlıktan aniden beliren karartıdan irkilir: Hii! Cemil sen miydin? Ödümü patlattın. (korku)

Aferin Ali! Şimdi babanın gözüne girebileceksin. (övgü)

Aşk olsun, ben sana hiçbir zaman böyle kötü davranmadım. (hayal kırıklığı)⁷⁹

İşlevsel ölçüt açısından ünlemler duyguları daha açık bir şekilde gösteren ve dikkat çekmek için seslenme görevi üslenen kelimelerdir.

Hey, ordakiler, beni göremiyor musunuz?

Huuu komşu, biraz şeker alabilir miyim senden?

Şşşt, sessiz olun! Canavar her an için derin uykusundan uyanabilir.

Biçimbilimsel ölçüt açısından ünlemler ad çekim eklerini alarak ad gibi kullanılabilirler: ahımı alma, ne ahlar çektim...

Fış+kır-, hış+ırda- gibi eylemler türeten (+kIr-), (+r/l+dA-) eklerinin geldiği tabanlar ünelmdir.

Dağılımsal ölçüt açısından ünlemler cümlede sabit bir yerde durmazlar. Yani cümlenin başında, ortasında veya sonunda bulunabilirler:

Ey Türk gençliği (cümlenin başında)

Hamit, ayy! Dediğini duyuyor onun. (cümlenin ortasında)

Bütün şehirle dost değilsin a! (cümlenin sonunda)⁸⁰

⁷⁹ Turgay Sebzecioğlu, a.g.e., s:362-363.

⁸⁰ Turgay Sebzecioğlu, a.g.e., s:360-364.

Gökkuşığı Türkçe ders kitabı 2’de (hey, yaşa, of, ah, aman, hişt, aferin, vah, eyvah, oh, aa, Allah, harika, güzel, kaçırmayın vb.) gibi kelimeler ünlem olarak değerlendirilerek belli başlı ünlem çeşitleri iki grupta incelenmiştir.

1. Sevinme, kızma, şaşma, öfkelenme, heyecanlanma gibi duyguları anlatan ünlemleri örnek cümlelerle beraber bu şekilde göstermiştir:

Eyvah, cüzdanımı düşürmüşüm!

Of! Canım sıkılıyor.

Aaa! Nereden çıktın sen?

2. Seslenme ifade eden ünlemler ise:

Hey! Bakar mısınız?

Haydi, gidiyoruz!

Hişt, beni dinle!⁸¹

Muharrem Ergin edtları *ünlem edatları*, *bağlama edatları* ve *son çekim edatları* olarak üç çeşide ayrılmış ve onları da kendi aralarına ayrı çeşitlere sınıflandırmıştır:

Ünlem edatlarını *ünlemler*, *seslenme edatları*, *sorma edatları*, *gösterme edatları* ve *cevap edatları* olarak beşe ayrılmıştır.

Bağlama edatlarını da *sıralama edatları*, *denkleştirme edatları*, *karşılaştırma edatları*, *cümle başı edatları* ve *sona gelen edatlar* olarak beşe ayrılmıştır.

Son çekim edatlarını ise *kullanışlarına göre*, *fonksiyonlarına göre*, *son çekim edatı gibi kullanılan isimler* ve *son çekim edatlarına yardımcı tabirler* olarak dörde ayırmıştır.

Bunları da detaylı bir şekilde anlatarak edatları kendilerine uygun başlık altında göstermiştir:

Ünlem Edatları

Bunlar genellikle insanların yaşadığı sevinç, hüznün, nefret, keder, ızdırıp, nefret, hayıflanma, çöşkunluk vb. gibi duygu ve heyecanların yanı sıra doğa seslerini, seslenmeleri, red, tasdik, gösterme, sorma gibi açıklama biçimlerini ifade eden

---

⁸¹ Tuncay Öztürk, SezginAkçay, Abdullah Yiğit, Ercan Taşdemir, S. Serkan Başak, *Gökkuşığı Türkçe Ders Kitabı 2*, Dilset Yayınları, İstanbul 2010, s. 15.

edatlardır. Ünlem edatlarının birçoğu tek başına kullanılacak kadar ifade kabiliyetleri geniştirler. Ünlem edatları, yazı dilinde kullanıldıklarında sonlarına kendilerine özgün bir işaret konur (!).

Ünlem edatları beşe ayrılırlar:

Ünlemler: duyguları, heyecanları ve doğa seslerini yansıtan edatlardır: *âh (ah), vâh (vah), eyvâh, ay, oh, âferin, yûha, pat, küt, çat, çut, şrak, heyhat, yûh (yuh), vay, oy, of, öf, püf, tu miyav, hah, sakın, hop, di, haydi, pişt, oşt, aman, hâşa* gibi kelimeler başlıca ünlemlerdir. Bu ünlemlerin bazıları edatların ek almama kuralına aykırı olarak isimler gibi ek alarak kullanılırlar: *ahla-, ofla-, miavla-* gibi.

Seslenme Edatları: bunlar sadece seslenme ve hitap aracılığı yapan edatlardır: *a, ay, ey, hey, yâ, yâhu, a be, be, bre, mere, be hey, more, ulan, hû* gibi. Bu edatların vurguları kelime başında çok belirgin bir şekilde bulunur.

Sorma Edatları: bu edatlar soru sormak için kullanılan edatlardır: *hani, acaba, acep, niçin, nasıl, neden* gibi kelimelerinin yanı sıra *ha, hah, hı, hih* gibi ses taklidi edatları da soru edatları sayılır. Bu edatların vurguları kelime başında çok belirgin bir şekilde bulunur.

Gösterme Edatları: bunlar bir kişiye veya bir şeye işaret etmek amacıyla kullanılan edatlardır. Bu edat çeşidinin sayısı azdır ve günümüz Türkçesinde sadece *işte* ve *tâ* edatları bu grubu temsil ediyorlar. Argo dilinde bulunan *nah* kelimesi ve ağızlarda buluna *aha, daha, deha, te* kelimeleri de gösterme edatları olarak değerlendirilirler.

Cevap Edatları: bunlar bir sorunun cevabı veya bir durumun veya haberin tasdiki olan edatlardır: *evet, hayır, yok, değil, peki, hay hay, beli, he, efendim, tabî, elbette* gibi. *Efendim* kelimesi seslenme ve soru edatı olarak da kullanılabilen bir edattır. Bunların yanı sıra cevap edatı gibi kullanılan bazı isim ve fiiller de bulunmaktadır: *iyi, güzel, olur, olmaz, oldu* gibi. Bu edatların vurguları kelime başında çok belirgin bir şekilde bulunur.⁸²

Bağlama Edatları

Bu edatlar kelimeleri, kelime grupları veya cümleleri biçim ve anlam açısından birbirine bağlayan kelimelerdir.

⁸² Muharrem Ergin, *Üniversiteler İçin Türk Dili*, Bayrak Yayınları, İstanbul 2016, s. 313-315.

Sıralama Edatları: bu edatlar ardarda gelen eşyaları “ve” anlamıyla sıralar ve bağlarlar: *ve, ile, ilâ* başlıca sıralama edatlarıdır.

Denkleştirme Edatları: bunlar biçim bakımından birbirine yakın olan veya denk gelen veya birbirinin alternatifi olabilen eşyaları birbirine bağlar veya mukayese ederler: *veya, yahut, veyahut* başlıca denkleştirme edatlarıdır.

Karşılaştırma Edatları: bunlar karşılaştırılmaları mümkün olan şeyleri birbirine bağlayabilir. Karşılaştırılan öğeler iki veya ikiden fazla öge olabilir. Çoğunlukla çift olarak kullanılırlar: *ya...ya, hem...hem, ne...ne, da...da(de)* gibi. Aynı zamanda cümlenin uzunluğuna göre üçe veya dörde çıkabilirler, bu durumlarda en sona gelen edatın yanına *da (de)* edatı kullanılabilir *...ya da, ...hem de, ...ne de* gibi.

Bunların yanı sıra karşılaştırma edatı olarak kullanılan bunlar da vardır: *bir...bir, ha...ha, gerek...gerek, bazı...bazı, kimi...kimi, ister...ister, diler...diler, kâh...kâh, bazan...bazan* gibi.⁸³

Cümle Başı Edatları: bunlar cümleleri anlam açısından birbirine bağlayan edatlardır. Bu edatlar başında buldukları cümleyi kendisinden önceki veya sonraki cümleye bağlarlar.

Biçim bakımından başlıca cümle başı edatları şunlardır:

Fakat anlamında kullanılanlar: *fakat, ancak, yalnız, ama (ammâ), eskiden lik, velîk, velî.*

Eğer anlamında kullanılanlar: *eğer, şayet* eskiden *ger.*

Gerçi anlamında kullanılanlar: *gerçi, vakta, her ne kadar, eskiden egerçi.*

Çünkü anlamında kullanılanlar: *çünkü, zira* eskiden *çün, çü.*

Netice ve izah anlamında kullanılanlar: *meğer (meger), binaenaleyh, öyle ki, oysa, oysa ki, şöyle ki, nitekim, hâlbuki, kaldıki, üstelik, belki, hatta, imdi, yani, mamañih, zaten, zâti, bari, keza, hâkeza, kezalik, kâşki, hazır, bilhassa, demek, demek ki, şu hâlde, öyleyse, özellikle.*

Benzerlik anlamında kullanılanlar: *âdeta, sanki, nasıl ki, güyâ, nitekim, eskiden nite ki, niçe ki, san.*

---

⁸³ Muharrem Ergin, a.g.e., s. 315,316.

Şart ve derece anlamında kullanılanlar: *tek, yeter ki, meğer ki, velev, velev ki, tâ ki illâ, illâ ki.*

Tâ ki edatı *kadar* edatı gibi kullanılabileceği için yanlış kullanılabilir. Örneğin *tâ ki oraya gidinceye kadar* yanlıştır, ve bunun doğru şekli *tâ ki oraya gidelim, gidilsin* ifadesidir. *tâ ki* edatı *kadar* anlamında kullanıldığında *ki* atılıp onun yerine *tâ* gösterme edatı kullanılır: *tâ oraya gidinceye kadar* gibi. Yani *tâ ki* edatını *tâ* yerinde kullanmamalıyız.

Aksi hâlde anlamında kullanılanlar: *yoksa, aksi hâlde, aksi takdirde.*

Hele edatı: *gel hele, hele gel* gibi.

Sayılan cümle başı edatları arasında edat olmayan daha doğrusu edat olarak kullanılan deyimler bulunur. Bunun yanı sıra *ki* eşliğinde kullanılan bir çok edat da vardır.⁸⁴

Sona Gelen Edatlar: bu edatlar kelimelerin veya cümlelerin sonunda bulunur ve onları kendilerinden önceki veya sonraki ögelere bağlayan edatlardır. Bu edatlarda kuvvetlendirme özelliği de bulunduğu için **kuvvetlendirme edatları** başlığıyla da gösterilebilir. Şunlar başlıca sona gelen edatlarıdır: *dahi, da (de), ise, ki, bile, değil, eskiden kim.*

Son Çekim Edatları

Bunlar sona gelen ve çekim eki görevinde kullanılan edatlardır. Şunlar başlıca son çekim edatlarıdır: *ile, için, gibi, kadar, göre, nazaran, mâda, dolayı, ötürü (ötrü), âit, üzere (üzre), beri, gayri, böyle, önce, evvel, sonra, geri, karşı, doğru, diye, sıra, yana, taraf, başka, dâir, rağmen, değin, dek, öte.* Eskiden şu edatlar da kullanılmıştı: *nâşi, birle, bigi, tek, öndin, sarı, içre, ara, içeri, dışarı, özge.*

Kullanılışlarına Göre Son Çekim Edatları: bunlar kullanılışlarına göre dört bölümde incelenebilir:

1. Yalın isimlerden ve tamlayan durumunda olan zamirlerden sonra gelen edatlar: *su ile, benim ile* gibi. Bu grubu temsil eden edatlar şunlardır: *ile, için, gibi, kadar, birle, bigi, tek.*

---

⁸⁴ Muharrem Ergin, a.g.e., s. 316-317

2. Sadece isimlerin yalın durumundan sonra gelen edatlar: *baş üzere, gelmek üzere, önü sıra, taş diye* gibi. Bu grubu temsil eden edatlar şunlardır: *üzere (üzre), ara, sıra, içre, diye*.

3. Yönelme durumundan sonra gelen edatlar: *eve kadar, bana göre* gibi. Bu grubu temsil eden edatlar şunlardır: *kadar, göre, karşı, doğru, taraf, âit, dâir, rağmen, değin, dek, nazaran, dapa*.

4. Uzaklaşma durumundan sonra gelen edatlar: *bundan dolayı, benden önce* gibi. Bu grubu temsil eden edatlar şunlardır: *dolayı, evvel, yana, gayri, ötürü (ötrü), sonra, taraf, nâşi, beri, başka, öte, önce, böyle, mâda, sıra, içeri, dışarı, özge*.

Fonksiyonlarına Göre Son Çekim Edatları: bunları fonksiyonlarına göre sekiz grupta inceleyebiliriz:

1. Vasıta ve beraberlik edatları: *ile, birle*.
2. Sebep edatları: *için, üzere, dolayı, ötürü, nâşi, diye*.
3. Benzerlik edatları: *gibi, bigi, tek*.
4. Başkalık edatları: *başka, özge, gayri, mâda*.
5. Diğer hâl edatları: *göre, nazaran, dair, âit, rağmen*.
6. Mikdar edatları: *kadar*.
7. Zaman edatları: *beri, önce, evvel, böyle, sonra, geri, öndin*.
8. Yer ve yön edatları: *kadar, değin, deki karşı, doğru, dapa, yana, taraf, saru, sıra, içeri, içre üzere, ara, öte*.

Son Çekim Edatı Gibi Kullanılan İsimler: önceden sayılan asıl son çekim edatların yanı sıra, aslı isim olan fakat son çekim edatları gibi kullanılabilen *hâlde, karşılık, mukabil, nisbet, bedel* gibi bu kelimeleri de katabiliriz: *çalıştığı hâlde, şu hâlde, buna mukabil, buna karşılık, bana bedel, ona nisbet* gibi.

Sonçekim Edatlarına Yardımcı Tabirler: bunlar da son çekim edatı gibi kullanılabilen türemiş kelimelerdir: *hakkında, yüzden, yüzünden, üzerine, yandan, taraftan, tarafından, bakıma, bakımdan, bakımından, yönden, yönünden, cihetle, sûretle, sûretiyle, veçhile, sebeple, sebebiyle, dolaysıyla (dolaysıyla)*.⁸⁵

Günay Karaağaç edatları kullanılış biçimleri, görevleri, birlikte kullanıldıkları öğeler göz önüne alınarak *çekim edatları, bağlama edatları ve ünlem edatları* olarak

---

⁸⁵ Muharrem Ergin, a.g.e., s. 317-319.

üç ayrı başlığa sınıflandırmıştır. Bu temel başlıkları da konularına uygun olan alt başlıklara tasnif etmiştir.

Çekim edatlarını kullandıkları sözlerle birlikte bildirdikleri anlamlara göre sekiz grupta incelemiştir:

1. yer ve yön bildirenler: alt, alta...aşağı, aşağıya...beri..doğru...öte...üst...üstten...

2. zaman bildirenler: ara, beri...evvel...kadar, karşı...önce, sonra...

3. benzerlik bildirenler: kadar, gibi...

4. yaklaşma, amaç ve neden bildirenler: dair, diye.dolayı, için, göre...nazaran...

5. uzlaşma, ayrılık, başkalık ve sonuç bildirenler: başka, bütün...için...

6. karşılaştırma, nitelik ve nicelik bildirenler: aşkın, daha, dahi...

7. birliktelik ve araç bildirenler: birlikte, beraber, birle, bile, ile...

8. sınırlandırma bildirenler: dek...kadar...kimi...

Bağlama edatlarını da *sıralayıcı bağlama edatları* ve *açıklayıcı bağlama edatları* olarak iki grupta incelemiştir.

1. Sıralayıcı bağlama edatları sözcükleri ve cümleleri eşit ögeler olarak birbirine bağlamaya yarayan bağlama edatlarının bir türüdür.

2. Açıklayıcı bağlama edatları ise sözcükler, sözcük öbekleri ve daha çok cümleler arasında parça-bütün, neden-sonuç, denkleştirme, ayırma, vb. ilişkiler kuran bağlama edatlarının bir türüdür.

Ünlem edatlarını ise *seslenme edatları*, *soru edatları* ve *cevap edatları* olarak üç grupta incelemiştir.

1. Seslenme edatları: (a, aaa) şaşırma, beğenme, çağırma, temenni...(keşke) temenni, pişmanlık...(oh, ooh) sevinme, rahatlama, ferahlama, üzülme, hayıflanma gibi durumları ifade ederler...

2. Soru edatları: *acaba*, *acep* edatları cümlede soru ifadesini kuvvetlendirirken *hani* edatı cümleye soru ifadesi kazandıran bir edattır. Bunların yanı sıra *hangi*, *kaç*, *ne*, *nice*, *nasıl*, *neredeki* gibi edatlar isimlerle kullanılabilen soru sıfatlarıdır; *nasıl*, *ne*, *neden*, *nerede*, *nereden*, *nereye*, *niçin*, *niye* gibi edatlar ise fiillerle kullanılan soru zarflarıdır...

3. Cevap edatları: bu tür edatların en önemli özelliği anlam taşımalarıdır: *âla* “çok iyi, çok güzel”, *pekâlâ* “onaylama, kabullenme”, *hâşâ* “asla”...⁸⁶

Süleyman Efendioğlu ise konuya farklı bir köşeden bakarak edatları bu şekilde sınıflandırmıştır:

Edatlar genellikle kelime türleri arasında ek almayan tek kelime türü sayılır. Bundan dolayı Türkçede edat türeten veya edatlardan yeni bir kelime türeten ek bulunmamaktadır. Bunların sonucunda da edatları yabancı dillerden veya kalıplaşma yöntemiyle türetmeye çalışılmıştır.

Kalıplaşma yoluyla meydana gelen edatları dört şekilde göstermiştir:

Birinci noktada isimlere eklenen veya zarf-fiillere eklenen ekleri ile bitişen kelimeleri göstermiştir. Bu yöntemle kalıplaşan kelimelerin başlangıçta özel anlamlar taşıdıklarına işaret ederek örnekler bu şekilde izah etmiştir: *il-e* > *ile*, *öze-re* > *özere* > *üzere*, *öt-ür-ü* > *ötürü* > *ötürü*, *tola-(y)-u* > *dola-(y)-ı* > *dolayı*, *kip-i* > *kipi* > *gibi* > *gayr-i* > *gayri*, *gör-e* > *göre*...Türkçede bazı bağlama edatları ile çekim edatlarının çoğunluğu bu kalıplaşma sonucunda ortaya çıktıklarını belirtmiştir.

İkinci noktada *kelime grubu kalıplaşması* başlığı altında Türkçede bazı isim tamlamaları, sıfat tamlamaları ve edat grupları kalıplaşma yoluyla yeni bir edat türetebildiklerini belirtmiştir. Sonra bağlama edatlarının birçoğunu bu yöntemle meydana geldiklerini belirterek örneklerle izah etmiştir: *bunun için*, *bundan dolayı*, *bu yüzden*, *bu bakımdan*, *buna göre*, *görünüşe göre*...

Üçüncü noktada *birleşik kelime kalıplaşması* başlığı altında *ki* veya *kim* bağlacının isimlerden sonra gelerek ve onlarla bitişerek kalıplaşan bağlama edatlarının meydana geldiklerini belirtmiştir. Bu grubu temsil eden bağlama edatlarının örneklerini de bu şekilde izah etmiştir: *bel-ki* > *belki*, *mâdâm-ki* > *madem ki*, *çün-ki* > *çünkü*, *meğer-ki* > *meğerki*...

Dördüncü noktada ise *Başlangıçta özel anlamlar taşıyan cümlelerin kalıplaşması* başlığı altında cümlelerin kalıplaşması yolundan ortaya çıkan bu tür edatların çok uzun bir süre içerisinde gerçekleştiğini belirtmiştir. Bundan dolayı bu tür

---

⁸⁶ Günay Karaağaç, *Türkçenin Söz Dizimi*, İstanbul: Kesit Yayınları, (6.Baskı) İstanbul 2017, s. 53-55, 59-61.

edatların asılları cümle olduğunu bazen hisedilip bazen de hisedilmediğini dile getirmiştir.

Sonra bu noktanın açıklamasının devamında cümle menşeli (kökenli) edatların oluşması sonucunda sadece bağlama edatları ile ünlem edatlarının daha bağlama edatlarının ortaya çıktıklarını belirtilmiştir. Sonra *Cümle menşeli bağlama edatları* ve *Cümle menşeli ünlem edatları* konularını örneklerle beraber bu şekilde izah etmiştir:

a. Cümle menşeli bağlama edatları: *hâlbuki* < *hâl bu [+dur]* *ki*, *sen deme* < *sen de-me!*, *nidemki* < *ne id-e+m ki* (*ne ed-e(y)+im ki*, *sanki* < *san-ki*...

b. Cümle menşeli ünlem edatları: *haydi!* / *hadi!* < *hay de!*, *sağol*, *varol* > *sağ oli var ol*, *sakın-* > *sakın*.⁸⁷

Hükümle senin bir yeni çağ doğdu cihanda...(s:24)

Cümlenin kurallı hali *senin hükümle bir yeni çağ doğdu cihanda...* şeklinde olmalıdır. Bu durumda kendisinden önceki kelimeyle birleşen **ile** bağlama edatı bir kelime grubuyla bir cümleyi birbirine bağlamıştır.

Fethetmedi İstanbul'u yalnız bu seferle,

Serhaddini tuttun vatanın aynı zaferle, (s:24)

Birinci satırın kurallı hali *bu seferle yalnız İstanbul'u fethetmedin* ve ikinci satırın kurallı hali *aynı zaferle vatanın serhaddini tuttun* şeklinde olmalıdır. Bu durumda kendisinden önceki kelimeyle birleşen **ile** bağlama edatı iki satırda da bir kelime grubunu bir cümleye bağlamıştır.

Tuttun ve muhafız gibi durdun başucunda;

Fâtiş kılıcın kabzası hâlâ avucunda! (s:24)

Birinci satırdaki **gibi** benzetme edatı fatih'i muhafıza benzetmiştir. Aynı zamanda bir kelime grubunu bir cümleye bağlamıştır.

Ruhun beş asır sonra vücudun gibi canlı(s:24)

Bu satırdaki **gibi** benzetme edatı ise fatih'in ruhunun canlılığını vücudunun (varlığının) canlılığına benzeterek bir kelime grubunu bir kelimeye bağlamıştır.

---

⁸⁷ Süleyman Efendioğlu, "Cümle Menşeli Edatlar", A. Ü. Türkiyat Araştırmaları enstitüsü Dergisi, ISBN:193-207, (2006), s. 31, (erişim 17.7.2022), Erzurum.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

FARUK NAFİZ ÇAMLİBEL'İN HAN DUVARLARI ESERİNDE EDATLARIN KULLANIŞLARININ İNCELENMESİ

Bu bölümde Faruk Nafiz Çamlıbel'in Han Duvarları eserindeki şiirlerinde bulunan edatlar çıkarılmıştır. Bu edatları çıkardıktan sonra türü, işlevi ve cümleye kattığı anlamı belirlenmiştir. Edatlar çıkarırken genellikle edat gibi tek başlarına anlamsız oldukları için bağlaçlar ve ünlemleri de birer edat türü sayılıp onlar da incelenmiştir. Bununla beraber şiirde kafiye düzeni sebebiyle kural dışı yazılan cümleler düz cümle şeklinde gösterilmeye çalışılmıştır. Örneğin:

Yollar bir şerit **gibi** ufka bağladı bizi

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: benzerlik edatıdır. Yolların şerit şeklinde ufka bağlandığını göstererek ismi fiile bağlamıştır. Yollar bizi şerit gibi ufka bağladı.

HAN DUVARLARI (MEMLEKET ŞİİRLERİ) (S. 15-19)

(s. 15)

Yüreğimin yaktığı ateşle hava ılık

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır.⁸⁸ Havanın ılık olması hangi araçla olduğunu belirtmiştir. Anlam bakımından yüreğini gerçek bir ateş yakmıyor, mecaz olarak duygusal anlamda bir ateşin kalbinde hissettirdiği manayı ifade etmiş.

Her tarafta yükseklik, her tarafta ıssızlık

Yalnız arabacının dudağında bir ıslık

(Yalnız) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bağlaç, bağlama edatı veya cümle başı edatı olarak adlandırılabilir. Etraftaki sessizlik esnasında arabacının dudağındaki ıslığının sesinin duyulmasını belirtip *sadece* anlamında

---

⁸⁸ Mustafa Özkan, Hatice Tören, Osman Esin, *Yüksek Öğretimde Türk Dili Yazılı ve Sözlü Anlatım*, Filiz Kitabevi Yayınları, (3.Baskı) İstanbul 2013, s. 549.

kullılarak, iki cümleyi birbirine bağlamıştır. Fiilin nasıllığını da belirterek cümleye zarf ilgisi katmıştır.⁸⁹

Bu ıslıkla uzayan, kıvrılan, dönen yollar

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: vasıta ve beraberlik edatıdır. Cümlede yolların uzatması, kıvrılması ve dönmesinin ıslık aracılığıyla devam etmesinin gerçekleştiğini belirtmiştir.

Uykuya varmış gibi görünen yılan yollar

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: benzerlik edatıdır. Yolların uykuya varmış şeklinde boşluğu dinlemesini göstererek ismi fiile bağlamıştır. Yollar uykuya varmış yılan gibi görünüyor.

(s.16)

Yollar bir şerit gibi ufka bağladı bizi

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: benzerlik edatıdır.⁹⁰ Yolların şerit şeklinde ufka bağlandığını göstererek ismi fiile bağlamıştır.

Ne civard bir köy var ne bir evin hayali

(ne...ne) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: karşılaştırma bağlacıdır. iki cümleyi eşitlik anlamıyla birbirine bağlamıştır.⁹¹

Karşıda hisar gibi Niğde yükseliyordu

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: benzerlik edatıdır. Niğde'nin hisar şeklinde yükseldiğini göstererek ismi fiile bağlamıştır.

Bir deva bulmak için bağrındaki yaraya

Toplanmıştı garipler şimdi kervansaray

(için) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: sebep edatıdır. Kervansarayda birinin yarasına bir deva bulma amacıyla gariplerin toplanmasının sebebini belirterek iki cümleyi birbirine bağlamıştır.

Her yüze çiziyordu bir hüzün kırışığı

⁸⁹ Mehmet Hengirmen, *Türkçe Dilbilgisi*, Engin Yayınevi, (9.Baskı) Ankara 2007, s. 180.

⁹⁰ Mustafa Özkan, Hatice Tören, Osman Esin, *Yüksek Öğretimde Türk Dili Yazılı ve Sözlü Anlatım*, Filiz Kitabevi Yayınları, (3.Baskı) İstanbul 2013, s. 549.

⁹¹ Mustafa Özkan, Hatice Tören, Osman Esin, a.g.e., s. 551.

Gitgide birer ayet **gibi** derinleştiler

Yüzlerdeki çizgiler, gözlerdeki çizgiler...

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: benzerlik edatıdır. Yüzlerdeki ve gözlerdeki çizgilerin birer ayet şeklinde derinleştiğini göstererek ismi fiile bağlamıştır.

Üstünde yazılarla hatlar karışmışlardı

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: eş anlamlı ya da anlamları birbirine yakın olan isimler, isim soylu kelime grupları ve bazen de cümleleri bağlayan sıralama bağlacıdır.⁹² İle edatı ve anlamında kullanıldığında bağlaç oluyor.⁹³ (Üstünde yazılar ve hatlar karışmışlardı.)

(s. 17)

Uykuya varmak **için** bu hazin günde, erken,

Kapanmayan gözlerim duvarlarda gezerken

(İçin) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Sebep edatıdır. Gözlerinin uykuya varmak amacıyla duvarları gezdiğinin sebebini göstererek iki cümleyi birbirine bağlamıştır. Kapanmayan gözlerim uykuya varmak için duvarlarda geziyor.

Birden bire kıpkızıl birkaç satırla yandı

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: vasıta ve beraberlik edatıdır. Şairin kapanmayan gözleri duvarlarda gezerken kıpkızıl birkaç satır vasıtasıyla uyandığını bildirmiştir.

Bu dört masal **değildi sanki** dört damla kandı

(değil) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: kuvvetlendirme bağlacı olarak değerlendirilen bu bağlaçlar, kelime, kelime grupları veya cümlelerden sonra gelerek bunları kendilerinden önce veya sonra gelen diğer bir kelime, kelime grubu veya cümleye bağlayabilirler. Bir konuya dikkat çekmek amacıyla sözde

---

⁹² Mustafa Özkan, Hatice Tören, Osman Esin, a.g.e., s. 551.

⁹³ Mehmet Hengirmen, *Türkçe Dilbilgisi*, Engin Yayınevi, (9.Baskı) Ankara 2007, s. 169.

kullanılarak, bu sözü belirten, vurgulayan, kuvvetlendiren bağlaçlardır.⁹⁴ Bu cümlede vurgulama görevini üstlenmiştir.

(Sanki) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Kelimeleri, kelime grupları ve cümleleri tahmin ve olasılık anlamlarıyla bağlayan bağlaçtır.⁹⁵ Aynı zamanda benzerlik ifadesi taşıyan cümle başı bağlacıdır.⁹⁶Şairin gözleri uyandıran duvarlarda yazılan kıpkızıl mısraları kana benzetmiştir.

Ben garip çizgilerle uğraşırken başbaşa

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Şairin garip çizgiler ile beraber uğraştığını göstererek ismi fiile bağlamıştır.

Altında **da** bir tarih: Sekiz mart otuz yedi

(da) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: kuvvetlendirme bağlacı olarak değerlendirilen bu bağlaçlar, kelime, kelime grupları veya cümlelerden sonra gelerek bunları kendilerinden önce veya sonra gelen diğer bir kelime, kelime grubu veya cümleye bağlayabilirler. Bir konuya dikkat çekmek amacıyla sözde kullanılarak, bu sözü belirten, vurgulayan, kuvvetlendiren bağlaçlardır.⁹⁷ Cümlede tarihi belirterek cümleyi kuvvetlendirmiştir.

Ne hudut kaldı bugün **ne** askerlik **ne** savaş

(ne...ne) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: karşılaştırma bağlacıdır. Bir kelime grubunu başka iki kelimeyi beraberlik anlamıyla birbirine bağlamıştır. Aynı hududun, askerliğin ve savaşın kalmadığını belirtmiştir.

Araya gitti **diye** içlenme baharına

(diye) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: sebep edatıdır. isimlerden sonra gelen bu edat, fiilin gösterdiği hareketin nedenini açıklamak amacıyla kullanılır.⁹⁸ Cümlede içlenme fiilinin sebebini gitmeye bağlamıştır.

Höyküler bir dağ **gibi** uzaktan görünüyor

---

⁹⁴ Mustafa Özkan, Hatice Tören, Osman Esin, *Yüksek Öğretimde Türk Dili Yazılı ve Sözlü Anlatım*, Filiz Kitabevi Yayınları, (3.Baskı) İstanbul 2013, s. 552, 553.

⁹⁵ Muharrem Ergin, *Edebiyat ve Eğitim Fakültelerinin Türk Dili ve Edebiyatı Bölümleri İçin Türk Dil Bilgisi*, Bayrak Yayınları, İstanbul 2012, s. 190.

⁹⁶ Mustafa Özkan, Hatice Tören, Osman Esin, *Yüksek Öğretimde Türk Dili Yazılı ve Sözlü Anlatım*, Filiz Kitabevi Yayınları, (3.Baskı) İstanbul 2013, s. 552.

⁹⁷ Mustafa Özkan, Hatice Tören, Osman Esin, a.g.e., s. 552, 553.

⁹⁸ Mustafa Özkan, Hatice Tören, Osman Esin, a.g.e., s. 549.

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: benzerlik edatıdır. Höyükleri uzaktan bir dağ şeklinde görüldüğünü göstererek ismi fiile bağlamıştır.

Bir derebeyi **gibi** kurulmuş eski hanlar

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: benzerlik edatıdır. Bir derebeyi kurulmuş eski hanlar şeklinde göstererek ismi fiile bağlamıştır.

Ardımda kalan yerler anlaşırken baharla,

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. (Ardımda kalan yerler bahar **ile** anlaşır.)

Önümüzdeki arazi örtülü şimdi karla.

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. (Önümüzdeki arazi şimdi kar **ile** örtülüdür.)

Bu geçit **sanki** yazdan kışı ayırıyordu

(Sanki) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Kelimeleri, kelime grupları ve cümleleri tahmin ve olasılık anlamlarıyla bağlayan bağlaçtır. Aynı zamanda benzerlik ifadesi taşıyan cümle başı bağlacıdır. Şair yolda bulunan bir gecidi yaz mevsimini kış mevsiminden ayıran zamana benzetmiştir.

(s. 18)

Yaylımız tüketirken yolları aynı hızla

Savrulmaya başladı karlar etrafımızda

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Yaylı arabanın yollarda geçtiği anın beraberinde karlar da savrulmaya başladığını bildirerek iki cümleyi birbirine bağlamıştır.

Bizden **evvel** buraya inen çü dört arkadaş

(evvel) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: zaman ifadesi taşır. İsimleri zaman ifadesiyle fiillere bağlar.⁹⁹ Bu cümlede *önce* anlamıyla kullanılmıştır.

Bu akisle duvarda çizgiler beliriyor

---

⁹⁹ Mustafa Özkan, Hatice Tören, Osman Esin, a.g.e., s. 550.

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Bir akis vasıtasıyla duvarda çizgiler belirlediğini göstererek ismi fiile bağlamıştır.

Kalbime ateş **gibi** şu satırlar giriyor

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: benzerlik edatıdır. Satırların ateş şeklinde kalbine girdiğini göstererek ismi fiile bağlamıştır. Aslında kalbine ateş girmiyor fakat mecaz olarak duygusal anlamda ateşin kalbine girdiğini hissettirerek ifade etmiştir.

Yolcuyum bir kuru yaprak **misali**

(s. 19)

Gün doğarken bir ölüm rüyasıyla uyandım

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Gün doğduğunda bir ölüm rüyasıyla uyandığını belirterek ismi fiile bağlamıştır.

Başucumda gördüğüm şu satırlarla yandım

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Şairin başucunda gördüğü satırlar vasıtasıyla mecazen yandığını göstererek ismi fiile bağlamıştır.

Az **değildir** varmadan senin **gibi** yurduna

(değil) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: kuvvetlendirme bağlacı olarak değerlendirilen bu bağlaçlar, kelime, kelime grupları veya cümlelerden sonra gelerek bunları kendilerinden önce veya sonra gelen diğer bir kelime, kelime grubu veya cümleye bağlayabilirler. Bir konuya dikkat çekmek amacıyla sözde kullanılarak, bu sözü belirten, vurgulayan, kuvvetlendiren bağlaçlardır. Bu cümlede belirtme görevini üstlenmiştir.

Post verenler yabanın hayduduna, kurduna...

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: benzerlik edatıdır. Birinin yurduna varmadan yabanın hayduduna kurduna post vermesi az bir şey olmadığı göstererek ismi fiile bağlamıştır.

Aradan yıllar geçti **işte** o günden **beri**

(işte) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bir nesneyi göstermek üzere kullanılan üneldir.¹⁰⁰ Bu cümlede zamanı göstermek için kullanılmıştır.

Çünkü sizde gizlenen dertleri ben bilirim

(Çünkü) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Bu bağlaç sebep bildirir, konuları açıklar ve kelime grupları ile cümleleri birbirine bağlar. Genellikle bağladığı cümlelerin ikinci cümle başında bulunan bu bağlaç, birinci cümlenin açıklamsının görevini üstlenmektedir.

KIZIL SAÇLAR (s. 20, 21)

(s.20)

Hangi bir köylü bu kağnıyla sürünmekte? Dedim

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Soru şeklinde bir köylünün kağnıyla sürünmekte olduğunu belirterek bir kelime grubunu bir kelimeye bağlamıştır.

Canlı bir yüz bana yaklaştı mahabetle dolu

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Birinin yüzü canlı olmakla beraber muhabbet dolu olduğunu belirterek ismi fiile bağlamıştır. (Muhabbat ile dolu.)

Bu gelen bir yuvasız kuş gibi pervasızdı

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Gelenin birini yuvasızlığını kuş şeklinde pervasız olduğunu göstererek ismi fiile bağlamıştır.

Bu gelen köylü, sesinden tanıdım, bir kızdı

Sanki vurmuş **da** onun bir kara sevda başına

(Sanki) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Kelimeleri, kelime grupları ve cümleleri tahmin ve olasılık anlamlarıyla bağlayan bağlaçtır. Aynı

---

¹⁰⁰ Mustafa Özkan, a.g.e., s. 555.

zamanda benzerlik ifadesi taşıyan cümle başı bağlacıdır. Köylü bir kızın dağlara çıkma ihtimalinin başına kara bir sevda vurduğunu tahmin edilmiştir.

(dA) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: kendilerinden sonra geldikleri kelime, kelime grupları veya cümleleri kendilerinden önce veya sonra gelen başka bir kelime, kelime grubu veya cümleye bağlayan ve sonlarına geldikleri söze dikkati çekerek, bu sözü belirten, vurgulayan, kuvvetlendiren bağlaçlardır. Cümledeki fiili vurgulayarak iki kelime grubunu birbirine bağlamıştır.

kahramanlar **gibi** yalnız çıkıyor dağ başına

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Dağ başına yalnız çıkanları kahramanlar şeklinde göstererek ismi fiile bağlamıştır.

Ne uzun yol yürümüş hali ne yorgunluk izi...

(ne...ne) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: karşılaştırma bağlacıdır. iki kelime grubunu eşitlik anlamıyla birbirine bağlamıştır.

(s. 21)

Öyle bir kor **gibi** kızgındı **ki** korkuttu beni

(Öyle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Cümle başı ve kuvvetlendirme bağlacıdır.¹⁰¹ Kızgınlığı şeklini abartarak anlatmak aşırı derecede kortumasına sebep olduğunu göstermiştir.

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Kızgınlığı kor şeklinde şeklinde göstererek ismi fiile bağlamıştır.

(Ki) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bu bağlaç genellikle cümleleri sebep-sonuç ilişkisiyle birbirine bağlar.¹⁰² İki cümleyi birbirine bağlamıştır.

Neye bir kuş **gibi** her saçta gönül dinlenemez

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Gönülün bir kuş gibi her saçta dinlenmemesinin sebebini sorarak ismi fiile bağlamıştır.

Anladım ben **ki** dokunmaz sana ağyarın eli...

¹⁰¹ Necmettin Hacıeminoğlu, *Türk Dilinde Edatlar*, Bilge Kültür Sanat Yayınları, İstanbul 2015, s. 188.

¹⁰² Mehmet Hengirmen, *Türkçe Dilbilgisi*, Engin Yayınevi, (9.Baskı) Ankara 2007, s. 187.

(Ki) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam bu bağlaç genellikle cümleleri sebep-sonuç ilişkisiyle birbirine bağlar. İki cümleyi birbirine bağlamıştır,

Gönlümün sarmak **için** yandığı bin bir güzeli

(İçin) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Sebep edatıdır. Şairin gönlünün güzelleri sarmak istemek sebebiyle yandığını belirterek iki kelime grubunu birbirine bağlamıştır. Gönlüm bin bir güzeli sarmak için yandı.

Kız uzaklaştı **fakat** bende o baş dönmesi var

(Fakat) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: zıt anlamlı kelime grupları ile cümleleri sebep-sonuç ilişkisiyle birbirine bağlayan kelimelerdir.¹⁰³ bu cümlede *ama* anlamında kullanılmıştır.

AT (s. 22)

Bir gemle bağlanan yağız at şaha kalkıyor

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Bir yağız atın gem vasıtasıyla bağlandığını göstererek ismi fiile bağlamıştır.

Beyhudedir her uzvuna bir halka bulsa **da**

Boştur köpüklü ağzına gemler vurulsa **da**...

(da) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: kendilerinden sonra geldikleri kelime, kelime grupları veya cümleleri kendilerinden önce veya sonra gelen başka bir kelime, kelime grubu veya cümleye bağlayan ve sonlarına geldikleri söze dikkati çekerek, bu sözü belirten, vurgulayan, kuvvetlendiren bağlaçlardır. Cümlede geçen *bulsa*, *vurulsa* fiillerinin vurgulayarak bir cümleyi bir kelimeye bağlamıştır.

Coştukça böyle sel **gibi** bağrında hisleri

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. hislerinin sel şeklinde bağrında coştüğünü göstererek ismi fiile bağlamıştır.

TAC GIYEN MİLLET (s. 23)

Bin bir geçit aştın **ki** Sırat'tan **daha** ince

(Ki) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bu bağlaç genellikle cümleleri sebep-sonuç ilişkisiyle birbirine bağlar. İki cümleyi birbirine bağlamıştır.

¹⁰³ Mehmet Hengirmen, a.g.e., s. 179.

(daha) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Türkiye Türkçesinde cümle başı edatıdır.¹⁰⁴ Bu cümlede karşılaştırma görevinde bulunmaktadır.

Bir **kerre fakat** menzil-i maksuda erince

(Kere) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: miktar, derece ifadesi taşıyan edattır. Erme fiilinin miktarını göstermiştir.

(Fakat) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: zıt anlamlı kelime grupları ile cümleleri sebep-sonuç ilişkisiyle birbirine bağlayan kelimelerdir. bu cümlede *sadece* anlamında kullanılmıştır.

Devrildi vurulmuş **gibi** hakanlar önünde

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Hakanların vurulmuş şeklinde devrildiğini göstererek ismi fiile bağlamıştır.

Hicranları kalbinde birikmiş senelerle

Girdin yeni bir devre metin ananelerle

Tahtın **daha** kıymetli emin ol **ki** zaferden

(daha) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Türkiye Türkçesinde cümle başı edatıdır. Bu cümlede karşılaştırma görevini üstlenmektedir.

(Ki) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bu bağlaç genellikle cümleleri sebep-sonuç ilişkisiyle birbirine bağlar. iki cümleyi sebep-sonuç ilişkisiyle birbirine bağlamıştır.

Hakkın bu senin sen **ki** bütün şan ü şerefsin

(Ki) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bu bağlaç genellikle cümleleri sebep-sonuç ilişkisiyle birbirine bağlar. iki cümleyi sebep-sonuç ilişkisiyle birbirine bağlamıştır.

(Ü) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Osmanlı Türkçesinde kullanılan bağalama edatıdır.¹⁰⁵ İki kelimeyi birbirine bağlamıştır.

Mademki bugün düşman sen dürdün atınla

¹⁰⁴ Necmettin Hacıeminoğlu, *Türk Dilinde Edatlar*, Bilge Kültür Sanat Yayınları, İstanbul 2015, s. 139.

¹⁰⁵ Mustafa Özkan, Hatice Tören, *Osmanlı Türkçesi 2*, Akademik Kitap Yayınları, (3.Baskı) İstanbul 2017, s. 216.

(Ki) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: genellikle cümleleri bağlar ve cümleler arasında sebep-sonuç ilişkileri kurar. *madem* bağlacı *ki* bağlacıyla bitişik yazılır.¹⁰⁶ İki cümleyi sebe-sonuç ilişkisiyle birbirine bağlamıştır.

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Birinin atıyla beraber düşmanı dürdüğünü belirterek ismi fiile bağlamıştır. (Atın **ile** dürdün.)

Hakkın yaşamak haşre **kadar** saltanatınla...

(Kadar) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Bu edat genellikle benzetme, karşılaştırma ve ölçü anlamları bildirir.¹⁰⁷ Cümlede bir kelime grubunu başka bir kelimeye ölçü anlamıyla bağlamıştır. (Saltanatınla yaşamak haşre kadar senin hakkındır.)

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Birinin haşre kadar saltatıyla beraber yaşamaya hakkı olduğunu göstererek ismi fiile bağlamıştır. (Saltanatın **ile** yaşamak.)

FÂTİH KASİDESİ (s. 24)

Kalyonları emrinle yürüttün karalardan

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Fatih'in emrinin vasıtasıyla kalyonların yürüttüğünü açıklayarak ismi fiile bağlamıştır.

Çılgın Boğaz'ın taşla kilitlendiği günde

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Boğazın taş vasıtasıyla kilitlendiğini göstererek ismi fiile bağlamıştır.

Sani'i Muhhamed **misin ey** Fâtih-i evvel

(evvel) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: zaman ifadesi taşıır. İsimleri zaman ifadesiyle fiillere bağlar. Bu cümlede *birinci* anlamıyla kullanılmıştır.

Görmüşse **de** devler devi binlerce cihangir

¹⁰⁶ Mehmet Hengirmen, *Türkçe Dilbilgisi*, Engin Yayınevi, (9.Baskı) Ankara 2007, s. 189.

¹⁰⁷ Mehmet Hengirmen, a.g.e., s. 168.

(dA) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: kuvvetlendirme bağlacı olarak değerlendirilen bu bağlaçlar, kelime, kelime grupları veya cümlelerden sonra gelerek bunları kendilerinden önce veya sonra gelen diğer bir kelime, kelime grubu veya cümleye bağlayabilirler. Bir konuya dikkat çekmek amacıyla sözde kullanılarak, bu sözü belirten, vurgulayan, kuvvetlendiren bağlaçlardır. Cümlede geçen *görüŖse* fiilini vurgulayarak bir cümleyi bir kelimeye bağlamıştır.

Zaptettiğın iklim havari **gibi** girdin

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. zaptettiğı iklim havari Ŗeklinde girdiğini göstererek ismi fiile bağlamıştır.

Çöktüyse hücumunla birer dağ **gibi** setler

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Setler Fatih'in hücumunun vasıtasıyla dağ gibi çöktüklerini göstererek ismi fiile bağlamıştır. (Setler hücumun **ile** birer dağ gibi çöktü.)

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Setlerin hücumla birer dağ Ŗeklinde çökmesini göstererek ismi fiile bağlamıştır.

Bir gün **bile** eksilmedi çanlar kulelerden

(Bile) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Kendisinden önce gelen kelime, kelime grubu veya cümleleri, kendisinden önce gelen kelime, kelime grubu veya cümlelere belirtme, vurgulama veya kuvvetlendirme anlamlarıyla bağlar.¹⁰⁸ Cümlede “dahi”¹⁰⁹ anlamını vererek kuvvetlendirme göreviyle bir kelime grubunu bir cümleye bağlamıştır.

Hükmünle senin bir yeni çağ doğdu cihanda...

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Fatih'in hükmünün vasıtasıyla yeni bir dünyada yeni bir çağın doğduğunu bildirerek ismi fiile bağlamıştır. (Senin hükmünle cihanda yeni bir çağ doğdu.)

Fethetmedi İstanbul'u yalnız bu seferle

Serhaddini tuttun vatanın aynı zaferle

---

¹⁰⁸ Mustafa Özkan, Hatice Tören, Osman Esin, *Yüksek Öğretimde Türk Dili Yazılı ve Sözlü Anlatım*, Filiz Kitabevi Yayınları, (3.Baskı) İstanbul 2013, s. 552, 253.

¹⁰⁹ Necmettin Hacıminoğlu, *Türk Dilinde Edatlar*, Bilge Kültür Sanat Yayınları, İstanbul 2015, s. 129.

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Fatih bu sefer vasıtasıyla sadece İstanbul'u fethetmekle durmadı, bu zafer vasıtasıyla egemenliğini de vatanda sürdürdüğünü belirterek ismi fiile bağlamıştır.

Tuttun ve muhafız **gibi** durdun başucunda

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Başucunda muhafız şeklinde durduğunu göstererek ismi fiile bağlamıştır.

Ruhun beş asır sonra vücudun **gibi** canlı

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Ruhunun da vücudu şeklinde beş asır sonra canlı olmasını göstererek ismi fiile bağlamıştır.

MEHMETÇİK'E KASİDE (s. 25)

Baktın **ki** bütün bir vatan elden gidiyordu

Derler **ki**, esaret denilen halka cihanda

(Ki) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bu bağlaç genellikle cümleleri sebep-sonuç ilişkisiyle birbirine bağlar. *ki* bağlacı bazen cümle başındaki eylemlerden sonra gelir.¹¹⁰

Gökten geniş alınıla **Ne** taptın, **ne** eğildin

(ne...ne) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: karşılaştırma bağlacıdır. iki cümleyi eşitlik anlamıyla birbirine bağlamıştır.

Bir taşı, **fakat**, benliğin en sonra kalbinden

(Fakat) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: zıt anlamlı kelime grupları ile cümleleri sebep-sonuç ilişkisiyle birbirine bağlayan kelimelerdir. bu cümlede *yalnız* anlamında kullanılmıştır.

Çarpıştın ölümlerle boğuştun heyecanla

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Ölümler gerçekleştiği anlar beraberinde çarpışmaya devam ettiğini, heyecanın

---

¹¹⁰ Mehmet Hengirmen, *Türkçe Dilbilgisi*, Engin Yayınevi, (9.Baskı) Ankara 2007, s. 176, 187.

olduğu anda boğutunu açıklayarak ismi fiile bağlamıştır. (Ölümler **ile** çarpıştın, heyecan **ile** boğuştun.)

Sildin kara gözlerden akan yaşları kanla

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Düşünlerinin kanlarını dökmenin vasıtasıyla gözlerden akan yaşları silindiğini göstererek ismi fiile bağlamıştır.

Memnun kapanır gözlerim ölsem **de** vatanda

(dA) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: kuvvetlendirme bağlacı olarak değerlendirilen bu bağlaçlar, kelime, kelime grupları veya cümlelerden sonra gelerek bunları kendilerinden önce veya sonra gelen diğer bir kelime, kelime grubu veya cümleye bağlayabilirler. Bir konuya dikkat çekmek amacıyla sözde kullanılarak, bu sözü belirten, vurgulayan, kuvvetlendiren bağlaçlardır. Cümlede geçen *ölsem* fiilini vurgulayarak bir cümleyi bir kelimeye bağlamıştır.

Mademki cihan neşeli, **mademki** bu anda

(Ki) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: genellikle cümleleri bağlar ve cümleler arasında sebep-sonuç ilişkileri kurar. *madem* bağlacı *ki* bağlacıyla bitişik yazılır. İki cümleyi sebe-sonuç ilişkisiyle birbirine bağlamıştır.

EBEDİYET YOLUNDA (s. 27)

Fecre benzettiği bayrakla kefenlenmiş Ata

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Ata'nın bir bayrak beraberinde kefenlendiğini göstererek ismi fiile bağlamıştır. (Bayrak **ile** kefenlenmiş.)

Çıktı bir kor **gibi** mermer kapısından sarayın

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Bir kor şeklinde sarayın mermer kapısından çıktığını göstererek ismi fiile bağlamıştır.

Gönlümüz bayrağı öğrendiği günden **beri** ta

Duymamıştır bu **kadar** hüznünü yıldızla ayın

(beri) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: İsimleri zaman kavramıyla fiillere bağlaryan edattır. Çünkü anlam açısında zaman ifades taşır.¹¹¹ (...öğrendiği günden **beri** duymamıştır...)

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: eş anlamlı ya da anlamları birbirine yakın olan isimler, isim soylu kelime grupları ve bazen de cümleleri bağlayan sıralama bağlacıdır. *İle* edatı *ve* anlamında kullanıldığında bağlaç oluyor. (Yıldız **ve** ayın bu kadar hüznünü duymamıştır.)

(Kadar) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Bu edat genellikle benzetme, karşılaştırma ve ölçü anlamları bildirir. İki kelime grubunu ölçü anlamıyla birbirine bağlamıştır.

Gidiyor gizleyerek sır **gibi** bizden sesini

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Sesinin sır şeklinde gizlediğini göstererek ismi fiile bağlamıştır.

Biz **ki** dünyaya bırakmazdık onun bölgesini

(Ki) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bu bağlaç genellikle cümleleri sebep-sonuç ilişkisiyle birbirine bağlar. İsim ve isim soylu sözcüklerden sonra gelir.¹¹² Kendisinden önce gelen yardımcı cümleyi kendisinden sonra gelen cümleye açıklama, belirtme ve kuvvetlendirme anlamlarıyla bağlamaktadır.¹¹³ Bu cümlede belirtme görevini üstlenmiştir.

Bu ne hicranlı seferdir **ki** beraber **değiliz**

(değil) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: kuvvetlendirme bağlacı olarak değerlendirilen bu bağlaçlar, kelime, kelime grupları veya cümlelerden sonra gelerek bunları kendilerinden önce veya sonra gelen diğer bir kelime, kelime grubu veya cümleye bağlayabilirler. Bir konuya dikkat çekmek amacıyla sözde kullanılarak, bu sözü belirten, vurgulayan, kuvvetlendiren bağlaçlardır. Bu cümlede vurgulama görevini üstlenmiştir.

Sen **ki** Gayya'ya düşen bir nice milyon Türkün

---

¹¹¹ Mustafa Özkan, Hatice Tören, Osman Esin, *Yüksek Öğretimde Türk Dili Yazılı ve Sözlü Anlatım*, Filiz Kitabevi Yayınları, (3.Baskı) İstanbul 2013, s. 550.

¹¹² Mehmet Hengirmen, *Türkçe Dilbilgisi*, Engin Yayınevi, (9.Baskı) Ankara 2007, s. 188.

¹¹³ Necmettin Hacıeminoğlu, *Türk Dilinde Edatlar*, Bilge Kültür Sanat Yayınları, İstanbul 2015, s. 167.

(Ki) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bu bağlaç genellikle cümleleri sebep-sonuç ilişkisiyle birbirine bağlar. İsim ve isim soylu sözcüklerden sonra gelir. Kendisinden önce gelen yardımcı cümleyi kendisinden sonra gelen cümleye açıklama, belirtme ve kuvvetlendirme anlamlarıyla bağlamaktadır. Bu cumlede belirtme görevini üstlenmiştir.

Ve bugün bir nice milyon geliyor bir yere **de**

(ve) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: hem yazı hem konuşma dilinde çok yaygın olan bir bağlaçtır. Sürekli kullanılan bu bağlaç cümle içinde oldukça farklı görevlerde bulunmaktadır. İsim, sıfat, zarf gibi aynı türde olan kelimeleri ve kelime grupları ve cümleleri birbirine bağlar. İsim, sıfat, zamir tamlamalarında ve ikilemeler arasında kullanılır. *Ve* bağlacı bazen *ile* bağlacının anlamında kullanılmaktadır.¹¹⁴ Genelde cümle başında kullanılmayan *ve* bağlacı şiirde kafiye gereği ve anlamı kuvvetlendirmek için kullanılmıştır.

Ebedi yolculuğundan seni döndürmek **için**,

(İçin) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Sebep edatıdır. Birinin yolculuğundan döndürmesi amacıyla bir nice milyonun bir yere geldiğini sebebini belirterek iki kelime grubunu birbirine bağlamıştır.

YEŞİL KÖŞE (s. 28)

Gönlüm**le** gözüm tütsülenir böyle her akşam

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: eş anlamlı ya da anlamları birbirine yakın olan isimler, isim soylu kelime grupları ve bazen de cümleleri bağlayan sıralama bağlacıdır. *İle* edatı *ve* anlamında kullanıldığında bağlaç oluyor. (Gönlüm **ve** gözüm tütsülenir böyle her akşam.)

Kalmış **gibi** yıllarca kütüphane rafında

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. yüzler, yazılar, manzaraları yıllarca kütüphane rafında kalmış şeklinde göstererek ismi fiile bağlamıştır.

Yüzler, yazılar, manzaralar hep düne **ait**

---

¹¹⁴ Mehmet Hengirmen, *Türkçe Dilbilgisi*, Engin Yayinevi, (9.Baskı) Ankara 2007, s. 176, 177.

(ait) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: nispet edatıdır. Aitlik, nispet, ölçü, karşılaştırma, uygunluk ifadesi taşır.¹¹⁵

Rüzgar o sihirbaz **ki** temas ettiği anda

(Ki) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bu bağlaç genellikle cümleleri sebep-sonuç ilişkisiyle birbirine bağlar. İsim ve isim soylu sözcüklerden sonra gelir. Kendisinden önce gelen yardımcı cümleyi kendisinden sonra gelen cümleye açıklama, belirtme ve kuvvetlendirme anlamlarıyla bağlamaktadır. Bu cumlede kuvvetlendirme görevini üstlenmiştir.

En taze şekiller **bile** efsaneleşirler

(Bile) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Kendisinden önce gelen kelime, kelime grubu veya cümleleri, kendisinden önce gelen kelime, kelime grubu veya cümlelere belirtme, vurgulama veya kuvvetlendirme anlamlarıyla bağlar. Cümlede “dahi” anlamını vererek kuvvetlendirme göreviyle bir kelime grubunu bir cümleye bağlamıştır.

Bir dem sürerim dört asır **evvelki** cihanda

(Ki) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bu bağlaç genellikle cümleleri sebep-sonuç ilişkisiyle birbirine bağlar. *ki* ilgi eki kendisinden önce gelen kelimeler ile bitişik yazılır. *Ki* bağlacıysa sadece **oysaki**, **halbuki**, **sanki**, **mademki**, **çünkü** kelimelerinde bitişik yazılır.¹¹⁶

(evvel) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: zaman ifadesi taşır. İsimleri zaman ifadesiyle fiillere bağlar. Bu cümlede *önceki* anlamıyla kullanılmıştır.

Herkes beni çepçevre sarar hergün o yerde

Bir yolcusu gelmiş **gibi** kervanla Yemen'den

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Yemen'den kervanla bir yolcusu gelmiş şeklinde herkesin onu çepçevre sardığını göstererek ismi fiile bağlamıştır.

---

¹¹⁵ Mustafa Özkan, Hatice Tören, Osman Esin, *Yüksek Öğretimde Türk Dili Yazılı ve Sözlü Anlatım*, Filiz Kitabevi Yayınları, (3.Baskı) İstanbul 2013, s. 550.

¹¹⁶ Mehmet Hengirmen, *Türkçe Dilbilgisi*, Engin Yayınevi, (9.Baskı) Ankara 2007, a.g.e., s. 188.

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Bir yolcunun Yemen'den gelen kervan ile beraber geldiğini belirterek ismi fiile bağlamıştır. (Yemen'den kervan **ile** gelmiş gibidir.)

Hasretle sorarlar yine İstanbul'u benden

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. İstanbul'u ondan hasret duygusuyla sorduklarını bildirerek ismi fiile bağlamıştır.

DENİZLE KONUŞAN ADAM (s. 29)

Açıyor koynunu kardeş **gibi** karşımda kıyı

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Kıyının, kardeşin koynunu açtığı şeklinde göstererek ismi fiile bağlamıştır.

Kim o cengiz **ki** cihangir olarak **yoktur** eşi

(Ki) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bu bağlaç genellikle cümleleri sebep-sonuç ilişkisiyle birbirine bağlar. İsim ve isim soylu sözcüklerden sonra gelir. Kendisinden önce gelen kelimeyi yardımcı cümleyi kendisinden sonra gelen cümleye açıklama, belirtme ve kuvvetlendirme anlamlarıyla bağlamaktadır. Bu cumlede kuvvetlendirme görevini üstlenmiştir.

(yok) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bir soruya onay, tasdik, kabul, ret, inkar gibi bir ifadeyle verilen cevap ünlemidir.¹¹⁷

Kim o Fatih **ki** dayanmış kılıcın kabzasına

(Ki) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bu bağlaç genellikle cümleleri sebep-sonuç ilişkisiyle birbirine bağlar. İsim ve isim soylu sözcüklerden sonra gelir. Kendisinden önce gelen yardımcı cümleyi kendisinden sonra gelen cümleye açıklama, belirtme ve kuvvetlendirme anlamlarıyla bağlamaktadır. Bu cumlede belirtme görevini üstlenmiştir.

Geçirir miğferinin tuğ **gibi** altın tasına

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Miğferinin tuğ şeklinde altın tasına geçirdiğini göstererek ismi fiile bağlamıştır.

---

¹¹⁷ Mustafa Özkan, Hatice Tören, Osman Esin, *Yüksek Öğretimde Türk Dili Yazılı ve Sözlü Anlatım*, Filiz Kitabevi Yayınları, (3.Baskı) İstanbul 2013, s. 555.

Kim o kayser, **ki** o şeref kardeşidir bunlarla

(Ki) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bu bağlaç genellikle cümleleri sebep-sonuç ilişkisiyle birbirine bağlar. İsim ve isim soylu sözcüklerden sonra gelir. Kendisinden önce gelen yardımcı cümleyi kendisinden sonra gelen cümleye açıklama, belirtme ve kuvvetlendirme anlamlarıyla bağlamaktadır. Bu cumlede kuvvetlendirme görevini üstlenmiştir.

Kim o dâhi, **ki** onun yaptığı kanunlarla

(Ki) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bu bağlaç genellikle cümleleri sebep-sonuç ilişkisiyle birbirine bağlar. İsim ve isim soylu sözcüklerden sonra gelir. Kendisinden önce gelen yardımcı cümleyi kendisinden sonra gelen cümleye açıklama, belirtme ve kuvvetlendirme anlamlarıyla bağlamaktadır. Bu cumlede açıklama görevini üstlenmiştir.

Fırçalar rengini bulmazdı **ve** teller sesini

(ve) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: hem yazı hem konuşma dilinde çok yaygın olan bir bağlaçtır. Sürekli kullanılan bu bağlaç cümle içinde oldukça farklı görevlerde bulunmaktadır. İsim, sıfat, zarf gibi aynı türde olan kelimeleri ve kelime grupları ve cümleleri birbirine bağlar. İsim, sıfat, zamir tamlamalarında ve ikilemeler arasında kullanılır. *Ve* bağlacı bazen *ile* bağlacının anlamında kullanılmaktadır. İki kelime grubunu birbirine bağlamıştır. (Fırçalar rengini ve teller sesini bulmazdı.)

Sanırım, yükseliyor başların üstünde kafam

Ve müsavi mi tutar kendini herkesle, derim

(ve) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: hem yazı hem konuşma dilinde çok yaygın olan bir bağlaçtır. Sürekli kullanılan bu bağlaç cümle içinde oldukça farklı görevlerde bulunmaktadır. İsim, sıfat, zarf gibi aynı türde olan kelimeleri ve kelime grupları ve cümleleri birbirine bağlar. İsim, sıfat, zamir tamlamalarında ve ikilemeler arasında kullanılır. *Ve* bağlacı bazen *ile* bağlacının anlamında kullanılmaktadır. Genelde cümle başında kullanılmayan *ve* bağlacı şiirde kafiye gereği ve anlamı kuvvetlendirmek için kullanılmıştır.

Böyle kardeşçe denizlerle konuşmuş bir adam?

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Bir adamın denizler ile beraber konuştuğunu tasvir ederek ismi fiile bağlamıştır.

SİNA'YA İNEN NUR (s. 30)

Ey her bakışta bir **daha** ilhamı ram eden

(Ey) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bir isim veya isim unsurunun önüne gelerek, bunların işaret ettiği şahıs, varlık veya kavrama yönelik seslenmeyi kuvvetlendiren ünlemdir.¹¹⁸

(daha) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Türkiye Türkçesinde cümle başı edatıdır. Bu cümlede tekrarlama görevinde kullanılmıştır.

Bin bir çiçekle kaynamış efsunlu bir şifa

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Efsunlu bir şifanın bin bir çiçek ile beraber kaydığını tasvir ederek ismi fiile bağlamıştır.

Ey layemut eserlerin ilhamı sendedir

(Ey) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bir isim veya isim unsurunun önüne gelerek, bunların işaret ettiği şahıs, varlık veya kavrama yönelik seslenmeyi kuvvetlendiren ünlemdir.

Ferman sürer seninle bu alemde hüsn ü an

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. İsmi fiile bağlamıştır.

(Ü) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Osmanlı Türkçesinde kullanılan bağalama edatıdır. İki kelimeyi birbirine bağlamıştır.

Destan **değil** hikâye **değil** senden ayrılan

(değil) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: kuvvetlendirme bağlacı olarak değerlendirilen bu bağlaçlar, kelime, kelime grupları veya cümlelerden sonra gelerek bunları kendilerinden önce veya sonra gelen diğer bir kelime, kelime grubu veya cümleye bağlayabilirler. Bir konuya dikkat çekmek amacıyla sözde

---

¹¹⁸ Mustafa Özkan, Hatice Tören, Osman Esin, a.g.e., s. 554.

kullanılarak, bu sözü belirten, vurgulayan, kuvvetlendiren bağlaçlardır. Bu cümlede vurgulama görevini üstlenmişlerdir.

YAĞMUR DUASI (s. 31)

Baktım **ki** halk uzanmış bütün yayla boyunca

(Ki) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bu bağlaç genellikle cümleleri sebep-sonuç ilişkisiyle birbirine bağlar. İsim ve isim soylu sözcüklerden sonra gelir. Bu cümlede cümle başı eyleminden sonra gelmiştir. Kendisinden önce gelen yardımcı cümleyi kendisinden sonra gelen cümleye açıklama, belirtme ve kuvvetlendirme anlamlarıyla bağlamaktadır. Bu cumlede kuvvetlendirme görevini üstlenmiştir.

Yollara dökülmüştü çobanlar**la** davarlar

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Davarların çobanlar beraberinde yollara döküldüklerini göstererek ismi fiile bağlamıştır. (Davarlar çobanlar **ile** yollara döküldüler.)

Dediler **ki** duaya gelecek şimdi vali

(Ki) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bu bağlaç genellikle cümleleri sebep-sonuç ilişkisiyle birbirine bağlar. İsim ve isim soylu sözcüklerden sonra gelir. bu cümlede cümle başı eyleminden sonra gelmiştir. Kendisinden önce gelen yardımcı cümleyi kendisinden sonra gelen cümleye açıklama, belirtme ve kuvvetlendirme anlamlarıyla bağlamaktadır. Bu cumlede kuvvetlendirme görevini üstlenmiştir.

O zaman anladım **ki** hükümet kapalıdır

(Ki) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bu bağlaç genellikle cümleleri sebep-sonuç ilişkisiyle birbirine bağlar. İsim ve isim soylu sözcüklerden sonra gelir. Kendisinden önce gelen yardımcı cümleyi kendisinden sonra gelen cümleye açıklama, belirtme ve kuvvetlendirme anlamlarıyla bağlamaktadır. Bu cumlede kuvvetlendirme görevini üstlenmiştir.

Zaten bugün salıdır

(s. 32)

Vali Paşa gelince yüzler sevinç**le** yandı

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Vali Paşa'nın gelmesiyle beraber yüzlerin sevinçle yandığını tasvir ederek ismi fiile bağlamıştır.

O **ne** mahşerdi. Yarab, **ne** Âmin sesleri!

(ne...ne) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: karşılaştırma bağlacıdır. iki kelime grubunu kıyaslama anlamıyla birbirine bağlamıştır.

DENİZ HASRETİ (s. 33)

Yeter baba bu **kadar** içlendiğin yeşilden

(Kadar) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Bu edat genellikle benzetme, karşılaştırma ve ölçü anlamları bildirir.¹¹⁹ İki cümleyi ölçü anlamıyla birbirine bağlamıştır.

Çölde ölen bahara bir mezar olsun **diye**

(diye) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: sebep edatıdır. isimlerden sonra gelen bu edat, fiilin gösterdiği hareketin nedenini açıklamak amacıyla kullanılır.

(s. 34)

Yalnız bu ırmakların suyu olsaydı dinen

(Yalnız) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bağlaç, bağlama edatı veya cümle başı edatı olarak adlandırılabilir. *Fakat* anlamında cümle başı edatı olarak kullanılmıştır. Başında kullanıldığı cümleyle bir sonra gelen cümleleri sebep-sonuç ilişkisiyle birbirine bağlamıştır.

Tarlasıyla uğraşan sürüsüyle geçinen

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Birinin tarlasının vasıtasıyla uğştığını, sürüsünün vasıtasıyla geçindiğini göstererek ismi fiile bağlamıştır.

Anayurdun sesi **de** bu sularla açıldı

---

¹¹⁹ Mehmet Hengirmen, *Türkçe Dilbilgisi*, Engin Yayınevi, (9.Baskı) Ankara 2007, s. 168.

(dA) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: kuvvetlendirme bağlacı olarak değerlendirilen bu bağlaçlar, kelime, kelime grupları veya cümlelerden sonra gelerek bunları kendilerinden önce veya sonra gelen diğer bir kelime, kelime grubu veya cümleye bağlayabilirler. Bir konuya dikkat çekmek amacıyla sözde kullanılarak, bu sözü belirten, vurgulayan, kuvvetlendiren bağlaçlardır.

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Anayurdun sesinin sular vasıtasıyla açıldığını bildirerek ismi fiile bağlamıştır.

Su beklerken karadan gökten içdeniz **bile**

Kabında eksilmeye başladı bu dert **ile**

(Bile) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Kendisinden önce gelen kelime, kelime grubu veya cümleleri, kendisinden önce gelen kelime, kelime grubu veya cümlelere belirtme, vurgulama veya kuvvetlendirme anlamlarıyla bağlar. Cümlede “dahi” anlamını vererek kuvvetlendirme göreviyle iki cümleyi birbirine bağlamıştır.

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Bu dert berberinde suların eksilmeye başladığını bildirerek ismi fiile bağlamıştır. (Bu dert **ile** sular eksilmeye başladı.)

Her ufkunda bir **başka** ufuk veren bir deniz

(başka) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: isim hal eklerinden ayrılma haliyle bitişirler. Bakalık anlamını veren bir edattır. Cümlede kendisinden sonra gelen isme göre kendisinden önce gelen ismi istisnaî olduğunu değerlendirir.¹²⁰

Toprak bir testi **kadar** çatlağından habersiz

(Kadar) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Bu edat genellikle benzetme, karşılaştırma ve ölçü anlamları bildirir.¹²¹ Cümlede bir kelime grubunu başka bir cümleye benzetme anlamıyla bağlamıştır.

Dalgalar kıyıları her yaz **daha** dar buldu

---

¹²⁰ Mustafa Özkan, Hatice Tören, Osman Esin, *Yüksek Öğretimde Türk Dili Yazılı ve Sözlü Anlatım*, Filiz Kitabevi Yayınları, (3.Baskı) İstanbul 2013, s. 550.

¹²¹ Mehmet Hengirmen, *Türkçe Dilbilgisi*, Engin Yayınevi, (9.Baskı) Ankara 2007, s. 168.

(daha) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Türkiye Türkçesinde cümle başı edatıdır. bu cümlede kıyaslama görevinde kullanılmıştır.

Karalar susuzluktan çatlamış bir dudakla

Kanmıyordu denizi bağrına boşaltmakla

Biz **de** uğultularla denizin ardı sıra

Başka bir deniz **gibi** dağdan aktık bağıra

(dA) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: kuvvetlendirme bağlacı olarak değerlendirilen bu bağlaçlar, kelime, kelime grupları veya cümlelerden sonra gelerek bunları kendilerinden önce veya sonra gelen diğer bir kelime, kelime grubu veya cümleye bağlayabilirler. Bir konuya dikkat çekmek amacıyla sözde kullanılarak, bu sözü belirten, vurgulayan, kuvvetlendiren bağlaçlardır.

(başka) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: isim hal eklerinden ayrılma haliyle bitişirler. Bakalık anlamını veren bir edattır. Cümlede kendisinden sonra gelen isme göre kendisinden önce gelen ismi istisnâî olduğunu değerlendirir.

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Uğultularla beraber dağdan bayıra aktıklarını göstererek ismi fiile bağlamıştır.

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Deniz şeklinde dağdan bağıra aktığını göstererek ismi fiile bağlamıştır.

ŞAİR (s. 35)

Bir mucizenin lütfuna ermiş **gibi** yer yer

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Bir mucize lütfu şeklinde yer yer erdiğini göstererek ismi fiile bağlamıştır.

Can buldu asasıyla dokundukça şekiller

Şair kanı gezmiş **gibi** mermer damarında

Huylalar uçar heykelin âmâ nazarında

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Şair kanı mermer damarında gezmiş şeklinde huylaların hekel âmâ nazarında uçtuğunu göstererek ismi fiile bağlamıştır.

At sürdü şeref mülküne Fâtih'le bir anda

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Birinin Fatih ile beraber at sürdüğünü göstererek ismi fiile bağlamıştır. (Fatih ile bir anda şeref mülküne at sürdü.)

Şair sen üzülükçe ve öldükçe yaşarsın

(ve) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: hem yazı hem konuşma dilinde çok yaygın olan bir bağlaçtır. Sürekli kullanılan bu bağlaç cümle içinde oldukça farklı görevlerde bulunmaktadır. İsim, sıfat, zarf gibi aynı türde olan kelimeleri ve kelime grupları ve cümleleri birbirine bağlar. İsim, sıfat, zamir tamlamalarında ve ikilemeler arasında kullanılır. *Ve* bağlacı bazen *ile* bağlacının anlamında kullanılmaktadır. İki kelimeyi birbirine bağlamıştır. (Üzülükçe ve öldükçe)

BAHARA KASİDE (s. 36)

Can bulmak üzredir yeni baştan bahar ile

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Bahar beraberinde can bılmak üzere olduğunu bildirerek ismi fiile bağlamıştır. (Yeni, baştan bahar ile can bulmak üzeredir.)

Ülfet zamanı geldi çimenlerde yâr ile

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Yar beraberinde çimenlerde ülfet zamanının geldiğini göstererek ismi fiile bağlamıştır. (Yar ile çimenlerde ülfet zamanı geldi.)

Mehtap ışık tutuyor yola hasretle...nerdesin?

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Mehtap (ay) içindeki hasret ile beraber ışık tutuyor yola. Mecazi anlamda ayın tutulmasını hasretten olduğunu göstererek ismi fiile bağlamıştır.

Mevsim seninle kol kola gelmezse gelmesin

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Şair bahar mevsiminin sevgilisiyle beraber gelmesini isteyerek ismi fiile bağlamıştır.

LALE DEVRİ (s. 37)

Uğraştı gam gününde güneş bahçıvan **gibi**

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır.

Son hamlasıyla döndü gülistana her mezar

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Güneşin son hamlesinin vasıtasıyla her mezarın gülistana döndüğünü göstererek ismi fiile bağlamıştır.

Vadiyi sardı meşaleler erguvan **gibi**

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır.

Bir hüsn ü ân müsabakasından gelir bahar

(Ü) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Osmanlı Türkçesinde kullanılan bağalama edatıdır. İki kelimeyi birbirine bağlamıştır.

Mevsimlerin başında bir iklime şan **gibi**

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır.

Göğsünde laleler tutuşurken nişan **gibi**

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır.

Hayretteyim seninle geçen hoş zaman **gibi**

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. İsmi fiile bağlamıştır.

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır.

Tarihe vermiş ismini bir kahraman **gibi**

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır.

GÜLİSTAN (s. 38)

Meydan boşalıp doldu şafaklarla piyalem

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. İsmi fiile bağlamıştır.

Haliyle hayaliyle o yar aynı gülistan

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Şair sevgilisinin hali ile hayalini bir gülistana beraberleştirerek ismi fiile bağlamıştır.

Cennet görünür şaire dünya bugün **elbet**

(elbet) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Arapçadır. Cümle başı edatı olarak kullanılır ve tekit görevinde kullanılmaktadır.¹²²

Canan **ile** birlikte mezar aynı gülistan

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Şaire göre mezar bile sevgiyle beraber gülistana dönüştüğünü tasvir ederek ismi fiile bağlamıştır.

VAHDET-İ VÜCUT (s. 39)

Oklar sarar etrafını yağmur **gibi** birden

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Birden yağın yağmur şeklinde oklar etrafını sardığını göstererek ismi fiile bağlamıştır.

Bir tehlike sezmiş **gibi** düşman kesilirler

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Bir tehlike sezmiş şeklinde düşmanın kesildiğini göstererek ismi fiile bağlamıştır.

Oklar seni şiddetle eder gönlüme ihtar

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Mecazi anlamda okların şaire şiddeti bir şekilde yarını gönlüne yönlendirdiğini tasvir ederek ismi fiile bağlamıştır.

Lakin bu çocuk yolcu habersiz yarasından

Lütfunla eser kalmaz azabından o halin

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Lütfunun vasıtsıyla azabından eser kalmayacağını belirterek ismi fiile bağlamıştır.

(s. 40)

---

¹²² Necmettin Hacıeminoğlu, *Türk Dilinde Edatlar*, Bilge Kültür Sanat Yayınları, İstanbul 2015, s. 240.

Yollar **gibi** yıllar **da** ayırmaz beni senden

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Yılların yollar şeklinde birini birinden ayırmadığını göstererek ismi fiile bağlamıştır.

(da) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: kuvvetlendirme bağlacı olarak değerlendirilen bu bağlaçlar, kelime, kelime grupları veya cümlelerden sonra gelerek bunları kendilerinden önce veya sonra gelen diğer bir kelime, kelime grubu veya cümleye bağlayabilirler. Bir konuya dikkat çekmek amacıyla sözde kullanılarak, bu sözü belirten, vurgulayan, kuvvetlendiren bağlaçlardır. Cümlede yılların onu sevgilisinden ayıramadığının anlamını kuvvetlendirerek iki kelime grubunu birbirine bağlamıştır. (yıllar **da** ayırmaz)

Derler **ki** buluşmuş Kerem Aslı'yla cihanda

(Ki) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bu bağlaç genellikle cümleleri sebep-sonuç ilişkisiyle birbirine bağlar. İsim ve isim soylu sözcüklerden sonra gelir. bu cümlede cümle başı eyleminden sonra gelmiştir. Kendisinden önce gelen yardımcı cümleyi kendisinden sonra gelen cümleye açıklama, belirtme ve kuvvetlendirme anlamlarıyla bağlamaktadır. Bu cumlede kuvvetlendirme görevini üstlenmiştir.

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Cihanda Kerem Aslı'yla beraber bulunduğunu göstererek ismi fiile bağlamıştır.

En şanlı ganimet bana sensin her akından

Mana **ile** maddeyle uzaktan **ve** yakından

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Şairin sevgilisinin hem manevi vasıta olarak hem maddi vasıta olarak en şanlı ganimet olduğunu belirterek ismi fiile bağlamıştır.

(ve) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: hem yazı hem konuşma dilinde çok yaygın olan bir bağlaçtır. Sürekli kullanılan bu bağlaç cümle içinde oldukça farklı görevlerde bulunmaktadır. İsim, sıfat, zarf gibi aynı türde olan kelimeleri ve kelime grupları ve cümleleri birbirine bağlar. İsim, sıfat, zamir tamlamalarında ve ikilemeler arasında kullanılır. *Ve* bağlacı bazen *ile* bağlacının

anlamında kullanılmaktadır. Cümlede iki kelimeye birbirine bağlamıştır. (uzaktan **ve** yakından)

ELLER (s. 41)

Kırk asır yadederiz **yalnız** onun bir şeyini

(Yalnız) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bağlaç, bağlama edatı veya cümle başı edatı olarak adlandırılabilir. *Sadece* anlamında kullanılarak iki cümleyi birbirine bağlamıştır.

Vurdu ejderden **asasıyla** köpürmüş denize

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Ejder şeklinde olan asasının vasıtasıyla denize vurduğunu bildirerek ismi fiile bağlamıştır.

Geçti kavmiyle beraber ovadan Sina'ya

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Hz. İsa'nın kavmiyle beraber Sina sahrasına geçtiğini tasvir ederek ismi fiile bağlamıştır.

Sürdü ta Rabb'e **kadar** kavmini Musa'nın eli

(Kadar) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Bu edat genellikle benzetme, karşılaştırma ve ölçü anlamları bildirir. Bir cümleyi bir kelime grubuna ölçü anlamıyla birbirine bağlamıştır. (Musa'nın eli kavmini Rabb'e **kadar** sürdü.)

(s. 42)

Her duasıyla yürür hale gelir bir kötürüm

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Her duanın vasıtasıyla bir kötürümün (ayağa kalkamayan yaşlı kimse) yürür hale geldiğini belirterek ismi fiile bağlamıştır.

Her temasıyla açar kör gözü İsa'nın eli

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Hz. İsa'nın elinin her dokunuşuyla kör gözünün açtığını göstererek ismi fiile bağlamıştır.

Maddeler birse **de** mana değişir ellerde

Var kıyas et **ki** o eller **ve** bu eller nerde?

(dA) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: kuvvetlendirme bağlacı olarak değerlendirilen bu bağlaçlar, kelime, kelime grupları veya cümlelerden sonra gelerek bunları kendilerinden önce veya sonra gelen diğer bir kelime, kelime grubu veya cümleye bağlayabilirler. Bir konuya dikkat çekmek amacıyla sözde kullanılarak, bu sözü belirten, vurgulayan, kuvvetlendiren bağlaçlardır.

(Ki) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bu bağlaç genellikle cümleleri sebep-sonuç ilişkisiyle birbirine bağlar. İsim ve isim soylu sözcüklerden sonra gelir. Kendisinden önce gelen yardımcı cümleyi kendisinden sonra gelen cümleye açıklama, belirtme ve kuvvetlendirme anlamlarıyla bağlamaktadır. Bu cumlede belirtme görevini üstlenmiştir.

(ve) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: hem yazı hem konuşma dilinde çok yaygın olan bir bağlaçtır. Sürekli kullanılan bu bağlaç cümle içinde oldukça farklı görevlerde bulunmaktadır. İsim, sıfat, zarf gibi aynı türde olan kelimeleri ve kelime grupları ve cümleleri birbirine bağlar. İsim, sıfat, zamir tamlamalarında ve ikilemeler arasında kullanılır. *Ve* bağlacı bazen *ile* bağlacının anlamında kullanılmaktadır. Cümlede iki kelime grubunu birbirine bağlamıştır. (o eller **ve** bu eller)

ŞARABA KASİDE (s. 43)

Bir şaheser bırakmış ölürlen cihanda Cem

Elden komaz başıyla beraber tutar Acem

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Acem, Cem'in bıraktığı şaheseri başıyla beraber tuttuğunu göstererek ismi fiile bağlamıştır.

Sunmakla Cem bu aleme talsımlı canımı

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Cem'in talsımlı canını sunmanın vasıtasıyla insanlığın helalin harama çevirdiğini belirterek ismi fiile bağlamıştır.

Devran nizamı aksine dönmüş o câm **ile**

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Dünyanın dengesi o camın vasıtasıyla ters olduğunu ismi fiile bağlamıştır.

Devlet sürer şu anda fakir ihtişam **ile**

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Fakirin ihtişamlı bir şekilde devlet sürdüğünü göstererek ismi fiile bağlamıştır.

Bülbülleşir onun**la** hayal açmadan **da** gül

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Gül onun vasıtasıyla bülbüle sahip olabildiğini göstererek ismi fiile bağlamıştır.

(da) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: kuvvetlendirme bağlacı olarak değerlendirilen bu bağlaçlar, kelime, kelime grupları veya cümlelerden sonra gelerek bunları kendilerinden önce veya sonra gelen diğer bir kelime, kelime grubu veya cümleye bağlayabilirler. Bir konuya dikkat çekmek amacıyla sözde kullanılarak, bu sözü belirten, vurgulayan, kuvvetlendiren bağlaçlardır. Cümlede açmadan fiilini vurgulayarak iki kelime grubunu birbirine bağlamıştır. (Gül hayal açmadan **da** onunla bülbülleşir.)

(s. 44)

Havva **kadar** vefalı, Zeliha **kadar** haşin

(Kadar) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Bu edat genellikle benzetme, karşılaştırma ve ölçü anlamları bildirir. İki kelimeyi benzetme anlamıyla birbirine bağlamıştır. (Havva **gibi** vefalı, Zeliha **gibi** haşin

Meryem **misali** sade **ve** Selama'dan ateşin

(ve) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: hem yazı hem konuşma dilinde çok yaygın olan bir bağlaçtır. Sürekli kullanılan bu bağlaç cümle içinde oldukça farklı görevlerde bulunmaktadır. İsim, sıfat, zarf gibi aynı türde olan kelimeleri ve kelime grupları ve cümleleri birbirine bağlar. İsim, sıfat, zamir tamlamalarında ve ikilemeler arasında kullanılır. *Ve* bağlacı bazen *ile* bağlacının anlamında kullanılmaktadır. İki cümleyi birbirine bağlamıştır.

Kim varsa akraba **ve** ahibba birer birer

(ve) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: hem yazı hem konuşma dilinde çok yaygın olan bir bağlaçtır. Sürekli kullanılan bu bağlaç cümle içinde oldukça farklı görevlerde bulunmaktadır. İsim, sıfat, zarf gibi aynı türde olan kelimeleri ve kelime grupları ve cümleleri birbirine bağlar. İsim, sıfat, zamir tamlamalarında ve ikilemeler arasında kullanılır. *Ve* bağlacı bazen *ile* bağlacının anlamında kullanılmaktadır. Cümlede iki kelimeyi birbirine bağlamıştır. (akraba **ve** ahibba)

Kaldın yegane sen kara gün dostu **ey** şarap

(Ey) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bir isim veya isim unsurunun önüne gelerek, bunların işaret ettiği şahıs, varlık veya kavrama yönelik seslenmeyi kuvvetlendiren ünlemdir.

Kervanla gelmiş olsa **da** bir şey **mi** ıstırap?

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Birinin kervan ile beraber geldiğini göstererek ismi fiile bağlamıştır.

(dA) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: kuvvetlendirme bağlacı olarak değerlendirilen bu bağlaçlar, kelime, kelime grupları veya cümlelerden sonra gelerek bunları kendilerinden önce veya sonra gelen diğer bir kelime, kelime grubu veya cümleye bağlayabilirler. Bir konuya dikkat çekmek amacıyla sözde kullanılarak, bu sözü belirten, vurgulayan, kuvvetlendiren bağlaçlardır. Cümlede olsa fiilinin anlamını vurgulayarak *bile* anlamında kullanılmıştır.¹²³

(mI, mU) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: aslında bir ektir. Onun için diğer soru edatlarının aksine, isim veya fiillerden sonra gelmek suretiyle soru mefhumunu ifade etmektedir.¹²⁴

Şeytan geçit bulup sokulur **belki** minbere

(Belki) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Başında bulunduğu cümleyi kendisinde önceki veya kendisinden sonraki cümleye bağlayan bağlaçtır.¹²⁵ Bir cümleyi bir kelimeye olasılık anlamıyla bağlamıştır.

¹²³ Mehmet Hengirmen, *Türkçe Dilbilgisi*, Engin Yayınevi, (9.Baskı) Ankara 2007, s. 186.

¹²⁴ Necmettin Hacıeminoğlu, *Türk Dilinde Edatlar*, Bilge Kültür Sanat Yayınları, İstanbul 2015, s. 275.

¹²⁵ Muhammed Yelten, *Türk Dili ve Anlatım Bilgileri*, Doğu Kütüphanesi Yayınları, (1. Baskı) İstanbul 2009, s. 211.

Şevkinle her harabe olurken birer saray

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Şevkin (aydınlığın) vasıtasıyla her haraba saraya dönüştüğünü tasvir ederek ismi fiile bağlamıştır.

HAMD Ü SENA (s. 45)

Ne **ki** mevcut ise alemde güzel, doğru, iyi

(Ki) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bu bağlaç genellikle cümleleri sebep-sonuç ilişkisiyle birbirine bağlar. İsim ve isim soylu sözcüklerden sonra gelir. Kendisinden önce gelen yardımcı cümleyi kendisinden sonra gelen cümleye açıklama, belirtme ve kuvvetlendirme anlamlarıyla bağlamaktadır. Bu cumlede açıklama görevini üstlenmiştir.

Serdi gök kubbeyi seyranı **için** ruhumuzun

(İçin) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Sebep edatıdır. Ruhumuzun seyranı amacıyla göğün kubbeyi serdiğini göstererek iki kelime grubunu birbirine bağlamıştır. Gönlümüzün seyranı için gök kubbeyi serdi.

Lütfunun feyzini görsün **diye** insan yerde

(diye) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: sebep edatıdır. isimlerden sonra gelen bu edat, fiilin gösterdiği hareketin nedenini açıklamak amacıyla kullanılır.

Hüsn ü ân, reng ü füsün, Aşk ü cünun

(Ü) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Osmanlı Türkçesinde kullanılan bağalama edatıdır. İki kelimeyi birbirine bağlamıştır.

En güzel vuslatı tattırmak **için** mahşerde

Bize gündüz gece zehrettiği hicrana şükür

(İçin) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Sebep edatıdır. Hicranın bize mahşerde en güzel vuslatı tattırdığı sebebiyle şükranını sunup iki cümleyi birbirine balamıştır.

Ben gazûbum **diye** seslendi derinden derine

(diye) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: sebep edatıdır. isimlerden sonra gelen bu edat, fiilin gösterdiği hareketin nedenini açıklamak amacıyla kullanılır. Seslenme fiilinin sebebi gezeb olma olduğunu açıklamıştır.

Ve meleklerle kitap indirerek her yandan

(ve) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: hem yazı hem konuşma dilinde çok yaygın olan bir bağlaçtır. Sürekli kullanılan bu bağlaç cümle içinde oldukça farklı görevlerde bulunmaktadır. İsim, sıfat, zarf gibi aynı türde olan kelimeleri ve kelime grupları ve cümleleri birbirine bağlar. İsim, sıfat, zamir tamlamalarında ve ikilemeler arasında kullanılır. *Ve* bağlacı bazen *ile* bağlacının anlamında kullanılmaktadır. Genelde cümle başında kullanılmayan *ve* bağlacı şiirde kafiye gereği ve anlamı kuvvetlendirmek için kullanılmıştır.

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Yüce Allah'ın her yandan melekler vasıtasıyla kitap indirdiğini bildirerek ismi fiile bağlamıştır.

Yine yol çizdi halas etmek **için** şeytandan

(İçin) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Sebep edatıdır. Bizi şeytandan kurtarmak amacıyla meleklerle kitap indirmediğini göstererek iki cümleyi birbirine bağlamıştır.

SayıSIZ cürme bedel sonsuz inayetlere hamd,

Ve bu hizmetle celil ettiği Peygambere hamd

(ve) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: hem yazı hem konuşma dilinde çok yaygın olan bir bağlaçtır. Sürekli kullanılan bu bağlaç cümle içinde oldukça farklı görevlerde bulunmaktadır. İsim, sıfat, zarf gibi aynı türde olan kelimeleri ve kelime grupları ve cümleleri birbirine bağlar. İsim, sıfat, zamir tamlamalarında ve ikilemeler arasında kullanılır. *Ve* bağlacı bazen *ile* bağlacının anlamında kullanılmaktadır. Genelde cümle başında kullanılmayan *ve* bağlacı şiirde kafiye gereği ve anlamı kuvvetlendirmek için kullanılmıştır.

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Yüce Allahın sayısız cürme bedel sonsuz inayetlerinin hizmetinin yanısıra celil ettiği Peygambere hamdını sunarak ismi fiile bağlamıştır.

ÖLMEYEN FANİLER (s. 46)

Bir baharsın **ki** nefis ıtrını bin rengiyle

(Ki) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bu bağlaç genellikle cümleleri sebep-sonuç ilişkisiyle birbirine bağlar. İsim ve isim soylu sözcüklerden sonra gelir. Kendisinden önce gelen yardımcı cümleyi kendisinden sonra gelen cümleye açıklama, belirtme ve kuvvetlendirme anlamlarıyla bağlamaktadır. Bu cumlede kuvvetlendirme görevini üstlenmiştir.

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Nefis İtrının bin renginin vasıtasıyla bahara çevirdiğini göstererek ismi fiile bağlamıştır.

Veremez bir yere toplansa Hint **ile** Çin

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: eş anlamlı ya da anlamları birbirine yakın olan isimler, isim soylu kelime grupları ve bazen de cümleleri bağlayan sıralama bağlacıdır. *İle* edatı *ve* anlamında kullanıldığında bağlaç oluyor. (Veremez bir yere toplansa Hint **ve** Çin.)

Derde düşmem bu bahar bir gül açılmazsa **bile**

Rengin, ıtrın yetişir bahçemi doldurmak **için**...

(İçin) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Sebep edatıdır. Şairin bahçesinde yarının rengi ve ıtrının yetişmesi sebebiyle baharda gül açılmazsa da şair derde düşmediğini belirterek iki cümleyi birbirine bağlamıştır bağlamıştır. Rengin ve ıtrın bahçemi doldurmak için yetişir.

(Bile) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Kendisinden önce gelen kelime, kelime grubu veya cümleleri, kendisinden önce gelen kelime, kelime grubu veya cümlelere belirtme, vurgulama veya kuvvetlendirme anlamlarıyla bağlar. Cümlede “dahi” anlamını vererek kuvvetlendirme göreviyle iki cümleyi bağlamıştır.

Harikulade yüzün fecr-i şimalî **gibi** tek

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Harikulade yüzünün fecr-i şimali şeklinde tek olduğunu göstererek ismi fiile bağlamıştır.

Gören insanda **ve** bir müddet **için** hakimse

(ve) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: hem yazı hem konuşma dilinde çok yaygın olan bir bağlaçtır. Sürekli kullanılan bu bağlaç cümle içinde oldukça farklı görevlerde bulunmaktadır. İsim, sıfat, zarf gibi aynı türde olan kelimeleri ve kelime grupları ve cümleleri birbirine bağlar. İsim, sıfat, zamir tamlamalarında ve ikilemeler arasında kullanılır. *Ve* bağlacı bazen *ile* bağlacının anlamında kullanılmaktadır. Cümleyi oluşturan iki kelime grubunu birbirine bağlamıştır.

Bu mısradaki *için* edatı *kadar* anlamını vermektedir.

Görmeyenler seni dünyada demek bilmeyecek

Ve yarın kalmayacak şiirine hayran kimse

(ve) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: hem yazı hem konuşma dilinde çok yaygın olan bir bağlaçtır. Sürekli kullanılan bu bağlaç cümle içinde oldukça farklı görevlerde bulunmaktadır. İsim, sıfat, zarf gibi aynı türde olan kelimeleri ve kelime grupları ve cümleleri birbirine bağlar. İsim, sıfat, zamir tamlamalarında ve ikilemeler arasında kullanılır. *Ve* bağlacı bazen *ile* bağlacının anlamında kullanılmaktadır. Genelde cümle başında kullanılmayan *ve* bağlacı şiirde kafiye gereği ve anlamı kuvvetlendirmek için kullanılmıştır.

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Kahramanların nebiler şeklinde yada gelmediklerini göstererek ismi fiile bağlamıştır.

Şiire girmişler **için yoktur** ölüm dünyada

(İçin) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Sebep edatıdır. şaire göre isimleri şiirlerde zikredilenler bu zikredilmenin sebebiyle dünyada ölümemişler sayılır. İki kelime grubunu birbirine bağlamıştır.

(yok) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bir soruya onay, tasdik, kabul, ret, inkar gibi bir ifadeyle verilen cevap ünlemidir.

DAVET (s. 49)

Çalmamış bir gece **mademki** felekten gönlüm

(Ki) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: genellikle cümleleri bağlar ve cümleler arasında sebep-sonuç ilişkileri kurar. *madem* bağlacı *ki* bağlacıyla bitişik yazılır.¹²⁶ İki cümleyi sebe-sonuç ilişkisiyle birbirine bağlamıştır.

Gelecek **bari** elinden dilerim gelsin ölüm

Bana sal yalvarırım pençeni **ey** yırtıcı kuş

(Ey) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bir isim veya isim unsurunun önüne gelerek, bunların işaret ettiği şahıs, varlık veya kavrama yönelik seslenmeyi kuvvetlendiren ünlemdir.

CİCEKTEN ADALAR (s. 50)

Her sahilde bir müjde götürmek emeliyle

Yaptıktı beyaz bir gemi ilhamın eliyle

Hisler **gibi** açtıktı hayal ufkuna yelken

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Yelkenin hayal ufkuna hisler şeklinde açık olmasını göstererek ismi fiile bağlamıştır.

Mihmanız o günden **beri** zümrüt kayalarda

(beri) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: İsimleri zaman kavramıyla fiillere bağlayan edattır. Çünkü anlam açısından zaman ifadesi taşır. Talih bize

ancak bu kazadan **beri** güldü

(ancak) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: zıt anlamlı kelime grupları ile cümleleri sebep-sonuç ilişkisiyle birbirine bağlayan kelimelerdir. Bu cümlede *yalnız anlamında* kullanılmıştır.

(beri) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: İsimleri zaman kavramıyla fiillere bağlayan edattır. Çünkü anlam açısından zaman ifadesi taşır.

Bir ben varım **artık** bu yeşil kıtada, bir sen

(artık) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Osmanlıca ve Türkiye Türkçesinde cümle başı edatı olarak kullanılmıştır.¹²⁷ (Artık bu yeşil kıtada bir ben varım bir sen.)

¹²⁶ Mehmet Hengirmen, a.g.e., s. 189.

Ruzgârla sudur **başka** bir ahenk istersen

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: eş anlamlı ya da anlamları birbirine yakın olan isimler, isim soylu kelime grupları ve bazen de cümleleri bağlayan sıralama bağlacıdır. *İle* edatı *ve* anlamında kullanıldığında bağlaç oluyor. (Rüzgar **ve** sudur başka bir ahenk isteren.)

(başka) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: isim hal eklerinden ayrılma haliyle bitişirler. Bakalık anlamını veren bir edattır. Cümlede kendisinden sonra gelen isme göre kendisinden önce gelen ismi istisnâ olduğunu değerlendirir.

Hayranız açan gülle uçan bülbüle **yalnız**

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: eş anlamlı ya da anlamları birbirine yakın olan isimler, isim soylu kelime grupları ve bazen de cümleleri bağlayan sıralama bağlacıdır. *İle* edatı *ve* anlamında kullanıldığında bağlaç oluyor. (Yalnız açan gül **ve** uçan bülbüle hayranız.)

(Yalnız) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bağlaç, bağlama edatı veya cümle başı edatı olarak adlandırılabilir. *Sadece* anlamında kullanılarak iki cümleyi birbirine bağlamıştır. Şiirde kafiye düzeni gerekçesiyle cümlenin sonunda kullanılmıştır. (**Yalnız** açan gülle uçan bülbüle hayranız.)

Her gün dönerek bir yeni şarkıyla çimenden

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. açan gül ile uçan bülbülün her gün yeni bir şarkıyla beraber çimenden döndüklerini göstererek ismi fiile bağlamıştır.

Bulmuş yeniden cenneti Havva **ile** Âdem

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: eş anlamlı ya da anlamları birbirine yakın olan isimler, isim soylu kelime grupları ve bazen de cümleleri bağlayan sıralama bağlacıdır. *İle* edatı *ve* anlamında kullanıldığında bağlaç oluyor. (Havva **ve** Aden yeniden cenneti bulmuştur.)

KIŞ BAHÇESİ (s. 51)

Rıhtım boyu sonsuz üzüntüyle karaltı...

---

¹²⁷ Necmettin Hacıeminoğlu, *Türk Dilinde Edatlar*, Bilge Kültür Sanat Yayınları, İstanbul 2015, s. 120.

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Rıhtım boyu sonsuz üzüntü vasıtasıyla karaltı olduğunu belirterek ismi fiile bağlamıştır.

Mevsim **gibi** sislenmiş Emirgan, Çınaraltı

Can verdi kışın sunduğu (Zehirden) taslarla zehirden

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Emirgan, Çınaraltı mevsim şeklinde sislendiğini göstererek ismi fiile bağlamıştır.

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Kışın taslar vasıtasıyla sunduğu zehirden bahsederek ismi fiile bağlamıştır.

Üstündeki son dallar ağarmış **diye** birden

(diye) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: sebep edatıdır. isimlerden sonra gelen bu edat, fiilin gösterdiği hareketin nedenini açıklamak amacıyla kullanılır. Ağarma fiilinin sebebi birden olduğunu açıklamıştır.

Mehtaba çalan sapsarı benziyle, ufukta

Yas tutma dağılmış **diye** kuşlarla çiçekler

(diye) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: sebep edatıdır. isimlerden sonra gelen bu edat, fiilin gösterdiği hareketin nedenini açıklamak amacıyla kullanılır. Dağılma fiilinin sebebini açıklamıştır. (Yas tutma **diye** dağılmış kuşlarla çiçekler.

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: eş anlamlı ya da anlamları birbirine yakın olan isimler, isim soylu kelime grupları ve bazen de cümleleri bağlayan sıralama bağlacıdır. *İle* edatı *ve* anlamında kullanıldığında bağlaç oluyor. (Yas tutma dağılmış diye kuşlar **ve** çiöekler.)

Onlarla giden günlerimiz dönmeyecekler

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Onlarla beraber giden gönlerinin dönmeyeceğini belirterek ismi fiile bağlamıştır.

ŞARKIN SULTANLARI (s. 52)

Aşınalar **gibi** karşımda gülümserdi sular

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. suların aşınalar şeklinde gülümserdiğini göstererek ismi fiile bağlamıştır.

Bir havari **gibi** her gün denizin inlediği

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Denizin her gün bir havari şeklinde inlediğini göstererek ismi fiile bağlamıştır.

Sisli enginleri ruhumla duyup dinlerken

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Ruhunun kulağıyla sisli enginleri duyup dinlediğini bildirerek ismi fiile bağlamıştır.

Ayrı bir yüz düşünürdüm bu güzelliklerden

Gülmek isterdi uzaktan bana bir gölge, niye?

Belki bir gün gelerek toplar o mabude **diye**

Dağıtırdım deli rüzgarda uzun saçlarımı

(Belki) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Başında bulunduğu cümleyi kendisinde önceki veya kendisinden sonraki cümleye bağlayan bağlaçtır. Bir cümleyi bir kelimeye olasılık anlamıyla bağlamıştır.

(diye) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: sebep edatıdır. isimlerden sonra gelen bu edat, fiilin gösterdiği hareketin nedenini açıklamak amacıyla kullanılır.

Gezerek sessiz adımlarla nefessiz kumda

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Nefessiz kumda sessiz adımlar vasıtasıyla gezdiğini bildirerek ismi fiile bağlamıştır.

(s. 53)

Arkadan bir köle munis **ve** uzun bir zenci

(ve) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: hem yazı hem konuşma dilinde çok yaygın olan bir bağlaçtır. Sürekli kullanılan bu bağlaç cümle içinde oldukça farklı görevlerde bulunmaktadır. İsim, sıfat, zarf gibi aynı türde olan kelimeleri ve kelime grupları ve cümleleri birbirine bağlar. İsim, sıfat, zamir

tamlamalarında ve ikilemeler arasında kullanılır. *Ve* bağlacı bazen *ile* bağlacının anlamında kullanılmaktadır. Cümleyi oluşturan iki kelime grubunu birbirine bağlamıştır.

Yürümekteydi bu parlak **ve** karanlık iki iz

(ve) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: hem yazı hem konuşma dilinde çok yaygın olan bir bağlaçtır. Sürekli kullanılan bu bağlaç cümle içinde oldukça farklı görevlerde bulunmaktadır. İsim, sıfat, zarf gibi aynı türde olan kelimeleri ve kelime grupları ve cümleleri birbirine bağlar. İsim, sıfat, zamir tamlamalarında ve ikilemeler arasında kullanılır. *Ve* bağlacı bazen *ile* bağlacının anlamında kullanılmaktadır. Cümlede iki zıt anlamlı kelimeyi birbirine bağlamıştır.

Belli, çalak idi bir yavru geyik ruhu **kadar**

(Kadar) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Bu edat genellikle benzetme, karşılaştırma ve ölçü anlamları bildirir.¹²⁸ Cümlede bir kelime grubunu başka bir kelimeye ölçü anlamıyla bağlamıştır. (Bir yavru geyik ruhu **kadar** çalak idi.)

(s. 54)

Ben o hummalı bakışlarla sararken geçeni

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. mecazi anlamda hummalı bakışlar vasıtasıyla geçeni sardığını belirterek ismi fiile bağlamıştır.

Kim bu vahşi? Demek ister **gibi** süzmüştü beni

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Birini süzdürüp vahşi şeklinde göstermesini isteyerek ismi fiile bağlamıştır.

Sanki vurmıştu benim alınma çöllerdeki sam

Kumların üstüne düşmüştü yılan başlı asam

(Sanki) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Kelimeleri, kelime grupları ve cümleleri tahmin ve olasılık anlamlarıyla bağlayan bağlaçtır. Aynı zamanda benzerlik ifadesi taşıyan cümle başı bağlacıdır. Çöllerdeki sam yellerinin etkisiyle asasının elinden kumlara düştüğünün ihtimalini dile getirmiştir.

---

¹²⁸ Mehmet Hengirmen, *Türkçe Dilbilgisi*, Engin Yayınevi, (9.Baskı) Ankara 2007, s. 168.

Gece kalbim **gibi** evlerde ışık **yok** ses **yok**

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Abartma tekniğiyle şairin kalbini geceye benzetme şeklinde evlerde ışık ve sesin olmadığını göstererek ismi fiile bağlamıştır.

(yok) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bir soruya onay, tasdik, kabul, ret, inkar gibi bir ifadeyle verilen cevap ünlemidir.

GURBET (s. 55)

Bir kuş tanıyorum **ki** baharda

(Ki) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bu bağlaç genellikle cümleleri sebep-sonuç ilişkisiyle birbirine bağlar. İsim ve isim soylu sözcüklerden sonra gelir. Kendisinden önce gelen yardımcı cümleyi kendisinden sonra gelen cümleye açıklama, belirtme ve kuvvetlendirme anlamlarıyla bağlamaktadır. Bu cumlede belirtme görevini üstlenmiştir.

Salkımlar açan bahçemin üstünde uçar **da**

Akşamların ürperdiği bir sesle öterdi

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Bir kuşun baharda akşamların ürperdiği bir ses vasıtasıyla öttüğünü bildirerek ismi fiile bağlamıştır.

Akşamla yatan köyde sedalar durulunca

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Bu kuşun köyde akşam vasıtasıyla sedalar durulunca yattığını göstererek ismi fiile bağlamıştır.

Hicranla kısılmış, heyecanlara boğulmuş

Bir sesle öterdi

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Hicran vasıtasıyla (sebebiyle) kısıldığını göstererek ismi fiile bağlamıştır.

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Kuşun heyecanlara boğulmuş bir ses vasıtasıyla öttüğünü belirterek ismi fiile bağlamıştır.

Öttükçe o, hasretle genişlerdi duyardım

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. O kuşun ötmesi hasret vasıtasıyla genişlediğini ismi fiile bağlamıştır.

Korkunç uçurumlar **gibi** ruhumda derinlik

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Şairin ruhundaki derinliğini korkunç uçurumlar şeklinde göstererek ismi fiile bağlamıştır.

(s. 56)

Ey gözlerinin çevresi mor benzi tutuşmuş

(Ey) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bir isim veya isim unsurunun önüne gelerek, bunların işaret ettiği şahıs, varlık veya kavrama yönelik seslenmeyi kuvvetlendiren ünlemdir.

Sen Marmara'nın göl **gibi** durgun bir ucunda

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Birinin bekleme durgunluğunu Marmara'nın durgun göl şekline benzetererek ismi fiile bağlamıştır.

Ben böyle atılmış **gibi** yurdun bir ucunda

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Şairin kendisi yurdun bir ucuna atılmış şeklinde göstererek ismi fiile bağlamıştır.

Sarmış beni Mecnun **diye** zincir **gibi** dağlar

(diye) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: sebep edatıdır. isimlerden sonra gelen bu edat, fiilin gösterdiği hareketin nedenini açıklamak amacıyla kullanılır. Sarma fiilinin sebebini açıklamıştır. (Mecnun **diye** sarmış beni.)

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Dağlar şairi zincir şeklinde sardığını göstererek ismi fiile bağlamıştır.

Bir türbe **ki** ruhum, gelen ağlar, giden ağlar

(Ki) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bu bağlaç genellikle cümleleri sebep-sonuç ilişkisiyle birbirine bağlar. İsim ve isim soylu sözcüklerden sonra gelir. Kendisinden önce gelen yardımcı cümleyi kendisinden sonra gelen

cümleye açıklama, belirtme ve kuvvetlendirme anlamlarıyla bağlamaktadır. Bu cumlede kuvvetlendirme görevini üstlenmiştir.

Her şey bana bigane bu yerde

Herkes **gibi** her şey

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Her şeyi herkes şeklinde bigane göstererek ismi fiile bağlamıştır.

Hatta bana insanlara nispetle yakındır

Bahçemde ölen kuş

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Şaire göre bahçesinde ölen kuşun insanlarla beraber kıyaslayarak ona daha yakın olduğunu tasvir ederek ismi fiile bağlamıştır.¹²⁹

(hatta) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bu bağlaç cümlelerin anlamlarını pekiştirerek bağlar.

(s. 57)

Kuşlar **gibi** derdinle bugün, darmadağındır

Kalbimde güneş, sevgi, emel, neşe ne varsa...

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Şairin kalbinde güneş, sevgi, emel, neşe ne varsa, sevgilisinin vasıtasıyla çektiği dert kuşlar gibi darmadağın olduğunu tasvir ederek ismi fiile bağlamıştır.

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Şairin kalbinde ne varsa kuşlar şeklinde darmadağın olmasını göstererek ismi fiile bağlamıştır.

Bir gün bu dudaklar beni hasretle anarsa

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Şairin sevgilisinin dudakları onu hasret ile beraber andığının ihtimalini tasvir ederek ismi fiile bağlamıştır.

Gurbet yayının okları geçmiş **de** içinden

---

¹²⁹ Mehmet Hengirmen, a.g.e., s. 181.

Yorgun biri uzlet **gibi** yalnız yaşamakta

(dA) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: kuvvetlendirme bağlacı olarak değerlendirilen bu bağlaçlar, kelime, kelime grupları veya cümlelerden sonra gelerek bunları kendilerinden önce veya sonra gelen diğer bir kelime, kelime grubu veya cümleye bağlayabilirler. Bir konuya dikkat çekmek amacıyla sözde kullanılarak, bu sözü belirten, vurgulayan, kuvvetlendiren bağlaçlardır.

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Birinin yalnızlığını uzlet şeklinde yaşadığını göstererek ismi fiile bağlamıştır.

GAZEL (s. 58)

Hazan ersin **de** bülbül duymasın gül görmesin canlar

Gezer meclis **be** meclis sünbülstanlar gülistanlar

(dA) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: kuvvetlendirme bağlacı olarak değerlendirilen bu bağlaçlar, kelime, kelime grupları veya cümlelerden sonra gelerek bunları kendilerinden önce veya sonra gelen diğer bir kelime, kelime grubu veya cümleye bağlayabilirler. Bir konuya dikkat çekmek amacıyla sözde kullanılarak, bu sözü belirten, vurgulayan, kuvvetlendiren bağlaçlardır.

(be) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Farsça kökenli ön edattır. İsimlerin başına gelerek onlara zarf anlamı veren, Türkçedeki hal ekleri ve son çekim edatları işleviyle kullanılan edattır.¹³⁰

Süzülsün pay-1 Leyla haymeden vadiye bir **kerre**

(Kere) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: miktar, derece ifadesi taşıyan edattır. Süzülme fiilinin miktarını göstermiştir.

HEYECAN VE SÜKÛN (s. 59)

Şair silecek yaşları bir gül demetiyle

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Şairin yaşları bir gül demetinin vasıtasıyla silebileceğini belirterek ismi fiile bağlamıştır.

Baykuşları besler **gibi** Anka'nı etiyle

¹³⁰ Mustafa Özkan, Hatice Tören, *Osmanlı Türkçesi 2*, Akademik Kitap Yayınları, (3.Baskı) İstanbul 2017, s. 215.

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Baykuşları Anka'nın etinin vasıtasıyla beslediğini tasvir ederek ismi fiile bağlamıştır.

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Baykuşları Anka'nın etiyle besler şekilde göstererek ismi fiile bağlamıştır.

...Yalnız bu düşünceyle gezen bahçede, bağda

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Yalnız tek başına bu düşünceyle beraber bahçede, bağda gezdiğini tasvir ederek ismi fiile bağlamıştır.

(Yalnız) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bağlaç, bağlama edatı veya cümle başı edatı olarak adlandırılabilir. *Sadece* anlamında cümle başı edatı olarak kullanılarak bulunduğu cümleyle sonra gelen cümleleri birbirine bağlamıştır.

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. ismi fiile bağlamıştır.

Yıllarca bu duyguyla aşan dağları kimdi?

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Birinin duygusuyla dağları aştığını bildirerek ismi fiile bağlamıştır.

Ben goncalarındım ve gülistan benimdi

(ve) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: hem yazı hem konuşma dilinde çok yaygın olan bir bağlaçtır. Sürekli kullanılan bu bağlaç cümle içinde oldukça farklı görevlerde bulunmaktadır. İsim, sıfat, zarf gibi aynı türde olan kelimeleri ve kelime grupları ve cümleleri birbirine bağlar. İsim, sıfat, zamir tamlamalarında ve ikilemeler arasında kullanılır. *Ve* bağlacı bazen *ile* bağlacının anlamında kullanılmaktadır. İki cümleyi birbirine bağlamıştır.

Bir çağda **ki** sonsuzluğu ölçerdim adımla

(Ki) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bu bağlaç genellikle cümleleri sebep-sonuç ilişkisiyle birbirine bağlar. İsim ve isim soylu sözcüklerden sonra gelir. Kendisinden önce gelen yardımcı cümleyi kendisinden sonra gelen cümleye açıklama, belirtme ve kuvvetlendirme anlamlarıyla bağlamaktadır. Bu cumlede kuvvetlendirme görevini üstlenmiştir.

Hissim dereler fikrim ufuklar **gibi** hürdü

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Şairin hissi dereler ve fikri ufuklar şeklinde hür olmasını göstererek ismi fiile bağlamıştır.

(s. 60)

Ruhum bir açık pencerdir **sanki** ademde

(Sanki) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Kelimeleri, kelime grupları ve cümleleri tahmin ve olasılık anlamlarıyla bağlayan bağlaçtır. Aynı zamanda benzerlik ifadesi taşıyan cümle başı bağlacıdır. Şair, yaşadığı yokluğu ademde açılan bir pencereye benzetmiştir.

Kalbimde **ne** can kaldı, **ne** canan, **ne de** hicran

(da) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: kuvvetlendirme bağlacı olarak değerlendirilen bu bağlaçlar, kelime, kelime grupları veya cümlelerden sonra gelerek bunları kendilerinden önce veya sonra gelen diğer bir kelime, kelime grubu veya cümleye bağlayabilirler. Bir konuya dikkat çekmek amacıyla sözde kullanılarak, bu sözü belirten, vurgulayan, kuvvetlendiren bağlaçlardır.

(ne...ne) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: karşılaştırma bağlacıdır. Üç kelimeyi beraberlik anlamıyla birbirine bağlamıştır.

YOLCU (s. 61)

Ben **ki** her gölgenin aksettiği bir gamlı suyum

(Ki) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bu bağlaç genellikle cümleleri sebep-sonuç ilişkisiyle birbirine bağlar. İsim ve isim soylu sözcüklerden sonra gelir. Kendisinden önce gelen yardımcı cümleyi kendisinden sonra gelen cümleye açıklama, belirtme ve kuvvetlendirme anlamlarıyla bağlamaktadır. Bu cumlede kuvvetlendirme görevini üstlenmiştir.

Sen **ki** sahilde gezen kızların en solgunusun

(Ki) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bu bağlaç genellikle cümleleri sebep-sonuç ilişkisiyle birbirine bağlar. İsim ve isim soylu sözcüklerden sonra gelir. Kendisinden önce gelen yardımcı cümleyi kendisinden sonra gelen

cümleye açıklama, belirtme ve kuvvetlendirme anlamlarıyla bağlamaktadır. Bu cumlede kuvvetlendirme görevini üstlenmiştir.

SENDEN DÖNÜŞ (s. 63, 64)

Düşünürdük **ki** tabiatta olan sende **de** var

(dA) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: kuvvetlendirme bağlacı olarak değerlendirilen bu bağlaçlar, kelime, kelime grupları veya cümlelerden sonra gelerek bunları kendilerinden önce veya sonra gelen diğer bir kelime, kelime grubu veya cümleye bağlayabilirler. Bir konuya dikkat çekmek amacıyla sözde kullanılarak, bu sözü belirten, vurgulayan, kuvvetlendiren bağlaçlardır.

(Ki) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bu bağlaç genellikle cümleleri sebep-sonuç ilişkisiyle birbirine bağlar. İsim ve isim soylu sözcüklerden sonra gelir. Kendisinden önce gelen yardımcı cümleyi kendisinden sonra gelen cümleye açıklama, belirtme ve kuvvetlendirme anlamlarıyla bağlamaktadır. Bu cumlede kuvvetlendirme görevini üstlenmiştir.

Ve bilirdik **ki** tabiat süzerek cevherini

(ve) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: hem yazı hem konuşma dilinde çok yaygın olan bir bağlaçtır. Sürekli kullanılan bu bağlaç cümle içinde oldukça farklı görevlerde bulunmaktadır. İsim, sıfat, zarf gibi aynı türde olan kelimeleri ve kelime grupları ve cümleleri birbirine bağlar. İsim, sıfat, zamir tamlamalarında ve ikilemeler arasında kullanılır. *Ve* bağlacı bazen *ile* bağlacının anlamında kullanılmaktadır. Genelde cümle başında kullanılmayan *ve* bağlacı şiirde kafiye gereği ve anlamı kuvvetlendirmek için kullanılmıştır.

(Ki) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bu bağlaç genellikle cümleleri sebep-sonuç ilişkisiyle birbirine bağlar. İsim ve isim soylu sözcüklerden sonra gelir. Kendisinden önce gelen yardımcı cümleyi kendisinden sonra gelen cümleye açıklama, belirtme ve kuvvetlendirme anlamlarıyla bağlamaktadır. Bu cumlede kuvvetlendirme görevini üstlenmiştir.

(s. 64)

Daha kuvvetli görürdük seni hilkatten **de**

(daha) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Türkiye Türkçesinde cümle başı edatıdır. bu cümlede kıyaslama görevinde kullanılmıştır.

Her geçen yıl, o güzellikler senden çalarak

Serpiyor yerlere gül **gibi** yaprak yaprak

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Çalınan güzelliklerin gül şeklinde yaprak yaprak yerlere serptiğini göstererek ismi fiile bağlamıştır.

Seni has bahçeler üstünde görürken **daha** dün

(daha) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Türkiye Türkçesinde cümle başı edatıdır. Bu cümlede cümle başı edatı olarak *kadar* anlamında kullanılmıştır.

Şehriyar olsa **da** yalnız gidiyor kabre giden

(da) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: kuvvetlendirme bağlacı olarak değerlendirilen bu bağlaçlar, kelime, kelime grupları veya cümlelerden sonra gelerek bunları kendilerinden önce veya sonra gelen diğer bir kelime, kelime grubu veya cümleye bağlayabilirler. Bir konuya dikkat çekmek amacıyla sözde kullanılarak, bu sözü belirten, vurgulayan, kuvvetlendiren bağlaçlardır. Cümlede *olsa* fiilini vurgulayıp ve iki kelime grubunu bağlayarak cümleyi kuvvetlendirmiştir.

HAS BAHÇE (s. 65, 66, 67)

Sen bir güneşle çerçevenilmiş **kadar** sıcak

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Şairin sevgilisinin bir güneş vasıtasıyla çerçevenilmiş kadar sıcak olduğunu tasvir ederek ismi fiile bağlamıştır.

(Kadar) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Bu edat genellikle benzetme, karşılaştırma ve ölçü anlamları bildirir.¹³¹ Bir cümleyi başka bir kelimeye benzetme (gibi)¹³² anlamıyla bağlamıştır. (Sen bir güneşle çerçevenilmiş **gibi** sıcak.)

Gün yüzlü sırma saçlı **ve** zümrüt bakışlısın

¹³¹ Mehmet Hengirmen, *Türkçe Dilbilgisi*, Engin Yayınevi, (9.Baskı) Ankara 2007, s. 168.

¹³² Mehmet Hengirmen, a.g.e., s. 168.

(ve) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: hem yazı hem konuşma dilinde çok yaygın olan bir bağlaçtır. Sürekli kullanılan bu bağlaç cümle içinde oldukça farklı görevlerde bulunmaktadır. İsim, sıfat, zarf gibi aynı türde olan kelimeleri ve kelime grupları ve cümleleri birbirine bağlar. İsim, sıfat, zamir tamlamalarında ve ikilemeler arasında kullanılır. *Ve* bağlacı bazen *ile* bağlacının anlamında kullanılmaktadır. Cümlede iki kelime grubunu birbirine bağlamıştır.

Karşımda puslu gökyüzü bir göl **kadar** yeşil

(Kadar) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Bu edat genellikle benzetme, karşılaştırma ve ölçü anlamları bildirir. İki kelime grubunu benzetme anlamıyla birbirine bağlamıştır. (Karşımda puslu gökyüzü bir göl **gibi** yeşil.)

Bir doğmayan güneş **gibi** cananı beklerim

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Şairin bir doğmayan güneş şeklinde cananın beklediğini göstererek ismi fiile bağlamıştır.

(s. 66)

Yoldan sürüyle geçti bu semtin çobanları

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. İSemin çobanlarını yoldan sürüyle beraber geçtiğini tasvir ederek ismi fiile bağlamıştır.

Sordum yazık **ki** ismin ne bilmiyor

(Ki) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bu bağlaç genellikle cümleleri sebep-sonuç ilişkisiyle birbirine bağlar. İsim ve isim soylu sözcüklerden sonra gelir. Kendisinden önce gelen yardımcı cümleyi kendisinden sonra gelen cümleye açıklama, belirtme ve kuvvetlendirme anlamlarıyla bağlamaktadır. Bu cumlede kuvvetlendirme görevini üstlenmiştir.

Bahçende munis olsa **da** hulya zamanları

(dA) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: kuvvetlendirme bağlacı olarak değerlendirilen bu bağlaçlar, kelime, kelime grupları veya cümlelerden sonra gelerek bunları kendilerinden önce veya sonra gelen diğer bir kelime, kelime grubu veya cümleye bağlayabilirler. Bir konuya dikkat çekmek amacıyla sözde

kullanılarak, bu sözü belirten, vurgulayan, kuvvetlendiren bağlaçlardır. Cümlede *olsa* fiilinin anlamını vurgulayarak *bile* anlamında kullanılmıştır. İki kelime grubunu birbirine bağlayarak cümleyi kuvvetlendirmiştir.

Her mısraım gamınla gerilmiş birer sinir

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Gamının vasıtasıyla her mısranın gerilerek birer sinir haline geldiğini göstererek ismi fiile bağlamıştır.

Elbet yakında bir yer açarsın hayalime

(elbet) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Arapçadır. Cümle başı edatı olarak kullanılır ve tekit görevinde kullanılmaktadır.

Hemşiredir seninle diyorlar ki merhamet

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. İsmi fiile bağlamıştır.

(Ki) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bu bağlaç genellikle cümleleri sebep-sonuç ilişkisiyle birbirine bağlar. İsim ve isim soylu sözcüklerden sonra gelir. Kendisinden önce gelen yardımcı cümleyi kendisinden sonra gelen cümleye açıklama, belirtme ve kuvvetlendirme anlamlarıyla bağlamaktadır. Bu cumlede kuvvetlendirme görevini üstlenmiştir.

(s. 67)

Sen goncamın döküldüğü gün hatıratımı

Nergisle yaseminle menekşeyle süsledim

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Şairinin sevgilisinin mecazi olarak goncasını döktüğü günde hatıratımı nergis, yasemin, menekşe vasıtasıyla beslediğini tasvir ederek ismi fiile bağlamıştır.

Bir dağ başında sanki dağılmış bütün sürüm

(Sanki) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Kelimeleri, kelime grupları ve cümleleri tahmin ve olasılık anlamlarıyla bağlayan bağlaçtır. Aynı zamanda benzerlik ifadesi taşıyan cümle başı bağlacıdır. Şair bir dağ başında bir dağ

başında bir sürümün dağılmasının ihtimalini köyden uzak hasta bir çobanın bulunması sebebiyle olduğunu dile getirmiştir.

Her gün yarım baş ağrılarından **ve** sıtmadan yansam...

(ve) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: hem yazı hem konuşma dilinde çok yaygın olan bir bağlaçtır. Sürekli kullanılan bu bağlaç cümle içinde oldukça farklı görevlerde bulunmaktadır. İsim, sıfat, zarf gibi aynı türde olan kelimeleri ve kelime grupları ve cümleleri birbirine bağlar. İsim, sıfat, zamir tamlamalarında ve ikilemeler arasında kullanılır. *Ve* bağlacı bazen *ile* bağlacının anlamında kullanılmaktadır. Cümlede iki kelime grubunu birbirine bağlamıştır.

Bir günde **artık** uğraşır oldum canımla ben(**artık**) **Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam:** Osmanlıca ve Türkiye Türkçesinde cümle başı edatı olarak kullanılmıştır. (Artık bir günde canımla uğraşır oldum.)

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Bir günde kendisiyle uğraşır caanıyla beraber olduğunu belirterek ismi fiile bağlamıştır.

Kalmaz Yanık Kerem **gibi** ruhumda bir düğün

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Şairin ruhunda yanık Kerem şeklinde düğünün kalmadığını göstererek ismi fiile bağlamıştır.

Tarihe aşık ismini yazsam kanımla ben

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Şairin mecaz olarak tarihe aşık isminin yazabildiğini belirterek ismi fiile bağlamıştır.

MELEKÜ'L-MEVT (s. 68)

Hangi ceylan seni kesmiş **de** çocukken memeden

Yarıyor kalbini herkes sana göstermek **için**

(dA) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: kuvvetlendirme bağlacı olarak değerlendirilen bu bağlaçlar, kelime, kelime grupları veya cümlelerden sonra gelerek bunları kendilerinden önce veya sonra gelen diğer bir kelime, kelime grubu

veya cümleye bağlayabilirler. Bir konuya dikkat çekmek amacıyla sözde kullanılarak, bu sözü belirten, vurgulayan, kuvvetlendiren bağlaçlardır.

(İçin) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Sebep edatıdır. İnsanların o güzellikten etkilenmeleri sebebiyle kalplerini yarıp göstermek istediklerini belirterek iki kelime grubunu birbirine bağlamıştır.

Ah, o taş kalbine bir gün heyecan vermek **için**

Yedi köy halkı sebil etti bu yıl kanlarını

(İçin) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Sebep edatıdır. Bir güzelin kalbine heyecan vermek uğruna herkes kendini kurban etmeye hazır olduğunu göstermiştir. İki cümleyi birbirine bağlamıştır. Bir çiçek rikkati sinmiş **de** ipekten tenine

Ömrü bir dal **gibi** aşıklarının sallanıyor

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Aşıkların ömrü dal şeklinde sallandığını göstererek ismi fiile bağlamıştır.

HÜSN Ü AŞK (s. 69)

Neden bu vakte **kadar** bekledin zavallı deme

(Kadar) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Bu edat genellikle benzetme, karşılaştırma ve ölçü anlamları bildirir. Bir kelime grubunu bir cümleye ölçü anlamıyla birbirine bağlamıştır.

Şikayet etme **sakın** boş geçen zamanından haciem190

Geçen zaman**la** ne eksildi hüsn ü anından

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Sevgilisinin geçen zaman beraberinde hüsn ve anından hiçbir şey eksilmediğini dile getirerek ismi fiile bağlamıştır.

(Ü) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Osmanlı Türkçesinde kullanılan bağalama edatıdır. İki kelimeyi birbirine bağlamıştır.

Gelince hüsn **ile** aşk ansızın nazar nazara

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: eş anlamlı ya da anlamları birbirine yakın olan isimler, isim soylu kelime grupları ve bazen de

cümleleri bağlayan sıralama bağlacıdır. *İle* edatı *ve* anlamında kullanıldığında bağlaç oluyor. (Geline hüsn **ve** aşk ansızın nazar nazara.)

Büyük çınar **gibi** zahmetle şanlı sevdalar

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: eş anlamlı ya da anlamları birbirine yakın olan isimler, isim soylu kelime grupları ve bazen de cümleleri bağlayan sıralama bağlacıdır. *İle* edatı *ve* anlamında kullanıldığında bağlaç oluyor. (Zahmet **ve** şanlı sevdalar büyük çınar gibidir.)

Bahara geç kavuşur sevgilim büyük dağlar

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. şanlı sevdaları büyük çınar şeklinde bahara zahmetle kavuştuğunu göstererek ismi fiile bağlamıştır.

SON BEKLEDİĞİM (s. 70)

Devran bana taslarla zehir sundu **da** birden

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Devranın taslar vasıtasıyla ona zehir sunduğunu bildirerek ismi fiile bağlamıştır.

(da) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: kuvvetlendirme bağlacı olarak değerlendirilen bu bağlaçlar, kelime, kelime grupları veya cümlelerden sonra gelerek bunları kendilerinden önce veya sonra gelen diğer bir kelime, kelime grubu veya cümleye bağlayabilirler. Bir konuya dikkat çekmek amacıyla sözde kullanılarak, bu sözü belirten, vurgulayan, kuvvetlendiren bağlaçlardır. Cümlede *sundu* fiilinin anlamını kuvvetlendirerek iki kelime grubunu birbirine bağlamıştır.

Bir köprü kurup zulmetin ardında seherle

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Şairin karanlığın ardında seher ile beraber olmak için bir yol bulduğunu göstererek ismi fiile bağlamıştır. (Zulmetin ardında seher **ile** bir köprü kurdum.)

Bildim gülüp eğlenmeyi ömrünce kederle

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Şairin ömrü boyunca keder ile beraber gülüp eğlenmeyi bildiğini bildirerek ismi fiile bağlamıştır. (Ömrünce keder **ile** gülüp eğlenmeyi bildim.)

Bir **başka** şafaktır saçımın gördüğü aklar

(başka) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: isim hal eklerinden ayrılma haliyle bitişirler. Bakalık anlamını veren bir edattır. Cümlede kendisinden sonra gelen isme göre kendisinden önce gelen ismi istisnâ olduğunu değerlendirir.

Mademki henüz gelmedi don yolcum ufuktan

(Ki) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: genellikle cümleleri bağlar ve cümleler arasında sebep-sonuç ilişkileri kurar. *madem* bağlacı *ki* bağlacıyla bitişik yazılır.¹³³ İki cümleyi sebe-sonuç ilişkisiyle birbirine bağlamıştır.

(henüz) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Farsçadır. Türkçedeki bağlama, karşılaştırma, ve cümle başı edatları işlevinde edattır.¹³⁴

Ömrümce neden yılları zincir **gibi** çektim

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Şairin ömrünce yılları neden zincir şeklinde çektğini sorarak ismi fiile bağlamıştır.

Elbet gelecek, gelmedi bir beklediğim var

(elbet) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Arapçadır. Cümle başı edatı olarak kullanılır ve tekit görevinde kullanılmaktadır.

Devran bulacak yâr **ile** ağyârı hüzünde

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: eş anlamlı ya da anlamları birbirine yakın olan isimler, isim soylu kelime grupları ve bazen de cümleleri bağlayan sıralama bağlacıdır. *İle* edatı *ve* anlamında kullanıldığında bağlaç oluyor. (Devran bulacak yâr **ve** ağyârı hüzünde.)

İsmim gezecek pembe dudaklarda **elemle**

Gözler dolacak bir çocuk ölmüş **gibi** nemle

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Gözlerin bir çocuk ölmüş şekilde nemle (gözyaşıyla) dolacağını göstererek ismi fiile bağlamıştır.

Bizden **daha** genç öldü bu şair diyecekler

¹³³ Mehmet Hengirmen, a.g.e., s. 189.

¹³⁴ ¹³⁴ Mustafa Özkan, Hatice Tören, *Osmanlı Türkçesi 2*, Akademik Kitap Yayınları, (3.Baskı) İstanbul 2017, s. 216, 217.

(**daha**) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Türkiye Türkçesinde cümle başı edatıdır. Bu cümlede karşılaştırma görevinde kullanılmıştır.

RUHUN ÖLÜMÜ (s. 73)

Ya gezen bir ölü **yahut** gömülen bir diriyim

Mumyadır canlı **da**, cansız **da** bu kabristanda

(**da**) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: kuvvetlendirme bağlacı olarak değerlendirilen bu bağlaçlar, kelime, kelime grupları veya cümlelerden sonra gelerek bunları kendilerinden önce veya sonra gelen diğer bir kelime, kelime grubu veya cümleye bağlayabilirler. Bir konuya dikkat çekmek amacıyla sözde kullanılarak, bu sözü belirten, vurgulayan, kuvvetlendiren bağlaçlardır. Cümlede geçen *canlı* ve *cansı* kelimelerinin anlamlarını kuvvetlendirerek iki kelime grubunu birbirine bağlamıştır.

Gömdüler ruhumu yüz bir sene mahkûmu **gibi**

(**Gibi**) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Şairinin ruhunu yüz bir sene mahkumu şeklinde gömdüklerini göstererek ismi fiile bağlamıştır.

KARINCA KADARINCA (s. 73)

Kimi derya **gibi** dört ufka uzatmış kolunu

(**Gibi**) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Kiminin deryanın her yöne uzattığı şeklinde elinin uzattığını göstererek ismi fiile bağlamıştır.

Kimi avare nehirler **gibi** akmış yabana...

(**Gibi**) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Kiminin avare nehirler şeklinde yabana aktığını göstererek ismi fiile bağlamıştır.

Köyümün çeşmesi yeter atar **da** bana

(**da**) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: kuvvetlendirme bağlacı olarak değerlendirilen bu bağlaçlar, kelime, kelime grupları veya cümlelerden sonra gelerek bunları kendilerinden önce veya sonra gelen diğer bir kelime, kelime grubu veya cümleye bağlayabilirler. Bir konuya dikkat çekmek amacıyla sözde

kullanılarak, bu sözü belirten, vurgulayan, kuvvetlendiren bağlaçlardır. Cümlede *atar* fiilinin anlamını kuvvetlendirerek iki kelime grubunu birbirine bağlamıştır.

GENÇOSMAN (s. 74)

Yanarız memleketin tığ **gibi** Genç Osman'ına

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Memleketin tığ şeklinde olan Genç Osman'ına yaktıklarını göstererek ismi fiile bağlamıştır.

ÖLÜMSÜZ (s. 74)

Niçin ağlar **ve** yanarlar ölümden **sonra**?

(ve) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: hem yazı hem konuşma dilinde çok yaygın olan bir bağlaçtır. Sürekli kullanılan bu bağlaç cümle içinde oldukça farklı görevlerde bulunmaktadır. İsim, sıfat, zarf gibi aynı türde olan kelimeleri ve kelime grupları ve cümleleri birbirine bağlar. İsim, sıfat, zamir tamlamalarında ve ikilemeler arasında kullanılır. *Ve* bağlacı bazen *ile* bağlacının anlamında kullanılmaktadır. İki cümleyi birbirine bağlamıştır.

Yaşıyor yirmi asır var **ki** baş üstünde Mesih

(Ki) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bu bağlaç genellikle cümleleri sebep-sonuç ilişkisiyle birbirine bağlar. İsim ve isim soylu sözcüklerden sonra gelir. Kendisinden önce gelen yardımcı cümleyi kendisinden sonra gelen cümleye açıklama, belirtme ve kuvvetlendirme anlamlarıyla bağlamaktadır. Bu cumlede belirtme görevini üstlenmiştir.

Gerilip çarmıha can verdiği günden **sonra**

YILDIRIM VE TİMUR(s. 74)

Rengi dönmez ne **kadar** ak demiş olsak karaya

(Kadar) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Bu edat genellikle benzetme, karşılaştırma ve ölçü anlamları bildirir. İki cümleyi ölçü anlamıyla birbirine bağlamıştır.

Yıldırım düştüğü taş zindana devlet götürür

Ve Timur sıklet olur girdiği mermer saraya

GÜÇ (s. 75)

Canlı bir levha **fakat** her yiğidin girmesi güç

(Fakat) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: zıt anlamlı kelime grupları ile cümleleri sebep-sonuç ilişkisiyle birbirine bağlayan kelimelerdir. Bu cümlede *sadece* anlamında kullanılmıştır.

Ata'dan **sonra** bir efsane beğendirmesi güç

(sonra) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: zaman ifadesi taşıır. İsimler zaman ifadesiyle fiillere bağlar.¹³⁵

BİZİM KİTAP (s. 75)

Dilerim bir **daha** mahşerde açılınsın bu kitap

(daha) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Türkiye Türkçesinde cümle başı edatıdır. Bu cümlede tekrarlamaya görevinde kullanılmıştır.

HAYALE HASRET (s. 75)

Girdi yollar **gibi** yıllar da nihayet araya

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Yılların yollar şeklinde araya girdiğini göstererek ismi fiile bağlamıştır.

Set çeker dağ tepe feryeda **değil**, yâda **bile**

(değil) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: kuvvetlendirme bağlacı olarak değerlendirilen bu bağlaçlar, kelime, kelime grupları veya cümlelerden sonra gelerek bunları kendilerinden önce veya sonra gelen diğer bir kelime, kelime grubu veya cümleye bağlayabilirler. Bir konuya dikkat çekmek amacıyla sözde kullanılarak, bu sözü belirten, vurgulayan, kuvvetlendiren bağlaçlardır. Bu cümlede kuvvetlendirme görevini üstlenmiştir.

(Bile) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Kendisinden önce gelen kelime, kelime grubu veya cümleleri, kendisinden önce gelen kelime, kelime grubu veya cümlelere belirtme, vurgulama veya kuvvetlendirme anlamlarıyla bağlar. Cümlede “dahi” anlamını vererek kuvvetlendirme göreviyle biri- kelime grubunu bir cümleye bağlamıştır.

---

¹³⁵ Mustafa Özkan, Hatice Tören, Osman Esin, *Yüksek Öğretimde Türk Dili Yazılı ve Sözlü Anlatım*, Filiz Kitabevi Yayınları, (3.Baskı) İstanbul 2013, s. 550.

Gözlerim görmüyor seni **artık** rüyada **bile**

(artık) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Osmanlıca ve Türkiye Türkçesinde cümle başı edatı olarak kullanılmıştır. (Artık gözlerim seni rüyada bile görmüyor.)

(Bile) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Kendisinden önce gelen kelime, kelime grubu veya cümleleri, kendisinden önce gelen kelime, kelime grubu veya cümlelere belirtme, vurgulama veya kuvvetlendirme anlamlarıyla bağlar. Cümlede “da”¹³⁶ anlamını vererek kuvvetlendirme göreviyle biri- kelime grubunu bir cümleye bağlamıştır. (Gözlerim artık rüyada **da** seni görmüyor.)

SAYILI (s. 76)

Güç düşer böyle geçen kırk yıla bir neşe yılı

Ömrümün zehrini zamanında **da** zevketmeye bak

(da) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: kuvvetlendirme bağlacı olarak değerlendirilen bu bağlaçlar, kelime, kelime grupları veya cümlelerden sonra gelerek bunları kendilerinden önce veya sonra gelen diğer bir kelime, kelime grubu veya cümleye bağlayabilirler. Bir konuya dikkat çekmek amacıyla sözde kullanılarak, bu sözü belirten, vurgulayan, kuvvetlendiren bağlaçlardır. Cümlede geçen *zamanda* kelimesinin anlamını vurgulayarak iki kelime grubunu birbirine bağlamıştır.

YUSUFLAR (s. 76)

Kimi sehpa da görür kendini çarımhta kimi

Ve ararlar yine zindandaki dünyalarını

(ve) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: hem yazı hem konuşma dilinde çok yaygın olan bir bağlaçtır. Sürekli kullanılan bu bağlaç cümle içinde oldukça farklı görevlerde bulunmaktadır. İsim, sıfat, zarf gibi aynı türde olan kelimeleri ve kelime grupları ve cümleleri birbirine bağlar. İsim, sıfat, zamir tamlamalarında ve ikilemeler arasında kullanılır. *Ve* bağlacı bazen *ile* bağlacının anlamında kullanılmaktadır. Genelde cümle başında kullanılmayan *ve* bağlacı şiirde kafiye gereği ve anlamı kuvvetlendirmek için kullanılmıştır.

---

¹³⁶ Mehmet Hengirmen, *Türkçe Dilbilgisi*, Engin Yayınevi, (9.Baskı) Ankara 2007, s. 181.

KILIÇ VE KALEM (s. 76)

Fazla bir şey demiyor kan **da** mürekkep **de**

(da) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: kuvvetlendirme bağlacı olarak değerlendirilen bu bağlaçlar, kelime, kelime grupları veya cümlelerden sonra gelerek bunları kendilerinden önce veya sonra gelen diğer bir kelime, kelime grubu veya cümleye bağlayabilirler. Bir konuya dikkat çekmek amacıyla sözde kullanılarak, bu sözü belirten, vurgulayan, kuvvetlendiren bağlaçlardır. Cümlede önünde gelen *kan* ve *mürekkep* kelimelerini belirterek cümlenin anlamını kuvvetlendirmiştir.

Yanarım **ey** kalem uğruna ömür verdiğime

Geri ver **ey** kılıç **artık** bana mısralarımı

(Ey) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bir isim veya isim unsurunun önüne gelerek, bunların işaret ettiği şahıs, varlık veya kavrama yönelik seslenmeyi kuvvetlendiren ünlemdir.

(artık) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Osmanlıca ve Türkiye Türkçesinde cümle başı edatı olarak kullanılmıştır. (Artık *ey* kılıç bana mısralarımı geri ver.)

LEVENTLER (s. 77)

Bağlıdır can **gibi** canan **gibi** rüyalarına

Tanırız barbaros evladı deniz kurtlarını

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Barbaros evladının can ve canan şeklinde rüyalarına bağlı olmasını göstererek ismi fiile bağlamıştır.

NEŞE (s. 77)

Neşe gölgen **gibi** ardından yürür elpençe

Ve sürür pembe topuklarla beyaz terliğini

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Neşenin gölge şeklinde ardından yürüdüğünü göstererek ismi fiile bağlamıştır.

(ve) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: hem yazı hem konuşma dilinde çok yaygın olan bir bağlaçtır. Sürekli kullanılan bu bağlaç cümle içinde oldukça farklı görevlerde bulunmaktadır. İsim, sıfat, zarf gibi aynı türde olan kelimeleri ve kelime grupları ve cümleleri birbirine bağlar. İsim, sıfat, zamir tamlamalarında ve ikilemeler arasında kullanılır. *Ve* bağlacı bazen *ile* bağlacının anlamında kullanılmaktadır. Genelde cümle başında kullanılmayan *ve* bağlacı şiirde kafiye gereği ve anlamı kuvvetlendirmek için kullanılmıştır.

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Beyaz terliğin pembe topuklar vasıtasıyla sürdüğünü göstererek ismi fiile bağlamıştır.

ARZ-I MUKADDES (s. 79)

İşledik çöllere bülbül ve gül efsaneleri

(ve) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: hem yazı hem konuşma dilinde çok yaygın olan bir bağlaçtır. Sürekli kullanılan bu bağlaç cümle içinde oldukça farklı görevlerde bulunmaktadır. İsim, sıfat, zarf gibi aynı türde olan kelimeleri ve kelime grupları ve cümleleri birbirine bağlar. İsim, sıfat, zamir tamlamalarında ve ikilemeler arasında kullanılır. *Ve* bağlacı bazen *ile* bağlacının anlamında kullanılmaktadır. İki kelime grubunu birbirine bağlamıştır.

Topladı **hep** döktüğümüz taneleri

SERDENGEÇİTLER (s. 78)

Nice Fatih'le Yavuz, taht-ı revanlarla **değil**

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: eş anlamlı ya da anlamları birbirine yakın olan isimler, isim soylu kelime grupları ve bazen de cümleleri bağlayan sıralama bağlacıdır. *İle* edatı *ve* anlamında kullanıldığında bağlaç oluyor. (Nice Fatih ve Yavuz...)

(değil) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: kuvvetlendirme bağlacı olarak değerlendirilen bu bağlaçlar, kelime, kelime grupları veya cümlelerden sonra gelerek bunları kendilerinden önce veya sonra gelen diğer bir kelime, kelime grubu veya cümleye bağlayabilirler. Bir konuya dikkat çekmek amacıyla sözde kullanılarak, bu sözü belirten, vurgulayan, kuvvetlendiren bağlaçlardır. Bu cümlede belirtme görevini üstlenmiştir.

Kahramanlarla gelip tak-1 zaferden geçti

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Taht-1 revanlar vasıtasıyla değil kahramanlar vasıtasıyla gelip tak-1 zaferden geçtiğini göstererek ismi fiile bağlamıştır.

NIYAZ (s. 79)

Bana ilhamını bahşet **ki** İlahi bir gün

(Ki) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bu bağlaç genellikle cümleleri sebep-sonuç ilişkisiyle birbirine bağlar. İsim ve isim soylu sözcüklerden sonra gelir. Kendisinden önce gelen yardımcı cümleyi kendisinden sonra gelen cümleye açıklama, belirtme ve kuvvetlendirme anlamlarıyla bağlamaktadır. Bu cumlede kuvvetlendirme görevini üstlenmiştir.

POSTACI (s. 79)

Yaşamış taş **gibi** toprak **gibi** mahrum acıdan

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Acıdan mahrum olan taş ve toprak şeklinde yaşadığını göstererek ismi fiile bağlamıştır.

EY DANTE (s. 80)

Bir cehennem **ki** yakar ruhu **da** yanmaz alevi

(Ki) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bu bağlaç genellikle cümleleri sebep-sonuç ilişkisiyle birbirine bağlar. İsim ve isim soylu sözcüklerden sonra gelir. Kendisinden önce gelen yardımcı cümleyi kendisinden sonra gelen cümleye açıklama, belirtme ve kuvvetlendirme anlamlarıyla bağlamaktadır. Bu cumlede kuvvetlendirme görevini üstlenmiştir.

(dA) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: kuvvetlendirme bağlacı olarak değerlendirilen bu bağlaçlar, kelime, kelime grupları veya cümlelerden sonra gelerek bunları kendilerinden önce veya sonra gelen diğer bir kelime, kelime grubu veya cümleye bağlayabilirler. Bir konuya dikkat çekmek amacıyla sözde kullanılarak, bu sözü belirten, vurgulayan, kuvvetlendiren bağlaçlardır. Cümlede, önünde gelen *ruhu* kelimesini belirterek cümlenin anlamını kuvvetlendirmiştir.

Böyle bir haile görmüş **mü** senin şaheserin

(mI, mU) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: aslında bir ektir. Onun için diğer soru edatlarının aksine, isim veya fiillerden sonra gelmek suretiyle soru mefhumunu ifade etmektedir.

VAN GOGH (s. 80)

Ey yanardağ **ki** kesilmezdi başından alevin

(Ey) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bir isim veya isim unsurunun önüne gelerek, bunların işaret ettiği şahıs, varlık veya kavrama yönelik seslenmeyi kuvvetlendiren ünlemdir.

(Ki) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bu bağlaç genellikle cümleleri sebep-sonuç ilişkisiyle birbirine bağlar. İsim ve isim soylu sözcüklerden sonra gelir. Kendisinden önce gelen yardımcı cümleyi kendisinden sonra gelen cümleye açıklama, belirtme ve kuvvetlendirme anlamlarıyla bağlamaktadır. Bu cumlede kuvvetlendirme görevini üstlenmiştir.

Milletin yalnız eşindir, vatanın yalnız evin

SEFKAT (s. 81)

Yiğidin şefkati **yok lakin** itin şefkati var

(yok) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bir soruya onay, tasdik, kabul, ret, inkar gibi bir ifadeyle verilen cevap ünlemidir.

KORKUNC (s. 81)

Cüceler korkuyu devlerle beraber heceler

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Cüceler korkularını devler ile beraber yaşadıklarını göstererek ismi fiile bağlamıştır.

İki ejder **gibi** takibe koşar birbirini

Mahşerin mahşeri günlerle kıyamet geceler

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Kıyamet günleri ve geceleri iki ejder şeklinde birbirinin takibine koştuğunu göstererek ismi fiile bağlamıştır.

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: eş anlamlı ya da anlamları birbirine yakın olan isimler, isim soylu kelime grupları ve bazen de cümleleri bağlayan sıralama bağlacıdır. *İle* edatı *ve* anlamında kullanıldığında bağlaç oluyor. (Mahşerin mahşeri günler **ve** kıyamet geceler.)

TOHURLAR (s. 82)

İşte kurt tohumu koyun tohumu o gün belli olur

EFKÂR (s. 82)

Gam **değil** şaire canan bulunur her yerde

(değil) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: kuvvetlendirme bağlacı olarak değerlendirilen bu bağlaçlar, kelime, kelime grupları veya cümlelerden sonra gelerek bunları kendilerinden önce veya sonra gelen diğer bir kelime, kelime grubu veya cümleye bağlayabilirler. Bir konuya dikkat çekmek amacıyla sözde kullanılarak, bu sözü belirten, vurgulayan, kuvvetlendiren bağlaçlardır. Bu cümlede kuvvetlendirme görevini üstlenmiştir.

DAVET (s. 82)

Gün doğar sohbetimiz **yalnız** ölümdür adada

(Yalnız) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bağlaç, bağlama edatı veya cümle başı edatı olarak adlandırılabilir. *Sadece* anlamında kullanılarak iki cümleyi birbirine bağlamıştır.

Gün batar uykuda rüyamız ölümdür **yalnız**...

(Yalnız) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bağlaç, bağlama edatı veya cümle başı edatı olarak adlandırılabilir. *Fakat* anlamında kullanılarak iki cümleyi birbirine bağlamıştır. Şiirde kafiye düzeni gerekçesiyle cümlenin sonunda kullanılarak cümle başı edatıdır. Genelde bir konuya ilgi çekmek için cümle başında kullanılır.¹³⁷ (**Yalnız** gün batar uykuda rüyamız ölümdür.)

Dersiniz böyle cehennem **mi** olur dünyada?

---

¹³⁷ Mehmet Hengirmen, a.g.e., s. 180.

(mI, mU) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: aslında bir ektir. Onun için diğer soru edatlarının aksine, isim veya fiillerden sonra gelmek suretiyle soru mefhumunu ifade etmektedir.

Çok **değil** bir gece bizde misafir kalınız

(değil) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: kuvvetlendirme bağlacı olarak değerlendirilen bu bağlaçlar, kelime, kelime grupları veya cümlelerden sonra gelerek bunları kendilerinden önce veya sonra gelen diğer bir kelime, kelime grubu veya cümleye bağlayabilirler. Bir konuya dikkat çekmek amacıyla sözde kullanılarak, bu sözü belirten, vurgulayan, kuvvetlendiren bağlaçlardır. Bu cümlede belirtme görevini üstlenmiştir.

GÖNÜL MÜLKÜ (s. 83)

Evler yıkılır köyler olur hâk **ile** yeksan

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Evlerin yıkıldığında köylerin yer ile beraber aynı seviyede olduklarını tasvir ederek ismi fiile bağlamıştır.

Yalnız şu gönül mülkü harap olmaya görsün

(Yalnız) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bağlaç, bağlama edatı veya cümle başı edatı olarak adlandırılabilir. *Fakat* anlamında kullanılarak iki cümleyi birbirine bağlamıştır. Konuya ilgi çekmek amacıyla cümle başı edatı olarak kullanılmıştır.

BEKLEYEN (s. 84)

Her gün seni seyretmedeyim can **ü** gönülden

(Ü) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Osmanlı Türkçesinde kullanılan bağlama edatıdır. İki kelimeyi birbirine bağlamıştır.

Teller**le** düşüncemde duvaklar**la** düşümde

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Teller ile beraber düşüncesinde, duvaklar ile beraber düşünde olduğunu göstererek ismi fiile bağlamıştır.

YALNIZ O (s. 84)

Bir emel yıldızı göz kırpmıyor **ancak** aradan

(Ancak) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: zıt anlamlı kelime grupları ile cümleleri sebep-sonuç ilişkisiyle birbirine bağlayan kelimelerdir. Bu cümlede *yalnız anlamında* kullanılmıştır. Ancak (yalnız) bir emel yıldızı göz kırpmıyor aradan.

Merdi namerdi cüzamlar **gibi** tek etti bizi

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Mert olanlar ve mert olmayanlar cüzamlar şeklinde onları terk ettiğini göstererek ismi fiile bağlamıştır.

Bizi yalnız bırakıp gitmedi **yalnız** yaradan

(Yalnız) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bağlaç, bağlama edatı veya cümle başı edatı olarak adlandırılabilir. *Fakat* anlamında kullanılarak iki cümleyi birbirine bağlamıştır. Şiirde kafiye düzeni gerekçesiyle cümlenin sonunda kullanılmıştır. (**Yalnız** yaradan, bizi yalnız bırakıp gitmedi.)

ANA DİLİ (s. 84)

Hangi sözlerle ninem gönlünü açmışsa bana

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Ninesinin gönlünü ona hangi sözler vasıtasıyla açtığını bildirerek ismi fiile bağlamıştır.

Ben o sözlerle gönül vermedeyim sevgilime

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Şairin ninesinin ona gönlünü açtığını sözler vasıtasıyla kendi gönlünü sevgilisine vermekte olduğunu belirterek ismi fiile bağlamıştır.

Sözlerim ninni **kadar** duygulu olmak yaraşır

(Kadar) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Bu edat genellikle benzetme, karşılaştırma ve ölçü anlamları bildirir. İki kelime grubunu benzetme anlamıyla birbirine bağlamıştır.

Bağlıdır **Çünkü** dilim gönlüme gönlüm dilime

(Çünkü) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Bu bağlaç sebep bildirir, konuları açıklar ve kelime grupları ile cümleleri birbirine bağlar. Genellikle bağladığı cümlelerin ikinci cümle başında bulunan bu bağlaç, birinci cümledeki açıklamsının görevini üstlenmektedir.¹³⁸ Şairin sözlerinin ninni kadar duygulu olmanın sebebini göstererek iki cümleyi birbirine bağlamıştır.

BİR ÖMÜR BÖYLE GEÇTİ

OKUYANLARA (s. 89, 90)

Bir geniş bahçe **gibi** size açtı derdim

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Şairin derdinin bir geniş bahçe şeklinde açık olduğunu göstererek ismi fiile bağlamıştır.

Durdunuz seyrettiniz sıra heykeller **gibi**

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Heykeller şeklinde seyrettiklerini göstererek ismi fiile bağlamıştır.

Kireçli bir tarlayı sabanla beller **gibi**

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Kireçli bir tarlayı saban ile bellediğini göstererek ismi fiile bağlamıştır.

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Kireçli bir tarlayı bir saban vasıtasıyla bellediğini göstererek ismi fiile bağlamıştır.

Bir kanat çırpıntısı duymak **için** başımda

Gökte melekleri **mi** taşlamadım kuş **diye**

(İçin) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Sebep edatıdır. Şairin yarını kuşa benzetip kanat çırpıntısının duymak amacıyla göğe taş atmayı bahane olarak göstermiştir. İki cümleyi birbirine bağlamıştır. Size tattırmak **için** hasreti gözyaşımında

(diye) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: sebep edatıdır. isimlerden sonra gelen bu edat, fiilin gösterdiği hareketin nedenini açıklamak amacıyla kullanılır.

---

¹³⁸ Mehmet Hengirmen, a.g.e., s. 180.

Yardan **mı** ayrılmadım beni unutmuş **diye**

(mI, mU) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: aslında bir ektir. Onun için diğer soru edatlarının aksine, isim veya fiillerden sonra gelmek suretiyle soru mefhumunu ifade etmektedir.

(diye) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: sebep edatıdır. isimlerden sonra gelen bu edat, fiilin gösterdiği hareketin nedenini açıklamak amacıyla kullanılır.

Üstünden tüllerini attım elimle **katkat**

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Elinin vasıtasıyla tüllerin kat kat attığını bildirerek ismi fiile bağlamıştır. (Üstünden tüllerini kat kat elimle attım.)

Dudağınız gezmedi beyaz teninde **fakat**

Benim **kadar** tattınız onun öpüşlerini

(Kadar) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Bu edat genellikle benzetme, karşılaştırma ve ölçü anlamları bildirir. Bir kelimeyi bir cümleye benzetme anlamıyla birbirine bağlamıştır.

(Fakat) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: zıt anlamlı kelime grupları ile cümleleri sebep-sonuç ilişkisiyle birbirine bağlayan kelimelerdir. Bu cümlede *ama* anlamında kullanılmıştır.

(s. 90)

Size göstermek **için** gözümün gördüğünü

Dolaşmadık diyar **mı** dşmadık yar **mı** kaldı

(İçin) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Sebep edatıdır. Şairin gözünün ne gördüğünü herkese göstermek amacıyla her yeri dolaştığını belirtmiştir. İki cümleyi birbirine bağlamıştır.

(mI, mU) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: aslında bir ektir. Onun için diğer soru edatlarının aksine, isim veya fiillerden sonra gelmek suretiyle soru mefhumunu ifade etmektedir.

Zengin cenazesıyla birdi fakir düğünü

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: eş anlamlı ya da anlamları birbirine yakın olan isimler, isim soylu kelime grupları ve bazen de cümleleri bağlayan sıralama bağlacıdır. *İle* edatı *ve* anlamında kullanıldığında bağlaç oluyor. (Zengin cenazesi **ve** fakir düğünü birdi.)

Göynüm **ne** ondan keder **ne** bundan bir tat kaldı

(ne...ne) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: karşılaştırma bağlacıdır. iki kelime grubunu eşitlik anlamıyla birbirine bağlamıştır.

Nasıl yalnız ahımla kımıldardı yeniden

Bin bir açık sesinden güç ürperen tüyünüz?

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Güç ürperen tüy ahının vasıtasıyla ismi fiile bağlamıştır.

Göynüme her sıçrayan kıvılcımdan, nefesim

Bir yangın ateşlemek **için** tükendi durdu

(İçin) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Sebep edatıdır. Şairin göynündeki sıçrayan kıvılcımlardan dolayı her defasında bir yangın ateşlemek sebebiyle nefesinin durduğunu göstermiştir. İki cümleyi birbirine bağlamıştır.

Geçer **diye** süreksiz bir sıtma kalbinizden

Uğrunuzda can veren bir esir **gibi** sizden

(diye) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: sebep edatıdır. isimlerden sonra gelen bu edat, fiilin gösterdiği hareketin nedenini açıklamak amacıyla kullanılır. Sıtma geçme fiilinin sebebini açıklamıştır.

Göğsüme ıstırabı tunç alevlerle yazdım

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Şair göğsündeki ıstırabı tunç alevler vasıtasıyla yazdığını tasvir ederek ismi fiile bağlamıştır.

Bir alkış almak **için** neler bağışlamazdım

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Uğurlarında bir esir şeklinde bir alkış almak için her şeyi bağışlayacağını göstererek ismi fiile bağlamıştır.

(İçin) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Sebep edatıdır. Şairin bir alkış almak amacıyla her şeyi yapmaya hazır olduğunu göstermiştir. İki kelime grubunu birbirine bağlamıştır.

Bir damla kan görünce sevinçle haykırdınız

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Şairden düşen bir kan vasıtasıyla görenler sevinerek haykırdıklarını dile getirerek ismi fiile bağlamıştır.

Ne **yazık** hükmünüza yıllarca verdim değer

Bir günlük ömür **bile** ebediyet ne gezer

(Bile) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Kendisinden önce gelen kelime, kelime grubu veya cümleleri, kendisinden önce gelen kelime, kelime grubu veya cümlelere belirtme, vurgulama veya kuvvetlendirme anlamlarıyla bağlar. Cümlede “dahi” anlamını vererek kuvvetlendirme göreviyle iki kelime grubunu birbirine bağlamıştır.

SANAT (s. 91)

Yalnız senin gezdiğin bahçede açmaz çiçek

(Yalnız) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bağlaç, bağlama edatı veya cümle başı edatı olarak adlandırılabilir. *Fakat* anlamında kullanılarak iki cümleyi birbirine bağlamıştır. Cümle başı edatı olarak konuya ilgi çekmek amacıyla kullanılmıştır.

Bizim de kalbimizi kımıldatır yerinden Toprağa diz vuruşu dağ **gibi** bir zeybeğin

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Bir zeybeğin dağ şeklinde toprağa diz vuruşunu göstererek ismi fiile bağlamıştır.

Sen anlayan bir gözle süzersin uzun uzun

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. karşı kişinin anlayan bir göz vasıtasıyla uzun uzun süzdüğünü bildirerek ismi fiile bağlamıştır.

Yazılmamış bir destan **gibi** Anadolumuz

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Anadolu'nun yazılmamış bir destan şeklinde olduğunu göstererek ismi fiile bağlamıştır.

YANARIM (s. 92)

Bir dal **gibi** bakarım dünkü şiirlerime

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Şairin dal şeklinde önceden yazdığı şiirlere baktığını göstererek ismi fiile bağlamıştır.

Yangından çıkan eşya **gibi** kırık, döküğüm

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. kırık, dökük eşya şeklinde yangından çıktığını göstererek ismi fiile bağlamıştır.

Fakat bunlar **değildi** uğruna yaş döktüğüm

(Fakat) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: zıt anlamlı kelime grupları ile cümleleri sebep-sonuç ilişkisiyle birbirine bağlayan kelimelerdir. Bu cümlede *sadece* anlamında kullanılmıştır.

(değil) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: kuvvetlendirme bağlacı olarak değerlendirilen bu bağlaçlar, kelime, kelime grupları veya cümlelerden sonra gelerek bunları kendilerinden önce veya sonra gelen diğer bir kelime, kelime grubu veya cümleye bağlayabilirler. Bir konuya dikkat çekmek amacıyla sözde kullanılarak, bu sözü belirten, vurgulayan, kuvvetlendiren bağlaçlardır. Bu cümlede belirtme görevini üstlenmiştir.

Yanarım benden **evvel** can veren eserime

(evvel) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: zaman ifadesi taşıyıcı. İsimleri zaman ifadesiyle fiillere bağlar. Bu cümlede *önce* anlamıyla kullanılmıştır.

BENİMLE YÜRÜYENE (s. 93)

Yolcu keder çekme ki bu diyara düşenin

Bakma düşman gözüyle bir sürü yoldaşına

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Gözünün vasıtasıyla bir sürü yoldaşa düşman gibi bakmamayı isteyerek ismi fiile bağlamıştır.

Yolunu kesmek **için** zinciri koparsın

Dokuz yıl artığınla beslediğin köpekler

(İçin) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Sebep edatıdır. Birinin bir yolu kesmesi amacıyla beslediği köpeklerin zincirini koparmak zorunda olduğunu belirtmiştir. İki cümleyi birbirine bağlamıştır.

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Birinin dokuz yıl artığı vasıtasıyla köpeklerinin beslediğini göstererek ismi fiile bağlamıştır.

HIRS (s. 94)

Ben bir dağdan bir dağa konmak **için** doğmuşum

(İçin) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Sebep edatıdır. İki kelime grubunu birbirine bağlamıştır. Şairin bir dağdan başka bir dağa konmak amacıyla doğduğunu belirtmiştir.

Nasibimdi devirmek her gün **başka** bir devi

(başka) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: isim hal eklerinden ayrılma haliyle bitişirler. Bakalık anlamını veren bir edattır. Cümlede kendisinden sonra gelen isme göre kendisinden önce gelen ismi istisnaî olduğunu değerlendirir.

Hulyamın enginlere açtın **da** perdesini

(da) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: kuvvetlendirme bağlacı olarak değerlendirilen bu bağlaçlar, kelime, kelime grupları veya cümlelerden sonra gelerek bunları kendilerinden önce veya sonra gelen diğer bir kelime, kelime grubu veya cümleye bağlayabilirler. Bir konuya dikkat çekmek amacıyla sözde kullanılarak, bu sözü belirten, vurgulayan, kuvvetlendiren bağlaçlardır. Cümlede *açtın* fiilinin anlamını vurgulayarak, cümlenin anlamını kuvvetlendirmiştir.

ŞAIRİN ÖLÜMÜ (s. 95)

Şu gördüğün dağ yok **mu?**

Bakan **da** yanardı

(da) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: kuvvetlendirme bağlacı olarak değerlendirilen bu bağlaçlar, kelime, kelime grupları veya cümlelerden

sonra gelerek bunları kendilerinden önce veya sonra gelen diğeri bir kelime, kelime grubu veya cümleye bağlayabilirler. Bir konuya dikkat çekmek amacıyla sözde kullanılarak, bu sözü belirten, vurgulayan, kuvvetlendiren bağlaçlardır. Cümlede geçen *bakan* kelimesini belirterek cümlenin anlamını kuvvetlendirmiştir.

Şu çölü gördün **mü**?

Göynünü görmek ister **daha** uzun ömürlü

(daha) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Türkiye Türkçesinde cümle başı edatıdır. Bu cümlede karşılaştırma görevinde kullanılmıştır.

MUTARİPLER (s. 99, 100)

Dinç atları sulayan mermer yalaklar **gibi**

Ey kirpiği sürmeli, gözü tahrirli Fatma

(Ey) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bir isim veya isim unsurunun önüne gelerek, bunların işaret ettiği şahıs, varlık veya kavrama yönelik seslenmeyi kuvvetlendiren ünlemdir.

(s. 100)

Yerimde **ancak** bir an **için** doğruluyorum

(ancak) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: zıt anlamlı kelime grupları ile cümleleri sebep-sonuç ilişkisiyle birbirine bağlayan kelimelerdir. Bu cümlede *yalnız anlamında* kullanılmıştır.

Veremin pençesiyle gençlik emellerimi

Üstüme bir taş **gibi** dikilmiş buluyorum

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Şair veremin pençesinin vasıtasıyla gençlik emellerini üstüne bir taş gibi hissettiğini tasvir ederek ismi fiile bağlamıştır.

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Şairin gençlik emellerini üstüne dikilmiş bir taş benzeterек ismi fiile bağlamıştır.

Hala o eski dert **mi**?

Ya çılgınsın **ya** deli

(ya...ya) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: eşitlik, üstün tutma, kıyaslama, beraberlik veya beraber olmama gibi anlamlarla iki veya daha çok kelime veya kelime grubunu birbirine bağlar.¹³⁹ Bu cümlede tahmin¹⁴⁰ anlamında kullanılmıştır.

Gönül **de** mide **gibi** her ne yükletsen taşır

(dA) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: kuvvetlendirme bağlacı olarak değerlendirilen bu bağlaçlar, kelime, kelime grupları veya cümlelerden sonra gelerek bunları kendilerinden önce veya sonra gelen diğer bir kelime, kelime grubu veya cümleye bağlayabilirler. Bir konuya dikkat çekmek amacıyla sözde kullanılarak, bu sözü belirten, vurgulayan, kuvvetlendiren bağlaçlardır. Cümlede *gönül* kelimesinin önüne gelerek belirtmiş, cümlenin anlamını kuvvetlendirmiştir.

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Gönülü mideye benzetip her ne yükletilse taşıdığını göstererek ismi fiile bağlamıştır.

Yalnız sütle yaşamak hastalara yararır

(Yalnız) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bağlaç, bağlama edatı veya cümle başı edatı olarak adlandırılabilir. *Sadece* anlamında kullanılarak iki cümleyi birbirine bağlamıştır. Cümle başı edatı olarak konuya ilgi çekmek amacıyla kullanılmıştır.

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Sadece süt vasıtasıyla yaşamamanın hastalara yakıştığını dile getirerek ismi fiile bağlamıştır.

Ben sabana konuşsam **da** kızlarımla karımı

(dA) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: kuvvetlendirme bağlacı olarak değerlendirilen bu bağlaçlar, kelime, kelime grupları veya cümlelerden sonra gelerek bunları kendilerinden önce veya sonra gelen diğer bir kelime, kelime grubu veya cümleye bağlayabilirler. Bir konuya dikkat çekmek amacıyla sözde kullanılarak, bu sözü belirten, vurgulayan, kuvvetlendiren bağlaçlardır. Cümlede

---

¹³⁹ Mustafa Özkan, Hatice Tören, Osman Esin, *Yüksek Öğretimde Türk Dili Yazılı ve Sözlü Anlatım*, Filiz Kitabevi Yayınları, (3.Baskı) İstanbul 2013, s. 551.

¹⁴⁰ Mehmet Hengirmen, *Türkçe Dilbilgisi*, Engin Yayınevi, (9.Baskı) Ankara 2007, s. 194.

konuşsam fiilinin anlamını vurgulayarak *bile* anlamında kullanılıp cümlenin anlamını kuvvetlendirmiştir.

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: eş anlamlı ya da anlamları birbirine yakın olan isimler, isim soylu kelime grupları ve bazen de cümleleri bağlayan sıralama bağlacıdır. *İle* edatı *ve* anlamında kullanıldığında bağlaç oluyor. (Ben sabana konuşsam da kızlarım **ve** karımı.)

Ezeli bir ıstırap imkânı var **mi**, dinsic?

Se **ki**, **ey** çulsuz gezen, ıstırabın kendisini

(Ey) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bir isim veya isim unsurunun önüne gelerek, bunların işaret ettiği şahıs, varlık veya kavrama yönelik seslenmeyi kuvvetlendiren ünlemidir.

OĞLUMA (s. 101, 102)

Biliyorsun **ki** Oğlum, ortada **ne** sen varsın

(Ki) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bu bağlaç genellikle cümleleri sebep-sonuç ilişkisiyle birbirine bağlar. İsim ve isim soylu sözcüklerden sonra gelir. Kendisinden önce gelen yardımcı cümleyi kendisinden sonra gelen cümleye açıklama, belirtme ve kuvvetlendirme anlamlarıyla bağlamaktadır. Bu cumlede kuvvetlendirme görevini üstlenmiştir.

Ne seni yeryüzüne getirecek bir anne

Bir lokmanın ardında dolaşır haftalarca

Sürgün **gibi** gezersin kendi Anadolunu

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Bir lokmanın ardında haftalarca dolaşan gezeni bir sürgüne benzeterek ismi fiile bağlamıştır.

(s. 102)

Bulutları delsen **de** yükselen dik başınla

(dA) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: kuvvetlendirme bağlacı olarak değerlendirilen bu bağlaçlar, kelime, kelime grupları veya cümlelerden sonra gelerek bunları kendilerinden önce veya sonra gelen diğer bir kelime, kelime

grubu veya cümleye bağlayabilirler. Bir konuya dikkat çekmek amacıyla sözde kullanılarak, bu sözü belirten, vurgulayan, kuvvetlendiren bağlaçlardır. Cümlede *delsen* fiilinin önünde gelerek *bile* anlamında kullanılıp cümlenin anlamını kuvvetlendirmiştir.

Taçlar **bile** cihanda eğilen başlarındır

(Bile) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Kendisinden önce gelen kelime, kelime grubu veya cümleleri, kendisinden önce gelen kelime, kelime grubu veya cümlelere belirtme, vurgulama veya kuvvetlendirme anlamlarıyla bağlar. Cümlede “dahi” anlamını vererek kuvvetlendirme göreviyle bir kelimeyi bir cümleye kuvvetlendirme anlamıyla birbirine bağlamıştır.

Nasip olmaz kimseye bu **kadar** bahtiyarlık

(Kadar) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Bu edat genellikle benzetme, karşılaştırma ve ölçü anlamları bildirir. Bir cümleyi bir kelimeye ölçü anlamıyla birbirine bağlamıştır.

HAYAT (s. 103)

Ağzında şarkılıktan çıkmış iniltilerle

Sırtında bir tüy **gibi** taşı taştan yükünü

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Sırtına taştan yükü tüye benzetip bu şekilde taşımasını isteyerek ismi fiile bağlamıştır.

Anla **ki** her gün sana hız veriyor bir acı

(Ki) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bu bağlaç genellikle cümleleri sebep-sonuç ilişkisiyle birbirine bağlar. İsim ve isim soylu sözcüklerden sonra gelir. Kendisinden önce gelen yardımcı cümleyi kendisinden sonra gelen cümleye açıklama, belirtme ve kuvvetlendirme anlamlarıyla bağlamaktadır. Bu cumlede kuvvetlendirme görevini üstlenmiştir.

Hayda, sarıl yollara...ardına bakma **hayda**

SEHİR (s. 104)

Basık ahşap evleri sıkınca pençesiyle

Canlandı boş sokaklar tek tük ayak sesiyle

Gitgide bir çığ **gibi** büyüdü kalabalık

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Kalabalıklığın gittikçe büyümesini çığa benzeterek ismi fiile bağlamıştır.

Çiğner, geçer kabaran bu aç ejder seni **de**

HARC (s. 105)

Bugün damım çökerken biraz **daha** başıma

(daha) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Türkiye Türkçesinde cümle başı edatıdır. Bu cümlede *olandan ziyade* anlamında kullanılmıştır.

Sırtan başarıyla sıralandı karşıma

Bir beyaz kartal **gibi** aya yükseldiğini

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Birinin yükselmesini bir beyaz kartalın aya yükselmesine benzeterek ismi fiile bağlamıştır.

Yazık, bu kalelerde senin **için** yoksa yer

(İçin) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Sebep edatıdır. İki kelime grubunu birbirine bağlamıştır. Birinin yüksekliklerde kalmasını hakettiğini gösrmesinin sebebini kalelerde yer almalarını gerektiğini dile getirmiştir.

Ne eksikse temel **mi**, **yoksa** duvar taşı **mı**?

(yoksa) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: kelime gruplarını ve cümleleri karşıtlık anlamı ile bağlar. Bazen *aksi halde* anlamıyla kullanılır.¹⁴¹

DÜN BİR KADIN AĞLADI (s. 106)

Güneşle ayın **bile** girmediği bir yerde

Dün **ancak** gözyaşıyla sönen bir ateş yandı

(ancak) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: zıt anlamlı kelime grupları ile cümleleri sebep-sonuç ilişkisiyle birbirine bağlayan kelimelerdir. Bu cümlede *yalnız anlamında* kullanılmıştır.

---

¹⁴¹ Mehmet Hengirmen, a.g.e., s. 194.

(Bile) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Kendisinden önce gelen kelime, kelime grubu veya cümleleri, kendisinden önce gelen kelime, kelime grubu veya cümlelere belirtme, vurgulama veya kuvvetlendirme anlamlarıyla bağlar. Cümlede “dahi” anlamını vererek kuvvetlendirme göreviyle iki cümleyi birbirine bağlamıştır.

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Bir ateşin göz yaşını vasıtasıyla södüğünü belirterek ismi fiile bağlamıştır.

“Sorma” **diye** kıvrandı

(diye) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: sebep edatıdır. isimlerden sonra gelen bu edat, fiilin gösterdiği hareketin nedenini açıklamak amacıyla kullanılır. Kıvranma fiilinin sebebini açıklamıştır.

Anlattı her kulağın duyduğu yalanları

Kalbini üç beş karış kumaşla alanları

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Kalbini üç beş karış kumaş vasıtasıyla alanların yalanlarını her kulağa duyurduğunu bildirerek ismi fiile bağlamıştır.

PİC (s. 107)

Bağrına oğlum **diye** bastı İsa’yı Meryem

(diye) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: sebep edatıdır. isimlerden sonra gelen bu edat, fiilin gösterdiği hareketin nedenini açıklamak amacıyla kullanılır. Basma fiilinin sebebini açıklamıştır.

Sana soylu olanalar der **ki**, soysuz kişidir bu

Onların belli **çünkü**, gelimişi geçmiş bu

(Çünkü) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Bu bağlaç sebep bildiren, konuları açıklayan kelime grupları ve cümleleri birbirine bağlar. Birilerinin birisine “soysuz kişi” demelerinin sebebini belirterek iki cümleyi birbirine bağlamıştır.

Haydi, adsız doğmanın derdini duya duya

Yazık **ki** atmadılar seni kör bir kuyuya

(Ki) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bu bağlaç genellikle cümleleri sebep-sonuç ilişkisiyle birbirine bağlar. İsim ve isim soylu sözcüklerden sonra gelir. Kendisinden önce gelen yardımcı cümleyi kendisinden sonra gelen cümleye açıklama, belirtme ve kuvvetlendirme anlamlarıyla bağlamaktadır. Bu cumlede kuvvetlendirme görevini üstlenmiştir.

ONLAR (s. 108)

Karşırsan bu gece sen **de** karanlıklara

Seni kumral saçından tutar **da** yavaş yavaş

(da) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: kuvvetlendirme bağlacı olarak değerlendirilen bu bağlaçlar, kelime, kelime grupları veya cümlelerden sonra gelerek bunları kendilerinden önce veya sonra gelen diğer bir kelime, kelime grubu veya cümleye bağlayabilirler. Bir konuya dikkat çekmek amacıyla sözde kullanılarak, bu sözü belirten, vurgulayan, kuvvetlendiren bağlaçlardır. Cümlede *tutar* fiilinin anlamını vurgulayarak cümlelerin anlamını kuvvetlendirmiştir.

İşte onlar o adı ağza alınmayanlar

SEFİLLERİN ÖLÜMÜ (s. 109)

Gezdi örümcek **gibi** gözleri boş tavanda

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Gözlerinin boş tavanda örümceğin gezmesine benzeterek ismi fiile bağlamıştır.

İşte ezan ne **kadar** tez okundu bu akşam

(Kadar) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Bu edat genellikle benzetme, karşılaştırma ve ölçü anlamları bildirir. Bir kelime grubunu bir cümleye ölçü anlamıyla birbirine bağlamıştır.

Klisenin çanları ne **kadar** hızlı çaldı

(Kadar) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Bu edat genellikle benzetme, karşılaştırma ve ölçü anlamları bildirir. Bir kelime grubunu bir cümleye ölçü anlamıyla birbirine bağlamıştır.

Bu hastanın güneşken hekimiyile ilacı

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: eş anlamlı ya da anlamları birbirine yakın olan isimler, isim soylu kelime grupları ve bazen de cümleleri bağlayan sıralama bağlacıdır. *İle* edatı *ve* anlamında kullanıldığında bağlaç oluyor. (Bu hastanın güneşken hekimi ve ilacı.)

İŞ BAŞINDA (s. 110)

Yollar insanla doldu

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Yolların insanlar vasıtasıyla olduğunu belirterek ismi fiile bağlamıştır.

Şu geçkin ihtiyarla bu son asır gencenin

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: eş anlamlı ya da anlamları birbirine yakın olan isimler, isim soylu kelime grupları ve bazen de cümleleri bağlayan sıralama bağlacıdır. *İle* edatı *ve* anlamında kullanıldığında bağlaç oluyor. (Şu geçkin ihtiyar ve son asır gencinin.)

Önümde katlanarak el açan dilencinin

Benimle kaldırımı birdir aşındırması

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Şairin önünde katlanan bir dilencinin kaldırımı şair ile beraber aşındırıldığını tasvir ederek ismi fiile bağlamıştır.

Farkı ne tek başına yolda gezen ananın

Kalbini dörde bölmüş şu sülün boylu kızla?

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. tek başına yolda gezen ana ile kalbini dörde bölmüş sülün boylu kızın durum bakımından beraber olduklarını belirterek ismi fiile bağlamıştır.

Toprağı gökyüzüne kaldıran fırtınanın

Önünden her ikisi kaçıyor aynı hızla

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. tek başına gezen ana ile sülün boylu kızın önünden geçmesi toprağı gökyüzüne kaldıran fırtınanın hız bakımından beraber olduklarını tasvir ederek aynı ismi fiile bağlamıştır.

Ve anlarım **ki ancak** bu kaynayan yığını

(ancak) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: zıt anlamlı kelime grupları ile cümleleri sebep-sonuç ilişkisiyle birbirine bağlayan kelimelerdir. Bu cümlede *yalnız anlamında* kullanılmıştır.

(ve) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: hem yazı hem konuşma dilinde çok yaygın olan bir bağlaçtır. Sürekli kullanılan bu bağlaç cümle içinde oldukça farklı görevlerde bulunmaktadır. İsim, sıfat, zarf gibi aynı türde olan kelimeleri ve kelime grupları ve cümleleri birbirine bağlar. İsim, sıfat, zamir tamlamalarında ve ikilemeler arasında kullanılır. *Ve* bağlacı bazen *ile* bağlacının anlamında kullanılmaktadır. Genelde cümle başında kullanılmayan *ve* bağlacı şiirde kafiye gereği ve anlamı kuvvetlendirmek için kullanılmıştır.

(Ki) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bu bağlaç genellikle cümleleri sebep-sonuç ilişkisiyle birbirine bağlar. İsim ve isim soylu sözcüklerden sonra gelir. Kendisinden önce gelen yardımcı cümleyi kendisinden sonra gelen cümleye açıklama, belirtme ve kuvvetlendirme anlamlarıyla bağlamaktadır. Bu cumlede kuvvetlendirme görevini üstlenmiştir.

BUGÜN YOLDAN GEÇERKEN (s. 111, 112)

Son gülün karşısında son bülbül **ah** ederken

(ah) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: üzüntü ve acıma duygusunu ifade eder.¹⁴²

Her geçen yolcu **için başka** bir söz bulurdu..

(İçin) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Sebep edatıdır. İki kelime grubunu birbirine bağlamıştır. Şairin sevgilisi su başında dururken her geçen yolcuya farklı bir söz söylediğini belirtmiştir.

(başka) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: isim hal eklerinden ayrılma haliyle bitişirler. Bakalık anlamını veren bir edattır. Cümlede kendisinden sonra gelen isme göre kendisinden önce gelen ismi istisnaî olduğunu değerlendirir.

Önce yorgun bir âmâ çıktı yolun ucundan

¹⁴² Necmettin Hacıeminoğlu, *Türk Dilinde Edatlar*, Bilge Kültür Sanat Yayınları, İstanbul 2015, s. 294.

Değneğiyle tutarak toprağın avucundan

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Mecaz olarak bir görme engelliliğin değneği vasıtasıyla toprağın avucundan tuttuğunun tasvir ederek ismi fiile bağlamıştır.

Ne aşka emer, ne gönül verme kaydı

(ne...ne) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: karşılaştırma bağlacıdır. iki cümleyi eşitlik anlamıyla birbirine bağlamıştır.

Görünüyor bir başka yeri her yırtığından

(başka) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: isim hal eklerinden ayrılma haliyle bitişirler. Bakalık anlamını veren bir edattır. Cümlede kendisinden sonra gelen isme göre kendisinden önce gelen ismi istisnaî olduğunu değerlendirir.

(s. 112)

Ko, sürtedursun kendi elemleriyle

Bu kadar giyinilir ancak alınteriyile

(Kadar) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Bu edat genellikle benzetme, karşılaştırma ve ölçü anlamları bildirir. Bir kelimeyi bir cümleye ölçü anlamıyla birbirine bağlamıştır.

(ancak) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: zıt anlamlı kelime grupları ile cümleleri sebep-sonuç ilişkisiyle birbirine bağlayan kelimelerdir. Bu cümlede *sadece anlamında* kullanılmıştır.

Son cenkten arta kalmış bir adsız olsa gerek...

Yandım bu işe daha pek çok yanarım

(daha) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Türkiye Türkçesinde cümle başı edatıdır. Bu cümlede karşılaştırma görevinde kullanılmıştır.

İnsan ölüm dururken yaşar mı böyle yarım

(mI, mU) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: aslında bir ektir. Onun için diğer soru edatlarının aksine, isim veya fiillerden sonra gelmek suretiyle soru mefhumunu ifade etmektedir.

Ey göğüsünün altında kalbi yokken yaşayan

(Ey) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bir isim veya isim unsurunun önüne gelerek, bunların işaret ettiği şahıs, varlık veya kavrama yönelik seslenmeyi kuvvetlendiren ünlemdir.

GARIPLER (s. 113)

İlk insanın cenetten çıktığı gönden **beri**

Ne zamangeçse benden bir sevinç rüzgâr **gibi**

Dalgalarla dövüşen yırtıcı kuşlar **gibi**

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Dalgalar ile beraber karşılıklı dövüştüğünü göstererek ismi fiile bağlamıştır.

Eriten genç dullara **kadar** herkes içimde

(Kadar) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Bu edat genellikle benzetme, karşılaştırma ve ölçü anlamları bildirir. Bir kelime grubunu bir cümleye ölçü anlamıyla birbirine bağlamıştır.

Birbirinden ayrılan eşler **kadar** gariptir

(Kadar) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Bu edat genellikle benzetme, karşılaştırma ve ölçü anlamları bildirir. Bir cümleyi bir kelimeye benzetme anlamıyla birbirine bağlamıştır. (Birbirinden ayrılan eşler gibi gariptir.)

YILDIZDAĞI (s. 114)

Bir yana atrak biz **de** uykuyu

Gökleri görüp **de** yarın bulutlu

(dA) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: kuvvetlendirme bağlacı olarak değerlendirilen bu bağlaçlar, kelime, kelime grupları veya cümlelerden sonra gelerek bunları kendilerinden önce veya sonra gelen diğer bir kelime, kelime grubu veya cümleye bağlayabilirler. Bir konuya dikkat çekmek amacıyla sözde kullanılarak, bu sözü belirten, vurgulayan, kuvvetlendiren bağlaçlardır. Cümlede *görüp* fiilinin anlamını vurgulayarak cümlenin anlamını kuvvetlendirmiştir.

Açılmış olursa **eğer** tanyeri

Murada erişmez sayın bizleri

(Eğer) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Şart cümlesini esas cümleye bağlayan bağlaçtır.¹⁴³ İki cümleyi şart anlamıyla birbirine bağlamıştır.

Gidene yanmayın **sakın** nineler

TEK FABRİKA VE YENİ DÜNYA (s. 115)

Senin milyonların **hep** böyle ölüm dokuyan

Ey yabanın elinden alarak okla yayı

(Ey) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bir isim veya isim unsurunun önüne gelerek, bunların işaret ettiği şahıs, varlık veya kavrama yönelik seslenmeyi kuvvetlendiren ünlemdir.

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: eş anlamlı ya da anlamları birbirine yakın olan isimler, isim soylu kelime grupları ve bazen de cümleleri bağlayan sıralama bağlacıdır. *İle* edatı *ve* anlamında kullanıldığında bağlaç oluyor. (Ey yabanın elinden alarak ok **ve** yayı.)

Bir karış toprak **için** saçılan milyarların

(İçin) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Sebep edatıdır. İki birbirine bağlamıştır.

Kanlı bir sel hızıyla önünden aktı durdu

Seçse **de** toprağın en dinç oğullarını

(dA) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: kuvvetlendirme bağlacı olarak değerlendirilen bu bağlaçlar, kelime, kelime grupları veya cümlelerden sonra gelerek bunları kendilerinden önce veya sonra gelen diğer bir kelime, kelime grubu veya cümleye bağlayabilirler. Bir konuya dikkat çekmek amacıyla sözde kullanılarak, bu sözü belirten, vurgulayan, kuvvetlendiren bağlaçlardır. Cümlede *seçse* fiilinin anlamını vurgulayarak *bile* anlamında kullanılıp cümlenin anlamını kuvvetlendirmiştir.

Her ocak senin **için** kül ederken varını

---

¹⁴³ Necmettin Hacıeminoğlu, a.g.e., s. 142.

(İçin) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Sebep edatıdır. İki kelime grubunu birbirine bağlamıştır.

YOLCU İLE ARABACI (s. 116)

Henüz bana, yolun sonu budur, denmedi

(henüz) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Farsçadır. Türkçedeki bağlama, karşılaştırma, ve cümle başı edatları işlevinde edattır.

Atları hızlı sür **ki** köye pek geç varmasın

(Ki) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bu bağlaç genellikle cümleleri sebep-sonuç ilişkisiyle birbirine bağlar. İsim ve isim soylu sözcüklerden sonra gelir. Kendisinden önce gelen yardımcı cümleyi kendisinden sonra gelen cümleye açıklama, belirtme ve kuvvetlendirme anlamlarıyla bağlamaktadır. Bu cumlede kuvvetlendirme görevini üstlenmiştir.

Düştüğüm yollar **gibi** sonsuzdur benim tasam

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Düştüğü yolların tasalarının o yolların sonsuzluğuna benzeterek ismi fiile bağlamıştır.

Bekleyenim olsa **da** razıyım kavuşmasam

(da) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: kuvvetlendirme bağlacı olarak değerlendirilen bu bağlaçlar, kelime, kelime grupları veya cümlelerden sonra gelerek bunları kendilerinden önce veya sonra gelen diğer bir kelime, kelime grubu veya cümleye bağlayabilirler. Bir konuya dikkat çekmek amacıyla sözde kullanılarak, bu sözü belirten, vurgulayan, kuvvetlendiren bağlaçlardır. Cümlede *olsa* fiilinin anlamını vurgulayıp bile anlamında kullanılarak cümlenin anlamını kuvvetlendirmiştir.

Bir **kere** görse gözüm köyün aydınlığını

(Kere) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: miktar, derece ifadesi taşıyan edattır. Görme fiilinin miktarını göstermiştir.¹⁴⁴

BİZİM MEMLEKET (s. 117)

Onlar **ki** zahirde viran olurlar

---

¹⁴⁴ Mustafa Özkan, Hatice Tören, Osman Esin, *Yüksek Öğretimde Türk Dili Yazılı ve Sözlü Anlatım*, Filiz Kitabevi Yayınları, (3.Baskı) İstanbul 2013, s. 550.

(Ki) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bu bağlaç genellikle cümleleri sebep-sonuç ilişkisiyle birbirine bağlar. İsim ve isim soylu sözcüklerden sonra gelir. Kendisinden önce gelen yardımcı cümleyi kendisinden sonra gelen cümleye açıklama, belirtme ve kuvvetlendirme anlamlarıyla bağlamaktadır. Bu cumlede kuvvetlendirme görevini üstlenmiştir.

Şöyle bir silkinir ceylan olurlar

Elinden düşürmez okla yayını

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: eş anlamlı ya da anlamları birbirine yakın olan isimler, isim soylu kelime grupları ve bazen de cümleleri bağlayan sıralama bağlacıdır. *İle* edatı *ve* anlamında kullanıldığında bağlaç oluyor. (Elinden düşürmez ok **ve** yayını.)

KAR VE KARANLIK (s. 118)

Başına vurmuş **gibi** sert bir kömür kokusu

Nereden geldi yavrum sana ölüm korkusu

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Sert bir kömür kokusunun birinin başına vurup ölüm korkusunu getirdiğine benzeterek ismi fiile bağlamıştır.

Taş döşenmiş alnına kondukça bir kuş **gibi**

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. kuşun konduğunda alnına taş döşendiğini göstererek ismi fiile bağlamıştır.

Ellerim ürperiyor naşa dokunmuş **gibi**

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Ellerin naşa dokunmuş şeklinde göstererek ismi fiile bağlamıştır.

Ne çıkar kolkolaysa yolda karanlıkla **kar**

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: eş anlamlı ya da anlamları birbirine yakın olan isimler, isim soylu kelime grupları ve bazen de cümleleri bağlayan sıralama bağlacıdır. *İle* edatı *ve* anlamında kullanıldığında bağlaç oluyor. (Ne çıkar kolkolaysa yolda karanlık **ve** kar.)

Sen şimdi yakınları seyre dal gözlerinle

Uzaklardan duyarsan **yşne** kış rüzgârını

MAĞARA (s. 119)

Çığ **gibi** tepeden inen kayanın

Farkı **yok** gitgide mezar taşından

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Kayanın tepeden çığ şeklinde indiğini göstererek ismi fiile bağlamıştır.

(yok) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bir soruya onay, tasdik, kabul, ret, inkar gibi bir ifadeyle verilen cevap ünlemidir.

Az **daha** yaşatmak **için** canını

(daha) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Türkiye Türkçesinde cümle başı edatıdır. Bu cümlede fazlalık anlamında kullanılmıştır.

(İçin) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Sebep edatıdır. İki kelime grubunu birbirine bağlamıştır.

Her gün el kanyla ziyafet çeken

Koca kurt yalıyor kendi kanını

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Kurtdun her gün öldürdüğü yabancı kanlarının vasıtasıyla ziyafet çektiğini bildirerek ismi fiile bağlamıştır.

(s. 120)

Ya çıkar, **ya** çıkmaz o kurt yarına

(ya...ya) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: eşitlik, üstün tutma, kıyaslama, beraberlik veya beraber olmama gibi anlamlarla iki veya daha çok kelime veya kelime grubunu birbirine bağlar. Bu cümlede tahmin anlamında kullanılmıştır.

Belli **ki** ruhun kanatlı

(Ki) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bu bağlaç genellikle cümleleri sebep-sonuç ilişkisiyle birbirine bağlar. İsim ve isim soylu sözcüklerden sonra gelir. Kendisinden önce gelen yardımcı cümleyi kendisinden sonra gelen

cümleye açıklama, belirtme ve kuvvetlendirme anlamlarıyla bağlamaktadır. Bu cumlede belirtme görevini üstlenmiştir.

Ey çimen gözleri papatya başı

(Ey) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bir isim veya isim unsurunun önüne gelerek, bunların işaret ettiği şahıs, varlık veya kavrama yönelik seslenmeyi kuvvetlendiren ünlemdir.

Bir kımıldatırsan **eğer** bu taşı

And olsun ölüme girmiştir sıran

(Eğer) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Şart cümlesini esas cümleye bağlayan bağlaçtır. Taşın kımıldatması ölüme neden olacağını göstererek iki cümleyi şart anlamıyla birbirine bağlamıştır.

EFEMİN ÖLÜMÜ (s. 121)

Kavuştı mezarda oğulla nine

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: eş anlamlı ya da anlamları birbirine yakın olan isimler, isim soylu kelime grupları ve bazen de cümleleri bağlayan sıralama bağlacıdır. *İle* edatı ve anlamında kullanıldığında bağlaç oluyor. (Kavuştı mezarda oğul ve nine.)

Oğlum **diye** yandı her ana

(diye) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: sebep edatıdır. isimlerden sonra gelen bu edat, fiilin gösterdiği hareketin nedenini açıklamak amacıyla kullanılır. Yanma fiilinin sebebini açıklamıştır.

Yiğitler yas tuttu kardeşim **diye**

(diye) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: sebep edatıdır. isimlerden sonra gelen bu edat, fiilin gösterdiği hareketin nedenini açıklamak amacıyla kullanılır.

Tanyeri kan tütse buhurdan **gibi**

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Tanyeri buhurdan şeklinde kan tüttüğünü göstererek ismi fiile bağlamıştır.

Yanıyor tutuşmuş bir orman **gibi**

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Yanan orman şeklinde tutuştuğunu göstererek ismi fiile bağlamıştır.

MEMLEKET TÜRKÜLERİ (S. 122)

El **gibi** dolaşma Anadolu'nda

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. El (yabancı) halinde dolaşmamasını isteyerek ismi fiile bağlamıştır.

Bir ıssız ev **gibi** gezdiği bu yurt

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Gezdiği bu yurdun bir ıssız ev şeklinde olduğunu göstererek ismi fiile bağlamıştır.

Yavrunun derdiyle **ah** eder Bayburt

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Baybut, yavrunun derdinin vasıtasıyla ah ettiğini belirterek ismi fiile bağlamıştır. (Baybut yavrunun derdiyle ah eder.)

(ah) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: üzüntü ve acıma duygusunu ifade eder.

Bir çölü andırır bil **ki** dört yanın

(Ki) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bu bağlaç genellikle cümleleri sebep-sonuç ilişkisiyle birbirine bağlar. İsim ve isim soylu sözcüklerden sonra gelir. Kendisinden önce gelen yardımcı cümleyi kendisinden sonra gelen cümleye açıklama, belirtme ve kuvvetlendirme anlamlarıyla bağlamaktadır. Bu cumlede kuvvetlendirme görevini üstlenmiştir.

VAH ONA (s. 123)

Vah o genç kalbe **ki** canan yüzünden

(Ki) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bu bağlaç genellikle cümleleri sebep-sonuç ilişkisiyle birbirine bağlar. İsim ve isim soylu sözcüklerden sonra gelir. Kendisinden önce gelen yardımcı cümleyi kendisinden sonra gelen cümleye açıklama, belirtme ve kuvvetlendirme anlamlarıyla bağlamaktadır. Bu cumlede kuvvetlendirme görevini üstlenmiştir.

YALNİLİK (s. 124)

Dışarda yurtsuz kalan ne **kadar** yavru varsa...

(Kadar) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Bu edat genellikle benzetme, karşılaştırma ve ölçü anlamları bildirir. İki kelime grubunu ölçü anlamıyla birbirine bağlamıştır.

Keder çekme yaşını dindiren el yok **diye**...

(diye) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: sebep edatıdır. isimlerden sonra gelen bu edat, fiilin gösterdiği hareketin nedenini açıklamak amacıyla kullanılır.

KOLSUZ (s. 125)

Dev adamlarıyla bir yolcu gitti

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Bir yolcunun dev adamlarıyla beraber gittiğini belirterek ismi fiile bağlamıştır.

Solunda bir kılıç **gibi** sallanan

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Bir kılıç şeklinde solundan sallandığını göstererek ismi fiile bağlamıştır.

SERSEERİ (S. 126)

Devrilen bir kök çınar **gibi** yolu kapatmış

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Devrilen bir kökün çınar şeklinde yolun kapattığını göstererek ismi fiile bağlamıştır.

Tipi, rüzgar, karanlık onun umrunda **mı?**

Şerefini bir fener **gibi** başında yakmış

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Şerefini bir fener şeklinde başında yaktığını (başını kaldırarak yollarda yürüyen) göstererek ismi fiile bağlamıştır.

HER YERDE KAHRAMAN (s. 127)

Sivri bir hançer **gibi** pençemizdeydi dağlar

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Dağların sivri bir hançer şeklinde pençelerinde olduğunu göstererek ismi fiile bağlamıştır.

Kıvırdık dümeni batıya **doğru** bizler

Serilirdi kız **gibi** altımızda denizler

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Denizlerin serilmesini kız serilmesine benzeterек ismi fiile bağlamıştır.

Olacaktır bu hızla yedi kat gökler bizim

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Bu hız vasıtasıyla gökler onların olacağını belirterek ismi fiile bağlamıştır.

GÖKTEN DÜŞENLER (s. 128)

Uçtunuz, bizden önce görmek **için** yarını

(İçin) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Sebep edatıdır. İki kelime grubunu birbirine bağlamıştır.

Fecrin ilk ışığıyla aydınlandı saçınız

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Fecrin ilk ışığın vasıtasıyla saçlarının aydınlandığını göstererek ismi fiile bağlamıştır.

Yüksek doğanlar **için** yeryüzü öyle dar **ki**

(İçin) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Sebep edatıdır. İki kelime grubunu birbirine bağlamıştır.

Onlar **gibi** rehberе yoktu ihtiyacınız

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Başkalarının halinde rehberе ihtiyaçları olmadığını göstererek ismi fiile bağlamıştır.

Ruhumuz gökyüzüne varsın **diye** bu hızda

(diye) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: sebep edatıdır. isimlerden sonra gelen bu edat, fiilin gösterdiği hareketin nedenini açıklamak amacıyla kullanılır. Varma fiilinin sebebini açıklamıştır.

İCİNE DERT OLMASIN (s. 129)

Tuna'yı aşmadım yağız bir küheylanla

İlk ipin kancasını takmadım ben **diye**

(diye) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: sebep edatıdır. isimlerden sonra gelen bu edat, fiilin gösterdiği hareketin nedenini açıklamak amacıyla kullanılır.

Topkapı mazgalına Ulubatlı Hasanla

Venedik korsanını çepçevre sarmak üzere

Gazi Osman Paşa'yla düşmanı yarmak üzere

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Gazi Osman Paşa'yla beraber düşmanı yarmak üzere olduklarını belirterek ismi fiile bağlamıştır.

Büyük destan elinle yazdığın satırlardır

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Büyük destanın elinin vasıtasıyla yazdığın satırlar olduğunu belirterek ismi fiile bağlamıştır.

AKAR SU (s. 130)

İncimi kaybetmedim kırılrsa **da** sedefim

(da) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: kuvvetlendirme bağlacı olarak değerlendirilen bu bağlaçlar, kelime, kelime grupları veya cümlelerden sonra gelerek bunları kendilerinden önce veya sonra gelen diğer bir kelime, kelime grubu veya cümleye bağlayabilirler. Bir konuya dikkat çekmek amacıyla sözde kullanılarak, bu sözü belirten, vurgulayan, kuvvetlendiren bağlaçlardır. Cümlede *kırılrsa* fiilinin anlamını vurgulayarak *bile* anlamında kullanılmıştır. Cümlenin anlamını kuvvetlendirmiştir.

Yine akar suların tek hedefi denizdir

SUYA KASİDE (s. 131)

Ne insanı özlerim **ne** insan eserini

(ne...ne) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: karşılaştırma bağlacıdır. Bir cümleyi bir kelime grubuna eşitlik anlamıyla birbirine bağlamıştır.

Sular yanan ruh **için** en iyi arkadaştır

(İçin) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Sebep edatıdır. İki kelime grubunu birbirine bağlamıştır. Ruhlarda bulunan yangını sönmek amacıyla suların kullanılması gerektiğini belirtmiştir.

Sular var, aynasında gözle gönül rahatlar

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: eş anlamlı ya da anlamları birbirine yakın olan isimler, isim soylu kelime grupları ve bazen de cümleleri bağlayan sıralama bağlacıdır. *İle* edatı *ve* anlamında kullanıldığında bağlaç oluyor. (Sular var aynasında göz **ve** gönül rahatlar.)

Sular var, okşar yüzü çığ **gibi** damla damla

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Öyle sular var ki çığ şeklinde damla damla olduğunu göstererek ismi fiile bağlamıştır.

Sular var, kahramanca boy ölçüşür **adamlarla**

Severim, nerde olsa, sularla dertleşmeyi

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Şairin sular ile beraber dertleşmeyi sevdiğini belirterek ismi fiile bağlamıştır.

Sularla konuşmayı bana öğretmiş Kerem

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Keremin ona sular ile konuşmayı sevdiğini belirterek ismi fiile bağlamıştır.

ALCIDAN HEYKEL (s.132)

Tanıştığı günden **beri** enginle

Bulacaksın koymuş **gibi** elinle

(beri) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: İsimleri zaman kavramıyla fiillere bağlayan edattır. Çünkü anlam açısından zaman ifadesi taşır.

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Elinle koymuş şeklinde bulacağını göstererek ismi fiile bağlamıştır.

Kimi esti başucumdan yel **gibi**

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Kiminin başının ucunda yel şeklinde estiğini göstererek ismi fiile bağlamıştır.

Kimi sızdı toprağa sel **gibi**

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Kimi sel şeklinde toprağa sızdığını göstererek ismi fiile bağlamıştır.

Yalnız ben, alçıdan bir heykel **gibi**

(Yalnız) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bağlaç, bağlama edatı veya cümle başı edatı olarak adlandırılabilir. *Sadece* anlamında kullanılarak iki cümleyi birbirine bağlamıştır. Cümle başı edatı olarak konuya ilgi çekmek amacıyla kullanılmıştır.

Geniş his **ve** hayal bahçelerinden...

(ve) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: hem yazı hem konuşma dilinde çok yaygın olan bir bağlaçtır. Sürekli kullanılan bu bağlaç cümle içinde oldukça farklı görevlerde bulunmaktadır. İsim, sıfat, zarf gibi aynı türde olan kelimeleri ve kelime grupları ve cümleleri birbirine bağlar. İsim, sıfat, zamir tamlamalarında ve ikilemeler arasında kullanılır. *Ve* bağlacı bazen *ile* bağlacının anlamında kullanılmaktadır. Cümleyi oluşturan iki kelime grubunu birbirine bağlamıştır.

Fakat artık en görünmez yerinden

Yaralanmış bir kap **gibi** boşaldım

(Fakat) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: zıt anlamlı kelime grupları ile cümleleri sebep-sonuç ilişkisiyle birbirine bağlayan kelimelerdir. Bu cümlede *yalnız anlamında kullanılmıştır*.

(artık) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Osmanlıca ve Türkiye Türkçesinde cümle başı edatı olarak kullanılmıştır.

FIRTINADAN SONRA (s. 133)

Yelkenli kadirgalar **gibi** Karadeniz'de

Çöktü yanan bulutlar, kırmızı, mor, turuncu

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Yelkenli kadirgalar şeklinde çöktüğünü göstererek ismi fiile bağlamıştır.

Daha köpüklenirken sular düşüncemizde

(daha) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Türkiye Türkçesinde cümle başı edatıdır. Bu cümlede *henüz* anlamında kullanılmıştır.

Dalgaların duruldu batan göneşle hıncı

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. ismi fiile bağlamıştır.

Yorgun deniz uyurken bir dev **gibi** ilerde

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Yorgun denizin dev şeklinde ilerde uyduğunu göstererek ismi fiile bağlamıştır.

Dedim **ki**...

CEKME PALAYI (s. 134, 135, 136)

Üçünün **de** cepkeni, şalvarı bir biçimde

Üçü **de** örttükleri bürümceklerden ince

Bu üç kızın üçü de birbirinden sunaydı

(dA) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: kuvvetlendirme bağlacı olarak değerlendirilen bu bağlaçlar, kelime, kelime grupları veya cümlelerden sonra gelerek bunları kendilerinden önce veya sonra gelen diğer bir kelime, kelime grubu veya cümleye bağlayabilirler. Bir konuya dikkat çekmek amacıyla sözde kullanılarak, bu sözü belirten, vurgulayan, kuvvetlendiren bağlaçlardır.

Ortada oynayanı on beşinde bir aydı

Sağdaki ekin **gibi** sarı, altın sarısı

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Oynayan üç kızdan sağda bulunanı ekin sarısına benzeterek ismi fiile bağlamıştır.

Yazık diye bir halka koparsa bu zincirden

(diye) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: sebep edatıdır. isimlerden sonra gelen bu edat, fiilin gösterdiği hareketin nedenini açıklamak amacıyla kullanılır.

Daha göynüm kalırdı düşüncesinde **belki**

(daha) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Türkiye Türkçesinde cümle başı edatıdır. Bu cümlede fazlalık anlamında kullanılmıştır.

(Belki) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Başında bulunduğu cümleyi kendisinde önceki veya kendisinden sonraki cümleye bağlayan bağlaçtır. Cümle başı edatı olarak cümleyi olasılık anlamıyla izah etmiştir.

(s. 135)

Sanki bir el değmemiş dalın üstünde kuşlar

(Sanki) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Kelimeleri, kelime grupları ve cümleleri tahmin ve olasılık anlamlarıyla bağlayan bağlaçtır. Aynı zamanda benzerlik ifadesi taşıyan cümle başı bağlacıdır.

Tadıyorlar sevinçle bu telsiz çalan yayı

Bu sırrı bulmak için daldı gözüm derine

(İçin) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Sebep edatıdır. İki kelime grubunu birbirine bağlamıştır. Bir sırrı bulmak amacıyla daha derin gözle bakılmak gerektiğini belirtmiştir.

Kadehle donanmış üstü çimenin

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Çimenin üstü kadeh ile donandığını tasvir ederek ismi fiile bağlamıştır.

(s. 136)

Yine karşımda üç kız oynuyor durmaksızın

Can veren canlar alan kahraman başlar **gibi**

Aşkın **da** sanatın **da** birkaç alkış nasibi

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Can veren, canlar alanlar da kahraman başlar şeklinde nasibinin birkaç alkış olduğunu göstererek ismi fiile bağlamıştır.

(dA) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: kuvvetlendirme bağlacı olarak değerlendirilen bu bağlaçlar, kelime, kelime grupları veya cümlelerden sonra gelerek bunları kendilerinden önce veya sonra gelen diğer bir kelime, kelime grubu veya cümleye bağlayabilirler. Bir konuya dikkat çekmek amacıyla sözde kullanılarak, bu sözü belirten, vurgulayan, kuvvetlendiren bağlaçlardır. Cümlede *aşkın* ve *sanatın* kelimelerinin anlamlarını belirtip cümlenin anlamını kuvvetlendirmiştir.

ÜZÜNTÜ (s. 137)

Bir koku veriyor **işte** her çiçek

(işte) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bir nesneyi göstermek üzere kullanılan üneldir.¹⁴⁵ Bu cümlede her çiçeğin ayrı koku verdiğini göstermek için kullanılmıştır.

Bilmiyor seslerle renkler değişmek...

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: eş anlamlı ya da anlamları birbirine yakın olan isimler, isim soylu kelime grupları ve bazen de cümleleri bağlayan sıralama bağlacıdır. *İle* edatı *ve* anlamında kullanıldığında bağlaç oluyor. (Bilmiyor sesler **ve** renkler değişmek.)

Ne kurban kes **artık**, **ne de** mum ada

(ne...ne) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: karşılaştırma bağlacıdır. İki cümleyi eşitlik anlamıyla birbirine bağlamıştır.

(artık) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Osmanlıca ve Türkiye Türkçesinde cümle başı edatı olarak kullanılmıştır. (Artık ne kurban kes ne de mum ada.)

(dA) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: kuvvetlendirme bağlacı olarak değerlendirilen bu bağlaçlar, kelime, kelime grupları veya cümlelerden sonra gelerek bunları kendilerinden önce veya sonra gelen diğer bir kelime, kelime

---

¹⁴⁵ Mustafa Özkan, Hatice Tören, Osman Esin, a.g.e., s. 555.

grubu veya cümleye bağlayabilirler. Bir konuya dikkat çekmek amacıyla sözde kullanılarak, bu sözü belirten, vurgulayan, kuvvetlendiren bağlaçlardır. Cümlede *ne* kelimesinin anlamını vurgulayarak cümlenin anlamını kuvvetlendirmiştir.

YALILAR (s. 138)

Gögsünü gökyüzüne açmış **gibiydi** kıyı

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Edatlar genellikle ek almayan kelimelerdir. Fakat böyle nadir durumlarda ek alıp isim, zarf, sıfat gibi kelimelere dönüşebilirler. Burada *gibiydi* isim olarak değerlendirilir

Ay sudan çıkmış **gibi** tertemiz, bembeyazdı

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Ayın sudan çıkmış halinde tertemiz bembeyaz olduğunu göstererek ismi fiile bağlamıştır.

Sanki bir bekleyenin yuvasıydı her yalı

(Sanki) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Kelimeleri, kelime grupları ve cümleleri tahmin ve olasılık anlamlarıyla bağlayan bağlaçtır. Aynı zamanda benzerlik ifadesi taşıyan cümle başı bağlacıdır. Her yalıda bir bekleyenin bulunmasını dile getirmiştir.

Yolumu gözlüyordu **sanki** her camda bir baş

(Sanki) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Kelimeleri, kelime grupları ve cümleleri tahmin ve olasılık anlamlarıyla bağlayan bağlaçtır. Aynı zamanda benzerlik ifadesi taşıyan cümle başı bağlacıdır. Yalıda bulunanlar başlarını camdan çıkararak şairin yolunu gözlüyor olması ihtimlini göstermiştir. Sanki her camda bir baş yolumu gözlüyordu.

Son kadın bekler **gibi** fecri, **artık**, bekledim!

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Son kadının fecri şeklinde onun da beklediğini göstererek ismi fiile bağlamıştır.

(artık) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Osmanlıca ve Türkiye Türkçesinde cümle başı edatı olarak kullanılmıştır. (Artık fecri bekler son kadın gibi bekledim.)

TUTUŞ, YAN (s. 139)

Akşamdan **sonradır**, geceden **evvel**

(sonra) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: zaman ifadesi taşır. İsimler zaman ifadesiyle fiillere bağlar.

(evvel) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: zaman ifadesi taşır. İsimleri zaman ifadesiyle fiillere bağlar. Bu cümlede *önce* anlamıyla kullanılmıştır.

Ey rüzgar g,r]nmez kanatlarında

Ey çoban, bışaktan keskin sesinle

(Ey) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bir isim veya isim unsurunun önüne gelerek, bunların işaret ettiği şahıs, varlık veya kavrama yönelik seslenmeyi kuvvetlendiren ünlemdir.

Kaybolur son yolcu **gibi** son saat

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Son saatin son yolcu şeklinde kaybolacağını göstererek ismi fiile bağlamıştır.

KARACAAHMET (s. 140, 141)

İkimiz tek atlı bir arabayla

Karacaahmet'ten, akşam, yol aldık.

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. İki kişinin tek atlı bir arabab vasıtasıyla yola düştüklerini tasvirederek ismi fiile bağlamıştır.

Batan bir güneşle doğan bir ayla

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Batan bir güneş ile doğan bir ayla beraber yola çıktıklarını bildirerek ismi fiile bağlamıştır.

Karacahmet'in ıssızdır yolu

Ve bir tabut **kadar** serindir

(ve) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: hem yazı hem konuşma dilinde çok yaygın olan bir bağlaçtır. Sürekli kullanılan bu bağlaç cümle içinde

oldukça farklı görevlerde bulunmaktadır. İsim, sıfat, zarf gibi aynı türde olan kelimeleri ve kelime grupları ve cümleleri birbirine bağlar. İsim, sıfat, zamir tamlamalarında ve ikilemeler arasında kullanılır. *Ve* bağlacı bazen *ile* bağlacının anlamında kullanılmaktadır. Bir önceki mısrayı başında bulunduğu mısra ile birbirine bağlamıştır.

(Kadar) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Bu edat genellikle benzetme, karşılaştırma ve ölçü anlamları bildirir. Bir kelime grubunu başka bir kelimeye ölçü anlamıyla birbirine bağlamıştır.

Ürperdi bir alın **gibi** her kabir

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Her kabrin bir alın şeklinde ürperdiğini göstererek ismi fiile bağlamıştır.

(s. 141)

Eliyle her mezar iki serviyi

İterek iki dal **gibi** bir yana

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. ismi fiile bağlamıştır.

Ben **de** sen geçerken öyle bakarım

Kim var **ki** hayata karşı **ah** etmez?

(dA) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: kuvvetlendirme bağlacı olarak değerlendirilen bu bağlaçlar, kelime, kelime grupları veya cümlelerden sonra gelerek bunları kendilerinden önce veya sonra gelen diğer bir kelime, kelime grubu veya cümleye bağlayabilirler. Bir konuya dikkat çekmek amacıyla sözde kullanılarak, bu sözü belirten, vurgulayan, kuvvetlendiren bağlaçlardır.

(Ki) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bu bağlaç genellikle cümleleri sebep-sonuç ilişkisiyle birbirine bağlar. İsim ve isim soylu sözcüklerden sonra gelir. Kendisinden önce gelen yardımcı cümleyi kendisinden sonra gelen cümleye açıklama, belirtme ve kuvvetlendirme anlamlarıyla bağlamaktadır. Bu cumlede kuvvetlendirme görevini üstlenmiştir.

(ah) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: üzüntü ve acıma duygusunu ifade eder.

Benden bir an **bile** fazla yaşayan

Herkese dış biler, ölüm dilerim

(Bile) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Kendisinden önce gelen kelime, kelime grubu veya cümleleleri, kendisinden önce gelen kelime, kelime grubu veya cümlelere belirtme, vurgulama veya kuvvetlendirme anlamlarıyla bağlar. Cümlede “dahi” anlamını vererek kuvvetlendirme göreviyle iki cümleyi kuvvetlendirme anlamıyla bağlamıştır.

GECELERİM (s. 142, 143)

Her akşam sularla uyur düşüncem

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Düşüncesinin her akşam sular ile uyuduğunu belirterek ismi fiile bağlamıştır.

Her gece uyanır yarasalarla

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Düşüncelerinin her gece yarasalar ile beraber uyandığını göstererek ismi fiile bağlamıştır.

Hem düşüncemizle ufku doldurup

Hem kalbe boşaltır bütün engini

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Düşüncelerinin vasıtasıyla ufuk doldurduklarını belirterek ismi fiile bağlamıştır.

(hem...hem) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: eşitlik, üstün tutma, kıyaslama, beraberlik veya beraber olmama gibi anlamlarla iki veya daha çok kelime veya kelime grubunu birbirine bağlar.¹⁴⁶ Bu cümlede eşitlik anlamında kullanılmıştır.

Gece eşya uyur ve ruh uyanır

(ve) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: hem yazı hem konuşma dilinde çok yaygın olan bir bağlaçtır. Sürekli kullanılan bu bağlaç cümle içinde oldukça farklı görevlerde bulunmaktadır. İsim, sıfat, zarf gibi aynı türde olan

---

¹⁴⁶ Mustafa Özkan, Hatiçe Tören, Osman Esin, a.g.e., s. 551.

kelimeleri ve kelime grupları ve cümleleri birbirine bağlar. İsim, sıfat, zamir tamlamalarında ve ikilemeler arasında kullanılır. *Ve* bağlacı bazen *ile* bağlacının anlamında kullanılmaktadır. İki cümleyi birbirine bağlamıştır.

(s. 143)

Güneşten gizlenen inci yıldızlar

Şimdi bir sı gibi çıkar meydana,

Ve yalnız masalda bulunan kızlar

Bizimle yollarda yürür yan yana

(ve) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: hem yazı hem konuşma dilinde çok yaygın olan bir bağlaçtır. Sürekli kullanılan bu bağlaç cümle içinde oldukça farklı görevlerde bulunmaktadır. İsim, sıfat, zarf gibi aynı türde olan kelimeleri ve kelime grupları ve cümleleri birbirine bağlar. İsim, sıfat, zamir tamlamalarında ve ikilemeler arasında kullanılır. *Ve* bağlacı bazen *ile* bağlacının anlamında kullanılmaktadır. Bir önceki iki mısrayı başında bulunduğu iki mısra ile birbirine bağlamıştır.

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Kızların onlarla beraber yollarda yan yana yürüdüklerini belirterek ismi fiile bağlamıştır.

Ve sen ey kumralım, güzel kumralım

(ve) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: hem yazı hem konuşma dilinde çok yaygın olan bir bağlaçtır. Sürekli kullanılan bu bağlaç cümle içinde oldukça farklı görevlerde bulunmaktadır. İsim, sıfat, zarf gibi aynı türde olan kelimeleri ve kelime grupları ve cümleleri birbirine bağlar. İsim, sıfat, zamir tamlamalarında ve ikilemeler arasında kullanılır. *Ve* bağlacı bazen *ile* bağlacının anlamında kullanılmaktadır. Genelde cümle başında kullanılmayan *ve* bağlacı şiirde kafiye gereği ve anlamı kuvvetlendirmek için kullanılmıştır.

(Ey) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bir isim veya isim unsurunun önüne gelerek, bunların işaret ettiği şahıs, varlık veya kavrama yönelik seslenmeyi kuvvetlendiren ünlemdir.

Şeklini gizlerken akşamdan **bile**

Ela gözlerinle o sonsuz alım

İnersin ruh olup gece sahile

(Bile) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Kendisinden önce gelen kelime, kelime grubu veya cümleleleri, kendisinden önce gelen kelime, kelime grubu veya cümlelere belirtme, vurgulama veya kuvvetlendirme anlamlarıyla bağlar. Cümlede “dahi” anlamını vererek kuvvetlendirme göreviyle iki cümleyi kuvvetlendirme anlamıyla bağlamıştır.

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Mecaz olarak ela gözlerinin vasıtasıyla ruh olup gece sahile indiğini tasvir ederek ismi fiile bağlamıştır.

Sıcak nefesinle erir kederim

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Şairin, sevgilisinin sıcak nefesinin vasıtasıyla kederinin eridiğini tasvir ederek ismi fiile bağlamıştır.

ÇAMLICA'DAKİ ÇINAR (s. 144)

Ağaçlar öyle dalgın, sular öyle durulmuş

Gök öyle mavi ve sen o kadar güzeldin ki

(ve) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: hem yazı hem konuşma dilinde çok yaygın olan bir bağlaçtır. Sürekli kullanılan bu bağlaç cümle içinde oldukça farklı görevlerde bulunmaktadır. İsim, sıfat, zarf gibi aynı türde olan kelimeleri ve kelime grupları ve cümleleri birbirine bağlar. İsim, sıfat, zamir tamlamalarında ve ikilemeler arasında kullanılır. *Ve* bağlacı bazen *ile* bağlacının anlamında kullanılmaktadır. İki cümleyi birbirine bağlamıştır.

(Kadar) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Bu edat genellikle benzetme, karşılaştırma ve ölçü anlamları bildirir. İki kelime grubunu ölçü anlamıyla birbirine bağlamıştır.

Bu çınar yaralıydı belki bin bir yerinden

(Belki) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Başında bulunduğu cümleyi kendisinde önceki veya kendisinden sonraki cümleye bağlayan bağlaçtır. Bir cümleyi bir kelime grubuna olasılık anlamıyla bağlamıştır.

Kimi çizmiş bıçak**la** ona kendi adını

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Kiminin bıçak vasıtasıyla kendi adını çizdiğini göstererek ismi fiile bağlamıştır.

Kimi yazmış adıyla yanyana bir kadını

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Kiminin kendi adıyla beraber bir kadının adını da yazdığını göstererek ismi fiile bağlamıştır.

Kimdi **yalnız** o zamanki nergisim?

Anladım aşkın izi suda çizgiyle birmiş...

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Aşkın izi suda çizgiyle beraber olduğunu belirterek ismi fiile bağlamıştır.

Onları duymamışım şu kök **kadar** derinden

(Kadar) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Bu edat genellikle benzetme, karşılaştırma ve ölçü anlamları bildirir. Bir kelime grubunu başka bir kelimeye ölçü anlamıyla birbirine bağlamıştır.

Anladım hatıraya **daha** çok yer vermiş

(daha) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Türkiye Türkçesinde cümle başı edatıdır. Bu cümlede karşılaştırma görevinde kullanılmıştır.

BİRBAHAR HİKAYESİ (s. 145)

Her dalında ayrı kuş öten ağaçarıyla

Menekşe gözleriyle, papatya saçlarıyla

Sürekli şarkısıyla kuşlar uyandırırdı

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Sürekli şarkısının vasıtasıyla kuşlar uyandığını bildirerek ismi fiile bağlamıştır.

Rüzgar billür eliyle saçlarını dağıtır

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Mecaz olarak Rüzgarın billür eliyle saçlarını dağıttığını belirterek ismi fiile bağlamıştır.

Öreri arkasından yine çift örgüsünü

Yine bir gün oraya dinlemek **üzre** girdi,

Altı bahardan **beri** orada yatmakta o!

(beri) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: İsimleri zaman kavramıyla fiillere bağlayan edattır. Çünkü anlam açısından zaman ifadesi taşır.

Çiçekler onun **için** açtığını unutmuş

(İçin) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Sebep edatıdır. İki kelime grubunu birbirine bağlamıştır. Çiçeklerin yarının bulunmasının sebebiyle açıldığını dile getirmiştir.

İLKBAHAR GÜNEŞİ (s. 146)

Dile gelmiş ağaçlar bir cenup rüzgar **ile**

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Ağaçlar bir cenup rüzgar vasıtasıyla dile geldiğini göstererek ismi fiile bağlamıştır.

Güneş yeşil yollarda dalgın adımlar **ile**

İlk sevgiye yol alan bir genç hayale benzer...

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Güneşin yeşil yollardaki dalgın adımlar ilk sevgiye yol açan bir genç hayale benzediğini göstererek vasıtasıyla ismi fiile bağlamıştır.

YAZ GÜNEŞİ (s. 146)

Güneş karlı sulara ateşi dinsin **diye**

(diye) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: sebep edatıdır. isimlerden sonra gelen bu edat, fiilin gösterdiği hareketin nedenini açıklamak amacıyla kullanılır.

SONBAHAR GÜNEŞİ (s. 147)

Boş geçen bir yaz **için** yas tutan bir dul kadın

(İçin) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Sebep edatıdır. İki cümleyi birbirine bağlamıştır. Dul bir kadının yas tutmasının sebebini boş geçen bir yaz yüzünden olduğunu bildirmiştir.

KIŞ GÜNESİ (s. 147)

Yatan iki ölüdür yanyana dün**le** yarın

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: eş anlamlı ya da anlamları birbirine yakın olan isimler, isim soylu kelime grupları ve bazen de cümleleri bağlayan sıralama bağlacıdır. *İle* edatı *ve* anlamında kullanıldığında bağlaç oluyor. (Yatan iki ölüdür yanyana dün **ve** yarın.)

YENİ KEREM (s. 149)

Gerçek **mi**, yalan **mı** duyduğum haber

(mI, mU) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: aslında bir ektir. Onun için diğer soru edatlarının aksine, isim veya fiillerden sonra gelmek suretiyle soru mefhumunu ifade etmektedir.

Kısrak**la** boy ölçen taya dönmüşün

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Birinin kısrak beraberinde boyunu ölçtüğünü benzeterek ismi fiile bağlamıştır.

Bana varmak **için** verdiğin sözden

Ben de anlamadım, neye dönmüşsün?

(İçin) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Sebep edatıdır. İki cümleyi birbirine bağlamıştır. Bir aşığın sevgilisine varmak amacıyla ona söz verdiğini belirtmiştir.

İSHAKAĞA ÇEŞMESİ (s. 150)

İçinde bir mum yanan kağıt fenerden sarı

Ve her gelen sükuta ayrı bir sükut ekler

Ve çağlar her tarafta Akif'in mısrası

(ve) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: hem yazı hem konuşma dilinde çok yaygın olan bir bağlaçtır. Sürekli kullanılan bu bağlaç cümle içinde oldukça farklı görevlerde bulunmaktadır. İsim, sıfat, zarf gibi aynı türde olan kelimeleri ve kelime grupları ve cümleleri birbirine bağlar. İsim, sıfat, zamir tamlamalarında ve ikilemeler arasında kullanılır. *Ve* bağlacı bazen *ile* bağlacının anlamında kullanılmaktadır. Bir önceki iki mısrayı başında bulunduğu mısra ile birbirine bağlamıştı.

bu yerde meyveleşir uzletin baygın tadı

Ve bir taş şarap olur bir yudum su bu yerde

(ve) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: hem yazı hem konuşma dilinde çok yaygın olan bir bağlaçtır. Sürekli kullanılan bu bağlaç cümle içinde oldukça farklı görevlerde bulunmaktadır. İsim, sıfat, zarf gibi aynı türde olan kelimeleri ve kelime grupları ve cümleleri birbirine bağlar. İsim, sıfat, zamir tamlamalarında ve ikilemeler arasında kullanılır. *Ve* bağlacı bazen *ile* bağlacının anlamında kullanılmaktadır. Bir önceki üç mısrayı başında bulunduğu mısra ile birbirine bağlamıştır.

Asırlarca Kerem'in Aslı'yla dertleşmesi

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Kerem'in Aslı'yla beraber dertleştiklerini dile getirerek ismi fiile bağlamıştır.

YARIDA KALAN MISRALAR (s. 151)

Kaç akşam gömdüm **da** yaşlı gönlümle

(da) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: kuvvetlendirme bağlacı olarak değerlendirilen bu bağlaçlar, kelime, kelime grupları veya cümlelerden sonra gelerek bunları kendilerinden önce veya sonra gelen diğer bir kelime, kelime grubu veya cümleye bağlayabilirler. Bir konuya dikkat çekmek amacıyla sözde kullanılarak, bu sözü belirten, vurgulayan, kuvvetlendiren bağlaçlardır. Cümlede *gömdüm* fiilinin anlamını vurgularak cümlenin anlamını kuvvetlendirmiştir.

Başlasın **ve** bitsin bir tebessümle

(ve) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: hem yazı hem konuşma dilinde çok yaygın olan bir bağlaçtır. Sürekli kullanılan bu bağlaç cümle içinde

oldukça farklı görevlerde bulunmaktadır. İsim, sıfat, zarf gibi aynı türde olan kelimeleri ve kelime grupları ve cümleleri birbirine bağlar. İsim, sıfat, zamir tamlamalarında ve ikilemeler arasında kullanılır. *Ve* bağlacı bazen *ile* bağlacının anlamında kullanılmaktadır. Cümlede iki kelimeyi birbirine bağlamıştır.

Ömür defterimde duruyor, yer yer,

Gözyaşı dökülmüş **gibi** silikler

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Şairin ömür defterindeki yerleri üzerinde gözyaşı dökülmüş siliklere benzetererek ismi fiile bağlamıştır.

Geceyi saçmış **gibi** okşarım

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Geceyi saçması şeklinde okşadığını göstererek ismi fiile bağlamıştır.

CENNET VE CEHENNEM (s. 152,153)

Ya rüyada bir seyyah, **ya** semavi Çin'deydim...

(ya...ya) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: eşitlik, üstün tutma, kıyaslama, beraberlik veya beraber olmama gibi anlamlarla iki veya daha çok kelime veya kelime grubunu birbirine bağlar. Bu cümlede tahmin anlamında kullanılmıştır.

Ateştir burda **hatta** ateşe düşman sular...

(ancak) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: zıt anlamlı kelime grupları ile cümleleri sebep-sonuç ilişkisiyle birbirine bağlayan kelimelerdir. Bu cümlede *yalnız anlamında* kullanılmıştır.

(s. 153)

Gördüm sihirbaz **gibi** geçtiğini uç kızın

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Üç kızın sihirbaz şeklinde geçmesinin gördüğünü göstererek ismi fiile bağlamıştır.

MEKTUPLAR (s. 154, 155)

Yazanlar **ne** hısım, **ne** hemşeridir

(ne...ne) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: karşılaştırma bağlacıdır. İki kelimeyi eşitlik anlamıyla birbirine bağlamıştır.

Masaldır **ey** gönül garip kaldığın

(Ey) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bir isim veya isim unsurunun önüne gelerek, bunların işaret ettiği şahıs, varlık veya kavrama yönelik seslenmeyi kuvvetlendiren ünlemdir.

Okunmuş belli **ki** benden satırlar

(Ki) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bu bağlaç genellikle cümleleri sebep-sonuç ilişkisiyle birbirine bağlar. İsim ve isim soylu sözcüklerden sonra gelir. Kendisinden önce gelen yardımcı cümleyi kendisinden sonra gelen cümleye açıklama, belirtme ve kuvvetlendirme anlamlarıyla bağlamaktadır. Bu cumlede kuvvetlendirme görevini üstlenmiştir.

İçleri bu **kadar** olursa beyaz

(Kadar) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Bu edat genellikle benzetme, karşılaştırma ve ölçü anlamları bildirir. İki kelime grubunu ölçü anlamıyla birbirine bağlamıştır.

Elbet yüzleri **de** güzeldir derim

(elbet) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Arapçadır. Cümle başı edatı olarak kullanılır ve tekit görevinde kullanılmaktadır.

(da) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: kuvvetlendirme bağlacı olarak değerlendirilen bu bağlaçlar, kelime, kelime grupları veya cümlelerden sonra gelerek bunları kendilerinden önce veya sonra gelen diğer bir kelime, kelime grubu veya cümleye bağlayabilirler. Bir konuya dikkat çekmek amacıyla sözde kullanılarak, bu sözü belirten, vurgulayan, kuvvetlendiren bağlaçlardır.

Ey uzak dostlarım, hemşerilerim

(Ey) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bir isim veya isim unsurunun önüne gelerek, bunların işaret ettiği şahıs, varlık veya kavrama yönelik seslenmeyi kuvvetlendiren ünlemdir.

TAKVİM (s. 156)

Takvimden kefen **gibi** sıyırdığım her yaprak

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Her yaprağın kefen şeklinde sıyırdığını göstererek ismi fiile bağlamıştır.

Kiminde sanatından **başka** tat bilmeyenler

(başka) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: isim hal eklerinden ayrılma haliyle bitişirler. Bakalık anlamını veren bir edattır. Cümlede kendisinden sonra gelen isme göre kendisinden önce gelen ismi istisnaî olduğunu değerlendirir.

Her yılım bir mezarlık **ve** her günüm bir kabir

(ve) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: hem yazı hem konuşma dilinde çok yaygın olan bir bağlaçtır. Sürekli kullanılan bu bağlaç cümle içinde oldukça farklı görevlerde bulunmaktadır. İsim, sıfat, zarf gibi aynı türde olan kelimeleri ve kelime grupları ve cümleleri birbirine bağlar. İsim, sıfat, zamir tamlamalarında ve ikilemeler arasında kullanılır. *Ve* bağlacı bazen *ile* bağlacının anlamında kullanılmaktadır. Mısrayı oluşturan iki cümleyi birbirine bağlamıştır.

KISAS (s. 157)

Kalbin bir aynadır her ıstıraba

Ve âşk, kendini orada seyreder...

(ve) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: hem yazı hem konuşma dilinde çok yaygın olan bir bağlaçtır. Sürekli kullanılan bu bağlaç cümle içinde oldukça farklı görevlerde bulunmaktadır. İsim, sıfat, zarf gibi aynı türde olan kelimeleri ve kelime grupları ve cümleleri birbirine bağlar. İsim, sıfat, zamir tamlamalarında ve ikilemeler arasında kullanılır. *Ve* bağlacı bazen *ile* bağlacının anlamında kullanılmaktadır. Bir önceki mısra ile başında bulunduğu mısrayı birbirine bağlamıştır.

Yoksa yaş dökersen bir gül çiğnesen

(yoksa) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: kelime gruplarını ve cümleleri karşıtlık anlamı ile bağlar. Bazen *aksi halde* anlamıyla kullanılır.

Bakıp **da** ağlarsın dağarcığından

(dA) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: kuvvetlendirme bağlacı olarak değerlendirilen bu bağlaçlar, kelime, kelime grupları veya cümlelerden sonra gelerek bunları kendilerinden önce veya sonra gelen diğer bir kelime, kelime grubu veya cümleye bağlayabilirler. Bir konuya dikkat çekmek amacıyla sözde kullanılarak, bu sözü belirten, vurgulayan, kuvvetlendiren bağlaçlardır. Cümlede *bakıp* fiilinin anlamını belirtip cümlenin anlamını kuvvetlendirmiştir.

BEŞİKTEN MEZARA KADAR...(s.158)

Seni istikbal **için** önce gelmek cihana

Ve başkasından almak **sonra** geliş müjdeni

(İçin) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Sebep edatıdır. İki kelime grubunu birbirine bağlamıştır. Birinin dünyaya gelmesi sebebiyle istikbal edilmesini göstermiştir.

(ve) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: hem yazı hem konuşma dilinde çok yaygın olan bir bağlaçtır. Sürekli kullanılan bu bağlaç cümle içinde oldukça farklı görevlerde bulunmaktadır. İsim, sıfat, zarf gibi aynı türde olan kelimeleri ve kelime grupları ve cümleleri birbirine bağlar. İsim, sıfat, zamir tamlamalarında ve ikilemeler arasında kullanılır. *Ve* bağlacı bazen *ile* bağlacının anlamında kullanılmaktadır. Bir önceki mısra ile başında bulunduğu mısrayı birbirine bağlamıştır.

(sonra) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: zaman ifadesi taşır. İsimler zaman ifadesiyle fiillere bağlar.

Vuslatın rüyasını görmek **üzre** uyup

Hasretin azabına ermek **için** uyanmak

(İçin) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Sebep edatıdır. bir kelime grubu ile bir cümleyi birbirine bağlamıştır. Birinin hasretin azabına ermesi sebebiyle uyandığını göstermiştir.

...sen **de** dalmışsın **diye**

Seni anlatmak **üzre** yazıp her gün bir gazel

Geçirmek ömrü yalını sana dair **eserle**

Bugün güllerle örmek yarın menekşelerle

Dudağa kanla çizmek yeniden tebessümü

(dA) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: kuvvetlendirme bağlacı olarak değerlendirilen bu bağlaçlar, kelime, kelime grupları veya cümlelerden sonra gelerek bunları kendilerinden önce veya sonra gelen diğer bir kelime, kelime grubu veya cümleye bağlayabilirler. Bir konuya dikkat çekmek amacıyla sözde kullanılarak, bu sözü belirten, vurgulayan, kuvvetlendiren bağlaçlardır.

(diye) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: sebep edatıdır. isimlerden sonra gelen bu edat, fiilin gösterdiği hareketin nedenini açıklamak amacıyla kullanılır.

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Bugün güller ile, yarın menekşeler ile beraber örmeği ve dudağa kan vasıtasıyla yeniden tebessümü çizmeyi tasvir ederek ismi fiile bağlamıştır.

Seni istikbal için artık öbür cihanda

(İçin) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Sebep edatıdır. İki cümleyi birbirine bağlamıştır. Birinin öbür cihanda istikbal edilmesi sebebiyle dostlarına el sallayıp ölümü davet eder gibidir.

(artık) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Osmanlıca ve Türkiye Türkçesinde cümle başı edatı olarak kullanılmıştır. (Artık seni öbür cihanda istikbal için...)

Dosta el sallar gibi davet etmek ölümü

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Dosta el sallayacak şekilde ölümün davet etmesini göstererek ismi fiile bağlamıştır.

GÜN GİBİ (s. 159)

Seneler geçmiş sanki aradan

Geçmişiz bu yerde daha dün gibi

(Sanki) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Kelimeleri, kelime grupları ve cümleleri tahmin ve olasılık anlamlarıyla bağlayan bağlaçtır. Aynı

zamanda benzerlik ifadesi taşıyan cümle başı bağlacıdır. Şair, gezdiği yerde aradan geçen seneleri dün benzetmiştir.

(daha) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Türkiye Türkçesinde cümle başı edatıdır. Bu cümlede zaman anlamında kullanılmıştır.

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Bu yerlerin dün gezdikleri halde gezdiklerini göstererek ismi fiile bağlamıştır.

Ne varsa, ağaçlık, akarsu, meydan

Hepsi **ta** o zaman gördüğün **gibi**

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Ne varsa, ağaçlık, akarsu, meydan hepsi o zaman gördüğün şekilde olduğunu göstererek ismi fiile bağlamıştır.

Yabancı kalmışım aşinalara

Köyüne geç dönene bir sürgün **gibi**

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. yabancı kalanı köyüne geç dönen sürgüne benzetererek ismi fiile bağlamıştır.

Henüz genç başımda yeller eserken

(henüz) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Farsçadır. Türkçedeki bağlama, karşılaştırma, ve cümle başı edatları işlevinde edattır.

Baktım **ki** ağarmış saçım gün **gibi**

(Ki) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bu bağlaç genellikle cümleleri sebep-sonuç ilişkisiyle birbirine bağlar. İsim ve isim soylu sözcüklerden sonra gelir. Kendisinden önce gelen yardımcı cümleyi kendisinden sonra gelen cümleye açıklama, belirtme ve kuvvetlendirme anlamlarıyla bağlamaktadır. Bu cumlede kuvvetlendirme görevini üstlenmiştir.

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Saçının güneş ışığının beyazlığı şeklinde ağarmasını göstererek ismi fiile bağlamıştır.

ZEHİR VE ŞARAP (s. 160)

Bir söğüttür **ki** yaşla beslenir hatırlar

(Ki) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bu bağlaç genellikle cümleleri sebep-sonuç ilişkisiyle birbirine bağlar. İsim ve isim soylu sözcüklerden sonra gelir. Kendisinden önce gelen yardımcı cümleyi kendisinden sonra gelen cümleye açıklama, belirtme ve kuvvetlendirme anlamlarıyla bağlamaktadır. Bu cumlede kuvvetlendirme görevini üstlenmiştir.

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Hatırların yaş vasıtasıyla beslendiğini göstererek ismi fiile bağlamıştır.

Ve yaşar bir gül ömrü en uzun bir kakhaha

(ve) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: hem yazı hem konuşma dilinde çok yaygın olan bir bağlaçtır. Sürekli kullanılan bu bağlaç cümle içinde oldukça farklı görevlerde bulunmaktadır. İsim, sıfat, zarf gibi aynı türde olan kelimeleri ve kelime grupları ve cümleleri birbirine bağlar. İsim, sıfat, zamir tamlamalarında ve ikilemeler arasında kullanılır. *Ve* bağlacı bazen *ile* bağlacının anlamında kullanılmaktadır. Bir önceki mısra ile başında bulunduğu mısrayı birbirine bağlamıştır.

Aslı'ya bir an **kadar** sahip olsaydı kerem

(Kadar) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Bu edat genellikle benzetme, karşılaştırma ve ölçü anlamları bildirir. İki kelime grubunu ölçü anlamıyla birbirine bağlamıştır.

Yer tutar kardeş **gibi** içimde namuradlar

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Şairin içindeki namuradlar kardeş halinde yer tuttuğunu göstererek ismi fiile bağlamıştır.

İki damla yaş **kadar** biri birine benzer

(Kadar) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Bu edat genellikle benzetme, karşılaştırma ve ölçü anlamları bildirir. Bir kelime grubunu başka bir cümleye benzetme anlamıyla birbirine bağlamıştır. (İki damla yaş **gibi** birbirine benzer.)

Ta ezelden ikizdir ölümsüzlükle acı

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: eş anlamlı ya da anlamları birbirine yakın olan isimler, isim soylu kelime grupları ve bazen de cümleleri bağlayan sıralama bağlacıdır. *İle* edatı *ve* anlamında kullanıldığında bağlaç oluyor. (Ta ezelden ikizdir ölümsüzlük **ve** acı.)

Sevgi bir hançer olsun, ayrılık **başka** hançer

(başka) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: isim hal eklerinden ayrılma haliyle bitişirler. Bakalık anlamını veren bir edattır. Cümlede kendisinden sonra gelen isme göre kendisinden önce gelen ismi istisnâ olduğunu değerlendirir.

Bahtiyar ettim **diye**, **ey** kumralım övünme

(diye) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: sebep edatıdır. isimlerden sonra gelen bu edat, fiilin gösterdiği hareketin nedenini açıklamak amacıyla kullanılır.

(Ey) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bir isim veya isim unsurunun önüne gelerek, bunların işaret ettiği şahıs, varlık veya kavrama yönelik seslenmeyi kuvvetlendiren ünlemdir.

KIŞ GÜNEŞİ (s. 161)

Sen bize nisandan kalma bir şarkı

Ve temmuz koncası bir pembe güldün...

(ve) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: hem yazı hem konuşma dilinde çok yaygın olan bir bağlaçtır. Sürekli kullanılan bu bağlaç cümle içinde oldukça farklı görevlerde bulunmaktadır. İsim, sıfat, zarf gibi aynı türde olan kelimeleri ve kelime grupları ve cümleleri birbirine bağlar. İsim, sıfat, zamir tamlamalarında ve ikilemeler arasında kullanılır. *Ve* bağlacı bazen *ile* bağlacının anlamında kullanılmaktadır. Bir önceki mısrayı başında bulunduğu mısra ile birbirine bağlamıştır.

Seninle renginle dolan bir sofa

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Güneşle ve güneşin renginin vasıtasıyla dolmuş bir sofayı tasvir ederek ismi fiile bağlamıştır.

Bahçede fidanlar söken fırtına

Senin yaprağına **bile** değmedi

(Bile) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Kendisinden önce gelen kelime, kelime grubu veya cümleleri, kendisinden önce gelen kelime, kelime grubu veya cümlelere belirtme, vurgulama veya kuvvetlendirme anlamlarıyla bağlar. Cümlede “dahi” anlamını vererek kuvvetlendirme göreviyle iki cümleyi kuvvetlendirme anlamıyla bağlamıştır.

Her gülüş, yüzüne **başka** bir çiçek

(başka) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: isim hal eklerinden ayrılma haliyle bitişirler. Bakalık anlamını veren bir edattır. Cümlede kendisinden sonra gelen isme göre kendisinden önce gelen ismi istisnaî olduğunu değerlendirir.

Güneşi sarsa **da** kefen bulutlar

(da) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: kuvvetlendirme bağlacı olarak değerlendirilen bu bağlaçlar, kelime, kelime grupları veya cümlelerden sonra gelerek bunları kendilerinden önce veya sonra gelen diğer bir kelime, kelime grubu veya cümleye bağlayabilirler. Bir konuya dikkat çekmek amacıyla sözde kullanılarak, bu sözü belirten, vurgulayan, kuvvetlendiren bağlaçlardır. Cümlede *sarsa* fiilinin anlamını vurgulayıp *bile* anlamında kullanılarak cümlenin anlamını kuvvetlendirmiştir.

Doğardın ay **gibi** düşüncemize

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Ay şeklinde düşüncelerine doğardığını göstererek ismi fiile bağlamıştır.

LANETE MAHKÛM (s. 163, 164)

Bölerim hançer **gibi** ortalığı ikiye

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Hançerin her şeyi böldüğü şeklinde ortalığın böldüğünü göstererek ismi fiile bağlamıştır.

Yolcular birbirlerine seslenir yol ver **diye**

Ben **ki** yandım diyerek onlarla aynı derde

(diye) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: sebep edatıdır. isimlerden sonra gelen bu edat, fiilin gösterdiği hareketin nedenini açıklamak amacıyla kullanılır.

(Ki) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bu bağlaç genellikle cümleleri sebep-sonuç ilişkisiyle birbirine bağlar. İsim ve isim soylu sözcüklerden sonra gelir. Kendisinden önce gelen yardımcı cümleyi kendisinden sonra gelen cümleye açıklama, belirtme ve kuvvetlendirme anlamlarıyla bağlamaktadır. Bu cumlede kuvvetlendirme görevini üstlenmiştir.

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Şairin birileriyle beraber aynı derde yandığını dile getirerek ismi fiile bağlamıştır. (Ben ki onlarla aynı derde yandım.)

Ne olur, benden eller el etek çekseler **de**

Ey bastığı taşları başıma fırlatanlar

(Ey) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bir isim veya isim unsurunun önüne gelerek, bunların işaret ettiği şahıs, varlık veya kavrama yönelik seslenmeyi kuvvetlendiren ünlemdir.

(s. 164)

Zindana düşsem **bile** susmak **için** bir ara

Kızıl güller açacak bonumdan sızan yara

(İçin) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Sebep edatıdır. İki cümleyi birbirine bağlamıştır. Birini susturmak amacıyla zindana koyulmasını göstermiştir.

(Bile) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Kendisinden önce gelen kelime, kelime grubu veya cümleleri, kendisinden önce gelen kelime, kelime grubu veya cümlelere belirtme, vurgulama veya kuvvetlendirme anlamlarıyla bağlar. Cümlede “dahi” anlamını vererek kuvvetlendirme göreviyle iki cümleyi kuvvetlendirme anlamıyla bağlamıştır.

Resmini çimek **üzre** kanımla dört duvara

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Şair, sevgilisinin resmini kanının vasıtasıyla dört duvara çizdiğini belirterek ismi fiile bağlamıştır. (Resmini dört duvara kanımla çizdim.)

Karalanmış taşları yaşımla sileceğim

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Mecaz olarak Karalanmış taşları yaşının vasıtasıyla sileceğini göstererek ismi fiile bağlamıştır.

Açmak için kendime ayak ucunda türbe

Aşındırdım bastığın toprağa öpe öpe

(İçin) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Sebep edatıdır. İki cümleyi birbirine bağlamıştır. Şairin kendine bir türbe açması amacıyla sevgilisinin bastığı toprağı öpmüştür.

Artık kurup üstüme yeşil dallarla kubbe

(artık) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Osmanlıca ve Türkiye Türkçesinde cümle başı edatı olarak kullanılmıştır.

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: eş anlamlı ya da anlamları birbirine yakın olan isimler, isim soylu kelime grupları ve bazen de cümleleri bağlayan sıralama bağlacıdır. *İle* edatı *ve* anlamında kullanıldığında bağlaç oluyor. (Üstüme yeşil dallar ve kubbe kurdum.)

ARDINDA (s. 166)

Yakı yanardağ gibi can yurdumun son bakış

Ve gönül koşmaz oldu maceralar ardında

(ve) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: hem yazı hem konuşma dilinde çok yaygın olan bir bağlaçtır. Sürekli kullanılan bu bağlaç cümle içinde oldukça farklı görevlerde bulunmaktadır. İsim, sıfat, zarf gibi aynı türde olan kelimeleri ve kelime grupları ve cümleleri birbirine bağlar. İsim, sıfat, zamir tamlamalarında ve ikilemeler arasında kullanılır. *Ve* bağlacı bazen *ile* bağlacının anlamında kullanılmaktadır. Bir önceki mısra ile başında bulunduğu mısrayı birbirine bağlamıştır.

Gezdirir rüzgar **gibi** üstünde yamaçlar

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Yamaçlar üstünde rüzgar şeklinde gezdirdiğini göstererek ismi fiile bağlamıştır.

Gözlerimin sel **gibi** yaşı çağlar ardında

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Gözlerinin yaşı çağlar ardındaki sel şeklinde olduğunu göstererek ismi fiile bağlamıştır.

KADIN (s. 167)

Daha dün seyrederdi eski rüyalarını

(daha) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Türkiye Türkçesinde cümle başı edatıdır. Bu cümlede zaman kavramı olarak kullanılmıştır.

Kalbimin dört duvarı böyle **değildi** kadın

(değil) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: kuvvetlendirme bağlacı olarak değerlendirilen bu bağlaçlar, kelime, kelime grupları veya cümlelerden sonra gelerek bunları kendilerinden önce veya sonra gelen diğer bir kelime, kelime grubu veya cümleye bağlayabilirler. Bir konuya dikkat çekmek amacıyla sözde kullanılarak, bu sözü belirten, vurgulayan, kuvvetlendiren bağlaçlardır. Bu cümlede belirtme görevini üstlenmiştir.

Sen geleceksin **diye** oradan sildi kadın

(diye) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: sebep edatıdır. isimlerden sonra gelen bu edat, fiilin gösterdiği hareketin nedenini açıklamak amacıyla kullanılır. Gelme fiilinin sebebini açıklamıştır.

Kalbini zorla senden koparabildi kadın

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Kadın kendini zorlayarak (zorlamak vasıtasıyla) kalbini birisinden koparabildiğini belirterek ismi fiile bağlamıştır.

Sana bütün ömrümce uyan bir arkadaşım

Yalnız senin önünde herkese asi başım

(**Yalnız**) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bağlaç, bağlama edatı veya cümle başı edatı olarak adlandırılabilir. *Fakat* anlamında kullanılıp bağlama edatı olarak iki cümleyi birbirine bağlamıştır.

VERASET (s. 168)

Sırtında bir kadınla aşar karşı tepeyi

(**İle**) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Sırtında bir kadın ile beraber karşı tepeyi aştığını göstererek ismi fiile bağlamıştır.

Çini bir kâse **kadar başkadır** içim, dışım

(**Kadar**) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Bu edat genellikle benzetme, karşılaştırma ve ölçü anlamları bildirir. Bir kelime grubunu başka bir cümleye benzetme anlamıyla birbirine bağlamıştır. (Çini bir kase gibi başkadır içim, dışım.)

(**başka**) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: isim hal eklerinden ayrılma haliyle bitişirler. Bakalık anlamını veren bir edattır. Cümlede kendisinden sonra gelen isme göre kendisinden önce gelen ismi istisnâ olduğunu değerlendirir.

Elini öpmek **için** yalvarsa **da** bakışım

(**İçin**) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Sebep edatıdır. İki cümleyi birbirine bağlamıştır. Şairin sevgilisinin eline öpmek amacıyla baktığını belirtmiştir.

(**da**) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: kuvvetlendirme bağlacı olarak değerlendirilen bu bağlaçlar, kelime, kelime grupları veya cümlelerden sonra gelerek bunları kendilerinden önce veya sonra gelen diğer bir kelime, kelime grubu veya cümleye bağlayabilirler. Bir konuya dikkat çekmek amacıyla sözde kullanılarak, bu sözü belirten, vurgulayan, kuvvetlendiren bağlaçlardır. Cümlede *yalvarsa* fiilinin anlamını vurgulayıp *bile* anlamında kullanılarak cümlenin anlamını kuvvetlendirmiştir.

ERİYEN ADAM (S. 169)

Zerrelerim çözülmüş **gibi** sesler veriyor

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Şairin zerrelere çözülmüş şeklinde sesler verdiğini göstererek ismi fiile bağlamıştır.

Yoklarım, yerinde **mi** yüzüm, alnım, saçlarım?

(mI, mU) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: aslında bir ektir. Onun için diğer soru edatlarının aksine, isim veya fiillerden sonra gelmek suretiyle soru mefhumunu ifade etmektedir.

Fakat bir rüya **gibi** şimdi kaybolacağım

(Fakat) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: zıt anlamlı kelime grupları ile cümleleri sebep-sonuç ilişkisiyle birbirine bağlayan kelimelerdir. Bu cümlede *yalnız* anlamında kullanılmıştır.

ONU BİR GÜN GÖRMEDİM (s. 170)

Ne bugün içki verdi, **ne** bu gece dudaklar

(ne...ne) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: karşılaştırma bağlacıdır. iki cümleyi eşitlik anlamıyla birbirine bağlamıştır.

Ürperdi bir tekinsiz kedi **gibi** sokaklar

Sesin bir sırça **gibi** kırılmazsa içerde

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Sesin bir sırça şeklinde içerde kırıldığını göstererek ismi fiile bağlamıştır.

Yarın **da** çukurun dibinde bulacaktır

(dA) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: kuvvetlendirme bağlacı olarak değerlendirilen bu bağlaçlar, kelime, kelime grupları veya cümlelerden sonra gelerek bunları kendilerinden önce veya sonra gelen diğer bir kelime, kelime grubu veya cümleye bağlayabilirler. Bir konuya dikkat çekmek amacıyla sözde kullanılarak, bu sözü belirten, vurgulayan, kuvvetlendiren bağlaçlardır. Cümlede *yarın* kelisini anlamını belirterek cümlelerin anlamını kuvvetlendirmiştir.

GİTTİ (s. 171)

Gitti, **fakat** arası geçmeden gelecektir...

(Fakat) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: zıt anlamlı kelime grupları ile cümleleri sebep-sonuç ilişkisiyle birbirine bağlayan kelimelerdir. Bu cümlede *yalnız* anlamında kullanılmıştır.

Taşa oyulmuş **gibi** bir gülün nakışı, **henüz**

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Bir gülün nakşının taşta oyulmuş şeklinde göstererek ismi fiile bağlamıştır.

(henüz) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Farsçadır. Türkçedeki bağlama, karşılaştırma, ve cümle başı edatları işlevinde edattır.

Bütün çizgileriyle elimde gizli o yüz

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Şairin elinde bütün çizgileriyle beraber bir yüzün bulunduğunu tasvir ederek ismi fiile bağlamıştır.

Bir gün gelir, açılır bahtım **ki** o demektir

(Ki) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bu bağlaç genellikle cümleleri sebep-sonuç ilişkisiyle birbirine bağlar. İsim ve isim soylu sözcüklerden sonra gelir. Kendisinden önce gelen yardımcı cümleyi kendisinden sonra gelen cümleye açıklama, belirtme ve kuvvetlendirme anlamlarıyla bağlamaktadır. Bu cumlede kuvvetlendirme görevini üstlenmiştir.

SUYUN ÜSTÜNDE MISRALAR (s. 172)

Bir gönül sonsuz ufka yol aldı kartal **gibi**

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Bir gönlün sonsuz ufka kartal şeklinde yol aldığını göstererek ismi fiile bağlamıştır.

Otuz yıllık bir ağaç eğildi bir dal **gibi**

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Otuz yıllık bir ağacın bir dal şeklinde eğildiğini göstererek ismi fiile bağlamıştır.

Tatmak **için** enginin şiiirini dalgalarla

Kalbimiz göğsümüzden **ayrı** bir şeydi yarda

(İçin) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Sebep edatıdır. İki cümleyi birbirine bağlamıştır.

Ruhumuz enginlere açıldı sandal **gibi**

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Ruhalarının enginlere sandal şeklinde açıldığını göstererek ismi fiile bağlamıştır.

Saçımız ağarmadan toprak olunca biz **de**

Gezecek maceramız dillerde masal **gibi**

(da) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: kuvvetlendirme bağlacı olarak değerlendirilen bu bağlaçlar, kelime, kelime grupları veya cümlelerden sonra gelerek bunları kendilerinden önce veya sonra gelen diğer bir kelime, kelime grubu veya cümleye bağlayabilirler. Bir konuya dikkat çekmek amacıyla sözde kullanılarak, bu sözü belirten, vurgulayan, kuvvetlendiren bağlaçlardır.

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Maceralarının dillerde masal şeklinde gezeceğini göstererek ismi fiile bağlamıştır.

KUMUN ÜSTÜNDE MISRALAR (s. 173)

Engine **karşı** her gün değişirdi yerimiz

O **kadar** gönlümüzle gözleriniz doluydu

(Kadar) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Bu edat genellikle benzetme, karşılaştırma ve ölçü anlamları bildirir. İki kelime grubunu ölçü anlamıyla birbirine bağlamıştır.

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: eş anlamlı ya da anlamları birbirine yakın olan isimler, isim soylu kelime grupları ve bazen de cümleleri bağlayan sıralama bağlacıdır. *İle* edatı *ve* anlamında kullanıldığında bağlaç oluyor. (Gönlümüzz **ve** gözleriniz o kadar doluydu.)

Acı sarsıntılar**la** kopan bir uğultuydu

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Acı sarsıntılar vasıtasıyla kopan bir uğultu olduğunu belirterek ismi fiile bağlamıştır.

Sahilleri kadın**la** çiçekleyen baharda

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Baharda sahilleri kadın ile beraber çiçeklediğini göstererek ismi fiile bağlamıştır.

Bir çift ela göz **gibi** ruhuma ruhun uydu

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Bir çift ela göz uyduğu hali şairin ruhu da sevgilisinin ruhuna uyduğunu göstererek ismi fiile bağlamıştır.

Kandırmıyordu yalnız suların şekli bizi

Bir taş **gibi** bırakmak sulara kendimizi...

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Kendilerini bir taş şeklinde suya bırakmalarını göstererek ismi fiile bağlamıştır.

KÖR KUYU (s. 174)

Korumak ister **gibi** uçurumdan canını

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Şairin canını uçurumda korumak ister şeklinde göstererek ismi fiile bağlamıştır.

Kapadım kazma geçmez taşlarla dört yanını

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Dört yanını taşlar vasıtasıyla geçmediğini belirterek ismi fiile bağlamıştır. (Taşlarla geçmez...)

Yaşayan putsun **gene** içimde saffetinle

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Şair, sevgilisinin saffetıyla beraber içinde yaşadığını tasvir ederek ismi fiile bağlamıştır.

Görmem **artık**, her gece **başka** kollarda inle

(başka) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: isim hal eklerinden ayrılma haliyle bitişirler. Bakalık anlamını veren bir edattır. Cümlede kendisinden sonra gelen isme göre kendisinden önce gelen ismi istisnaî olduğunu değerlendirir.

(artık) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Osmanlıca ve Türkiye Türkçesinde cümle başı edatı olarak kullanılmıştır. (Artık görmem her gece başka kollarda inle.)

Duyuma, her gün eşini **başka** bir adla çağır

(başka) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: isim hal eklerinden ayrılma haliyle bitişirler. Bakalık anlamını veren bir edattır. Cümlede kendisinden sonra gelen isme göre kendisinden önce gelen ismi istisnâ olduğunu değerlendirir.

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Eşinin her gün başka bir ad vasıtasıyla çağırıldığını bildirerek ismi fiile bağlamıştır.

HATIRA (s. 175)

Ben varım zulmet **gibi** onu sarmış hüzünde

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Şairin sevgilisini hüzünde zulmet şeklinde sardığını göstererek ismi fiile bağlamıştır.

Dolaşırken duyduğu sesimdir **sanki** yerden

(Sanki) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Kelimeleri, kelime grupları ve cümleleri tahmin ve olasılık anlamlarıyla bağlayan bağlaçtır. Aynı zamanda benzerlik ifadesi taşıyan cümle başı bağlacıdır.

KIZ HÜSEYİNİ VURDULAR (s. 176)

Nice kızlar, kadınlar bağrını nara yaktı

Başucunda yaşlarla **ah** eder, dururlar

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Kızlar, kadınlar birisinin başucunda bağırıp ah ettiklerini belirterek ismi fiile bağlamıştır.

(ah) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: üzüntü ve acıma duygusunu ifade eder.

FERHAT (s. 177)

Yandan kopan ok gibi kanat açtım derine

Kapanmak istiyorum bu hızla dizlerine...

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Yandan kopan ok gibi hız vasıtasıyla denizlere kapandığını belirterek ismi fiile bağlamıştır.

Akdeniz'in dalgası göyüm kadar taşmadı

(Kadar) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Bu edat genellikle benzetme, karşılaştırma ve ölçü anlamları bildirir. İki kelime grubunu ölçü anlamıyla birbirine bağlamıştır.

ES (s. 178)

Gönlümüz şahin gibi hız alır fırtınada

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Gönüllerinin şahin şeklinde fırtınada hız aldığını göstererek ismi fiile bağlamıştır.

Dağlar bile devrilir değince bir kanada...

(Bile) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Kendisinden önce gelen kelime, kelime grubu veya cümleleri, kendisinden önce gelen kelime, kelime grubu veya cümlelere belirtme, vurgulama veya kuvvetlendirme anlamlarıyla bağlar. Cümlede “dahi” anlamını vererek kuvvetlendirme göreviyle iki cümleyi kuvvetlendirme anlamıyla bağlamıştır.

Yok şu gözün lüzumu benim gibi sana da

(yok) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bir soruya onay, tasdik, kabul, ret, inkar gibi bir ifadeyle verilen cevap ünlemidir.

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Şairin sevgilisine lüzumu olmadığı şekilde Gözlerinin de lüzumu olmadığını göstererek ismi fiile bağlamıştır.

(da) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: kuvvetlendirme bağlacı olarak değerlendirilen bu bağlaçlar, kelime, kelime grupları veya cümlelerden sonra gelerek bunları kendilerinden önce veya sonra gelen diğer bir kelime, kelime grubu veya cümleye bağlayabilirler. Bir konuya dikkat çekmek amacıyla sözde kullanılarak, bu sözü belirten, vurgulayan, kuvvetlendiren bağlaçlardır. Cümlede *sana* kelimesinin anlamını vurgulayarak cümlelerin anlamını kuvvetlendirmiştir.

BİR KADIN AYRILDI (s. 179)

Görmedi bir **kere** sefaletimi

(Kere) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: miktar, derece ifadesi taşıyan edattır. Sefalet derecesini göstermiştir.

KISKANÇ (s. 181)

Sakin bir söz söyleme... yüzüme bakma **sakin**

Dilerim Tanrı'dan **ki**, sana açık kucaklar

Bir **daha** kapanmadan kara toprak**la** dolsun

(daha) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Türkiye Türkçesinde cümle başı edatıdır. Bu cümlede tekrarlamada kullanılmıştır.

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Açık kucakların bir daha kapanmadan kara toprak vasıtasıyla dolmasını dilerek ismi fiile bağlamıştır.

Sana benim gözüm**le** bakan gözler kör olsun

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Şair, sevgilisine onun gözlerinin baktığı gibi bakana kör olmasını dileyerek ismi fiile bağlamıştır.

ALİ (s. 182)

Duruşun, bakışın yaman, **be** Ali

Var **daha** ateşe zaman, **be** Ali

(daha) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Türkiye Türkçesinde cümle başı edatıdır. Bu cümlede fazlalık anlamında kullanılmıştır.

Be: çağırma edatıdır.¹⁴⁷

Onu sen büyüt **de** söğüt boyunca

(dA) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: kuvvetlendirme bağlacı olarak değerlendirilen bu bağlaçlar, kelime, kelime grupları veya cümlelerden sonra gelerek bunları kendilerinden önce veya sonra gelen diğer bir kelime, kelime grubu

¹⁴⁷ Faruk Kadri Timurtaş, *Osmanlı Türkçesi Grameri*, Alfa Yayınları, (16.Baskı) İstanbul 2017, s. 70-71.

veya cümleye bağlayabilirler. Bir konuya dikkat çekmek amacıyla sözde kullanılarak, bu sözü belirten, vurgulayan, kuvvetlendiren bağlaçlardır.

AYŞE, SANA (s. 183)

Ya bütün sözleri yalansa, Ayşe?

Yoksa dün çocukken, ana **mı** oldun?

(yoksa) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: kelime gruplarını ve cümleleri karşıtlık anlamı ile bağlar. Bazen *aksi halde* anlamıyla kullanılır.

(mI, mU) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: aslında bir ektir. Onun için diğer soru edatlarının aksine, isim veya fiillerden sonra gelmek suretiyle soru mefhumunu ifade etmektedir.

ALLAHAISMARLADIK (s. 184)

Bağrında **da** yanmadık bir yer bakmadan git

(dA) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: kuvvetlendirme bağlacı olarak değerlendirilen bu bağlaçlar, kelime, kelime grupları veya cümlelerden sonra gelerek bunları kendilerinden önce veya sonra gelen diğer bir kelime, kelime grubu veya cümleye bağlayabilirler. Bir konuya dikkat çekmek amacıyla sözde kullanılarak, bu sözü belirten, vurgulayan, kuvvetlendiren bağlaçlardır. Cümlede *bağrında* kelimesini vurgulayarak cümlenin anlamını kuvvetlendirmiştir.

Biraz yeşermek **için** beklesin **artık** kışı

Çağlayansız yamaçlar, suyu dinmiş dereler...

(İçin) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Sebep edatıdır. İki kelime grubunu birbirine bağlamıştır. Çağlayansız yamaçlar ve suyu dinmiş derelerin yeşermek amacıyla beklemelelerinin gerektiğini göstermiştir.

(artık) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Osmanlıca ve Türkiye Türkçesinde cümle başı edatı olarak kullanılmıştır. (Artık biraz yeşermek için kışı beklesin)

Bir sarı yaprak **gibi** düştü gönlüm yoluna

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Şairin gönlü bir sarı yaprak şeklinde sevgilisinin yoluna düştüğünü göstererek ismi fiile bağlamıştır.

Benim **kadar** tertemiz hiçbir yiğit oğluna

(Kadar) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Bu edat genellikle benzetme, karşılaştırma ve ölçü anlamları bildirir. Bir kelimeyi bir cümleye ölçü anlamıyla birbirine bağlamıştır. (Benim **kadar** tertemiz hiçbir yiğit oğluna düşkün olmaz.)

Hiçbir ana kızına bu **kadar** düşkün olmaz

(Kadar) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Bu edat genellikle benzetme, karşılaştırma ve ölçü anlamları bildirir. Bir kelimeyi bir cümleye ölçü anlamıyla birbirine bağlamıştır. (Hiçbir ana benim **kadar** kızına düşkün olmaz.)

Bin fersahtan duyarım kimle gülüştüğün

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Şairin sevgilisinin kiminle beraber gülüştüğünü duyduğunu dile getirerek ismi fiile bağlamıştır.

Gözlerimi gün **gibi** kamaştırın yüzünü

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Şairin sevgilisinin yüzü güneş etkisi şeklinde şairin gözlerini kamaştırdığını göstererek ismi fiile bağlamıştır.

Daha candan görürüm senden uzaklaşınca

(daha) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Türkiye Türkçesinde cümle başı edatıdır. Bu cümlede fazlalık anlamında kullanılmıştır.

SEN NERDESİN? (s. 185)

Bir kömür dumanıyla tütsülendi akşamlar

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Bir kömür dumanının vasıtasıyla akşamların tütsülendiğini belirterek ismi fiile bağlamıştır.

Bekçi sert bir vuruşla kırdı kaldırımları

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Bekçinin sert bir vuruş vasıtasıyla kaldırımların kırıldığını belirterek ismi fiile bağlamıştır.

Mezarda ölü **gibi** yalnız kaldım odamda

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Şairin mezardaki ölü şeklinde odasında yalnız kaldığını göstererek ismi fiile bağlamıştır.

Yuvamı çiçekledim, sen bir meleksin **diye**

Senin **için** kandiller tutuştu kendisinden

(İçin) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: sebep edatıdır. isimlerden sonra gelen bu edat, fiilin gösterdiği hareketin nedenini açıklamak amacıyla kullanılır.

(İçin) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Sebep edatıdır. İki kelime grubunu birbirine bağlamıştır. Şairin sevgilisi sebebiyle kandillerin kendiliğinden tutuştuğunu belirtmiştir.

Saatler saatleri vurdu çelik sesiyle

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Saatler saatleri çelik sesinin vasıtasıyla vurduğunun belirterek ismi fiile bağlamıştır.

Saatler son gecemin geçti cenazesıyla

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Saatler şairin son gecesinin cenazesinin vasıtasıyla geçtiğini belirterek ismi fiile bağlamıştır.

GÜZEL (s. 186)

Bülbül susturdun, **ey** gül dudaklım

(Ey) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bir isim veya isim unsurunun önüne gelerek, bunların işaret ettiği şahıs, varlık veya kavrama yönelik seslenmeyi kuvvetlendiren ünlemdir.

Gözlerin bir halı örneği yine

Saçına ayrı **mi** çekti her teli

(mI, mU) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: aslında bir ektir. Onun için diğer soru edatlarının aksine, isim veya fiillerden sonra gelmek suretiyle soru mefhumunu ifade etmektedir.

Gökyüzü dururken böyle güzeli

Işıklı saçından yanan bakışlar

Aşkınla geceler, gamınla kışlar

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Geceler aşkınla beraber, kışlar da gamınla beraber geçirdiğini dile getirerek ismi fiile bağlamıştır.

KAFES (s. 187)

Bir kuş, en içli bir kuş, kısmış kanatlarını

İnce parmaklarıyla örülmüş bir kafeste

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. İnce parmaklarının vasıtasıyla bir kuşun örüldüğünü göstererek ismi fiile bağlamıştır.

Bulutlar ondan önce görmek **için** yarını

Karlı dağlar başından aşıyor deste deste

(İçin) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Sebep edatıdır. İki cümleyi birbirine bağlamıştır.

Bu **kadar** kahretmedi hiçbir esire zindan

(Kadar) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Bu edat genellikle benzetme, karşılaştırma ve ölçü anlamları bildirir. Bir kelime grubunu başka bir kelimeye ölçü anlamıyla birbirine bağlamıştır.

Ellerin bir gevşese, en gür, hür sesiyle

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. ismi fiile bağlamıştır.

Zincirini koparmış bir esir neşesiyle

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. ismi fiile bağlamıştır.

HORTLAK (s. 188)

Bir sarmaşık saracak yine genç bir fidanı

Bir batı rüzgarıyla kımıldadıkça perde

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Perdenin bir batı rüzgarıyla kımıldadığını tasvir ederek ismi fiile bağlamıştır.

Bil **ki** omuzlarımdan sıyırılıyor kefenim

(Ki) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bu bağlaç genellikle cümleleri sebep-sonuç ilişkisiyle birbirine bağlar. İsim ve isim soylu sözcüklerden sonra gelir. Kendisinden önce gelen yardımcı cümleyi kendisinden sonra gelen cümleye açıklama, belirtme ve kuvvetlendirme anlamlarıyla bağlamaktadır. Bu cumlede kuvvetlendirme görevini üstlenmiştir.

Korkudan haykırırken ağzına sığmaz sesin

Nefesin taşmak **için** parçalar gerdanını

(İçin) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Sebep edatıdır. İki cümleyi birbirine bağlamıştır. Birinin korkudan sesinin ağzına sığmaması sebebiyle nefesinin gerdanını parçaladığını belirtmiştir.

İNME (s. 189)

Ömrümü vermek **için** ağzından çıkan sese

Kapımı sol elimle aralıklayacağım...

(İçin) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Sebep edatıdır. İki cümleyi birbirine bağlamıştır. Sevgilisinin ağzından çıkan ses uğruna ömrünü vereceğini ilan ediyor.

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Şair, sevgilisinin kapısını sol elinin vasıtasıyla aralayacağını bildirerek ismi fiile bağlamıştır.

Sana **ne** dil uzatır, **ne de** el kaldırım

(ne...ne) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: karşılaştırma bağlacıdır. İki cümleyi eşitlik anlamıyla birbirine bağlamıştır.

(dA) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: kuvvetlendirme bağlacı olarak değerlendirilen bu bağlaçlar, kelime, kelime grupları veya cümlelerden sonra gelerek bunları kendilerinden önce veya sonra gelen diğer bir kelime, kelime grubu veya cümleye bağlayabilirler. Bir konuya dikkat çekmek amacıyla sözde kullanılarak, bu sözü belirten, vurgulayan, kuvvetlendiren bağlaçlardır.

Gözümü kan bürünmüş **diye** benden çekünme

(diye) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: sebep edatıdır. isimlerden sonra gelen bu edat, fiilin gösterdiği hareketin nedenini açıklamak amacıyla kullanılır. Bürünme fiilinin sebebini açıklamıştır.

Sakın kalkma köşeden, ısıttığın yerde dur

Yine öpsün o dudak...sarsın o kol beni

BAHAR TÜRKÜSÜ (s. 190)

Son karların sesiyle çağıladı şelaleler

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Şelalelerin son karların sesiyle çağıladığını bildirerek ismi fiile bağlamıştır.

Göğsümde **başka** nefes damarımda **başka** kan

(başka) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: isim hal eklerinden ayrılma haliyle bitişirler. Bakalık anlamını veren bir edattır. Cümlede kendisinden sonra gelen isme göre kendisinden önce gelen ismi istisnaî olduğunu değerlendirir.

Ben **ne** yaza hasretim, **ne** bahara düşkünüm

(ne...ne) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: karşılaştırma bağlacıdır. iki cümleyi eşitlik anlamıyla birbirine bağlamıştır.

AHMEDİN MÜJDESİ (s. 191)

Esmem **mi** gelinim, beyaz **mı** deme

(mİ, mU) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: aslında bir ektir. Onun için diğer soru edatlarının aksine, isim veya fiillerden sonra gelmek suretiyle soru mefhumunu ifade etmektedir.

Boyuna bakan der bir sülün bu **da**...

Yetişir mücevher **diye** bakışı

(diye) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: sebep edatıdır. isimlerden sonra gelen bu edat, fiilin gösterdiği hareketin nedenini açıklamak amacıyla kullanılır. Bakma fiilinin sebebini açıklamıştır.

İstemem başından **başka** bir çeyiz

(başka) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: isim hal eklerinden ayrılma haliyle bitişirler. Bakalık anlamını veren bir edattır. Cümlede kendisinden sonra gelen isme göre kendisinden önce gelen ismi istisnaî olduğunu değerlendirir.

ERZİNCAN YOLUNDA (s. 192)

Geniş bir yaylanın ot minderinde

Bir kadına rastladım **ki** giyimli **yalnız** oydu

(Yalnız) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bağlaç, bağlama edatı veya cümle başı edatı olarak adlandırılabilir. *Sadece* anlamında kullanılıp bağlama edatı olarak iki cümleyi birbirine bağlamıştır.

(Ki) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bu bağlaç genellikle cümleleri sebep-sonuç ilişkisiyle birbirine bağlar. İsim ve isim soylu sözcüklerden sonra gelir. Kendisinden önce gelen yardımcı cümleyi kendisinden sonra gelen cümleye açıklama, belirtme ve kuvvetlendirme anlamlarıyla bağlamaktadır. Bu cumlede kuvvetlendirme görevini üstlenmiştir.

Yaktı yaz güneşi **gibi** herkesi

Nefesinde renk var, bakışlarında ıtır...

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Şairin sevgilisi yaz güneşi şeklinde şeklinde herkesi yaktığını göstererek ismi fiile bağlamıştır.

Geçti...**ne** o baktı, **ne** ben gözettim

(ne...ne) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: karşılaştırma bağlacıdır. iki cümleyi beraberlik anlamıyla birbirine bağlamıştır.

ÖLÜLER (s. 193)

Ben **ne** göğüs geçirdim, **ne** gözümde yaş aktı

(**ne...ne**) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: karşılaştırma bağlacıdır. iki cümleyi eşitlik anlamıyla birbirine bağlamıştır.

RUH (s. 194)

Yüzünde gözyaşı yer etti **diye**

Dünyaya gözünü yumarsan yine

(**diye**) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: sebep edatıdır. isimlerden sonra gelen bu edat, fiilin gösterdiği hareketin nedenini açıklamak amacıyla kullanılır.

ORKESTRA (s. 195)

Senin kızıl başörtün bir kor **gibi** tuttu

(**Gibi**) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Şairin seğilisinin kızıl başörtüsü kor şeklinde tuttuğunu göstererek ismi fiile bağlamıştır.

Benzi al al seneler, saçı kurmal seneler

Gözlerimin önünden sel **gibi** aktı, gitti...

(**Gibi**) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Seneler Şairin gözleri önünde sel şeklinde akıp gittiğini göstererek ismi fiile bağlamıştır.

Aşık oldum, inanma olmadım desem **bile**

(**Bile**) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Kendisinden önce gelen kelime, kelime grubu veya cümleleri, kendisinden önce gelen kelime, kelime grubu veya cümlelere belirtme, vurgulama veya kuvvetlendirme anlamlarıyla bağlar. Cümlede “dahi” anlamını vererek kuvvetlendirme göreviyle iki cümleyi kuvvetlendirme anlamıyla bağlamıştır.

Otuz iki dişini söktüren Kerem **bile**

Benden ziyade aşık değildi aslına

(Bile) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Kendisinden önce gelen kelime, kelime grubu veya cümleleleri, kendisinden önce gelen kelime, kelime grubu veya cümlelere belirtme, vurgulama veya kuvvetlendirme anlamlarıyla bağlar. Cümlede “dahi” anlamını vererek kuvvetlendirme göreviyle iki cümleyi kuvvetlendirme anlamıyla bağlamıştır.

(s. 196)

Şair oldum öyle **ki** içli şiirlerime

(Ki) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bu bağlaç genellikle cümleleri sebep-sonuç ilişkisiyle birbirine bağlar. İsim ve isim soylu sözcüklerden sonra gelir. Kendisinden önce gelen yardımcı cümleyi kendisinden sonra gelen cümleye açıklama, belirtme ve kuvvetlendirme anlamlarıyla bağlamaktadır. Bu cumlede kuvvetlendirme görevini üstlenmiştir.

Kendim **bile** uzaktan bakar, bakar, ağlarım

(Bile) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Kendisinden önce gelen kelime, kelime grubu veya cümleleleri, kendisinden önce gelen kelime, kelime grubu veya cümlelere belirtme, vurgulama veya kuvvetlendirme anlamlarıyla bağlar. Cümlede “dahi” anlamını vererek kuvvetlendirme göreviyle iki cümleyi kuvvetlendirme anlamıyla bağlamıştır.

Haddeden altın **gibi** çekilmiş mısralarım

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Şairin şiirindeki mısralar haddeden altın şeklinde çekildiğini göstererek ismi fiile bağlamıştır.

Ne gözlerini, sarı kirpiklerini,

Ne güneşten tutuşan tunç derini severim

(ne...ne) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: karşılaştırma bağlacıdır. iki cümleyi eşitlik anlamıyla birbirine bağlamıştır. Burada şair mecazi anlamda sevgilisinin gözlerini, sarı kirpiklerini, güneşten tutuşan tunç derisini olumsuz ifade kullanarak dile getirmiştir.

Sen **ki**, doğmuş **gibisin** bir devle bir melekten

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: eş anlamlı ya da anlamları birbirine yakın olan isimler, isim soylu kelime grupları ve bazen de cümleleri bağlayan sıralama bağlacıdır. *İle* edatı *ve* anlamında kullanıldığında bağlaç oluyor. (Sen ki, doğmuş gibisin bir dev **ve** bir melekten.)

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Edatlar genellikle ek almayan kelimelerdir. Fakat böyle nadir durumlarda ek alıp isim, zarf, sıfat gibi kelimelere dönüşebilirler. Burada *gibisin* isim olarak değerlendirilir

GEZİNTİ (s. 197)

Bir eser nakşeder **gibi** taşlara

Kalbimi açmıştım ona bir ara

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Şairin sevgilisine kalbinin açmasını bir eser nakşeder şeklinde açtığını göstererek ismi fiile bağlamıştır.

Ömrümde bir **kere** o göz yaşardı

(Kere) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: miktar, derece ifadesi taşıyan edattır. Göz yaşarma fiilinin miktarını göstermiştir.

Ömrümde ben o gün bir **kere** güldüm

(Kere) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: miktar, derece ifadesi taşıyan edattır. Gülme fiilinin miktarını göstermiştir.

DİNLE (s. 198)

Kızıl gül yaprağı dudaklarına

Bırakmış sesinin en içli kuşlar

Ve beni alacak **kadar** bağrına

Gölgeli, uzun, gür kirpiklerin var

(ve) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: hem yazı hem konuşma dilinde çok yaygın olan bir bağlaçtır. Sürekli kullanılan bu bağlaç cümle içinde oldukça farklı görevlerde bulunmaktadır. İsim, sıfat, zarf gibi aynı türde olan kelimeleri ve kelime grupları ve cümleleri birbirine bağlar. İsim, sıfat, zamir tamlamalarında ve ikilemeler arasında kullanılır. *Ve* bağlacı bazen *ile* bağlacının

anlamında kullanılmaktadır. Bir önceki iki mısrayı başında bulunduğu iki mısra ile birbirine bağlamıştır.

(Kadar) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Bu edat genellikle benzetme, karşılaştırma ve ölçü anlamları bildirir. İki cümleyi ölçü anlamıyla birbirine bağlamıştır. (Beni bağrına alacak **kadar** gölgeli, uzun, gür kirpiklerin var.)

Şeklini mezardan almasın **diye**

Ne salkım, **ne** söğüt andırır onu

(diye) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: sebep edatıdır. isimlerden sonra gelen bu edat, fiilin gösterdiği hareketin nedenini açıklamak amacıyla kullanılır.

(ne...ne) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: karşılaştırma bağlacıdır. iki cümleyi eşitlik anlamıyla birbirine bağlamıştır.

Seni bir bakışla incidiyorum

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Bir bakış vasıtasıyla birinin incitebileceğini dikegetirerek ismi fiile bağlamıştır.

HER TÜRLÜ (s. 199)

Bir akşam **ki** kan olmuş çeşmelerin tasında

(Ki) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bu bağlaç genellikle cümleleri sebep-sonuç ilişkisiyle birbirine bağlar. İsim ve isim soylu sözcüklerden sonra gelir. Kendisinden önce gelen yardımcı cümleyi kendisinden sonra gelen cümleye açıklama, belirtme ve kuvvetlendirme anlamlarıyla bağlamaktadır. Bu cumlede kuvvetlendirme görevini üstlenmiştir.

Üstüne titriyordum, yürürken ardın sıra,

Davarından tek kuzu kalmış çoban **kadar**

(Kadar) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Bu edat genellikle benzetme, karşılaştırma ve ölçü anlamları bildirir. İki cümleyi benzetme anlamıyla birbirine bağlamıştır. (Davarından tek kuzu kalmış çoban **kadar** üstüne titriyordum.

SEYTAN (s. 200, 201)

Bu, yeşillerle süslü, sarışın bir kadındı

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Bir kadının yeşil giyimler vasıtasıyla süslendiğini göstererek ismi fiile bağlamıştır.

Baktım **ki** o kaybolan kadın yatmış sağımda

(Ki) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bu bağlaç genellikle cümleleri sebep-sonuç ilişkisiyle birbirine bağlar. İsim ve isim soylu sözcüklerden sonra gelir. Kendisinden önce gelen yardımcı cümleyi kendisinden sonra gelen cümleye açıklama, belirtme ve kuvvetlendirme anlamlarıyla bağlamaktadır. Bu cumlede kuvvetlendirme görevini üstlenmiştir.

Bilmiyorum, ne **kadar** onunla dövüşmüşüm

(Kadar) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Bu edat genellikle benzetme, karşılaştırma ve ölçü anlamları bildirir. Bir kelimeyi bir cümleye ölçü anlamıyla birbirine bağlamıştır.

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Şairin biriyle beraber karşılıklı olarak ne kadar dövüştüğünü sorduğunu bildirerek ismi fiile bağlamıştır.

Köyde bir ihtiyara sorduğum zaman bunu

Beni yüksek, semavi bir sır **gibi** dinledi

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. İhtiyar şairi semavi ve yüksek bir sır dinleyecek şeklinde dinlediğini göstererek ismi fiile bağlamıştır.

(s. 201)

Düşündüm, o gördüğüm şeytan olmasın **diye**

Ona derdim ki her gün, senin bir deniz **kadar**

güzel gözlerin varsa, benim gözyaşlarım var.

(diye) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: sebep edatıdır. isimlerden sonra gelen bu edat, fiilin gösterdiği hareketin nedenini açıklamak amacıyla kullanılır.

(Kadar) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Bu edat genellikle benzetme, karşılaştırma ve ölçü anlamları bildirir. Bir kelimeyi bir cümleye benzetme anlamıyla birbirine bağlamıştır. (Senin bir deniz **kadar** güzel gözlerin varsa...)

(Kadar) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Bu edat genellikle benzetme, karşılaştırma ve ölçü anlamları bildirir. İki cümleyi ölçü anlamıyla birbirine bağlamıştır. (Senin bir deniz **kadar** güzel gözlerin varsa, benim gözyaşlarım var.)

Kaç **kere** o gözlerin derinliklerinde ben

(Kere) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: miktar, derece ifadesi taşıyan edattır. sevgilisinin gözlerinde geçme miktarını göstermiştir.

Bunu sezdikçe, **artık** dünya başımda zindan

(artık) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Osmanlıca ve Türkiye Türkçesinde cümle başı edatı olarak kullanılmıştır. (Artık bunu sezdikçe dünya başımda zindan.)

Beni aldatma **diye** inlerdim arkasından

(diye) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: sebep edatıdır. isimlerden sonra gelen bu edat, fiilin gösterdiği hareketin nedenini açıklamak amacıyla kullanılır. İnleme fiilinin sebebini açıklamıştır.

Yalvarmak ister **gibi** boşluklara açılan kollarıyla önümden sıyrılırken bu yılan

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Boşluklara yalvarmak ister şeklinde kollarının açıldığını göstererek ismi fiile bağlamıştır.

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Mecazi anlamda bir yılanın önünden sıyrıldığını göstererek ismi fiile bağlamıştır.

(s. 202)

İşte yalnız o zaman sükun bulurdu derdim

(Yalnız) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bağlaç, bağlama edatı veya cümle başı edatı olarak adlandırılabilir. *Fakat* anlamında kullanılarak iki

cümleyi birbirine bağlamıştır. Cümle başı edatı olarak konuya ilgi çekmek amacıyla kullanılmıştır.

Belki aşkım ölürdü onu **da** öldüreydim

(Belki) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Başında bulunduğu cümleyi kendisinde önceki veya kendisinden sonraki cümleye bağlayan bağlaçtır. Bir cümleyi bir kelime grubuna olasılık anlamıyla bağlamıştır.

(dA) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: kuvvetlendirme bağlacı olarak değerlendirilen bu bağlaçlar, kelime, kelime grupları veya cümlelerden sonra gelerek bunları kendilerinden önce veya sonra gelen diğer bir kelime, kelime grubu veya cümleye bağlayabilirler. Bir konuya dikkat çekmek amacıyla sözde kullanılarak, bu sözü belirten, vurgulayan, kuvvetlendiren bağlaçlardır. Cümlede *onu* kelimesinin anlamını belirterek cümlelerin anlamını kuvvetlendirmiştir.

Nerde **artık** bir kadın görsem, içimde sesler

Eğer yeşil giyerse bu **da** aynı şeydir

(artık) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Osmanlıca ve Türkiye Türkçesinde cümle başı edatı olarak kullanılmıştır. (Artık nerede bir kadın görsem içimde sesler...)

(Eğer) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Şart cümlesini esas cümleye bağlayan bağlaçtır. İki kelime grubunu şart anlamıyla birbirine bağlamıştır.

(dA) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: kuvvetlendirme bağlacı olarak değerlendirilen bu bağlaçlar, kelime, kelime grupları veya cümlelerden sonra gelerek bunları kendilerinden önce veya sonra gelen diğer bir kelime, kelime grubu veya cümleye bağlayabilirler. Bir konuya dikkat çekmek amacıyla sözde kullanılarak, bu sözü belirten, vurgulayan, kuvvetlendiren bağlaçlardır. Cümlede *bu* kelimesinin anlamını belirterek cümlelerin anlamını kuvvetlendirmiştir.

YERDEN GÖĞE (s. 203)

Öper **yalnız** elinden rüzgarların dudağı

(Yalnız) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bağlaç, bağlama edatı veya cümle başı edatı olarak adlandırılabilir. *Fakat* anlamında kullanılarak iki

cümleyi birbirine bağlamıştır. Cümle başı edatı olarak konuya ilgi çekmek amacıyla kullanılmıştır.

Hiçbir uzviyet benim beş yıllık aşkım **kadar**

Yeryüzünde belirsiz teşekkül etmemiştir

(Kadar) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Bu edat genellikle benzetme, karşılaştırma ve ölçü anlamları bildirir. İki cümleyi ölçü anlamıyla birbirine bağlamıştır.

Ve hiçbir Âdem oğlu bu gönülden **daha** dar

(daha) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Türkiye Türkçesinde cümle başı edatıdır. Bu cümlede karşılaştırma anlamında kullanılmıştır.

Âlemde onun **kadar** kemale yetmemiştir

(Kadar) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Bu edat genellikle benzetme, karşılaştırma ve ölçü anlamları bildirir. Bir kelime grubunu bir cümleye ölçü anlamıyla birbirine bağlamıştır.

(ve) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: hem yazı hem konuşma dilinde çok yaygın olan bir bağlaçtır. Sürekli kullanılan bu bağlaç cümle içinde oldukça farklı görevlerde bulunmaktadır. İsim, sıfat, zarf gibi aynı türde olan kelimeleri ve kelime grupları ve cümleleri birbirine bağlar. İsim, sıfat, zamir tamlamalarında ve ikilemeler arasında kullanılır. *Ve* bağlacı bazen *ile* bağlacının anlamında kullanılmaktadır. Bir önceki iki mısrayı başında bulunduğu iki mısra ile birbirine bağlamıştır

(s. 204)

Yalnız ela gözü yazacak mısralarım

(Yalnız) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bağlaç, bağlama edatı veya cümle başı edatı olarak adlandırılabilir. *Fakat* anlamında kullanılarak iki cümleyi birbirine bağlamıştır. Cümle başı edatı olarak konuya ilgi çekmek amacıyla kullanılmıştır.

Yalnız siyah bir saç elim tel tel sayacak

(Yalnız) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bağlaç, bağlama edatı veya cümle başı edatı olarak adlandırılabilir. *Fakat* anlamında kullanılarak iki cümleyi birbirine bağlamıştır. Cümle başı edatı olarak konuya ilgi çekmek amacıyla kullanılmıştır.

Benden **evvel** hatıran varsa...

(evvel) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: zaman ifadesi taşıır. İsimleri zaman ifadesiyle fiillere bağlar. Bu cümlede *önce* anlamıyla kullanılmıştır.

Ne senden **gayrı** kimsem... **ne** benden **gayrı** kimsen

(ne...ne) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: karşılaştırma bağlacıdır. İki kelime grubunu eşitlik anlamıyla birbirine bağlamıştır.

AŞK İLÂHİLERİ (s. 205)

1

Yapraklarla dökülen acı bir güz yağmuru

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Yapraklar ile beraber dökülen acı bir güz yağmurunu göstererek ismi fiile bağlamıştır.

Beni gözyaşı içmiş çevrem **kadar** islattı

(Kadar) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Bu edat genellikle benzetme, karşılaştırma ve ölçü anlamları bildirir. Bir kelime grubunu bir kelimeye ölçü anlamıyla birbirine bağlamıştır.

Beklediğim **mi**? Ben, **ah**, onu nerden bileyim

2 (s. 205)

Yine kızıl şarapla doldurdu destileri

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Destilerin kızıl şarap vasıtasıyla doldurulduğunu belirterek ismi fiile bağlamıştır.

İçenin **de** genç kızdan olacak **mi** haberi?

(dA) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: kuvvetlendirme bağlacı olarak değerlendirilen bu bağlaçlar, kelime, kelime grupları veya cümlelerden sonra gelerek bunları kendilerinden önce veya sonra gelen diğer bir kelime, kelime grubu veya cümleye bağlayabilirler. Bir konuya dikkat çekmek amacıyla sözde kullanılarak, bu sözü belirten, vurgulayan, kuvvetlendiren bağlaçlardır.

(mI, mU) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: aslında bir ektir. Onun için diğer soru edatlarının aksine, isim veya fiillerden sonra gelmek suretiyle soru mefhumunu ifade etmektedir.

Derim **ne** ben bilirim, **ne** o, kim olduğumu

(ne...ne) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: karşılaştırma bağlacıdır. İki cümleyi beraberlik anlamıyla birbirine bağlamıştır.

3 (s. 206)

Ben kara toprak **gibi** o baharla doluydum

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Şairin kara toprak şeklinde baharla dolu olduğunu göstererek ismi fiile bağlamıştır.

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Şairin Mecazi anlamda kara toprak gibi içi bahar vasıtasıyla dolu olduğunu göstererek ismi fiile bağlamıştır.

4 (s. 206)

Gül rengi karyagarken kar **gibi** oldu kışın

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Kar yağarken gül renginin kar renginde olduğunu göstererek ismi fiile bağlamıştır.

5 (s. 207)

Geliyorsun anladım bir dağın arkasından

Ve boşalttım kalbimde aşktan **gayrı** ne varsa

(ve) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: hem yazı hem konuşma dilinde çok yaygın olan bir bağlaçtır. Sürekli kullanılan bu bağlaç cümle içinde oldukça farklı görevlerde bulunmaktadır. İsim, sıfat, zarf gibi aynı türde olan kelimeleri ve kelime grupları ve cümleleri birbirine bağlar. İsim, sıfat, zamir

taamlamalarında ve ikilemeler arasında kullanılır. *Ve* bağlacı bazen *ile* bağlacının anlamında kullanılmaktadır. Genelde cümle başında kullanılmayan *ve* bağlacı şiirde kafiye gereği ve anlamı kuvvetlendirmek için kullanılmıştır.

6 (s. 207)

Niçin böyle yüreğin ipeklerden yumuşak

Ne ve *için* kelimelerinin birleşmesiyle üretilmiş birkelimedir. *Ne amaçla, hangi sebeple* anlamları vermektedir.

7 (s. 208)

Sonuna fikrini **bile** ermediği ufuklar

Gönlümün dört yanına atlastan dört duvardır

(Bile) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Kendisinden önce gelen kelime, kelime grubu veya cümleleri, kendisinden önce gelen kelime, kelime grubu veya cümlelere belirtme, vurgulama veya kuvvetlendirme anlamlarıyla bağlar. Cümlede “dahi” anlamını vererek kuvvetlendirme göreviyle iki cümleyi kuvvetlendirme anlamıyla bağlamıştır.

Gönlümde başbaşadır güneş, ay ve yıldızlar

(ve) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: hem yazı hem konuşma dilinde çok yaygın olan bir bağlaçtır. Sürekli kullanılan bu bağlaç cümle içinde oldukça farklı görevlerde bulunmaktadır. İsim, sıfat, zarf gibi aynı türde olan kelimeleri ve kelime grupları ve cümleleri birbirine bağlar. İsim, sıfat, zamir taamlamalarında ve ikilemeler arasında kullanılır. *Ve* bağlacı bazen *ile* bağlacının anlamında kullanılmaktadır. Cümlede sıralama bağlacı olara kullanılarak kelimeleri birbirine bağlamıştır.

8 (s. 208)

Bir yüzü bin gözlerden **daha** üstün gösteren

(daha) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Türkiye Türkçesinde cümle başı edatıdır. Bu cümlede karşılaştırma anlamında kullanılmıştır.

Ey üç heceli adı dudaklarımda şarkı

(Ey) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bir isim veya isim unsurunun önüne gelerek, bunların işaret ettiği şahıs, varlık veya kavrama yönelik seslenmeyi kuvvetlendiren ünlemdir.

9 (s. 209)

Elden ele gezince böyle güzelliklerin

Gönlüme kıskanmadan **başka** ne kalır?

(başka) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: isim hal eklerinden ayrılma haliyle bitişirler. Bakalık anlamını veren bir edattır. Cümlede kendisinden sonra gelen isme göre kendisinden önce gelen ismi istisnaî olduğunu değerlendirir.

10 (s. 209)

Duyacak ölsem **bile** yer altından sesimi

Ey kumralım! Her akşam yolunu beklemekle

(Ey) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bir isim veya isim unsurunun önüne gelerek, bunların işaret ettiği şahıs, varlık veya kavrama yönelik seslenmeyi kuvvetlendiren ünlemdir.

11 (s. 210)

Yüzler **mi** kaybediyor güzellik büyüsünü

(mI, mU) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: aslında bir ektir. Onun için diğer soru edatlarının aksine, isim veya fiillerden sonra gelmek suretiyle soru mefhumunu ifade etmektedir.

Gönüllerden **mi yoksa**, heyecan eksiliyor.

(mI, mU) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: aslında bir ektir. Onun için diğer soru edatlarının aksine, isim veya fiillerden sonra gelmek suretiyle soru mefhumunu ifade etmektedir.

(yoksa) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: kelime gruplarını ve cümleleri karşıtlık anlamı ile bağlar. Bazen *aksi halde* anlamıyla kullanılır.

12 (s. 210)

El açtın ruhu **için** orda yatan canların

(İçin) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Sebep edatıdır. İki kelime grubunu birbirine bağlamıştır.

Yanacak başucumda kandil **gibi** merhamet

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Şairin başucunda merhametin kandil şeklinde yandığını göstererek ismi fiile bağlamıştır.

13 (s. 211)

Her kapta **ayrı** şekle bürünen sular **gibi**

Şeklini aldı gönlüm her gördüğü güzelin

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Şairin her güzeli gördüğünde gönlünün her kapta ayrı şekle bürünen sular şeklinde şeklini aldığını göstererek ismi fiile bağlamıştır.

Ne göl oldum **ne** havuz **ne** çağlayan **ne** ırmak

(ne...ne) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: karşılaştırma bağlacıdır. Üç kelimeyi eşitlik anlamıyla birbirine bağlamıştır.

Yatağını bulmayan sular **gibi** yayıldım

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Şairin yatağını bulmayan sular şeklinde yayıldığını göstererek ismi fiile bağlamıştır.

14 (s. 211)

Başka bir yas tutmadı gönlüm senin yasından

(başka) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: isim hal eklerinden ayrılma haliyle bitişirler. Bakalık anlamını veren bir edattır. Cümlede kendisinden sonra gelen isme göre kendisinden önce gelen ismi istisnaî olduğunu değerlendirir.

Gidenler bir **ah bile** duymadı arkasından

(ah) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: üzüntü ve acıma duygusunu ifade eder.

(Bile) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Kendisinden önce gelen kelime, kelime grubu veya cümleleri, kendisinden önce gelen kelime, kelime

grubu veya cümlelere belirtme, vurgulama veya kuvvetlendirme anlamlarıyla bağlar. Cümlede “dahi” anlamını vererek kuvvetlendirme göreviyle iki klime grubunu kuvvetlendirme anlamıyla bağlamıştır.

Neden geç doğdun **fakat ey** güzeller güzeli

(Fakat) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: zıt anlamlı kelime grupları ile cümleleri sebep-sonuç ilişkisiyle birbirine bağlayan kelimelerdir. Bu cümlede *yalnız* anlamında kullanılmıştır. (**Fakat** neden geç doğdun ey güzeller güzeli.)

(Ey) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bir isim veya isim unsurunun önüne gelerek, bunların işaret ettiği şahıs, varlık veya kavrama yönelik seslenmeyi kuvvetlendiren ünlemdir.

15 (s. 212)

Kabil **mi** bir ruh bu **kadar** derdi çeksin?

(Kadar) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Bu edat genellikle benzetme, karşılaştırma ve ölçü anlamları bildirir. İki kelime grubunu ölçü anlamıyla birbirine bağlamıştır.

Çatlayacak **gibiydi** kalbim hızla atmaktan

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Edatlar genellikle ek almayan kelimelerdir. Fakat böyle nadir durumlarda ek alıp isim, zarf, sıfat gibi kelimelere dönüşebilirler. Burada *gibiydi* isim olarak değerlendirilir

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Şairin kalbi hız vasıtasıyla kalbinin hızlı atmasını göstererek ismi fiile bağlamıştır. (Kalbim hızla atmaktan çatlayacak gibiydi.)

16 (s. 212)

Ey bahar son dalında açılışın son beyaz gül

(Ey) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bir isim veya isim unsurunun önüne gelerek, bunların işaret ettiği şahıs, varlık veya kavrama yönelik seslenmeyi kuvvetlendiren ünlemdir.

En güzel mazmununu hazırla, **ey** düşünce

(Ey) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bir isim veya isim unsurunun önüne gelerek, bunların işaret ettiği şahıs, varlık veya kavrama yönelik seslenmeyi kuvvetlendiren ünlemdir.

En geniş hislerine kol kanat ver, **ey** gönül

(Ey) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bir isim veya isim unsurunun önüne gelerek, bunların işaret ettiği şahıs, varlık veya kavrama yönelik seslenmeyi kuvvetlendiren ünlemdir.

Ey gençlik bir **daha** dön saçımın aklarına

(Ey) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bir isim veya isim unsurunun önüne gelerek, bunların işaret ettiği şahıs, varlık veya kavrama yönelik seslenmeyi kuvvetlendiren ünlemdir.

(daha) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Türkiye Türkçesinde cümle başı edatıdır. Bu cümlede tekrarlama anlamında kullanılmıştır.

Gel **ki ey** sevgibenden her gün o yarı sordun

(Ki) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bu bağlaç genellikle cümleleri sebep-sonuç ilişkisiyle birbirine bağlar. İsim ve isim soylu sözcüklerden sonra gelir. Kendisinden önce gelen yardımcı cümleyi kendisinden sonra gelen cümleye açıklama, belirtme ve kuvvetlendirme anlamlarıyla bağlamaktadır. Bu cumlede kuvvetlendirme görevini üstlenmiştir.

(Ey) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bir isim veya isim unsurunun önüne gelerek, bunların işaret ettiği şahıs, varlık veya kavrama yönelik seslenmeyi kuvvetlendiren ünlemdir.

Başını sermek **için** onun ayaklarına

Doğduğu günden **beri** benimle bekliyordun

(İçin) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Sebep edatıdır. İki cümleyi birbirine bağlamıştır.

(beri) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: İsimleri zaman kavramıyla fiillere bağlayan edattır. Çünkü anlam açısından zaman ifades taşır. (Benimle o günden **beri** bekliyordu...)

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Şair, birinin onunla beraber beklediğini belirterek ismi fiile bağlamıştır.

17 (s. 213)

...demiş oldu bir **kere**

İşte elimde **yalnız** bu soluk deste kaldı

(Yalnız) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bağlaç, bağlama edatı veya cümle başı edatı olarak adlandırılabilir. *Fakat* anlamında kullanılıp bağlama edatı olarak iki cümleyi birbirine bağlamıştır.

Bu içiekler görmedi **ne** gözyaşı **ne de** su

(ne...ne) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: karşılaştırma bağlacıdır. İki kelimeyi eşitlik anlamıyla birbirine bağlamıştır.

(da) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: kuvvetlendirme bağlacı olarak değerlendirilen bu bağlaçlar, kelime, kelime grupları veya cümlelerden sonra gelerek bunları kendilerinden önce veya sonra gelen diğer bir kelime, kelime grubu veya cümleye bağlayabilirler. Bir konuya dikkat çekmek amacıyla sözde kullanılarak, bu sözü belirten, vurgulayan, kuvvetlendiren bağlaçlardır.

COBAN ÇEŞMESİ (s. 217)

Ey suyun sesinden sesinden anlayan bağlar

(Ey) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bir isim veya isim unsurunun önüne gelerek, bunların işaret ettiği şahıs, varlık veya kavrama yönelik seslenmeyi kuvvetlendiren ünlemdir.

O hızla dağları Ferhat yarıncı

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Ferhat'ın dağları hız vasıtasıyla yardığını belirterek ismi fiile bağlamıştır.

İDDİA (s. 218)

Ruhumu böyle dağ dağ gezdiren...

KELEBEK (s. 218)

Beni yalnız bıraktın **ey** ömrümün baharı

(Ey) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bir isim veya isim unsurunun önüne gelerek, bunların işaret ettiği şahıs, varlık veya kavrama yönelik seslenmeyi kuvvetlendiren ünlemdir.

Bir günlük ömrü vardı böyle kanatlanırsa

MEZAR, MEZARLIK (s. 219)

Neler çektim sormadın derdinle haftalarca

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Şair derdinin vasıtasıyla haftalarca neler çektiğini dile getirerek ismi fiile bağlamıştır.

Bu **kadar** derdi birden hasta bir kalp alır **mı**?

(Kadar) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Bu edat genellikle benzetme, karşılaştırma ve ölçü anlamları bildirir. İki kelime grubunu ölçü anlamıyla birbirine bağlamıştır.

YILBAŞINDA (s. 219)

Onlar **ki** gün doğmadan soğukta seyredeler

(Ki) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bu bağlaç genellikle cümleleri sebep-sonuç ilişkisiyle birbirine bağlar. İsim ve isim soylu sözcüklerden sonra gelir. Kendisinden önce gelen yardımcı cümleyi kendisinden sonra gelen cümleye açıklama, belirtme ve kuvvetlendirme anlamlarıyla bağlamaktadır. Bu cumlede kuvvetlendirme görevini üstlenmiştir.

Ben **de** dedim başım boş, gönülden rahat olsam

(da) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: kuvvetlendirme bağlacı olarak değerlendirilen bu bağlaçlar, kelime, kelime grupları veya cümlelerden sonra gelerek bunları kendilerinden önce veya sonra gelen diğer bir kelime, kelime grubu veya cümleye bağlayabilirler. Bir konuya dikkat çekmek amacıyla sözde kullanılarak, bu sözü belirten, vurgulayan, kuvvetlendiren bağlaçlardır.

YUVAMIN KUŞUNA (s. 220)

Pusu kurdum düşmek **için** eline

(İçin) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Sebep edatıdır. İki kelime grubunu birbirine bağlamıştır. Şairin sevgilisine varması amacıyla kendisine pusu kurduğunu dile getirmiştir.

Yıllar var **ki** yollarımı kolladım

(Ki) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bu bağlaç genellikle cümleleri sebep-sonuç ilişkisiyle birbirine bağlar. İsim ve isim soylu sözcüklerden sonra gelir. Kendisinden önce gelen yardımcı cümleyi kendisinden sonra gelen cümleye açıklama, belirtme ve kuvvetlendirme anlamlarıyla bağlamaktadır. Bu cumlede açıklama görevini üstlenmiştir.

Yolda seni bir bekleyen ar **diye**

(diye) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: sebep edatıdır. isimlerden sonra gelen bu edat, fiilin gösterdiği hareketin nedenini açıklamak amacıyla kullanılır. Ar kelimesinin sebebi gezeb olma olduğunu açıklamıştır.

Ne çevrildi giden rüzgar geriye

Ne tutanlar senden haber getirdi

(ne...ne) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: karşılaştırma bağlacıdır. İki cümleyi eşitlik anlamıyla birbirine bağlamıştır.

Ya duymadın **ya** uymadın sözüme

(ya...ya) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: eşitlik, üstün tutma, kıyaslama, beraberlik veya beraber olmama gibi anlamlarla iki veya daha çok kelime veya kelime grubunu birbirine bağlar. Bu cümlede tahmin anlamında kullanılmıştır.

Yıllar geçti **ne** gelen var **ne** giden

(ne...ne) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: karşılaştırma bağlacıdır. İki kelimeyi eşitlik anlamıyla birbirine bağlamıştır.

(s. 221)

El tanıdım senden **gayrı** yarımı

Yalnız seni benimsedim gitgide

(Yalnız) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bağlaç, bağlama edatı veya cümle başı edatı olarak adlandırılabilir. *Fakat* anlamında kullanılarak iki

cümleyi birbirine bağlamıştır. Cümle başı edatı olarak konuya ilgi çekmek amacıyla kullanılmıştır.

Elbet dedim günü gelir yar siler

(elbet) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Arapçadır. Cümle başı edatı olarak kullanılır ve tekit görevinde kullanılmaktadır.

Gözlüyorum ölünceye **kadar** ben

(Kadar) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Bu edat genellikle benzetme, karşılaştırma ve ölçü anlamları bildirir. Bir kelime grubunu başka bir kelimeye ölçü anlamıyla birbirine bağlamıştır.

KIZIMA (s. 222, 223)

Mademki bir ırmaksın

(Ki) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: genellikle cümleleri bağlar ve cümleler arasında sebep-sonuç ilişkileri kurar. *madem* bağlacı *ki* bağlacıyla bitişik yazılır.¹⁴⁸ İki cümleyi sebe-sonuç ilişkisiyle birbirine bağlamıştır.

Niçin derdiyle yaksın

Seni bu devran, kızım?

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Şair, kızının devran derdiyle yakmamasını isteyerek ismi fiile bağlamıştır.

(s. 223)

Çalış **ki** görmesin kar

(Ki) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bu bağlaç genellikle cümleleri sebep-sonuç ilişkisiyle birbirine bağlar. İsim ve isim soylu sözcüklerden sonra gelir. Kendisinden önce gelen yardımcı cümleyi kendisinden sonra gelen cümleye açıklama, belirtme ve kuvvetlendirme anlamlarıyla bağlamaktadır. Bu cumlede kuvvetlendirme görevini üstlenmiştir.

Gençlik tutulmaz **elle**

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. gençliğin el vasıtsıyla tutulmadığını bildirerek ismi fiile bağlamıştır.

---

¹⁴⁸ Mehmet Hengirmen, a.g.e., s. 189.

Geçirme boş emelle

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Boş emel ile beraber geçinmemeyi isteyerek ismi fiile bağlamıştır.

Sen bunu böyle belle

TEREDDİ(s. 224)

İmanlı bir sesle ufka haykırdım

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Şairin imanlı bir ses vasıtasıyla ufka haykırdığını belirterek ismi fiile bağlamıştır.

Uydum **da** ruhumun son ilhamına

(dA) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: kuvvetlendirme bağlacı olarak değerlendirilen bu bağlaçlar, kelime, kelime grupları veya cümlelerden sonra gelerek bunları kendilerinden önce veya sonra gelen diğer bir kelime, kelime grubu veya cümleye bağlayabilirler. Bir konuya dikkat çekmek amacıyla sözde kullanılarak, bu sözü belirten, vurgulayan, kuvvetlendiren bağlaçlardır. Cümlede *uydum* fiilinin anlamını vurgulayarak cümlenin anlamını kuvvetlendirmiştir.

Kalmadı canımdan **başka** bir kaydım

(başka) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: isim hal eklerinden ayrılma haliyle bitişirler. Bakalık anlamını veren bir edattır. Cümlede kendisinden sonra gelen isme göre kendisinden önce gelen ismi istisnâ olduğunu değerlendirir.

Dostlarım bana yar görünseler **de**

(dA) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: kuvvetlendirme bağlacı olarak değerlendirilen bu bağlaçlar, kelime, kelime grupları veya cümlelerden sonra gelerek bunları kendilerinden önce veya sonra gelen diğer bir kelime, kelime grubu veya cümleye bağlayabilirler. Bir konuya dikkat çekmek amacıyla sözde kullanılarak, bu sözü belirten, vurgulayan, kuvvetlendiren bağlaçlardır. Cümlede *görünseler* fiilinin anlamını vurgulayıp *bile* anlamında kullanılarak cümlenin anlamını kuvvetlendirmiştir.

Ben kendi aşkımla yanan bir korum

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Şairin kendi aşkının vasıtasıyla yanıp bir kor haline geldiğini göstererek ismi fiile bağlamıştır.

DENİZDEN BEKLEDİĞİM (s. 225)

Enginle boy ölçüşen bu kumsalda ben

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Şairin engin ile boy ölçüştüğünü tasvir ederek ismi fiile bağlamıştır.

Kalbimde denizler dolar boşalır

Asırlık kayalar **gibi** içimde

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Şairin kalbinde denizler dolar boşalmasını asırlık kayalar şeklinde göstererek ismi fiile bağlamıştır.

ÖLÜMÜ HATIRLATAN KADIN (s. 226)

O kayalıklarda **ki** bir yıl **evvel** üstünde

(Ki) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bu bağlaç genellikle cümleleri sebep-sonuç ilişkisiyle birbirine bağlar. İsim ve isim soylu sözcüklerden sonra gelir. Kendisinden önce gelen yardımcı cümleyi kendisinden sonra gelen cümleye açıklama, belirtme ve kuvvetlendirme anlamlarıyla bağlamaktadır. Bu cumlede kuvvetlendirme görevini üstlenmiştir.

(evvel) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: zaman ifadesi taşır. İsimleri zaman ifadesiyle fiillere bağlar. Bu cümlede *önce* anlamıyla kullanılmıştır.

Seni her nerde **artık** her ne suratla görsem

(artık) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Osmanlıca ve Türkiye Türkçesinde cümle başı edatı olarak kullanılmıştır. (Artık seni her nerede her ne suratla görsem...)

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. İsmi fiile bağlamıştır.

Ben **de** o âşık **gibi** burada birgün ölürsem

(dA) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: kendilerinden sonra geldikleri kelime, kelime grupları veya cümleleri kendilerinden önce veya sonra gelen başka bir kelime, kelime grubu veya cümleye bağlayan ve sonlarına geldikleri söze dikkati çekerek, bu sözü belirten, vurgulayan, kuvvetlendiren bağlaçlardır. Cümlede *ben* kelimesinin anlamını vurgulayarak cümlelerin anlamını kuvvetlendirmiştir.

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Şairin aşık halinde öldüğünü göstererek ismi fiile bağlamıştır.

Ey yâdı gönlümüzden çıkmayan afet...

(Ey) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bir isim veya isim unsurunun önüne gelerek, bunların işaret ettiği şahıs, varlık veya kavrama yönelik seslenmeyi kuvvetlendiren ünlemidir.

Başka bir gözyaşını dudaklarınla silsen

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. İsmi fiile bağlamıştır.

(başka) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: isim hal eklerinden ayrılma haliyle bitişirler. Bakalık anlamını veren bir edattır. Cümlede kendisinden sonra gelen isme göre kendisinden önce gelen ismi istisnaî olduğunu değerlendirir.

Buna kıskançlık deme bence yalnız **değil** sen

(değil) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: kuvvetlendirme bağlacı olarak değerlendirilen bu bağlaçlar, kelime, kelime grupları veya cümlelerden sonra gelerek bunları kendilerinden önce veya sonra gelen diğer bir kelime, kelime grubu veya cümleye bağlayabilirler. Bir konuya dikkat çekmek amacıyla sözde kullanılarak, bu sözü belirten, vurgulayan, kuvvetlendiren bağlaçlardır. Bu cümlede kuvvetlendirme görevini üstlenmiştir.

Seni gören göz **bile** ne **kadar** mukaddestir

(Bile) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Kendisinden önce gelen kelime, kelime grubu veya cümleleri, kendisinden önce gelen kelime, kelime grubu veya cümlelere belirtme, vurgulama veya kuvvetlendirme anlamlarıyla bağlar. Cümlede “dahi” anlamını vererek kuvvetlendirme göreviyle bir kelime grubunu bir cümleye kuvvetlendirme anlamıyla bağlamıştır.

(Kadar) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Bu edat genellikle benzetme, karşılaştırma ve ölçü anlamları bildirir. Bir kelime grubunu başka bir kelimeye ölçü anlamıyla birbirine bağlamıştır.

Kimse karşında **belki** titremez gönlüm **kadar**

(Kadar) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Bu edat genellikle benzetme, karşılaştırma ve ölçü anlamları bildirir. Bir kelime grubunu bir cümleye ölçü anlamıyla birbirine bağlamıştır. (Belki gönlüm **kadar** kimse karşında titremez.)

(Belki) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Başında bulunduğu cümleyi kendisinde önceki veya kendisinden sonraki cümleye bağlayan bağlaçtır. Bir kelime grubunu bir cümleye olasılık anlamıyla bağlamıştır.

Teması korku veren tatlı bir ölüm **kadar**

Daha hoştur kalbime görünüşün uzaktan

(daha) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Türkiye Türkçesinde cümle başı edatıdır. Bu cümlede karşılaştırma anlamında kullanılmıştır.

(Kadar) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Bu edat genellikle benzetme, karşılaştırma ve ölçü anlamları bildirir. İki cümleyi benzetme anlamıyla birbirine bağlamıştır. (Teması korku veren tatlı bir ölüm **gibi** daha hoştur kalbime görünüşün uzaktan.)

SERENAT (s. 227, 228)

1

Acaba ruhunuz çok hasta mıydı?

Sordum **ki** bu kimdir, gülümsediler

(Ki) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bu bağlaç genellikle cümleleri sebep-sonuç ilişkisiyle birbirine bağlar. İsim ve isim soylu sözcüklerden sonra gelir. Kendisinden önce gelen yardımcı cümleyi kendisinden sonra gelen cümleye açıklama, belirtme ve açıklama anlamlarıyla bağlamaktadır. Bu cumlede kuvvetlendirme görevini üstlenmiştir.

Gezdiği yer **işte** bu ücra saray...

(işte) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bir nesneyi göstermek üzere kullanılan üneldir.¹⁴⁹ Bu cümlede yeri göstermek için kullanılmıştır.

Hicran **ne** anlamış sevda **ne** bilmiş

Bir güzelmişsiniz isminiz **de** ay

(da) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: kuvvetlendirme bağlacı olarak değerlendirilen bu bağlaçlar, kelime, kelime grupları veya cümlelerden sonra gelerek bunları kendilerinden önce veya sonra gelen diğer bir kelime, kelime grubu veya cümleye bağlayabilirler. Bir konuya dikkat çekmek amacıyla sözde kullanılarak, bu sözü belirten, vurgulayan, kuvvetlendiren bağlaçlardır.

2

Ne sütunlarında yeşil bir filiz

Ne kemklerinde arapkari süs

(ne...ne) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: karşılaştırma bağlacıdır. İki cümleyi eşitlik anlamıyla birbirine bağlamıştır.

Uzaktan gören yine aldanır

Gözlerde bir hayal **gibi** canlanır

Endülüs, Endülüs...Güzel Endülüs

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Endülüsün gözlerde hayal şeklinde canlandığını göstererek ismi fiile bağlamıştır.

Ne ölüm korkutur bizi **ne** hicran

(ne...ne) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: karşılaştırma bağlacıdır. Bir cümleyi bir kelimeye eşitlik anlamıyla birbirine bağlamıştır.

Kalbimiz olmasın yalnız ayrılan

Biz böyle severiz sevdiğimizi

3

Gülmeyin beni tez unuttu **diye**

---

¹⁴⁹ Mustafa Özkan, Hatice Tören, Osman Esin, a.g.e., s. 555.

(diye) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: sebep edatıdır. isimlerden sonra gelen bu edat, fiilin gösterdiği hareketin nedenini açıklamak amacıyla kullanılır. Unutma fiilinin sebebi gezub olma olduğunu açıklamıştır.

Bu yoldan bir **daha** dönmezsem geri

(daha) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Türkiye Türkçesinde cümle başı edatıdır. Bu cümlede tekrarlama anlamında kullanılmıştır.

SON AŞIK (s. 230)

Hasretinle geçiyorken bu gençlik çağım

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Şair, gençlik çağının sevgilisinin hasreti ile beraber geçtiğini ismi fiile bağlamıştır.

Ey sevdiğim ben ümitsiz **değilim** yine

(Ey) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bir isim veya isim unsurunun önüne gelerek, bunların işaret ettiği şahıs, varlık veya kavrama yönelik seslenmeyi kuvvetlendiren ünlemdir.

(değil) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: kuvvetlendirme bağlacı olarak değerlendirilen bu bağlaçlar, kelime, kelime grupları veya cümlelerden sonra gelerek bunları kendilerinden önce veya sonra gelen diğer bir kelime, kelime grubu veya cümleye bağlayabilirler. Bir konuya dikkat çekmek amacıyla sözde kullanılarak, bu sözü belirten, vurgulayan, kuvvetlendiren bağlaçlardır. Bu cümlede kuvvetlendirme görevini üstlenmiştir.

Ey başında şimdi sevda rüzgarı esen

(Ey) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bir isim veya isim unsurunun önüne gelerek, bunların işaret ettiği şahıs, varlık veya kavrama yönelik seslenmeyi kuvvetlendiren ünlemdir.

Böyle hergün yollarımdan geçsen **de** süzgün

(dA) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: kuvvetlendirme bağlacı olarak değerlendirilen bu bağlaçlar, kelime, kelime grupları veya cümlelerden sonra gelerek bunları kendilerinden önce veya sonra gelen diğer bir kelime, kelime grubu veya cümleye bağlayabilirler. Bir konuya dikkat çekmek amacıyla sözde

kullanılarak, bu sözü belirten, vurgulayan, kuvvetlendiren bağlaçlardır. Cümlede *geçsen* fiilinin anlamını vurgulayıp *bile* anlamında kullanılarak cümlenin anlamını kuvvetlendirmiştir.

Kirpiğinden yavaş yavaş bir damla aksın

Çünkü ruhum sen **de** o gün anlayacaksın

(Çünkü) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Bu bağlaç sebep bildirir, konuları açıklar ve kelime grupları ile cümleleri birbirine bağlar. Genellikle bağladığı cümlelerin ikinci cümle başında bulunan bu bağlaç, birinci cümlenin açıklamsının görevini üstlenmektedir. Şair sevgilisinden kirpiğinden damla akmasını istememenin sebebini hiç kimsenin kendisi kadar onu sevmediğini anlayacağını belirtmiştir.

(dA) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: kuvvetlendirme bağlacı olarak değerlendirilen bu bağlaçlar, kelime, kelime grupları veya cümlelerden sonra gelerek bunları kendilerinden önce veya sonra gelen diğer bir kelime, kelime grubu veya cümleye bağlayabilirler. Bir konuya dikkat çekmek amacıyla sözde kullanılarak, bu sözü belirten, vurgulayan, kuvvetlendiren bağlaçlardır. Cümlede *sen* kelimesinin anlamını belirterek cümlenin anlamını kuvvetlendirmiştir.

Ki hiç kimse benim **kadar** sevmemiş seni

(Ki) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: genellikle cümleleri bağlar ve cümleler arasında sebep-sonuç ilişkileri kurar. İsim ve isim soylu sözcüklerden sonra gelir. Kendisinden önce gelen yardımcı cümleyi kendisinden sonra gelen cümleye açıklama, belirtme ve kuvvetlendirme anlamlarıyla bağlamaktadır. Bu cumlede kuvvetlendirme görevini üstlenmiştir.

BİR GECE (s. 231)

O akşam ne **kadar** güzeldi mehtap

(Kadar) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Bu edat genellikle benzetme, karşılaştırma ve ölçü anlamları bildirir. Bir kelime grubunu bir cümleye ölçü anlamıyla birbirine bağlamıştır.

Ruhumun ne **kadar** hoştu düğünü

(Kadar) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Bu edat genellikle benzetme, karşılaştırma ve ölçü anlamları bildirir. Bir kelime grubunu bir cümleye ölçü anlamıyla birbirine bağlamıştır.

Ruhuma bir sihir **gibi** yaydınız

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Şairin ruhunda bir sihir şeklinde yaydıklarını göstererek ismi fiile bağlamıştır.

Gecenin şiirini engin denizle

O gün ruhumuzdan taşan kahkaha

Hâlâ bir ok **gibi** kalbimi deler

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Kahkahalar şairin ruhunda bir ok şeklinde kalbini deldiğini göstererek ismi fiile bağlamıştır.

Ey güzel geceler, **ah ey** bir daha

Avdeti imkansız olan geceler

(ah) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: üzüntü ve acıma duygusunu ifade eder.

(Ey) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bir isim veya isim unsurunun önüne gelerek, bunların işaret ettiği şahıs, varlık veya kavrama yönelik seslenmeyi kuvvetlendiren ünlemdir.

YAĞMURLU BİR GÖNDE...(s. 232)

Sizin **de** hissiniz bilmem öyle mi?

(da) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: kuvvetlendirme bağlacı olarak değerlendirilen bu bağlaçlar, kelime, kelime grupları veya cümlelerden sonra gelerek bunları kendilerinden önce veya sonra gelen diğer bir kelime, kelime grubu veya cümleye bağlayabilirler. Bir konuya dikkat çekmek amacıyla sözde kullanılarak, bu sözü belirten, vurgulayan, kuvvetlendiren bağlaçlardır.

Dedim ki: “o günler gelirse **eğer**

Ne güzel, yolumuz birleşir burada”

(Eğer) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Şart cümlesini esas cümleye bağlayan bağlaçtır. İki cümleyi şart anlamıyla birbirine bağlamıştır.

ANNESİZ ÖLÜ (s. 233)

Dünden **beri** gençliğim yarım, kalbim yarım

(beri) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: İsimleri zaman kavramıyla fiillere bağlayan edattır. Çünkü anlam açısından zaman ifades taşır.

Bu talihsiz mezarı benim damarlarımdır

Sinirli dallarıyla kucaklayan sarmşık

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Mecazi olarak mezarı sinirli dallarının vasıtasıyla kucaklandığını göstererek ismi fiile bağlamıştır.

Bir genç kadın **ki** duysa bu vakitsiz çlümü

(Ki) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bu bağlaç genellikle cümleleri sebep-sonuç ilişkisiyle birbirine bağlar. İsim ve isim soylu sözcüklerden sonra gelir. Kendisinden önce gelen yardımcı cümleyi kendisinden sonra gelen cümleye açıklama, belirtme ve kuvvetlendirme anlamlarıyla bağlamaktadır. Bu cumlede kuvvetlendirme görevini üstlenmiştir.

Yine hayata sevda ufuklarından güler

Hiç can veriş var **mıdır** bundan **daha** elemli

(daha) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Türkiye Türkçesinde cümle başı edatıdır. Bu cümlede karşılaştırma anlamında kullanılmıştır.

Ah annesiz ölümler, sevgilisiz ölümler

(ah) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: üzüntü ve acıma duygusunu ifade eder.

KENDİM İÇİN (s. 234)

Bana “şair diyorsun belli kalbim bir **değil**

Sevdiklerin sayısız bir **değil** bin bir **değil**”

(değil) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: kuvvetlendirme bağlacı olarak değerlendirilen bu bağlaçlar, kelime, kelime grupları veya cümlelerden sonra gelerek bunları kendilerinden önce veya sonra gelen diğer bir kelime, kelime grubu veya cümleye bağlayabilirler. Bir konuya dikkat çekmek amacıyla sözde kullanılarak, bu sözü belirten, vurgulayan, kuvvetlendiren bağlaçlardır. Bu cümlede belirtme görevini üstlenmiştir.

Beni anlamıyor bugün sevdiklerim **de**

(dA) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: kendilerinden sonra geldikleri kelime, kelime grupları veya cümleleri kendilerinden önce veya sonra gelen başka bir kelime, kelime grubu veya cümleye bağlayan ve sonlarına geldikleri söze dikkati çekerek, bu sözü belirten, vurgulayan, kuvvetlendiren bağlaçlardır. Cümlede *sevdiklerim* kelimesinin anlamını belirterek cümlenin anlamını kuvvetlendirmiştir.

Kalbimi **bari** onlar duysalar bilseler **ki**

Ne ela göz **ne** yeşil **ne** lacivert arıyor

(ne...ne) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: karşılaştırma bağlacıdır. Üç kelimeyi eşitlik anlamıyla birbirine bağlamıştır.

Ah bu gönül, bu gönül dert arıyor

(ah) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: üzüntü ve acıma duygusunu ifade eder.

Bu **kadar** yorulduktan **sonra** bugün **de** dün **de**

(Kadar) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Bu edat genellikle benzetme, karşılaştırma ve ölçü anlamları bildirir. Bir kelimeyi başka bir kelime grubuna ölçü anlamıyla birbirine bağlamıştır.

(sonra) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: zaman ifadesi taşır. İsimler zaman ifadesiyle fiillere bağlar.

(dA) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: kuvvetlendirme bağlacı olarak değerlendirilen bu bağlaçlar, kelime, kelime grupları veya cümlelerden sonra gelerek bunları kendilerinden önce veya sonra gelen diğer bir kelime, kelime grubu veya cümleye bağlayabilirler. Bir konuya dikkat çekmek amacıyla sözde

kullanılarak, bu sözü belirten, vurgulayan, kuvvetlendiren bağlaçlardır. Cümlede *dün*, *bugün* kelimelerinin anlamlarını vurgulayarak cümlenin anlamını kuvvetlendirmiştir.

AYA MANZUMALAR (s. 235)

1

Ne **kadar** şensiniz yine siz dedim

(Kadar) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Bu edat genellikle benzetme, karşılaştırma ve ölçü anlamları bildirir. Bir kelimeyi başka bir kelime grubuna ölçü anlamıyla birbirine bağlamıştır.

Bir gün **de** perişan gelseniz dedim...

Bir **kere** sözümü dinlediniz **de**

(Kere) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: miktar, derece ifadesi taşıyan edattır. Söz dinleme fiilinin miktarını göstermiştir.

(dA) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: kuvvetlendirme bağlacı olarak değerlendirilen bu bağlaçlar, kelime, kelime grupları veya cümlelerden sonra gelerek bunları kendilerinden önce veya sonra gelen diğer bir kelime, kelime grubu veya cümleye bağlayabilirler. Bir konuya dikkat çekmek amacıyla sözde kullanılarak, bu sözü belirten, vurgulayan, kuvvetlendiren bağlaçlardır.

Ben ıslak bir gözle ufka bakarkan

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Şairin ıslak bir göz ile beraber ismi fiile bağlamıştır.

Önümden su **gibi** geçtiniz siz **de**

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Şairin önünden su şeklinde geçtiklerini göstererek ismi fiile bağlamıştır.

(dA) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: kuvvetlendirme bağlacı olarak değerlendirilen bu bağlaçlar, kelime, kelime grupları veya cümlelerden sonra gelerek bunları kendilerinden önce veya sonra gelen diğer bir kelime, kelime grubu veya cümleye bağlayabilirler. Bir konuya dikkat çekmek amacıyla sözde kullanılarak, bu sözü belirten, vurgulayan, kuvvetlendiren bağlaçlardır.

2

Nihayete baksam **da** ayla, yıldızla

(dA) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: kuvvetlendirme bağlacı olarak değerlendirilen bu bağlaçlar, kelime, kelime grupları veya cümlelerden sonra gelerek bunları kendilerinden önce veya sonra gelen diğer bir kelime, kelime grubu veya cümleye bağlayabilirler. Bir konuya dikkat çekmek amacıyla sözde kullanılarak, bu sözü belirten, vurgulayan, kuvvetlendiren bağlaçlardır. Cümlede *baksam* fiilinin anlamını vurgulayıp *bile* anlamında kullanılarak cümlenin anlamını kuvvetlendirmiştir.

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Ay vasıtasıyla, yıldız vasıtasıyla nihayete baktığını belirterek ismi fiile bağlamıştır. (Ayla, yıldızla nihayete baksam.)

Diyorlar, buluşmak muhal o kızla

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Bir kızla beraber olmanın, buluşmanın imkansız olduğunu bildirerek ismi fiile bağlamıştır.

Yeşil şal örneği maşlahınızla

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. İsmi fiile bağlamıştır.

(s. 236)

3

Bana son teselli ölüm olsa **da**

Ölüdür demişsin şiirlerime

Öyleyse bu ölüm bildin **mi** nerden?

(Öyleyse) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Birleşik bir bağlaçtır.¹⁵⁰

(mI, mU) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: aslında bir ektir. Onun için diğer soru edatlarının aksine, isim veya fiillerden sonra gelmek suretiyle soru mefhumunu ifade etmektedir.

---

¹⁵⁰ Mehmet Hengirmen, *Türkçe Dilbilgisi*, Engin Yayinevi, (9.Baskı) Ankara 2007, s. 175.

4

Gönler diyor **ki**...

Yolunda açsam **da** kanımla ırmak

(dA) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: kuvvetlendirme bağlacı olarak değerlendirilen bu bağlaçlar, kelime, kelime grupları veya cümlelerden sonra gelerek bunları kendilerinden önce veya sonra gelen diğer bir kelime, kelime grubu veya cümleye bağlayabilirler. Bir konuya dikkat çekmek amacıyla sözde kullanılarak, bu sözü belirten, vurgulayan, kuvvetlendiren bağlaçlardır. Cümlede *açsam* fiilinin anlamını vurgulayıp *bile* anlamında kullanılarak cümlenin anlamını kuvvetlendirmiştir.

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Şair, sevgilisinin yolunda mecazi olarak Kanının vasıtasıyla ırmak açabileceğini göstererek ismi fiile bağlamıştır.

GÜZEL DENMEYEN (S. 237)

Gözlerin sürmesiken güzel **değil** diyorlar

(değil) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: kuvvetlendirme bağlacı olarak değerlendirilen bu bağlaçlar, kelime, kelime grupları veya cümlelerden sonra gelerek bunları kendilerinden önce veya sonra gelen diğer bir kelime, kelime grubu veya cümleye bağlayabilirler. Bir konuya dikkat çekmek amacıyla sözde kullanılarak, bu sözü belirten, vurgulayan, kuvvetlendiren bağlaçlardır. Bu cümlede kuvvetlendirme görevini üstlenmiştir.

Ne hayalin derinmiş **ne de** endamın ince...

(ne...ne) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: karşılaştırma bağlacıdır. İki cümleyi eşitlik anlamıyla birbirine bağlamıştır.

(dA) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: kuvvetlendirme bağlacı olarak değerlendirilen bu bağlaçlar, kelime, kelime grupları veya cümlelerden sonra gelerek bunları kendilerinden önce veya sonra gelen diğer bir kelime, kelime grubu veya cümleye bağlayabilirler. Bir konuya dikkat çekmek amacıyla sözde kullanılarak, bu sözü belirten, vurgulayan, kuvvetlendiren bağlaçlardır. Cümlede *ne* kelimesinin anlamını vurgulayarak cümlenin anlamını kuvvetlendirmiştir.

Maceralar geçiren hayatına gelince

Çıkarılmış her oyundan seni zararsız **gibi**

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. maceralar birinin hayatına gelince zararsız şeklinde oyundan çıkardığını göstererek ismi fiile bağlamıştır.

Kalbin aşıklarının kalbini her kız **gibi**

Ne çarpıtmış derinden **ne** biraz çarpabilmiş

(ne...ne) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: karşılaştırma bağlacıdır. İki cümleyi eşitlik anlamıyla birbirine bağlamıştır.

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Şairin sevgilisinin kalbi her kız hali aşıklarının kalbini ne çarpıtmış derinden ne çarpıtıldığını göstererek ismi fiile bağlamıştır.

Duymaz ezelden **beri** ruhum seninle sarhoş

(beri) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: İsimleri zaman kavramıyla fiillere bağlayan edattır. Çünkü anlam açısından zaman ifades taşır.

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Şair, ruhunun sevgilisinin vasıtasıyla sarhoş olduğunu ismi fiile bağlamıştır.

Bir cehennem yanıyor seni ansan derimde

Şimşekler **gibi** dal dal olan sinirlerimde

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Şairin sevgilisinin anısı sinirlerinde dal dal olan şimşekler şeklinde göstererek ismi fiile bağlamıştır.

Sende fena görülen bir hal olmasın **diye**

(diye) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: sebep edatıdır. isimlerden sonra gelen bu edat, fiilin gösterdiği hareketin nedenini açıklamak amacıyla kullanılır. Olmama fiilinin sebebi gezub olma olduğunu açıklamıştır.

Sukutunu **daha** çok seviyor laflarından

(daha) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Türkiye Türkçesinde cümle başı edatıdır. Bu cümlede karşılaştırma anlamında kullanılmıştır.

SERÇE İLE KIZ (s. 238)

Küçük bir misafir **gibi** her gece

Ufuktan koparak bir nazlı serçe

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Bir nazlı serçe her gece küçük bir misafir şeklinde ufuktan kopardığını göstererek ismi fiile bağlamıştır.

Yine kuş açılan camdan girerdi

MELEK (s. 239)

bari sen uçma **diye**

(diye) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: sebep edatıdır. isimlerden sonra gelen bu edat, fiilin gösterdiği hareketin nedenini açıklamak amacıyla kullanılır. Uçmama fiilinin sebebi gezub olma olduğunu açıklamıştır.

OLUK YANINDA (s. 240)

Bir dağa çıktım **ki** eteklerinde

(Ki) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bu bağlaç genellikle cümleleri sebep-sonuç ilişkisiyle birbirine bağlar. İsim ve isim soylu sözcüklerden sonra gelir. Kendisinden önce gelen yardımcı cümleyi kendisinden sonra gelen cümleye açıklama, belirtme ve kuvvetlendirme anlamlarıyla bağlamaktadır. Bu cumlede kuvvetlendirme görevini üstlenmiştir.

Duyardım **ki** ruzgar göğsünde ağlar

(Ki) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bu bağlaç genellikle cümleleri sebep-sonuç ilişkisiyle birbirine bağlar. İsim ve isim soylu sözcüklerden sonra gelir. Kendisinden önce gelen yardımcı cümleyi kendisinden sonra gelen cümleye açıklama, belirtme ve kuvvetlendirme anlamlarıyla bağlamaktadır. Bu cumlede kuvvetlendirme görevini üstlenmiştir.

GURBET (s. 241)

Ne yarlarında güller şafaktan ziya diler

Ne üstünde kımıldar ince narin gemiler

(ne...ne) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: karşılaştırma bağlacıdır. İki cümleyi eşitlik anlamıyla birbirine bağlamıştır.

TERKOLUNMUS (s. 242)

Ey ruhuna günlerinin matemini resm eden

(Ey) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bir isim veya isim unsurunun önüne gelerek, bunların işaret ettiği şahıs, varlık veya kavrama yönelik seslenmeyi kuvvetlendiren ünlemdir.

Sen güneşin hayatımız bir karanlık yolsa **da**

Alnımızı yine okşar saçın beyaz olsa **da**

Kalbimizde bir iz var **ki** onu yıllar silmez

(da) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: kuvvetlendirme bağlacı olarak değerlendirilen bu bağlaçlar, kelime, kelime grupları veya cümlelerden sonra gelerek bunları kendilerinden önce veya sonra gelen diğer bir kelime, kelime grubu veya cümleye bağlayabilirler. Bir konuya dikkat çekmek amacıyla sözde kullanılarak, bu sözü belirten, vurgulayan, kuvvetlendiren bağlaçlardır.

(Ki) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bu bağlaç genellikle cümleleri sebep-sonuç ilişkisiyle birbirine bağlar. İsim ve isim soylu sözcüklerden sonra gelir. Kendisinden önce gelen yardımcı cümleyi kendisinden sonra gelen cümleye açıklama, belirtme ve kuvvetlendirme anlamlarıyla bağlamaktadır. Bu cumlede kuvvetlendirme görevini üstlenmiştir.

Yine eşsiz bir kadınsın betin benzin olsa **da**

(da) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: kuvvetlendirme bağlacı olarak değerlendirilen bu bağlaçlar, kelime, kelime grupları veya cümlelerden sonra gelerek bunları kendilerinden önce veya sonra gelen diğer bir kelime, kelime grubu veya cümleye bağlayabilirler. Bir konuya dikkat çekmek amacıyla sözde kullanılarak, bu sözü belirten, vurgulayan, kuvvetlendiren bağlaçlardır.

FİLİSTİN'DEN GECERKEN (s. 243)

İlâhiymiş kızların engin çölllerinden **de**

Gördüğümüz yüzlerin solgun **gibiydi** rengi

(dA) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: kuvvetlendirme bağlacı olarak değerlendirilen bu bağlaçlar, kelime, kelime grupları veya cümlelerden sonra gelerek bunları kendilerinden önce veya sonra gelen diğer bir kelime, kelime grubu veya cümleye bağlayabilirler. Bir konuya dikkat çekmek amacıyla sözde kullanılarak, bu sözü belirten, vurgulayan, kuvvetlendiren bağlaçlardır.

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Edatlar genellikle ek almayan kelimelerdir. Fakat böyle nadir durumlarda ek alıp isim, zarf, sıfat gibi kelimelere dönüşebilirler. Burada *gibiydi* isim olarak değerlendirilir

Biz **de** geçtik isimsiz, meçhul bahçelerden ki

İçinde esmer tenli narin tazeler vardı

(dA) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: kuvvetlendirme bağlacı olarak değerlendirilen bu bağlaçlar, kelime, kelime grupları veya cümlelerden sonra gelerek bunları kendilerinden önce veya sonra gelen diğer bir kelime, kelime grubu veya cümleye bağlayabilirler. Bir konuya dikkat çekmek amacıyla sözde kullanılarak, bu sözü belirten, vurgulayan, kuvvetlendiren bağlaçlardır.

NE KALDI (s. 244)

Döktüğüm yaşları elimle silmem

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Şair, döktüğü yaşları elinin vasıtasıyla silmeyeceğini tasvir ederek ismi fiile bağlamıştır.

Kalbime vurduğun hançer **mi** kaldı?

(mI, mU) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: aslında bir ektir. Onun için diğer soru edatlarının aksine, isim veya fiillerden sonra gelmek suretiyle soru mefhumunu ifade etmektedir.

Başlıor ney **gibi** sine feryada

Dervişim o **kadar** taşkın **ki** derdim

(Kadar) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Bu edat genellikle benzetme, karşılaştırma ve ölçü anlamları bildirir. İki cümleyi ölçü anlamıyla birbirine bağlamıştır.

(Ki) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bu bağlaç genellikle cümleleri sebep-sonuç ilişkisiyle birbirine bağlar. İsim ve isim soylu sözcüklerden sonra gelir. Kendisinden önce gelen yardımcı cümleyi kendisinden sonra gelen cümleye açıklama, belirtme ve kuvvetlendirme anlamlarıyla bağlamaktadır. Bu cumlede kuvvetlendirme görevini üstlenmiştir.

KIR TÜRKÜSÜ (s. 245)

Korkarım bakarım sana ben yine

Bu ıssız dağların sen **misin** derdi?

(mI, mU) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: aslında bir ektir. Onun için diğer soru edatlarının aksine, isim veya fiillerden sonra gelmek suretiyle soru mefhumunu ifade etmektedir.

GÖNÜL (s. 246)

Bundan **mı** sarardın soldun **ey** gönül?

(mI, mU) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: aslında bir ektir. Onun için diğer soru edatlarının aksine, isim veya fiillerden sonra gelmek suretiyle soru mefhumunu ifade etmektedir.

(Ey) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bir isim veya isim unsurunun önüne gelerek, bunların işaret ettiği şahıs, varlık veya kavrama yönelik seslenmeyi kuvvetlendiren ünlemdir.

Bir zaman aşk **için** yoldun **ey** gönül

(İçin) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Sebep edatıdır. İki kelime grubunu birbirine bağlamıştır. Gönülün bir zaman aşk yaşamak sebebiyle yolduğunu göstermiştir.

(Ey) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bir isim veya isim unsurunun önüne gelerek, bunların işaret ettiği şahıs, varlık veya kavrama yönelik seslenmeyi kuvvetlendiren ünlemdir.

Dünyaya baksan **da** gülümser **gibi**

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Dünyaya bakıldığında gülümser şeklinde göstererek ismi fiile bağlamıştır.

(dA) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: kuvvetlendirme bağlacı olarak değerlendirilen bu bağlaçlar, kelime, kelime grupları veya cümlelerden sonra gelerek bunları kendilerinden önce veya sonra gelen diğer bir kelime, kelime grubu veya cümleye bağlayabilirler. Bir konuya dikkat çekmek amacıyla sözde kullanılarak, bu sözü belirten, vurgulayan, kuvvetlendiren bağlaçlardır. Cümlede *baksan* fiilinin anlamını vurgulayıp *bile* anlamında kullanılarak cümlenin anlamını kuvvetlendirmiştir.

Uzuyor hayatın bir keder **gibi**

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Hayatın bir keder şeklinde uzadığını göstererek ismi fiile bağlamıştır.

Ellerde dolaşan kadehler **gibi**

Yıllarca boşaldın doldun **ey** gönül

Sanmam **ki** bahtiyar oldun **ey** gönül

(Ey) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bir isim veya isim unsurunun önüne gelerek, bunların işaret ettiği şahıs, varlık veya kavrama yönelik seslenmeyi kuvvetlendiren ünlemdir.

(Ki) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bu bağlaç genellikle cümleleri sebep-sonuç ilişkisiyle birbirine bağlar. İsim ve isim soylu sözcüklerden sonra gelir. Kendisinden önce gelen yardımcı cümleyi kendisinden sonra gelen cümleye açıklama, belirtme ve kuvvetlendirme anlamlarıyla bağlamaktadır. Bu cumlede kuvvetlendirme görevini üstlenmiştir.

BAĞ BOZUMU (s. 247)

Rakseden suların müsiksiyle

Kayalar dinlenir guruba **kadar...**

(Kadar) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Bu edat genellikle benzetme, karşılaştırma ve ölçü anlamları bildirir. Bir kelime grubunu başka bir kelimeye ölçü anlamıyla birbirine bağlamıştır.

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Suların müzikisinin vasıtasıyla kayalar güneşin batmasına kadar dinlediğini göstererek ismi fiile bağlamıştır.

Geçmiş bu yoldan **da** belli sonbahar

(dA) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: kuvvetlendirme bağlacı olarak değerlendirilen bu bağlaçlar, kelime, kelime grupları veya cümlelerden sonra gelerek bunları kendilerinden önce veya sonra gelen diğer bir kelime, kelime grubu veya cümleye bağlayabilirler. Bir konuya dikkat çekmek amacıyla sözde kullanılarak, bu sözü belirten, vurgulayan, kuvvetlendiren bağlaçlardır. Cümlede *yoldan* kelimesinin anlamını belirtmek cümlelerin anlamını kuvvetlendirmiştir.

GENCLİK (s. 248)

Anlattı erenler bir bahar **değil**

(değil) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: kuvvetlendirme bağlacı olarak değerlendirilen bu bağlaçlar, kelime, kelime grupları veya cümlelerden sonra gelerek bunları kendilerinden önce veya sonra gelen diğer bir kelime, kelime grubu veya cümleye bağlayabilirler. Bir konuya dikkat çekmek amacıyla sözde kullanılarak, bu sözü belirten, vurgulayan, kuvvetlendiren bağlaçlardır. Bu cümlede vurgulama görevini üstlenmiştir.

Hicranla ağaran bu saçlar **değil**

Sevgisiz kalan kalp ihtiyarlanmış

(değil) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: kuvvetlendirme bağlacı olarak değerlendirilen bu bağlaçlar, kelime, kelime grupları veya cümlelerden sonra gelerek bunları kendilerinden önce veya sonra gelen diğer bir kelime, kelime grubu veya cümleye bağlayabilirler. Bir konuya dikkat çekmek amacıyla sözde kullanılarak, bu sözü belirten, vurgulayan, kuvvetlendiren bağlaçlardır. Bu cümlede kuvvetlendirme görevini üstlenmiştir.

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Hicran vasıtasıyla saçlar değil sevgisiz kalp ihtiyarlandığını belirterek ismi fiile bağlamıştır.

Beni günden güne **meğer** genç eden...

(Meğer) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Sonuç, açıklama ifadesi taşıyan cümle başı bağlacıdır.¹⁵¹

DİNLE NEYDEN (s. 249)

Ruhum **ki** aşkımdan itila diler

(Ki) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bu bağlaç genellikle cümleleri sebep-sonuç ilişkisiyle birbirine bağlar. İsim ve isim soylu sözcüklerden sonra gelir. Kendisinden önce gelen yardımcı cümleyi kendisinden sonra gelen cümleye açıklama, belirtme ve kuvvetlendirme anlamlarıyla bağlamaktadır. Bu cumlede belirtme görevini üstlenmiştir.

Ölürsem ne **yazık** anlaşılmadan

Tanrıma bir **kere** secde kılmadan

(Kere) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: miktar, derece ifadesi taşıyan edattır. Secde kılmama fiilinin miktarını göstermiştir.

Kırılmış bir ney **ki** son yoldaşımdır

(Ki) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bu bağlaç genellikle cümleleri sebep-sonuç ilişkisiyle birbirine bağlar. İsim ve isim soylu sözcüklerden sonra gelir. Kendisinden önce gelen yardımcı cümleyi kendisinden sonra gelen cümleye açıklama, belirtme ve kuvvetlendirme anlamlarıyla bağlamaktadır. Bu cumlede kuvvetlendirme görevini üstlenmiştir.

ARZU (s. 250)

Sen **de** aşık ruhumun önünde eğil

(da) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: kuvvetlendirme bağlacı olarak değerlendirilen bu bağlaçlar, kelime, kelime grupları veya cümlelerden sonra gelerek bunları kendilerinden önce veya sonra gelen diğer bir kelime, kelime

¹⁵¹ Mustafa Özkan, Hatice Tören, Osman Esin, *Yüksek Öğretimde Türk Dili Yazılı ve Sözlü Anlatım*, Filiz Kitabevi Yayınları, (3.Baskı) İstanbul 2013, s. 552.

grubu veya cümleye bağlayabilirler. Bir konuya dikkat çekmek amacıyla sözde kullanılarak, bu sözü belirten, vurgulayan, kuvvetlendiren bağlaçlardır. Cümlede *sen* kelimesinin anlamını vurgulayarak cümlelerin anlamını kuvvetlendirmiştir.

Çünkü yalnız başıboş bir ömür **değil**

(Yalnız) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bağlaç, bağlama edatı veya cümle başı edatı olarak adlandırılabilir. *Fakat* anlamında kullanılarak iki cümleyi birbirine bağlamıştır. Cümle başı edatı olarak konuya ilgi çekmek amacıyla kullanılmıştır.

(Çünkü) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Bu bağlaç sebep bildirir, konuları açıklar ve kelime grupları ile cümleleri birbirine bağlar. Genellikle bağladığı cümlelerin ikinci cümle başında bulunan bu bağlaç, birinci cümlelerin açıklamsının görevini üstlenmektedir. Sebebini belirterek iki cümleyi birbirine bağlamıştır. Şairin sevgilisinden önünde eğilmek istemenin sebebini her gün onu andığını içindir.

(değil) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: kuvvetlendirme bağlacı olarak değerlendirilen bu bağlaçlar, kelime, kelime grupları veya cümlelerden sonra gelerek bunları kendilerinden önce veya sonra gelen diğer bir kelime, kelime grubu veya cümleye bağlayabilirler. Bir konuya dikkat çekmek amacıyla sözde kullanılarak, bu sözü belirten, vurgulayan, kuvvetlendiren bağlaçlardır.

Bir gün **bile** geçmiyor seni anmadan

(Bile) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Kendisinden önce gelen kelime, kelime grubu veya cümleleri, kendisinden önce gelen kelime, kelime grubu veya cümlelere belirtme, vurgulama veya kuvvetlendirme anlamlarıyla bağlar. Cümlede “dahi” anlamını vererek kuvvetlendirme göreviyle iki cümleyi kuvvetlendirme anlamıyla bağlamıştır.

Gözlerim kapanırsa ne **yazık eğer**

Bu benliğinden taşan nura kanmadan

(Eğer) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Şart cümlesini esas cümleye bağlayan bağlaçtır. İki cümleyi şart anlamıyla birbirine bağlamıştır.

BENİMLE EYLÜL (s. 251)

Sahilde sorarım böyle her akşam

Duydum **ki** ağlayan bir seda vardı

(Ki) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bu bağlaç genellikle cümleleri sebep-sonuç ilişkisiyle birbirine bağlar. İsim ve isim soylu sözcüklerden sonra gelir. Kendisinden önce gelen yardımcı cümleyi kendisinden sonra gelen cümleye açıklama, belirtme ve kuvvetlendirme anlamlarıyla bağlamaktadır. Bu cumlede kuvvetlendirme görevini üstlenmiştir.

NAZ (s. 252)

Gönlümün **yok** niyeti

(yok) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bir soruya onay, tasdik, kabul, ret, inkar gibi bir ifadeyle verilen cevap ünlemidir.

Açılmak **için** sana

(İçin) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Sebep edatıdır. Bir cümleyle bir kelime grubunu birbirine bağlamıştır. Gönlünün sevgilisine açılma amcını olmadığını dile getirmiştir.

Ben **ki** her damla derdim

(Ki) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bu bağlaç genellikle cümleleri sebep-sonuç ilişkisiyle birbirine bağlar. İsim ve isim soylu sözcüklerden sonra gelir. Kendisinden önce gelen yardımcı cümleyi kendisinden sonra gelen cümleye açıklama, belirtme ve kuvvetlendirme anlamlarıyla bağlamaktadır. Bu cumlede kuvvetlendirme görevini üstlenmiştir.

İpi elimle verdim

MÜNZEVİ (s. 253)

Gamlı bir heykel **gibi** kayalarla ben

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Kayalar ile Şairin bir heykel şeklinde olduğunu göstererek ismi fiile bağlamıştır.

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: eş anlamlı ya da anlamları birbirine yakın olan isimler, isim soylu kelime grupları ve bazen de

cümleleri bağlayan sıralama bağlacıdır. *İle* edatı *ve* anlamında kullanıldığında bağlaç oluyor. (Gamlı bir heykel gibi kayalar **ve** ben.)

Gözyaşlarıyla düşer dalgalar kuma

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Mecaz olarak gözyaşlar ile beraber dalgaların da kuma düştüğünü göstererek ismi fiile bağlamıştır.

Gökler esmer **ve** derin sular dalgalı

(ve) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: hem yazı hem konuşma dilinde çok yaygın olan bir bağlaçtır. Sürekli kullanılan bu bağlaç cümle içinde oldukça farklı görevlerde bulunmaktadır. İsim, sıfat, zarf gibi aynı türde olan kelimeleri ve kelime grupları ve cümleleri birbirine bağlar. İsim, sıfat, zamir tamlamalarında ve ikilemeler arasında kullanılır. *Ve* bağlacı bazen *ile* bağlacının anlamında kullanılmaktadır. Mısrayı oluşturan iki cümleyi birbirine bağlamıştır.

Sararmış bahçesiyle viran bir yalı

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: eş anlamlı ya da anlamları birbirine yakın olan isimler, isim soylu kelime grupları ve bazen de cümleleri bağlayan sıralama bağlacıdır. *İle* edatı *ve* anlamında kullanıldığında bağlaç oluyor. (Sararmış bahçesi **ve** viran bir yalı.)

Dumanlarla örtülen bir deniz **gibi**

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Dumanlar vasıtasıyla örtülen bir denizi tasvir ederek ismi fiile bağlamıştır.

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Denizlerin dumanlarla örtüldüğünü göstererek ismi fiile bağlamıştır.

Ben kimsesiz ağaçlar kimsesiz **gibi**

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Şair kimsesiz ağaçlar şeklinde kimsesiz olduğunu göstererek ismi fiile bağlamıştır.

SOLGUN GÜL (s. 254)

Daha yaz geçmeden sarardı gülüm

Böyle tez solacak ne vardı gülüm

(daha) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Türkiye Türkçesinde cümle başı edatıdır. Bu cümlede *henüz* anlamında kullanılmıştır.

Anlat **ki** bu **kadar** çağın geçti **mi**?

(Ki) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bu bağlaç genellikle cümleleri sebep-sonuç ilişkisiyle birbirine bağlar. İsim ve isim soylu sözcüklerden sonra gelir. Kendisinden önce gelen yardımcı cümleyi kendisinden sonra gelen cümleye açıklama, belirtme ve kuvvetlendirme anlamlarıyla bağlamaktadır. Bu cumlede kuvvetlendirme görevini üstlenmiştir.

(Kadar) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Bu edat genellikle benzetme, karşılaştırma ve ölçü anlamları bildirir. Bir kelime grubunu bir cümleye ölçü anlamıyla birbirine bağlamıştır.

DAĞINIK SATIRLAR (S. 255)

O ne ince bir yüz **ki** kıyılarak bakılmaz

(Ki) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bu bağlaç genellikle cümleleri sebep-sonuç ilişkisiyle birbirine bağlar. İsim ve isim soylu sözcüklerden sonra gelir. Kendisinden önce gelen yardımcı cümleyi kendisinden sonra gelen cümleye açıklama, belirtme ve kuvvetlendirme anlamlarıyla bağlamaktadır. Bu cumlede kuvvetlendirme görevini üstlenmiştir.

Bir mezarda açılan taze bir çiçek **gibi**

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. bir mezarda taze bir çiçeğin açıldığını göstererek ismi fiile bağlamıştır.

Kapandığım türbeye bir nur inecek **gibi**

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Şairin atıldığı türbeye sanki bir nurun ineceğini göstererek ismi fiile bağlamıştır.

Kar inen dağlar **gibi** betim benzim ağardı

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Şairin beti benzi karla bürünen dağlar şeklinde beti ile benzinin ağardığını göstererek ismi fiile bağlamıştır.

Ey oğlunu bu derde kurban veren anlar

(Ey) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bir isim veya isim unsurunun önüne gelerek, bunların işaret ettiği şahıs, varlık veya kavrama yönelik seslenmeyi kuvvetlendiren ünlemdir.

Belki benim **de** vardı coşkun engin bir çağım

(Belki) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Başında bulunduğu cümleyi kendisinde önceki veya kendisinden sonraki cümleye bağlayan bağlaçtır. İki kelime grubunu olasılık anlamıyla bağlamıştır.

(dA) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: kuvvetlendirme bağlacı olarak değerlendirilen bu bağlaçlar, kelime, kelime grupları veya cümlelerden sonra gelerek bunları kendilerinden önce veya sonra gelen diğer bir kelime, kelime grubu veya cümleye bağlayabilirler. Bir konuya dikkat çekmek amacıyla sözde kullanılarak, bu sözü belirten, vurgulayan, kuvvetlendiren bağlaçlardır.

Dalgalar geldi geçti...**fakat** seni her zaman

Yalçın bir kaya **gibi** bağrımda duycağım...

(Fakat) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: zıt anlamlı kelime grupları ile cümleleri sebep-sonuç ilişkisiyle birbirine bağlayan kelimelerdir. Bu cümlede *yalnız* anlamında kullanılmıştır.

GEÇ KALAN BAHAR (s. 256)

Yine geç kalma emi

Ne bir ahenk **ne** bir renk

(ne...ne) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: karşılaştırma bağlacıdır. İki kelime grubunu eşitlik anlamıyla birbirine bağlamıştır.

(s. 257)

Fakat sen nazlı ince

Bir şarkıyla geçince

Cennete döndü zindan

(Fakat) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: zıt anlamlı kelime grupları ile cümleleri sebep-sonuç ilişkisiyle birbirine bağlayan kelimelerdir. Bu cümlede *yalnız* anlamında kullanılmıştır.

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Geçen birinin şarkısının vasıtasıyla zindanın cennete döndüğünü tasvir ederek ismi fiile bağlamıştır.

Henüz açıldı senin

Diktiğin yasemenler

(henüz) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Farsçadır. Türkçedeki bağlama, karşılaştırma, ve cümle başı edatları işlevinde edattır.

Yalnız senin baharın

Hiç solmadan gülecek

(Yalnız) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bağlaç, bağlama edatı veya cümle başı edatı olarak adlandırılabilir. *Fakat* anlamında kullanılarak iki cümleyi birbirine bağlamıştır. Cümle başı edatı olarak konuya ilgi çekmek amacıyla kullanılmıştır.

BEN VE SEN (s. 258)

O coşkun gönül **ki** durmadan eser

(Ki) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bu bağlaç genellikle cümleleri sebep-sonuç ilişkisiyle birbirine bağlar. İsim ve isim soylu sözcüklerden sonra gelir. Kendisinden önce gelen yardımcı cümleyi kendisinden sonra gelen cümleye açıklama, belirtme ve kuvvetlendirme anlamlarıyla bağlamaktadır. Bu cumlede kuvvetlendirme görevini üstlenmiştir.

O göz **ki** durmadan çağlar bendedir

(Ki) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bu bağlaç genellikle cümleleri sebep-sonuç ilişkisiyle birbirine bağlar. İsim ve isim soylu sözcüklerden sonra gelir. Kendisinden önce gelen yardımcı cümleyi kendisinden sonra gelen cümleye açıklama, belirtme ve kuvvetlendirme anlamlarıyla bağlamaktadır. Bu cumlede kuvvetlendirme görevini üstlenmiştir.

Bana **da** bir diken verir bu arsa

(da) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: kuvvetlendirme bağlacı olarak değerlendirilen bu bağlaçlar, kelime, kelime grupları veya cümlelerden

sonra gelerek bunları kendilerinden önce veya sonra gelen diğeri bir kelime, kelime grubu veya cümleye bağlayabilirler. Bir konuya dikkat çekmek amacıyla sözde kullanılarak, bu sözü belirten, vurgulayan, kuvvetlendiren bağlaçlardır. Cümlede *bana* kelimesinin anlamını vurgulayarak cümlenin anlamını kuvvetlendirmiştir.

Ne varsa **ah** eder ağlar bendedir

(ah) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: üzüntü ve acıma duygusunu ifade eder.

RUHUMDA KIŞ, YAZ (s. 259)

Benliğimde zamanla değişen bir hicran var

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Şairin benliğinde zaman vasıtasıyla değişen bir hicranın var olduğunu belirterek ismi fiile bağlamıştır.

Her kaba şekli uyan sular **gibi** olurum

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Şairin rengini her kaba uyan sulara benzeterek ismi fiile bağlamıştır.

Zamanla başkalaşan ruhum **sanki** bir masal

(Sanki) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Kelimeleri, kelime grupları ve cümleleri tahmin ve olasılık anlamlarıyla bağlayan bağlaçtır. Aynı zamanda benzerlik ifadesi taşıyan cümle başı bağlacıdır. Şairin zamanın geçmesiyle değişen ruhunu bir masala benzetmiştir.

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Şairin ruhu zaman vasıtasıyla başkalaştığını bildirerek ismi fiile bağlamıştır.

Rüzgarda alevimi savuran bir mum **gibi**

Ruhum istikrarsız cereyanlar içinde

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Şair istikrarsız ruhunu rüzgarın savurduğu mum alevlerine benzeterek iki cümleyi birbirine bağlamıştır.

HARABAT ŞAİRİ (s. 260)

Fethiye çıkmış **gibiydin** bir hisarı içinden

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Edatlar genellikle ek almayan kelimelerdir. Fakat böyle nadir durumlarda ek alıp isim, zarf, sıfat gibi kelimelere dönüşebilirler. Burada *gibiydin* isim olarak değerlendirilir

Zamane erlerinin baktın küçüklüğüne

Ve dev buldun kendini yanında büyüklerin

(ve) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: hem yazı hem konuşma dilinde çok yaygın olan bir bağlaçtır. Sürekli kullanılan bu bağlaç cümle içinde oldukça farklı görevlerde bulunmaktadır. İsim, sıfat, zarf gibi aynı türde olan kelimeleri ve kelime grupları ve cümleleri birbirine bağlar. İsim, sıfat, zamir tamlamalarında ve ikilemeler arasında kullanılır. *Ve* bağlacı bazen *ile* bağlacının anlamında kullanılmaktadır. Bir önceki mısra ile başında bulunduğu mısrayı birbirine bağlamıştır.

Bugün tarih oldular senin hicivlerinle

GENÇ İKEN...(s. 261)

Ezel diz çökerken çnünde ey put

Ebed renk alırken senden ey taze

Ürpersi ölümden niçin ey güzel

(Ey) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bir isim veya isim unsurunun önüne gelerek, bunların işaret ettiği şahıs, varlık veya kavrama yönelik seslenmeyi kuvvetlendiren ünlemdir.

Bir hayal ufkuna ruhun dalar **da**

(da) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: kuvvetlendirme bağlacı olarak değerlendirilen bu bağlaçlar, kelime, kelime grupları veya cümlelerden sonra gelerek bunları kendilerinden önce veya sonra gelen diğer bir kelime, kelime grubu veya cümleye bağlayabilirler. Bir konuya dikkat çekmek amacıyla sözde kullanılarak, bu sözü belirten, vurgulayan, kuvvetlendiren bağlaçlardır. Cümlede *dalar* fiilinin anlamını vurgulayarak cümlenin anlamını kuvvetlendirmiştir.

Bin şî're sığmayan güzelliğinle

En fazla bir bahar hayatı yaşa

Ve bir mor salkımdan **daha** erken öl...

(ve) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: hem yazı hem konuşma dilinde çok yaygın olan bir bağlaçtır. Sürekli kullanılan bu bağlaç cümle içinde oldukça farklı görevlerde bulunmaktadır. İsim, sıfat, zarf gibi aynı türde olan kelimeleri ve kelime grupları ve cümleleri birbirine bağlar. İsim, sıfat, zamir tamlamalarında ve ikilemeler arasında kullanılır. *Ve* bağlacı bazen *ile* bağlacının anlamında kullanılmaktadır. Bir önceki mısrayı başında bulunduğu mısra ile birbirine bağlamıştır.

(daha) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Türkiye Türkçesinde cümle başı edatıdır. Bu cümlede karşılaştırma anlamında kullanılmıştır.

BİR GENÇ İZA MERSİYE (s. 262)

Ne mavum bir beşikte geldi benim yuvama

Ne ceviz bir tabutta bizi bıraktı gitti

(ne...ne) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: karşılaştırma bağlacıdır. İki cümleyi eşitlik anlamıyla birbirine bağlamıştır.

Bir gölge vurur **gibi** bir camdan öbür cama

Nasıl geldiyse öyle sessizce aktı gitti

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Bir genç kızın ölümünü gölgenin bir camdan başka bir cama sessizce aktığına benzeterek iki cümleyi bağlamıştır.

(Öyle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Cümle başı ve kuvvetlendirme bağlacıdır. Cümlede birinin gelmesiyle gitmesinin eşit şekilde sessiz olmasını göstermiştir.

Kuştur desem **ne** kanat çarpışı var **ne** sesi

(ne...ne) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: karşılaştırma bağlacıdır. Bir cümleyi bir kelimeye eşitlik anlamıyla birbirine bağlamıştır.

Bir hayaletti **sanki** kara bahtın sildiği

Duyulmadı bir evden bir sesin eksildiği

(Sanki) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Kelimeleri, kelime grupları ve cümleleri tahmin ve olasılık anlamlarıyla bağlayan bağlaçtır. Aynı zamanda benzerlik ifadesi taşıyan cümle başı bağlacıdır. Şair bir evde bir sesin eksilmesinin duyulmamasını bir hayalete benzetmiştir.

FARUK NAFİZ ÇAMLIBEL'İN YAYIMLANMAMIŞ ŞİİRLERİ

(s. 265)

Gayri sen şarkının âlâsını benden dinle

(s. 266)

Bu **kadar** dert **de** düşmez bir şairin başına

(Kadar) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Bu edat genellikle benzetme, karşılaştırma ve ölçü anlamları bildirir. Bir kelime grubunu başka bir kelimeye ölçü anlamıyla birbirine bağlamıştır.

(da) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: kuvvetlendirme bağlacı olarak değerlendirilen bu bağlaçlar, kelime, kelime grupları veya cümlelerden sonra gelerek bunları kendilerinden önce veya sonra gelen diğer bir kelime, kelime grubu veya cümleye bağlayabilirler. Bir konuya dikkat çekmek amacıyla sözde kullanılarak, bu sözü belirten, vurgulayan, kuvvetlendiren bağlaçlardır.

Şad olur **belki** ruhum dostlar koşup gelirse

(Belki) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Başında bulunduğu cümleyi kendisinde önceki veya kendisinden sonraki cümleye bağlayan bağlaçtır. İki kelime grubunu olasılık anlamıyla bağlamıştır.

Düğüne gider **gibi** cenaze alayına

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Şairin dostlarının onun cenazesine gelmelerini düğüne gitmelerine benzeterek iki cümleyi bağlamıştır.

SEMENDER GÖNÜL-CEHENNEM KUŞU(s. 267)

1

Ben **de** bir böyle yanardağ gülünün sahibiydim

(dA) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: kuvvetlendirme bağlacı olarak değerlendirilen bu bağlaçlar, kelime, kelime grupları veya cümlelerden sonra gelerek bunları kendilerinden önce veya sonra gelen diğer bir kelime, kelime grubu veya cümleye bağlayabilirler. Bir konuya dikkat çekmek amacıyla sözde kullanılarak, bu sözü belirten, vurgulayan, kuvvetlendiren bağlaçlardır.

Geçiyor ömrüm ateşlerde yanıp sönmekle

Bir ölüp dirilir özge semender **gibiyim**

Edatlar genellikle ek almayan kelimelerdir. Fakat böyle nadir durumlarda ek alıp isim, zarf, sıfat gibi kelimelere dönüşebilirler. Burada *gibiyim* isim olarak değerlendirilir

6

Bir kuşum ben **ki** yanardağlara kurulmuş yuvası

(Ki) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bu bağlaç genellikle cümleleri sebep-sonuç ilişkisiyle birbirine bağlar. İsim ve isim soylu sözcüklerden sonra gelir. Kendisinden önce gelen yardımcı cümleyi kendisinden sonra gelen cümleye açıklama, belirtme ve kuvvetlendirme anlamlarıyla bağlamaktadır. Bu cumlede kuvvetlendirme görevini üstlenmiştir.

Ve cehennemle ikiz bir korun sahibiydim

(ve) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: hem yazı hem konuşma dilinde çok yaygın olan bir bağlaçtır. Sürekli kullanılan bu bağlaç cümle içinde oldukça farklı görevlerde bulunmaktadır. İsim, sıfat, zarf gibi aynı türde olan kelimeleri ve kelime grupları ve cümleleri birbirine bağlar. İsim, sıfat, zamir tamlamalarında ve ikilemeler arasında kullanılır. *Ve* bağlacı bazen *ile* bağlacının anlamında kullanılmaktadır. Bir önceki mısra ile başında bulunduğu mısra ile birbirine bağlamıştır.

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Şair cehennem ile beraber bir kor sahibi olduğunu ismi fiile bağlamıştır.

HULYA (s. 270)

Baykuş **gibi** yüzler silinip gitti gözümden

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Şairin hulyanın baykuş şeklinde gözünden gittiğini göstererek iki kelime grubunu birbirine bağlamıştır.

SONBAHAR AKŞAMI (s. 271)

1

Ne bahar kaldı ne yaz gayrı benim bahçemde

(ne...ne) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: karşılaştırma bağlacıdır. Bir cümleyi bir kelimeye eşitlik anlamıyla birbirine bağlamıştır.

VUSLAT (s. 271)

Gözlerim görmeden evvel seni gönlüm tanıdı

(evvel) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: zaman ifadesi taşır. İsimleri zaman ifadesiyle fiillere bağlar. Bu cümlede *önce* anlamıyla kullanılmıştır.

Adımız boş yere aşık değil avare değil

(değil) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: kuvvetlendirme bağlacı olarak değerlendirilen bu bağlaçlar, kelime, kelime grupları veya cümlelerden sonra gelerek bunları kendilerinden önce veya sonra gelen diğer bir kelime, kelime grubu veya cümleye bağlayabilirler. Bir konuya dikkat çekmek amacıyla sözde kullanılarak, bu sözü belirten, vurgulayan, kuvvetlendiren bağlaçlardır. Bu cümlede kume görevini üstlenmiştir.

YAZMIYOR (s. 273)

Hem bu dünyada saadet hem bu dünyada safa

(hem...hem) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: eşitlik, üstün tutma, kıyaslama, beraberlik veya beraber olmama gibi anlamlarla iki veya daha çok kelime veya kelime grubunu birbirine bağlar. Bu cümlede eşitlik anlamında kullanılmıştır.

ALİCENGİZ OYUNU (s. 273)

Bir geniş alemi ki kıtaya sığdırmak için

(Ki) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bu bağlaç genellikle cümleleri sebep-sonuç ilişkisiyle birbirine bağlar. İsim ve isim soylu sözcüklerden

sonra gelir. Kendisinden önce gelen yardımcı cümleyi kendisinden sonra gelen cümleye açıklama, belirtme ve kuvvetlendirme anlamlarıyla bağlamaktadır. Bu cumlede kuvvetlendirme görevini üstlenmiştir.

(İçin) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Sebep edatıdır. İki kelime grubunu birbirine bağlamıştır.

SACLARIN (s. 274)

1

Tut **ki** hançer kesilip can evimizden vurdun

(Ki) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bu bağlaç genellikle cümleleri sebep-sonuç ilişkisiyle birbirine bağlar. İsim ve isim soylu sözcüklerden sonra gelir. Kendisinden önce gelen yardımcı cümleyi kendisinden sonra gelen cümleye açıklama, belirtme ve kuvvetlendirme anlamlarıyla bağlamaktadır. Bu cumlede kuvvetlendirme görevini üstlenmiştir.

Bizi sen mahvedemezsin ne **kadar** zulmetsen

(Kadar) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Bu edat genellikle benzetme, karşılaştırma ve ölçü anlamları bildirir. Bir kelime grubunu bir cümleye ölçü anlamıyla birbirine bağlamıştır. (Sen ne **kadar** zulmetsen bizi mahvedemezsin.)

RAMAZANIN SON CUMASINDA (s. 275)

Aşınalar dün Eyüp Sultan'a kurban adanmış

Beni kurtarmak ümidiyle senin pençenden

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Aşınalar kurban vasıtasıyla şairi sevgilisinden kurtarmak istediğini tasvir ederek ismi fiile bağlamıştır.

Adadım ben **de** bugün kendimi kurban yerine

(dA) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: kuvvetlendirme bağlacı olarak değerlendirilen bu bağlaçlar, kelime, kelime grupları veya cümlelerden sonra gelerek bunları kendilerinden önce veya sonra gelen diğer bir kelime, kelime grubu veya cümleye bağlayabilirler. Bir konuya dikkat çekmek amacıyla sözde kullanılarak, bu sözü belirten, vurgulayan, kuvvetlendiren bağlaçlardır.

Dün işittim **ki** Eyüp Sultan'a kurban adamış

(Ki) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bu bağlaç genellikle cümleleri sebep-sonuç ilişkisiyle birbirine bağlar. İsim ve isim soylu sözcüklerden sonra gelir. Kendisinden önce gelen yardımcı cümleyi kendisinden sonra gelen cümleye açıklama, belirtme ve kuvvetlendirme anlamlarıyla bağlamaktadır. Bu cumlede kuvvetlendirme görevini üstlenmiştir.

KAF DAĞINDAN (s. 276)

Kevser olsan **da** şifan bana zehir olsan **da**

(da) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: kuvvetlendirme bağlacı olarak değerlendirilen bu bağlaçlar, kelime, kelime grupları veya cümlelerden sonra gelerek bunları kendilerinden önce veya sonra gelen diğer bir kelime, kelime grubu veya cümleye bağlayabilirler. Bir konuya dikkat çekmek amacıyla sözde kullanılarak, bu sözü belirten, vurgulayan, kuvvetlendiren bağlaçlardır. Cümlede *olsan* fiilinin anlamını vurgulayıp *bile* anlamında kullanılarak cümlenin anlamını kuvvetlendirmiştir.

HASRET (s. 276)

Hasret eyyamını takvim **gibi** bir bir sayacak

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Şairin hasret günlerini takvim günlerini günlük olarak sayacak şekilde göstererek iki kelime grubunu birbirine bağlamıştır.

Gelecek bir gün o sultan beni şad etmek **için**

Gelecek **lakin** benden eser bulmayacak

(İçin) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Sebep edatıdır. İki cümleyi birbirine bağlamıştır. Şairin, segilisi onu mutlu etmek sebebiyle ona geleceğini dile getirmiştir.

BAŞKA BİR DALGA (s. 277)

Yıldırım yüklü bulutlar **gibi** alevler saçarak

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Yıldırım yüklü bulutları alevlerin saçmasına benzeterek iki kelime grubunu birbirine bağlamıştır.

Başka bir dalga gelip geçti cihan ufkundan

(başka) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: isim hal eklerinden ayrılma haliyle bitişirler. Bakalık anlamını veren bir edattır. Cümlede kendisinden sonra gelen isme göre kendisinden önce gelen ismi istisnâ olduğunu değerlendirir.

GÖNÜL HASTASI (s. 277)

Bir gönül hastası var dert **ile** derman arası

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: eş anlamlı ya da anlamları birbirine yakın olan isimler, isim soylu kelime grupları ve bazen de cümleleri bağlayan sıralama bağlacıdır. *İle* edatı *ve* anlamında kullanıldığında bağlaç oluyor. (Bir gönül hastası var dert **ve** derman arası.)

Panzehirler **ve** zehirlerle ömür sürmededir

(ve) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: hem yazı hem konuşma dilinde çok yaygın olan bir bağlaçtır. Sürekli kullanılan bu bağlaç cümle içinde oldukça farklı görevlerde bulunmaktadır. İsim, sıfat, zarf gibi aynı türde olan kelimeleri ve kelime grupları ve cümleleri birbirine bağlar. İsim, sıfat, zamir tamlamalarında ve ikilemeler arasında kullanılır. *Ve* bağlacı bazen *ile* bağlacının anlamında kullanılmaktadır. Cümleyi oluşturan iki kelimeyi birbirine bağlamıştır.

Can katarken yeniden kin **ile** nefret canıma

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: eş anlamlı ya da anlamları birbirine yakın olan isimler, isim soylu kelime grupları ve bazen de cümleleri bağlayan sıralama bağlacıdır. *İle* edatı *ve* anlamında kullanıldığında bağlaç oluyor. (Can katarken yeniden kin **ve** nefret canıma.) bu cümlede *ile* bağlacı zıt anlamlı iki kelimeyi birbirine bağlamıştır.

Beni hürmetle muhabbetlerim öldürmededir

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: eş anlamlı ya da anlamları birbirine yakın olan isimler, isim soylu kelime grupları ve bazen de

cümleleri bağlayan sıralama bağlacıdır. *İle* edatı *ve* anlamında kullanıldığında bağlaç oluyor.

CEHENNEM (s. 277)

Bir yanardağ **gibi** tütmüştür o gündem ahım

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Şair ahımın ateşini bir yanardağ tütüşmesine benzeterek iki kelime grubunu birbirine bağlamıştır.

Bana dünyayı **meğer** cennet eden senmişsin

(Meğer) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Sonuç, açıklama ifadesi taşıyan cümle başı bağlacıdır. (Meğer bana dünyayı cennet eden senmişsin.)

DIŞ KİRASI (s. 278)

1

Akşam olmaz **mı** konar soframa bir yaşlı kadın

(mI, mU) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: aslında bir ektir. Onun için diğer soru edatlarının aksine, isim veya fiillerden sonra gelmek suretiyle soru mefhumunu ifade etmektedir.

Kızıl ağzına bir al gonca taşır kuşçasına

Ve giderken koparıp kalbimi göğsümden alır

(ve) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: hem yazı hem konuşma dilinde çok yaygın olan bir bağlaçtır. Sürekli kullanılan bu bağlaç cümle içinde oldukça farklı görevlerde bulunmaktadır. İsim, sıfat, zarf gibi aynı türde olan kelimeleri ve kelime grupları ve cümleleri birbirine bağlar. İsim, sıfat, zamir tamlamalarında ve ikilemeler arasında kullanılır. *Ve* bağlacı bazen *ile* bağlacının anlamında kullanılmaktadır. Genelde cümle başında kullanılmayan *ve* bağlacı şiirde kafiye gereği ve anlamı kuvvetlendirmek için kullanılmıştır.

KANLI NİGAR (s. 280)

Andırırдың göle hasretle yanan bir kuğuyu

(İle) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Vasıta ve beraberlik edatıdır. Hasret vasıtasıyla yanan bir kuğuyu göle andırdığını tasvir ederek ismi fiile bağlamıştır.

Yoktu bir halin acıkmış **gibi** insan etine

(Gibi) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Benzerlik edatıdır. Birinin kötü halini insan etine acıkmasına benzeterek iki kelime grubunu birbirine bağlamıştır.

Bizi kurban edecektin demek **ey** kanlı nigar

(Ey) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: bir isim veya isim unsurunun önüne gelerek, bunların işaret ettiği şahıs, varlık veya kavrama yönelik seslenmeyi kuvvetlendiren ünlemdir.

Taze bir şan **ü** şeref katmak **için** şöhretine

(Ü) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Osmanlı Türkçesinde kullanılan bağalama edatıdır. İki kelimeyi birbirine bağlamıştır.

(İçin) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Sebep edatıdır. İki cümleyi birbirine bağlamıştır. Kanlı nigarın kendine şan ve şeref katmak amacıyla bazı kişileri kurban edeceğini dile getirmiştir.

KAÇ SEFER (s. 282)

1

Kaç **kere** feth etti mübarek vatani

(Kere) Bağlacının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: miktar, derece ifadesi taşıyan edattır. Fethetme fiilinin miktarını göstermiştir.

Her vatan sahası **başka** bir malazgirt oldu

(başka) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: isim hal eklerinden ayrılma haliyle bitişirler. Bakalık anlamını veren bir edattır. Cümlede kendisinden sonra gelen isme göre kendisinden önce gelen ismi istisnaî olduğunu değerlendirir.

Her sefer bir **daha** feth etti bu millet yeniden

(daha) Edatının türü, işlevi ve cümleye kattığı anlam: Türkiye Türkçesinde cümle başı edatıdır. Bu cümlede tekrarlama anlamında kullanılmıştır.

SONUÇ

Çalışmamızda incelediğimiz Faruk Nafiz Çamlıbel'in "Han Duvarları" kitabındaki şiirlerde yer alan birçok edat kullanılmaktadır. Tezimizde Edat olarak saydığımız bağlaçlar ve ünlemler de bulunmaktadır, fakat bunların sayıları çekim edatlara göre çok azdır.

Araştırmacılar edatların hemen hemen aynı özelliklerini farklı anlatımlarla göstermiştir. Memet Hengirmen, Turgay Sebzecioğlu, Tahir Necat Gencan...vd. gibi bazı araştırmacılar "edat" yerinde "ilgeç" kelimesi kullanmıştır. Bu da bu tür kelimelerin kelimeler, kelime grupları ve cümleler arasında kurduğu ilgilerden kaynaklanmıştır.

Kelimeler genellikle isim soylu kelimeler, fiil soylu kelimeler ve edatlar olarak üç eşit olarak değerlendirilmektedir. Bunlarda isim soylu ve fiil soylu kelimeler anlamlı kelimelerdir. İsimler, zihinlerde bir varlık veya kavramı canlandıran, fiiller ise bir hareket ifade eden kelimelerdir. Edatlar ise tek başlarına anlamsız olan bir dil bilgisi görevi üstlenen kelimelerdir. Bu kıyaslamaya göre edatlarla diğer kelime türleri arasındaki benzerlik ve farklılıkları bu şekilde gösterebiliriz:

Kelime türlerinin tanımlamalarına daha yakından bakıldığında, edatları isimler ve fiillerden ayıran en önemli iki özellik şunlardır diyebiliriz:

1. Edatlar tek başlarına anlamsızdırlar ve hiç bir şey ifade etmezler, halbuki isimler bir nesneyi, fiiller ise bir hareketi ifade ederler. Yani cümlede yapımında edatlar görevli, isimler bir nesneyi ve fiiller bir hareketi karşılayan kelimelerdir.

2. Edatlar çekim eklerini almaz ve yeni kelimeler türetmezler. Yani edatlar belli bir kalıpta donmuş değişmeyen kelimelerdir. İsimler ve fiiller ise Türk dilindeki bütün ekleri alır ve yeni kelimeler türetirler. Bu eklerin bazıları isimlere, bazıları fiillere ve bazıları ikisine de gelirler.

Edatlar, dilin bütünü içinde ele alındığı zaman ek almayan donmuş ve kalıplaşmış kelimelerdir. böylece şekil itibarıyla isim çekim eklerine yaklaşırlar. Edatlar, isim çekim eklerinin gördüğü görevlerin bir bölümünü de yüklemiş, yalnız edatlar eklerden daha zengin nüanslı önemli kelimelerdir.

Edatları eklerle özellikle isim hal ekleriyle mukayese ederken bazı benzerlikler ve farklılıklar ortaya çıkabilir.

Edatları bu yönleriyle isim hal eklerine benzerler:

1. Şekil bakımında tam ve eksiksiz kelimeler olan edatlar ve eksiltili ses topluluğu olan isim hal eklerin ikisi de tek başlarına anlamsızdırlar.

2. İkisi de söz dizimi esnasında isimlerden sonra gelir ve bu isimleri fiillere bağlayıp bu kelimeler arasında değişik anlam birlikteliği oluştururlar.

3. Bazı isim hal ekleriyle yapım ekleri edatların cümleye kattıkları anlamları katabilirler. Örneğin:

-e (-a) eki: **için** edatı görevinde kullanılabilir.

Annesine bir kazak aldı. = Annesi **için** bir kaza aldı. (özellik ilgisi)

Bunları öğrendiğime sevindim. = Bunları öğrendiğim **için** sevindim. (sebe-sonuç ilişkisi)

Tez savunmasına hazırlanıyorum. = Tez savunması **için** hazırlanıyorum. (amaç-sonuç ilişkisi)

-li eki:

Gözlüklü daha rahat okuyabiliyorum. = Gözlükle daha rahat okuyabiliyorum. (vasıta ilgisi kurar)

Üzüntüyle gitti. = Üzüntülü gitti. (ile edatıyla kurulan zarf grubunda edatın yerine geçmiştir)

-ce eki: **için** , **göre** ve **gibi** edatlarının yerlerini tutar.

Sizce yanlış mı söylediklerim? = Size **göre** yanlış mı söylediklerim?

Bence bir sakıncası yok. = Bana **göre** bir sakıncası yok.

Çocukça davranıyor. = Çocuk **gibi** davranıyor.

-si, imsi ekleri: **gibi** kelimesine yakın bir anlam vererek **benzerlik** , **yakınlık** ilgisi kurar. İpeğimsi (ipek gibi)...

-den eki: **için** , **-den ötürü** , **-den dolayı** edatlarının yerini tutar.

Üzüntüsünden yataklara düştü. = Üzüntüsünden **dolayı** yataklara düştü.

Sevildiklerinden mutlu oluyor çocuklar. = Sevildikleri **için** mutlu oluyor çocuklar.

Edatlarla isim hal eklerinin arasındaki en önemli farklılıkları bunlardır:

1. Yapı bakımından edatlar tam ve eksiksiz **kelimeler**, isim hal ekleri ise eksiltili **ses topluluğudur**.

2. Edatlar birbirine bağladığı kelimelerle bitişmeyip bağımsız kalırken, isim hal ekleri kendisinde önce gelen isimlerle bitişirler. Bu kurala aykırı olan “ile” ve “için” edatları bazen kendilerinde önce gelen kelimelerle birleşirler.

3. Edatlar kendisinden önce gelen isim veya isim soylu kelime veya kelime gruplarını kendisinden sonra gelen fiillere sebep, benzerlik, zaman..vb gibi ifadeleriyle zarf fonksiyonuyla bağlar. İsim hal ekleri ise isimleri yönelme, belirtme, bulunma, ayrılma gibi durumlarla isimleri fiillere bağlar.

Edatlar genellikle ek almayan kelimelerdir, nadir durumlarda ek aldıkları zaman diğer kelime türlerine dönüşürler. Cümlenin bir ögesi olarak da diğer kelime türleri gibi özne, tümleç, yüklem görevini üstlenebilir. Yalnız özne olarak kullanışları çok azdır:

İsim çekim eki aldıklarında *isim* olabilirler: Karpuzun bu *kadarını* ilk kez görüyorum.

Ek fiil aldıklarında *yüklem* görevinde bulunup yine *isim* olabilirler: Askerin yaptığı her şey vatan içindir.

Sıfat olabilirler: *Kapı gibi* adam hastalığa yenik düştü ve öldü.

Zarf olabilir: Dayak yiyeceğini anlayan çocuk yeniden *kedi gibi* fırlayıp kaçtı.

İle edatı *ve* anlamında kullanıldığında *bağlaç* görevini üstlenir:

Kalem ile silgi aldım.

Kalem ve silgi aldım.

İle edatı cümlede bazen kendisinde önce gelen kelime ile birleşebilir:

İşe otobüs ile gidiyorum.

İşe otobüsle gidiyorum.

Cümle içinde edat ile birlikte cümleyi oluşturan diğer unsurlar edatların anlam ve görevlerini belirlemektedirler. Bunun için edatlar bir görevli dil ögesi sayılır. Cümleyi oluşturan diğer kelimeler arasında değişik münasebetler kurmaya yarayan işlevli sözler ve vasıtalar olarak değerlendirilebilir.

Dil bilgisi ile ilgili bir konuyu bir edebî eserde özellikle de şiirde incelerken bazı zorluklarla karşılaşılabilir. Çünkü şiir dili normal konuşma dilinden farklıdır. Şiirde birçok bilgi, hiss..vs. az kelimelerle ifade etmeye çalışılır. Bununla beraber kafiye düzeni nedeniyle kuralsız cümle kurmaya mecbur kalınır. Bütün bu sebeplerden dolayı inceleme esnasında bu kuralsız cümleleri kurallı cümleler haline getirilir. Bunun yanı sıra bir beyti oluşturan iki mısrayı birbirine bağlayan edatlar, bazen birinci mısranın sonunda bazen de ikinci mısranın başında bulunabilir. Bütün bu hususları göz önünde bulundurken çözümlene yapmak işimizi zorlaştığı kadar birçok hususta da faydalanmamıza neden olmuştur.

KAYNAKÇA

- AK, Coşkun; *Türk Dili*, Nobel Yayın Dağıtım Yayınları, (2.Baskı) Ankara 2006.
- AKALIN, Şükrü Halûk-Toparlı, Recep-Argunşah, Mustafa-Demir, Nurettin-Gözaydın, Nevzat-Özyetgin, Melek-Zülfikar, Hamza-Aksu, Belgin Tezcan-Durkun, Abdullah-Gültekin, Beyza-Okkalı, Burçak-Terzi, Âdem-Mete, Şener-Kaya, Ömer-Tekeli, Safa; *Türkçe Sözlük*, Türk Dil Kurumu Yayınları, (11.Baskı) Ankara 2011.
- ANONİM; *Türkçe Öğretim, Aaştırma ve Uygulama Merkezi (TÖMER), Yabancılar İçin Türkçe Dil Bilgisi*, Yayın No: 4, Ankara 2002.
- AYDENİZ, Süleyman; “Mustafa Kutlu’nun “Mavi Kuş” Hikayesindeki Edatlar Ve Edatların Türkçe Öğretimindeki Yeri”, *Türkiye Eğitim Dergisi*, ISBN:249-263, (2022), s. 1, (erişim 17.7.2022).
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/turkegitimdergisi/issue/70719/1126843>
- AZAP, Narin; *Türkiye Türkçesinde Hitap ve Ara Sözleri (Duygu Sözleri)*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya 2008.
- BALYEMEZ, Sedat; *Dil Bilgisi Üzerine Açıklamalar*, Pegeme Akademi Yayınları, (6.Baskı) Ankara 2021.
<https://a5c9067fb5de95ba1294b544b3b0d04c29bc1f2f.vetisonline.com/tr/ara?index=&s=sedat+balyemez>
- BANGUOĞLU, Tahsin; *Türkçenin Grameri*, Türk Dil Kurumu Yayınları, (8.Baskı) Ankara 2007.
- BAYRAKTAR, Nesrin- Ercan, Yadigar- Bulan, Halil İbrahim- Teşkan, Keziban-Şengezer, Nazmi- Sezen, Niyazi- Üstün, Özgür- Eldemir, Mehtap- Yüzbey, İrade- Yaşar, Funda Öрге- Yetişen, Asuman- Ak, Nilsu-Kasımoğlu, Handan Aydın; *Türk Dili Yazılı Anlatım Sözlü Anlatım*, Nobel Yayın Dağıtım Yayınları, (3. Baskı) Ankara 2008.
- BERBER, Mutlu; *Türkiye Türkçesindeki Edatlar ile Kazak Türkçesindeki Edatların Karşılaştırılması*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep 2017.
- BULGURCU, Abdulkadir; *Türk Dili Yazılı ve Sözlü Anlatım Bilgileri*, Manas Yayınları, Isparta 2009.

- ÇAKMAK, Mehmet Cengiz; *Ortaokullarda Edatların Öğretimi ve Öğrencilerin Edatların Kullanma Yeterlikleri*, Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ 2015.
- DEMİR, Mutlu; *Abdullah Tuka'yın Şiirlerinde Çekim Edatları ile Bağlama Edatları*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep 2014.
- DEMİR, Nurettin-Yılmaz, Emine; *Türk Dili El Kitabı*, Grafiker Yayınları, (5.Baskı) Ankara 2010.
- DEMİR, Tufan; *Türkçe Dilbilgisi*, Kurmay Kitabevi Yayınları (3.Baskı) Ankara, 2006.
- DEMİRCAN, Ömer; *Türkçenin Ses Dizimi*, İstanbul 2001.
- DOĞAN, Ahmet Turan; *Türkiye Türkçesinde Edatlar*, Kriter Yayınevi Yayınları, (1. Baskı) İstanbul 2021.
- DURMUŞ, Mustafa; *Türk Dili El Kitabı*, Grafiker Yayınları, (2.Baskı) Ankara 2010.
- EFENDİOĞLU, Süleyman; "Cümle Menşeli Edatlar", A. Ü. Türkiyat Araştırmaları enstitüsü Dergisi, ISBN:193-207, (2006), s. 31, (erişim 17.7.2022), Erzurum. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ataunitaed/issue/2870/39237>
- EKER, Süer; *Çağdaş Türk Dili*, Grafiker Yayınları, (7.Baskı) Ankara 2011.
- ERGİN, Muharrem; *Edebiyat ve Eğitim Fakültelerinin Türk Dili ve Edebiyatı Bölümleri İçin Türk Dil Bilgisi*, Bayrak Yayınları, İstanbul 2012.
- ERGİN, Muharrem; *Üniversiteler İçin Türk Dili*, Bayrak Yayınları, İstanbul 2016.
- EYİ, Eda; "Ömer Seyfettin'in Hikâyeleri"nde Yapı ve Görev Bakımından Edatlar ve Kullanım Biçimleri Üzerine" *ETÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, e-ISSN:2717 – 8706, 2022, s. 29, 30, (erişim 17.7.2022), Erzurum. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/etusbed/issue/69883/1085774>
- FARUK NAFİZ ÇAMLİBEL, Han Duvarları, Toplu Şiirler, YKY Yapı Kredi Yayınları, (20. Baskı) İstanbul 2003.
- Gencan, Tahir Necat; *Dilbisi*, Tek Ağaç Yayınları, Ankara 2007.
- HACIEMİNOĞLU, Necmettin; *Türk Dilinde Edatlar*, Bilge Kültür Sanat Yayınları, İstanbul 2015.
- HACİBEKİROĞLU, Abdullah; *Arap Dilinde Edatların Metinde Kurduğu Anlamsal İlişkiler*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2015.
- HENGİRMEN, Mehmet; *Türkçe Dilbilgisi*, Engin Yayınevi, (9.Baskı) Ankara 2007.

- ISPARTA, Ahmet; “Metin Oluşturmada Edatların Yeri”, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul 2010.
- KARAAĞAÇ, Günay; *Türkçenin Söz Dizimi*, İstanbul: Kesit Yayınları, (6.Baskı) İstanbul 2017.
- KARACAN, Neslihan; *Eski Türkçede Edatların İstemi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2021.
- KARAÇAĞ, Günay; *Türkçenin Dil Bilgisi*, Akçağ Yayınları, Ankara 2012.
- KAVRUK, Hasan-Salman, Ramazan-Öztürk, Abidin-Aydın, Güler-Uğur, Huseyin-Karagöz, Nedim; *Türk Dili Yazılı ve Sözlü Anlatım*, Yılmaz Matbaacılık ve Yayıncılık, Malatya 2014.
- KOLCU, Hasan; *Türk Dili Ders Kitabı*, Umuttepe Yayınları, Kocaeli 2010.
- KORKMAZ, Zeynep; *Grammer Terimleri Sözlüğü*, Türk Dil Kurumu Yayınları, (3.Baskı) Ankara 2007.
- KORKMAZ, Zeynep; *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*, Türk Dil Kurumu Yayınları, (5.Baskı) Ankara 2017.
- KORKMAZ, Zeynep-Zülfikar, Hamza-Akalın, Mehmet-B. Ercilasun, Ahmet-Parlatır, İsmail-Gilensoy, Tuncer; *Türk Dili ve Kompozisyon Bilgileri*, Yargı Yayınevi Yayınları, (5. Baskı) Ankara 2001.
- KURT, Yılmaz; *Osmanlıca Dersleri I*, Akçağ Yayınları, (8.Baskı) Ankara 2004.
- ÖZKAN, Mustafa; *Türk Dilinin Gelişme Alanları ve Eski Anadolu Türkçesi*, Filiz Kitabevi Yayınları, (5.Baskı) İstanbul 2017.
- ÖZKAN, Mustafa; *Türkiye Türkçesi Ses ve Yazım Bilgisi*, Filiz Kitabevi Yayınları, İstanbul 2009.
- ÖZKAN, Mustafa-Sevinçli, Veysi; *Türkiye Türkçesi Söz Dizimi*, 3F Yayınevi, İstanbul 2008.
- ÖZKAN, Mustafa-Tören, Hatice; *Osmanlı Türkçesi 1*, Akademik Kitap Yayınları, (8.Baskı) İstanbul 2019.
- ÖZKAN, Mustafa-Tören, Hatice; *Osmanlı Türkçesi 2*, Akademik Kitap Yayınları, (3.Baskı) İstanbul 2017.
- ÖZKAN, Mustafa-Tören, Hatice-Esin, Osman; *Yüksek Öğretimde Türk Dili Yazılı ve Sözlü Anlatım*, Filiz Kitabevi Yayınları, (3.Baskı) İstanbul 2013.

- ÖZTÜRK, Tuncay-Akçay, Sezgin-Yiğit, Abdullah-Taşdemir, Ercan-Başak, S. Serkan-Demir, H. Huseyin-Kaya, Adem; *Gökkuşuğu Türkçe Dil Bilgisi 2*, Dilset Yayınları, İstanbul 2010.
- ÖZTÜRK, Tuncay-Akçay, Sezgin-Yiğit, Abdullah-Taşdemir, Ercan-Başak, S. Serkan; *Gökkuşuğu Türkçe Ders Kitabı 2*, Dilset Yayınları, İstanbul 2010.
- PEK, Birol; *Türkçede Pekiştirme Edatları*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ 2009.
- PUL, Mehmet; *Türkiye Türkçesinde Edat*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya 2002.
- SEBZECİOĞLU, Turgay; *Dilbilim Kavramlarıyla Türkçe Dilbilgisi*, Kesit Yayınları, İstanbul 2016.
- TAŞ, İsmail; “Edatların Metin Bağlamında İncelenmesi: Faruk Nafiz Çamlıbel Şiirleri Örneği”, *Trk dergisi (Uluslararası Beşeri Bilimler ve Sanat Dergisi)*, ISBN:2757-6388, (2020), 1(1), s. 59-86, (erişim 12.9.2021), Karabük. <https://www.trkdergisi.com/index.php/trk/article/view/21/24>
- TİMURTAŞ, Faruk Kadri; *Osmanlı Türkçesi Grameri*, Alfa yayınları, (16.Baskı) İstanbul 2017.
- URL1: <https://tr.wikipedia.org/wiki/Edat>
- URL2: <https://www.dilbilgisi.net/edat-konu-anlatimi/>
- UYGUR, Ceyhun Vedat-Öztürk, Yaşar-Kutludağ, Şerif-Çalışkan, Şenel-Tokmakoğlu, Aliye; *Üniversiteler İçin Yazılı ve Sözlü Anlatım*, Kriter Yayınevi Yayınları, İstanbul 2008.
- YAKICI, Ali-Yücel, Mustafa-Doğan, Mehmet-Yelok, Savaş; *Üniversiteler İçin Türk Dili ve Kompozisyon Bilgileri*, Gazi Kitabevi Yayınları, (5.Baskı)Ankara 2008.
- YAVAŞ, Özer; “Ahmet Hamdi Tanpınar’ın Üçleme (Mahur Beste-Huzur-Sahnenenin Dışındakiler) Romanlarındaki Son Çekim Edatlarının İşlevsel Bakımdan İncelenmesi”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uşak Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uşak 2018.
- YELTEN, Muhammed; *Türk Dili ve Anlatım Bilgileri*, Doğu Kütüphanesi Yayınları, (1. Baskı) İstanbul 2009.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜMÜN DİZİNİ

AH: 145, 146, 154, 166, 193, 212, 217, 231, 232, 233, 234, 253

ANCAK: 98, 129, 137, 141, 145, 146, 147, 175

BAŞKA: 63, 66, 68, 70, 83, 84, 98, 102, 111, 116, 117, 135, 136, 146, 166, 170, 176, 181, 182, 183, 187, 192, 199, 201, 202, 215, 217, 223, 224, 226, 227, 233, 234, 244, 256, 261, 264

BE: 60, 106, 195

BERİ: 65, 73, 74, 98, 147, 159, 171, 219, 232, 238

BİLE: 71, 76, 82, 87, 92, 96, 112, 121, 133, 138, 139, 141, 149, 150, 158, 167, 169, 183, 184, 188, 194, 204, 214, 215, 217, 224, 227, 230, 235, 237, 243, 247, 261

ÇÜNKÜ: 76, 142

DA: 59, 60, 61, 62, 64, 66, 68, 72, 74, 75, 88, 91, 92, 95, 96, 98, 99, 100, 103, 110, 112, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 124, 125, 126, 132, 136, 138, 143, 144, 149, 150, 151, 153, 157, 158, 162, 163, 164, 170, 172, 174, 177, 181, 183, 185, 187, 188, 191, 194, 196, 199, 202, 205, 209, 210, 224, 235, 236, 240, 243, 244, 248, 249, 253, 255, 261, 262

DAHA: 68, 69, 79, 83, 105, 110, 118, 120, 136, 137, 141, 147, 152, 160, 161, 162, 167, 170, 175, 179, 186, 194, 195, 197, 211, 214, 218, 222, 227, 229, 231, 233, 238, 239, 249, 255, 259, 264

DE: 59, 61, 70, 71, 73, 74, 75, 82, 83, 90, 95, 98, 99, 100, 106, 108, 109, 110, 114, 115, 116, 117, 122, 124, 126, 132, 134, 137, 138, 139, 141, 143, 144, 148, 149, 151, 153, 158, 160, 161, 163, 166, 172, 173, 176, 178, 181, 184, 185, 190, 191, 194, 195, 201, 205, 212, 219, 221, 224, 226, 228, 230, 232, 233, 234, 235, 237, 241, 246, 248, 249, 251, 256, 257, 260, 262

DEĞİL: 62, 65, 74, 80, 121, 124, 127, 128, 134, 186, 226, 229, 233, 237, 244, 245, 246, 247, 259

DİYE: 63, 82, 93, 94, 100, 101, 104, 130, 131, 132, 142, 153, 155, 157, 161, 172, 178, 179, 182, 183, 184, 186, 198, 201, 202, 203, 206, 207, 208, 209, 222, 229, 238, 239

EĞER: 148, 153, 232, 247

ELBET: 87, 112, 117, 176, 222

EVVEL: 64, 70, 77, 135, 164, 165, 212, 225, 258, 265

ey, 8, 17, 44, 51, 70, 92, 97, 122, 123, 138, 168, 175, 182, 198, 217, 218, 220, 231, 242, 243, 244, 254, 264

FAKAT: 64, 67, 68, 72, 120, 131, 189, 217, 251

GİBİ: 59, 60, 61, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 77, 78, 79, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 90, 91, 92, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 110, 111, 113, 114, 115, 117, 118, 119, 120, 122, 123, 124, 125, 126, 129, 130, 132, 134, 135, 136, 137, 139, 140, 141, 143, 145, 147, 148, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 203, 205, 206, 208, 209, 211, 213, 214, 216, 217, 222, 225, 226, 227, 228, 231, 235, 237, 238, 239, 241, 242, 243, 248, 249, 250, 251, 253, 254, 255, 257, 258, 259, 261, 262, 263

HATTA: 105, 175

İÇİN: 59, 60, 61, 65, 67, 75, 79, 93, 94, 95, 96, 97, 110, 114, 116, 122, 123, 125, 127, 130, 131, 132, 133, 135, 137, 141, 145, 146, 147, 149, 152, 156, 158, 162, 163, 168, 171, 172, 173, 177, 178, 179, 184, 185, 187, 188, 190, 196, 198, 199, 200, 202, 213, 214, 215, 216, 219, 221, 228, 236, 242, 243, 248, 259, 261, 263, 264

İLE: 62, 63, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 75, 76, 77, 79, 80, 81, 83, 84, 85, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 101, 102, 106, 108, 110, 111, 113, 115, 116, 117, 119, 120, 122, 123, 124, 126, 128, 129, 130, 131, 134, 137, 141, 144, 145, 147, 159, 160, 162, 165, 166, 167, 168, 169, 171, 173, 174, 175, 177, 178, 179, 181, 182, 186, 187, 188, 189, 191, 196, 206, 211, 212, 214, 216, 217, 224, 225, 229, 230, 235, 246, 248, 249, 250, 251, 252, 254, 255, 258, 262, 263

İŞTE: 65, 163, 228

KADAR: 69, 70, 73, 74, 81, 83, 89, 91, 96, 102, 110, 111, 115, 120, 129, 130, 131, 140, 143, 146, 147, 148, 155, 165, 169, 170, 175, 181, 187, 190, 191, 193, 196, 197, 199, 206, 207, 208, 209, 211, 212, 217, 220, 223, 227, 230, 231, 234, 242, 244, 249, 256, 260

KERE: 150, 194, 206, 209, 219, 235, 246, 264

Kİ: 66, 67, 68, 69, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 80, 81, 88, 90, 93, 95, 97, 103, 104, 108, 109, 112, 117, 119, 124, 125, 135, 138, 139, 140, 142, 143, 145, 149, 150, 152, 154, 156, 158, 161, 166, 169, 175, 180, 183, 184, 189, 194, 200, 202, 204, 205, 207, 208, 218, 221, 223, 225, 228, 232, 234, 236, 239, 240, 241, 242, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 252, 257, 259, 260

MEĞER: 245, 263

Mİ: 79, 92, 127, 130, 137, 141, 172, 188, 202, 212, 215, 217, 232, 236, 242, 249

MI: 131, 138, 141, 147, 155, 172, 195, 199, 202, 212, 220, 242, 263

MU: 136

MÜ: 125, 136

NE...NE: 60, 63, 66, 72, 81, 109, 132, 146, 158, 163, 175, 188, 201, 202, 203, 205, 207, 212, 213, 216, 219, 222, 228, 229, 234, 237, 238, 240, 251, 255, 256, 258

SANKİ: 62, 63, 76, 108, 113, 164, 179, 192, 250, 253, 256

SONRA: 59, 62, 63, 65, 66, 68, 70, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 80, 81, 82, 83, 84, 88, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 98, 100, 101, 103, 104, 106, 107, 108, 109, 110, 112, 113, 114, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 124, 125, 126, 127, 128, 130, 131, 132, 134, 136, 137, 138, 139, 140, 142, 143, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 152, 153, 154, 155, 157, 158, 161, 162, 163, 164, 166, 172, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 182, 183, 184, 186, 187, 188, 189, 190, 192, 194, 195, 196, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 207, 208, 209, 210, 212, 213, 215, 217, 218, 219, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 250, 251, 252, 253, 255, 256, 257, 259, 260, 261, 263, 264

Ü: 69, 80, 86, 94, 115, 128, 264

VE: 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237,

238, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254,
255, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 264

YA...YA: 137, 152, 175, 222

YALNIZ: 66, 71, 72, 89, 98, 99, 106, 110, 126, 127, 129, 132, 137, 141, 145, 160,
168, 170, 175, 188, 189, 191, 198, 202, 209, 210, 217, 219, 220, 226, 229, 246, 251,
252

YİNE: 77, 122, 171, 198, 200, 203, 228, 229, 234, 240, 242

YOK: 78, 97, 102, 103, 126, 136, 152, 155, 194, 248

YOKSA: 141, 177, 196, 215, 216

ÖZGEÇMİŞ

İlkokul, ortaokul ve liseyi Irak / Erbil ilinde bitirmiştir. Lisansını Erbil / Salahaddin üniversitesi / Türk Dili ve Edebiyatı bölümünde bitirdikten sonra 2014 yılında bölüm ikincisi olarak mezun olmuştur. Bir yıl sonra devlet tarafından resmi bir şekilde Asistan olarak atanmıştır. Eylül 2015'ten itibaren Ekim 2019'a kadar Salahaddin Üniversitesi / Diller Fakültesinin Türk Dili ve Edebiyatı, Muhasebe ve Öğrenci İşleri Bölümlerinde dört yıl hizmet vermiştir. 2018 yılında da bir ara Erbildeki Anadolu Ajansında tercimanlık yapmıştır. Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünü kazandıktan sonra 2011 yılında bu çalıştığı bölüm aracılığıyla Türkiyedeki Ankara / Bilkent Üniversitesi ve Kütahya / Dumlupınar Üniversitesinde yaz kurslarına katılarak Türkçesini geliştirmiştir. 2019 yılında Erbilde bir dil merkezinde Türkçe öğretmeni olarak görev almıştır.